

GROFOVE NJIVE PRI DRNOVEM

Gojko Tica

94

Arheologija na avtocestah Slovenije

GROFOVE NJIVE PRI DRNOVEM

Gojko Tica

⋮ Prispevek: Iva Ciglar

94 Grofove njive pri Drnovem

∴ Zbirka: Arheologija na avtocestah Slovenije

Uredniški odbor

- ∴ Barbara Nadbath, glavna in odgovorna urednica
- ∴ Bojan Djurić, strokovni svetovalec
- ∴ Tomaž Fabec, pomočnik glavne urednice
- ∴ Nives Zupančič, oblikovalka zbirke in likovna urednica
- ∴ Vanja Celin, tehnična urednica
- ∴ Matija Črešnar, član
- ∴ Milan Sagadin, član
- ∴ Maša Sakara Sučević, članica
- ∴ Katharina Zanier, članica
- ∴ Bernarda Županek, članica

Izdajatelj

- ∴ Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
- ∴ Poljanska cesta 40, SI-1000 Ljubljana

Zanj

- ∴ Jernej Hudolin, generalni direktor

Avtor

- ∴ Gojko Tica
- ∴ Tica sistem, d. o. o.
- ∴ Planina 45, SI-6232 Planina
- ∴ tica.sistem@gmail.com

Avtorica prispevka

- ∴ Iva Ciglar
- ∴ Pokrajinski muzej Ptuj Ormož
- ∴ Na gradu 1, SI-2250 Ptuj
- ∴ iva.ciglar@pmpo.si

Recenzentki

- ∴ Martina Blečič Kavur
- ∴ Inštitut za arheologijo in dediščino,
- ∴ Fakulteta za humanistične študije,
- ∴ Univerza na Primorskem
- ∴ Titov trg 5, SI-6000 Koper

- ∴ Irena Lazar
- ∴ Inštitut za arheologijo in dediščino,
- ∴ Fakulteta za humanistične študije,
- ∴ Univerza na Primorskem
- ∴ Titov trg 5, SI-6000 Koper

Lektorici

- ∴ Nina Krajnc (slovenščina)
- ∴ Fiona Thompson (angleščina)

Prevod

- ∴ Maja Sužnik

Oblikovanje in prelom

- ∴ Nives Zupančič

Tehnična priprava publikacije

- ∴ Vanja Celin

Računalniška obdelava in priprava slik

- ∴ Rok Klasinc, Miha Zorc, Rok Bremec

Geodetska izmera najdišča

- ∴ Tica Sistem, d.o.o., Planina 45, SI-6232 Planina

Fotografije najdišča

- ∴ Rok Klasinc, Milan Marušič, Mateja Ravnik,
- ∴ Benjamin Štular, Tina Žerjal

Risbe predmetov

- ∴ Natalija Grum, Tomaž Ciglar

Ljubljana, 2022

Spletna izdaja

Vse edicije zbirke Arheologija na avtocestah Slovenije so brezplačne.
<http://www.zvkds.si/sl/knjiznica/saas-e-knjige>

Vse raziskave je omogočil DARS, d. d.

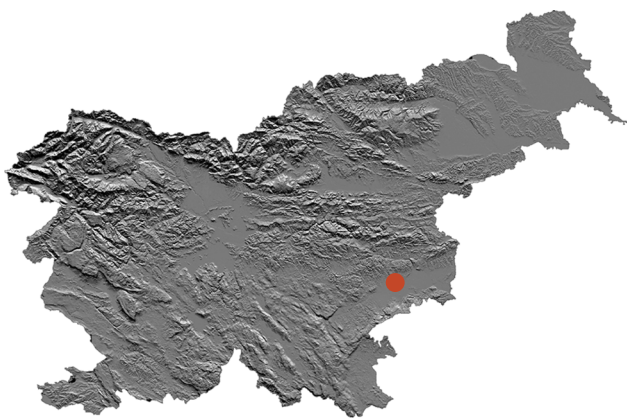
Vsebina

1		
∴	Uvod	5
2		
∴	Geografsko-geološki oris prostora	7
3		
∴	Arheološki oris prostora (prazgodovina in rimsko obdobje)	9
4		
∴	Metodologija in potek izkopavanj	15
5		
∴	Opis in interpretacija najdišča z analizo gradiva	18
∴	5.1 Osnovna stratigrafska slika najdišča	18
∴	5.2 Prazgodovinsko obdobje	22
∴	5.3 Rimskodobne najdbe	60
∴	5.4 Mlajša obdobja	64
6		
∴	Sklep	66
7		
∴	Grofove njive	71
8		
∴	Literatura	75
9		
∴	Katalog gradiva <i>Iva Ciglar</i>	83
∴	9.1 Gomila	84
∴	9.2 Naselbina	94
∴	9.3 Ostalo	104

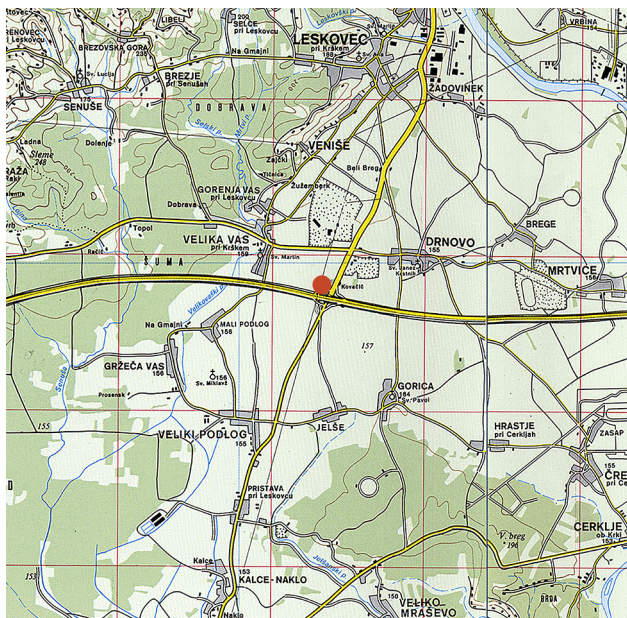

1 Uvod

Grofove njive so sistematično raziskano arheološko najdišče na trasi AC Smednik–Krška vas (sl. 1–5). Območje najdišča leži na mestu zdaj že bivše čelne cestninske postaje Drnovo in izvoza za Krško (priključek Drnovo). Sodi v arheološko območje Velika vas pri Krškem – Arheološko najdišče (EŠD 9815).¹

1 Geografski položaj najdišča na DMR 100; ©GURS.

2 Lokacija izkopavanja najdišča na geografski karti znotraj AC trase, M 1 : 100 000; vir: Atlas Slovenije, © Mladinska knjiga Založba, d.o.o.

Najdišče je bilo odkrito ob predhodnih arheoloških pregledih (Djurić 2003b; Djurić, Tica 2000). Na podlagi predhodnih arheoloških pregledov je bilo za okoli 30.000 m² veliko območje na parc. št. 1748, 1769/1, 1769/2, 1785, 1787/2, 1788/5, 1788/6, 1790, 1791, 1993/3, 1794/2, 1794/4, 1794/7, 1796/1, 1796/2, 1797, 1798, 1799/1, 1799/2, 1800 – vse k.o. Senuša² določeno, da se na njem izvajajo arheološka izkopavanja (Tica 2004, 1).

Zaščitna izkopavanja, katerih naročnik je bil DARS, d.d., je prevzel v izvajanje Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana. Vodja zaščitnih izkopavanj je bil Gojko Tica, njegov namestnik Benjamin Štular, strokovno ekipo pa so sestavljali še Jasmina Bajde, Helena Bešter, Davor Butara, Eva Butina, Iva Ciglar, Tomaž Ciglar, Ana Golja, Maja Jerala, Rok Klasinc, Jure Kusetič, Boštjan Laharnar, Tino Lelekovič, Milan Marušič, Mario Novak, Boštjan Odar, Daša Pavlovič, Mateja Ravnik, Maja Ritonja, Mia Rizner, Mija Topličanec, Miha Zorc, Dejan Zrna in Tina Žerjal.

3 Najdišče Grofove njive z bližnjo okolico, prikazano na ortofoto posnetku (<http://www.geopedia.si>). Merilo 1 : 20 000.

1 Register nepremične kulturne dediščine, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije (<http://rkd.situla.org> [dostop 16. december 2017]).

2 Navedba parcel se nanaša na stanje v času arheoloških izkopavanj, ki je danes zaradi gradnje avtoceste in spremljajočih objektov drugačno.

Strojna in ostala pomožna dela je izvedlo podjetje Sigma Team, d.o.o., iz Ivančne Gorice.

Radiokarbonske analize vzorcev je izvedel Leibniz-Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung, Christian-Albrechts univerze v Kielu (zanj Pieter Meiert Grootes).

Dela so se izvajala od 30. 6. 2003 do 28. 9. 2003. V tem času je bilo strojno odstranjenih okoli 10.500 m³, ročno pa okoli 2.600 m³ zemlje.

Strokovni nadzor je izvajal Boris Vičič iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana.

5 Pogled na najdišče Grofove njive pred pričetkom izkopavanja; pogled proti severovzhodu.

4 Položaj najdišča na trasi AC Smednik–Krška vas, M 1:10 000; podlaga TTN5, lista H234700 in H235700 ter idejni projekt DARS; ©GURS, ©DARS.

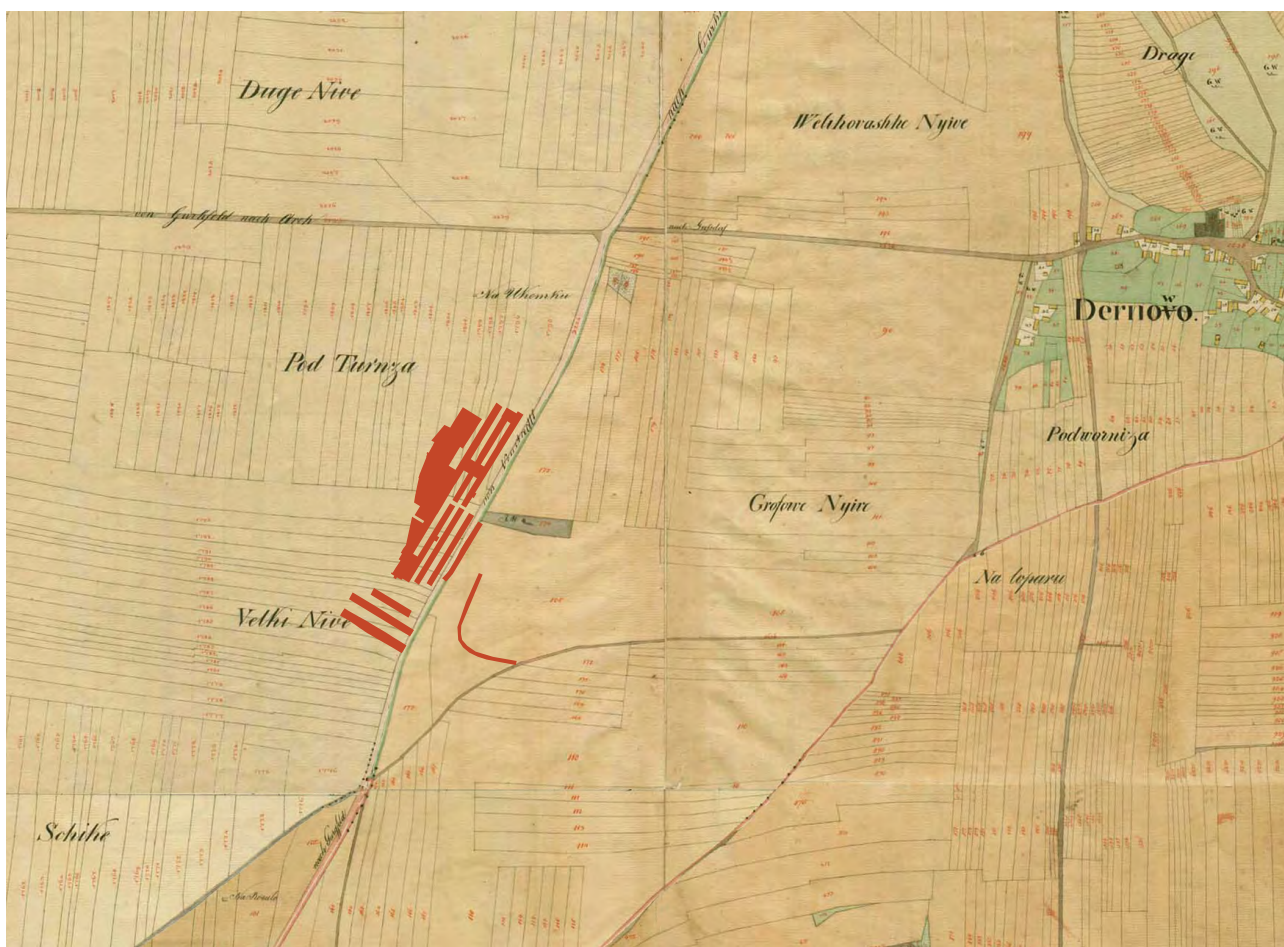

2 Geografsko-geološki oris prostora

Najdišče Grofove njive leži severno od stare hitre ceste Ljubljana–Zagreb, jugovzhodno od Velike vasi pri Krškem in jugozahodno od Drnovega, od obeh je približno enako oddaljeno (sl. 2, 6). Od starega mestnega jedra Krškega, ki leži severovzhodno od Grofovih njiv, je oddaljeno slabih 6 km.

Naj opozorim tudi na to, da sam naziv najdišča ni najbolj primeren. Na franciscejskem katastru so namreč kot *Grofove njive* označene parcele vzhodno od regionalne ceste Leskovec–Veliki Podlog, medtem ko imamo tam, kjer leži najdišče, na istem katastru južni del najdišča na *Velikih njivah* (*Velki Nive*), severni del pa je označen s toponimom *Pod Turnco* (*Pod Turnza*) oziroma na skrajnem severovzhodnem robu *Na Vhomku* (*Na Whomku*). Ostanke naselja so bili odkriti na

meji med obema toponimoma, gomila leži na ledini *Pod Turnco*, pot pa poteka od severa proti jugu čez območje obeh toponimov (sl. 6). Na temeljnem topografskem načrtu (TTN) najdemo nekoliko drugačne toponime. *Grofove njive* se nanašajo na območje, ki leži precej južneje od trase avtoceste, kar ustreza južnemu delu *Grofovih njiv* iz franciscejskega katastra. Severni del *Grofovih njiv* iz tega katastra ima danes toponim *Pri gramoznici*, samo najdišče pa ravno tako kot na franciscejskem katastru leži na *Velikih njivah* na jugu, na severu pa imamo danes toponim *Ovnik* (sl. 4). Toda ker se je v strokovni literaturi za najdišče že uveljavil naziv *Grofove njive* (npr. Djurić 2003b; Dular, Tecco Hvala 2007, 294; Pavlovič 2007; Pavlovič 2014; Pavlovič 2018 (2017); Teržan, Črešnar 2014, 720–721), poleg tega pa je za *Velike njive pri*

6 Izsek iz franciscejskega katastra (<https://mapire.eu/en/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=1719330.3949398717%8.045563595%2C1725564.7900593814%2C5767615.971270725>, 29. marec 2020). Merilo 1 : 10 000.

Veliki vasi označeno drugo najdišče,³ ga bom v nadaljevanju uporabljal tudi sam.

Regionalno obravnavano območje sodi v Krško ravan, ki predstavlja najbolj južno pokrajino slovenskega panonskega sveta. Krška ravan leži ob spodnji Savi⁴ in Krki, na severu meji na panonsko Bizeljsko in Krško gričevje, na jugu na dinarske Gorjance, na vzhodu pa sega do Sotle. Osrednji del Krške ravni med Krakovskim gozdom in Savo, kjer ležijo Grofove njive, predstavlja veliko prodno Krško polje (Perko, D. 2001, 664). Krška ravan se na vzhodu in severovzhodu z izrazitimi ježami spušča proti Savi oziroma njenim holocenskim peščenim terasam. Tu Krško polje ustvarja širok, skoraj popolnoma raven vršaj na nadmorski višini 150 do 165 m, ki ga tvorijo pretežno ledenodobni apnenčasti prodni nanosi Save, na prodnih in peščenih nanosih ob Savi in Krki pa se je iznad poplavnega sveta razvila rodovitna evtrična rjava prst, ki je ugodna podlaga za poljedelstvo. Tu najdemo travnike in njive (Kladnik, Mihevc 2006, 32; Perko, D. 1992, 56; Perko, D. 2001, 668; Verbič 2003–2004, 6). Na Krškem polju zaradi propustne podlage padavinska voda odteka v podtalnico, potoki na površini so redki, tako da so pogosta sušna obdobja (Kladnik, Mihevc 2006, 32; Perko, D. 1992, 56).

Danes je podtalnica na tem območju vzdolž trase avtoceste večinoma na globini med 10 do 14 m. Nekoč je bila bistveno višje, v rimskem obdobju predvidoma na globini med 3 in 6 m, v času starejše železne dobe verjetno še višje. Razlog za padeč podtalnice je le delno naraven – umik Save proti severu, precejšen pa je tudi vpliv regulacije Save tekom druge polovice 19. in prve polovice 20. stoletja (Verbič 2003–2004, 6).

Poselitev na Krškem polju je razpršena v obcestnih in gručastih naseljih na ravnini, postavljenih predvsem na ježah teras in ob vznožju gričevij na obrobju (Kladnik, Mihevc 2006, 32; Perko, D. 1992, 56).

Krška ravan ima zmerno celinsko podnebje s povprečno letno temperaturo med 9 in 10 °C, julijska okrog 20 °C in januarska med –1 in –2 °C. Prvi padavinski višek je junija in drugi novembra, prvi nižek januarja in drugi oktobra. Največ dežja pade poleti, najmanj pozimi, z jugozahoda pa pogosto piha fen, ki zmanjšuje vlažnost in povečuje sušo (Perko, D. 2001, 667).

---

3 Za Velike njive pri Veliki vasi glej spodaj.

4 Kot *spodnja Sava* je mišljen tisti del Save, ki teče v Sloveniji.

3 Arheološki oris prostora (prazgodovina in rimsko obdobje)

Najstarejše sledove poselitve v Posavju predstavljajo najdbe paleolitskih orodij iz Kostanjevice na Krki (ANSI 1975, 252) in Njivic pri Radečah (ANSI 1975, 266), o prvi poselitvi posavske regije pa lahko govorimo od prve polovice 5. tisočletja pr. n. št., to je v mlajšem neolitiku (Horvat, M. 2009)⁵. To je čas obstoja t. i. savske skupine lengyelske kulture (Guštin 2005), ko so bile poseljene ravnice in terase ob Savi. Naj navedem le nekaj sistematično raziskanih naselbin iz tega časa: Dolenji Leskovec-Za Savo (Hlad 2015; Jovanović 2012), Col pri Podgračenem (Horvat, M. 2003; Horvat, M. 2005) in Čatež – Sredno polje (Guštin *et al.* 2005; Kavur 2005; Tiefengraber 2006; Tomaž 2005; Tomaž, Kavur 2006) ter Ajdovska jama pri Nemški vasi, ki je v neolitskem obdobju imela vlogo grobišča in kulturnega objekta (Horvat, M. 1989; Korošec, J. 1953; Korošec, J. ml. 1981–1982; Korošec, P. 1975).⁶ Posavje je bilo poseljeno tudi v eneolitskem obdobju, kar kažejo najdbe, pripisane lasinjski kulturi in t. i. horizontu keramike z brazdastim vrezom iz Sevnice – Pri hrastih, Ajdovske jame pri Nemški vasi, Ribnice pri Brežicah, Jermanove jame na Pijavškem in Gradišča pri Dunaju, a gre za preskromno ohranjene arheološke podatke, da bi se lahko podala natančnejša slika eneolitske poselitve navedenega območja (Horvat, M. 2009, 25, 33–34). Vsekakor pa neo-eneolitska najdišča v Posavju pričajo o pomembnosti regije, kjer je Sava predstavljala eno od poti, po katerih so se takrat širili vplivi iz Panonije v predalpski svet (Horvat, M. 2009, 34).

Najdbe iz časa zgodnje in srednje bronaste dobe so v Posavju redke; naključno najden meč iz Gradišča pri Dunaju (Dular, J. 1974, 14; Dular, J. 2009, 38)⁷ in najdbe, ki so pripisane virovitiški skupini iz Obrežja – Draga-Goričko (Djuric 2003c). Na pomembnost spodnjiesavske doline kažejo

najdbe iz časa pozne bronaste dobe, ko se je tu pojavilo sežiganje umrlih. V Dobovi so odkrili preko 400 žganih grobov s tako značilnimi pridatki, da je najdišče dalo ime dobovsko-ruški kulturni skupini, kot jo poznamo v arheološki literaturi (Gabrovec 1983, 54–63;⁸ Stare, F. 1975⁹). Preko 360 grobov iz istega časa skupaj z naselbinskimi ostanki so odkrili tudi ob gradnji mejnega prehoda Obrežje (Mason 2003e). Največja naselbina iz časa pozne bronaste dobe v Posavju pa je bila odkrita v neposredni okolici, tj. jugozahodno od Grofovih njiv, na lokaciji Velike njive pri Veliki vasi (Mason 2003a; Mason 2003b; Mason 2003c; Mason 2006a). Poleg navedenih v Posavju poznamo še kar nekaj naselbinskih ostankov, grobov, depojev in posameznih najdb iz časa pozne bronaste dobe, ki kažejo, da je bilo območje v tem času verjetno zanimivo predvsem zaradi prometnih povezav (Dular, J. 2009, 36–38; Dular, Tecco Hvala 2007, 132–135; Kladnik, Mihevc 2006, 6).¹⁰

Na začetku 1. tisočletja pr. n. št. je prišlo v jugovzhodnih Alpah do preobrazbe poznobronastodobne družbe s korenitimi spremembami v gospodarstvu, duhovnem življenju in socialni strukturi. V 8. stoletju pr. n. št. se je proces sprememb zaključil s prenehanjem poznobronastodobne žarnogrobiščne kulture, nastopilo pa je novo obdobje, ki ga je zaznamovala uporaba železa. Prvi železni predmeti so se v jugovzhodnih Alpah sicer pojavili že na prelomu tisočletja, toda gre za uvožene primerke, v 8. stoletju pa se je pridobivanje železa uveljavilo tudi pri nas in od takrat dalje lahko govorimo o začetkih železne dobe (Dular, J. 2003, 108; Dular, J. 2009, 38; Dular, Tecco Hvala 2007, 136). Spremembe se kažejo tudi v Posavju, kjer je prišlo do zatona večine bronastodobnih naselij, namesto njih pa je nastalo nekaj velikih središč, utrjenih naselbin, imenovanih gradišča, oziroma če povzamem Janeza Dularja in Snežo Tecco Hvala: »na začetku železne dobe se je število gradišč prepolovilo, hkrati pa se je za dvakrat povečala njihova skupna površina« (Dular, Tecco Hvala 2007, 138). Poleg višinskih naselbin, utrjenih z

5 Z vsemi navedenimi najdišči iz časa neolitika v Posavju.

6 V Ajdovski jami je sicer določenih 5 horizontov, najstarejšega predstavlja brlog jamskega medveda iz paleolitskega obdobja, nato grobišče in kulturni objekt iz neolitika, kot občasno jamsko zatočišče pa so jama uporabljali v eneolitiku, rimskem obdobju in v poznem srednjem veku (npr. Horvat, M. 2009, 28).

7 Sprva je veljalo, da je bil meč najden v Drnovem (ANSI 1975, 253; Dular, J. 1974; Petru, S., Petru, P. 1978, 27, sl. 15: 1), kasneje je bilo ugotovljeno, da izvira iz Gradišča nad Dunajem (Dular, J. 2009).

8 Dobovsko-ruška kulturna skupina.

9 Objava grobišča iz Dobove.

10 Za poznobronastodobna najdišča v Posavju glej še ANSI 1975, 246–262. Kot smo videli, je navedeni meč, ki naj bi bil najden v Drnovem, iz Gradišča pri Dunaju, iz Drnovega pa izvira le poznobronastodobna igla s kanelirano plosko glavico (Petru, S., Petru, P. 1978, sl. 15: 2).

obzidji in postavljenih na izpostavljenih legah,¹¹ je v času starejše železne dobe v Posavju značilen še skeletni pokop v družinskih gomilah (Dular, J. 2003, 108; Dular, Tecco Hvala 2007, 123–126; Gabrovec 1987, 85–89), oboje pa skupaj z materialno kulturo posavska najdišča uvršča v t. i. dolensko halštatsko skupino (Dular, J. 2003, 108; Gabrovec 1987, 29–30).

Med večja središča dolenske halštatske skupine sodita tudi gradišči s pripadajočimi grobišči na Libni (ANSI 1975, 260–261; Dular, J. 2006; Dular, Tecco Hvala 2007, 169–171; Guštin 1976) in pri Velikih Malencah (ANSI 1975, 250–251; Dular, J. 2003, 233–237; Dular, Tecco Hvala 2007, 171–173; Stare, V. 1961). Poleg večjih središč so obstajala tudi naselja nižjega ranga, ki so lahko nadzorovala poti, skrbela za transport, predstavljala agrarno zaledje večjih središč ali metalurške centre ipd. (Dular, Tecco Hvala 2007, 196–236).

Gradišče na Libni je od Grofovih njiv oddaljeno dobrih 6 km v smeri severovzhoda, zato lahko navkljub temu, da leži na drugi, levi strani Save, domnevamo povezavo med Libno kot centralnim gradiščem in naselbino na Grofovih njivah. Nekaj prazgodovinskih naselbin na območju med Savo in vzhodnim robom Krškega gričevja, ki so relativno blizu Grofovih njivam in ki bi jih lahko uvrstili med naselja nižjega ranga, sta navedla Petrujeva (Petru, S., Petru, P. 1978, 26–28, sl. 14) oziroma jih najdemo navedene v Arheoloških najdiščih Slovenije. Grofovih njivam so najbližja Venišče oziroma Venišče (ANSI 1975, 255), Leskovec (ANSI 1975, 254), Narpelj pod Trško goro (ANSI 1975, 261), Gradišče pri Dunaju (ANSI 1975, 260) in Straža Sv. Valentina (ANSI 1975, 255). Toda v študiji o jugovzhodni Sloveniji v starejši železni dobi Dular in Tecco Hvala od vseh navedenih navajata le Gradišče pri Dunaju, ki naj bi bilo poseljeno v različnih prazgodovinskih obdobjih, tj. v bakreni dobi (eneolitiku), pozni bronasti dobi, starejši železni dobi, mlajši železni dobi in nato tudi v poznoantičnem obdobju (Dular, Tecco Hvala 2007, 291), in Narpelj, ki pa ga ne uvrščata v nobeno določeno prazgodovinsko obdobje (Dular, Tecco Hvala 2007, 291). V Zasapu (današnje vojaško letališče Cerklje ob Krki), jugovzhodno od Grofovih njiv, Jernej Pečnik navaja prazgodovinsko naselje z nasipom, v bližini pa grobove iz starejše in mlajše železne dobe (ANSI 1975, 250), Dular in Tecco Hvala pa le gomilo iz časa starejše železne dobe (Dular, Tecco Hvala 2007, 295).

11 Kar pa ne pomeni, da je vse prebivalstvo živelo na gradiščih. Že sama razprostranjenost grobnih gomil daleč od gradišč kaže, da je potrebno računati na posamezne kmetije oziroma manjše ali večje zaselke tudi izven gradišč (Gabrovec 1987, 79–80; Dular, Tecco Hvala 2007, 119–122). Navsezadnje na nižinsko poselitev v času starejše železne dobe kažejo tudi ostanki naselbine in poti na Grofovih njivah.

Kot je navedeno, poznamo gomilna grobišča, ki jih lahko pripišemo naselbinama na Libni in pri Velikih Malencah, poleg ravno tako navedene gomile iz Zasapa pa nedaleč Grofovih njiv poznamo še nekaj gomil oziroma skupin gomil iz časa starejše železne dobe. Najbližje so navedene na zahodu Velike vasi, ob rimski cesti na robu Krakovskega gozda (Petru, P. 1975b, 255; Dular, Tecco Hvala 2007, 294;¹² Grosman 2000, 175; Petru, Knez, Uršič 1966, 470, sl. 1), Petrujeva postavljata pri Veliki vasi kot prazgodovinskemu najdišču vprašaj (Petru, S., Petru, P. 1978, 26). Razen gomil(e) iz Velike vasi, gomile iz Grofovih njiv in grobov (gomile) iz Zasapa na območju med Velikimi Malencami in Krškimi gričevjem, torej v trikotniku med levo obalo Krke ob izlivu v Savo, desno obalo Save in današnjim Krškim, poznamo oziroma so v literaturi navedene še gomili iz Boršta (ANSI 1975, 249; Dular, Tecco Hvala 2007, 295), gomile iz Račje vasi (ANSI 1975, 250) in gomile iz Krške vasi (ANSI 1975, 250). Številna gomilna grobišča poznamo tudi na Krškem gričevju – naj omenim le najbližja Grofovih njivam: Brezje pri Senušah (ANSI 1975, 253) in Golek (ANSI 1975, 254).¹³

Okoli leta 400 pr. n. št. so se pričele selitve srednjeevropskih Keltov proti zahodu, jugu in vzhodu. V sklopu teh selitev so okoli leta 300 pr. n. št. Tavriski, eno od vzhodnokeltskih plemen, ki so naseljevala vzhodne Alpe in Panonsko nižino, zasedli tudi ozemlje osrednje in vzhodne Slovenije (Guštin 2011). Tavriski so edino ljudstvo osrednjega in vzhodnega slovenskega prostora, ki ga, sicer skromno, omenjajo zgodnji antični viri (Božič 1987, 855–857; Božič 1999a, 154; Guštin 2011, 120–121; Horvat, J., Šašel Kos 1999, 212; Lovenjak 1998, 14; Lovenjak 2003, 95; Šašel Kos 2005, 416; Šašel Kos 2010, 212–213). Tako od sredine 3. stoletja pr. n. št. dalje tudi v Posavju govorimo o mlajšeželeznodobnem oziroma latenskem obdobju, ki je trajalo vse do prihoda Rimljanov v avgustejskem obdobju (Jovanović 2007, 4–8, 12–13).

Stara halštatska in nova latenska kultura se nista ločevali po močni družbeni razslojenosti, saj se ta v obeh odraža npr. v bogatih in revnih grobovih. So pa Kelti s seboj prinesli drugačno materialno kulturo, ki se kaže v vojaški opremi, noši in nakitu, tehnološke novosti, kot je hitro lončarsko vreteno za izdelovanje lončenine, svoj značilni umetnostni slog in nova verovanja z novim načinom pokopavanja umrlih. Kot kaže, je ob prihodu Keltov na območje dolenske halštatske skupine prišlo do stika staroselcev in prišlekov, čeprav je staroselsko prebivalstvo najverjetneje moralo zapustiti

12 Dular in Tecco Hvala pod vprašajem navajata najdišče Žabjek pri Veliki vasi kot gomilno grobišče z eno gomilo, brez časovne uvrstitve le-te.

13 Za grobišča in najdbe iz časa starejše železne dobe v Posavju glej še ANSI 1975, 246–262.

svoja z obzidji zaščiteni naselja. Verjetno je izgubilo prejšnjo politično moč in čeprav so prišleki svoje umrle pokopavali v neposredni sosesčini halštatskih gomil, so se njihovi običaji tako rekoč čez noč temeljito spremenili. Verjetno so se posamezne skupine staroselcev na miren način ali s silo premešale s keltskimi prišleki in sprejele nov način življenja (Božič 1987, 893–894; Božič 1999a, 154; Jovanović 2007, 8; Križ, Stipančič, Škedelj Petrič 2009, 141–143).

Keltsko kulturo pripisano Tavriskom, ki se je razprostirala na območju osrednje in vzhodne Slovenije in severozahodne Hrvaške, je definiral Stane Gabrovec in jo po grobišču, odkritem leta 1885 v Mokronogu, poimenoval mokronoška skupina, njene začetke pa je postavil najkasneje v čas sredine 3. stoletja pr. n. št. (Gabrovec 1966). Relativno kronologijo mokronoške skupine je nato predstavil Mitja Guštin (Guštin 1977), popravil in dopolnil pa Dragan Božič (Božič 1987; Božič 1999b; Božič 2012).

V Posavju poznamo več kot deset najdišč s keltskimi ostalinami. Med njimi prevladujejo skromno raziskana najdišča in naključne najdbe, glavni vir za proučevanje Kelto ob sotočju Save in Krke pa predstavljata edini obsežnejše raziskani najdišči na posavskem območju, plani grobišči v Dobovi in Brežicah (Jovanović 2007, 11, 60–62)¹⁴, a nobeno od navedenih grobišč ni bilo izkopano v celoti, objavljeni pa so bili le posamični grobovi.¹⁵ Doslej opravljene arheološke raziskave planih keltskih grobišč z žganimi grobovi iz 3. in 2. stoletja pr. n. št. v Posavju kažejo na obstoj manjših grobišč, ki so verjetno stala ob razpršenih vasicah ali večjih kmečkih posestvih, kjer je potekalo življenje manjše skupine, domnevno sorodstveno povezanih ljudi (Jovanović 2007, 42–43). Lega latenskih grobišč kaže, da so Kelti v Posavju v 3. in 2. stoletju večinoma živeli na ravninskem svetu ob plovnih rekah. Na navedenem območju sicer ne poznamo naselbin prvih keltskih priseljencev, toda kakšno naj bi bilo življenje na posavskih rečnih terasah, bi lahko pričala novejša odkritja keltskih naselbin v Spodnji Savinjski dolini (npr. Novšak 2006) in v Prekmurju (npr. Kerman 2011b; Pavlovič 2011). Ob koncu 2. stoletja pr. n. št. je prebivalstvo v Posavju nenadoma prenehalo uporabljati svoja grobišča (Jovanović 2007, 12) in se, kot kaže, zaradi vse večje nevarnosti rimskih vdorov, vpada germanskih Kimbrov in upada moči Tavriskov po porazu z Dačani sredi 1. stoletja pr. n. št. ponovno pričelo

seliti v višje ležeče kraje, na stara halštatska gradišča, kjer je bila obramba lažja (Božič 1987, 883, 896–897; Božič 1999a, 154–155; Jovanović 2007, 12–13). Tako so bili odkriti sledovi keltske prisotnosti v 1. stoletju pr. n. št. npr. tudi na Libni (Dular, Tecco Hvala 2007, 293; Gaspari 2012c; Guštin 1977, 16, 24; Jovanović 2007, 61) in Gradišču pri Dunaju (Dular, Tecco Hvala 2007, 291; Jovanović 2007, 61).

Najstarejšo stalno prisotnost Rimljanov v Posavju lahko povežemo z njihovimi osvajanji in vojnami v zadnjih desetletjih 1. stoletja pr. n. št. in prvega desetletja 1. stoletja n. št. (npr. Džino, Domic Kunić 2013, 183–185; Šašel Kos 1999, 187–188), sprva z Oktavijanovo ilirsko vojno, ki jo je med leti 35 in 33 pr. n. št. vodil proti Japodom, različnim panonskim ljudstvom, Delmatom in drugim ljudstvom v Dalmaciji (npr. Džino, Domic Kunić 2013, 149–158; Šašel Kos 2005, 393–471; Šašel Kos 2010, 204–236), nato s panonsko vojno med leti 14 in 9 pr. n. št., ko so se uprla nekatera ljudstva v Panoniji in ki sta jo vodila sprva Agripa in nato Tiberij (npr. Džino, Domic Kunić 2013, 162–170), ter nazadnje s panonsko-delmatskim uporom v letih 6 do 9 n. št. pod vodstvom dveh Batonov, ko so se ljudstva v zasedenih delih Panonije in Dalmacije uprla zaradi množičnega novačenja mladih moških v rimsko vojsko in nasilnega izterjevanja davkov, brutalno pa ga je zatrl Tiberij (npr. Džino, Domic Kunić 2013, 170–179). Vojaški uspehi Oktavijana (kasneje poimenovanega Avgust) v notranjosti Ilirika so sicer vprašljivi,¹⁶ vsekakor pa je vojaški odpor ljudstev na tem območju v času panonske vojne strl kasnejši cesar Tiberij (Šašel Kos 1999, 188).

Uroš Bavec je rimsko poselitev spodnjega Posavja v grobem razdelil na tri oziroma pogojno celo štiri časovno-funkcionalne okvire, v čas 1. faze, ki jo je omejil z Oktavijanovimi (Avgustovimi) osvajanji Ilirika in panonsko-delmatskim uporom, med leti 6 in 9 pa uvršča izgradnjo in nato opustitev vojaških utrd ob ofenzivnega značaja ter zasnovo prvih vil rustik (Bavec 2009, 54, 65).¹⁷ Z analizo aerofotografij in aeroprospektivnimi raziskavami Posavja je Darja Grosman med drugim na savskih terasah severno od Brežic odkrila tudi dve možni lokaciji vojaških taborov, in sicer Cundrovec in Sela pri Dobovi (Grosman 1996, sl. 11, sl. 14, Guštin 2015, 227–229, sl. 8). Podobna struktura je vidna tudi na

14 Z navedbo vseh latenskih najdišč v Posavju, z navedeno literaturo. Za latenska najdišča glej še ANSI 1975, 246–262.

15 Za Dobovo glej npr. Božič 1987; 1999b; Gaspari 2012b; Guštin 1977; 1981; Guštin 2011; Jovanović 2007; za Brežice npr. Božič 1987; Božič 1999b; Gaspari 2012a; Guštin 1977; Guštin 1984; 2011; Jendrašić 2017; Jovanović 2007; Jovanović 2011; Jovanović 2017; Jovanović, Šinkovec 2017.

16 Je pa Oktavijan takrat zasedel Segestiko (Siscijo) in premagal Tavrisk (Džino, Domic Kunić 2013, 155; Horvat, Šašel Kos 1999, 212; Šašel Kos 2005, 437–442; Šašel Kos 2010, 222–224).

17 Na poselitenih območjih vil rustik v Velikih Malencah in v Pečini pri Gorenjih Skopicah je sicer zanesljivim gradbenim ostankom in plastem mogoče slediti šele od sredine 1. stoletja n. št. dalje, a nekatere drobne najdbe na obeh najdiščih govorijo o mogoči poselitvi že v poznolatskem ali zgodnjeavgustejskem obdobju (Bavec 2009, 62–63, 65).

fotografiji na spodnji savski terasi pod Brežicami, v neposredni bližini srednjelatenskega grobišča (Guštin 2015, 228, sl. 9). Ob gradnji avtocestnega omrežja v Sloveniji pa so bili v Posavju najdeni ostanki treh rimskih vojaških taborov, naštetih od zahoda proti vzhodu: Vihre – Sv. Urh (Štular, Tica, Topličanec 2004; Tica 2011; Vičič, Predan 2004a; Vičič, Predan 2004b), Sredno polje pri Čatežu (Guštin 2003; Guštin 2015, 224–226, sl. 3–5) in mejni prehod Obrežje (Mason 2003d; Mason 2003e; Mason 2006b; Mason 2008).¹⁸ Nobeden še ni bil deležen celostne objave, časovno pa vse lahko uvrstimo v čas poznega 1. stoletja pr. n. št. in začetka 1. stoletja n. št., pri čemer so nekatere najdbe iz Viher – Sv. Urha lahko že iz konca 1. stoletja pr. n. št. (Tica 2011), kratkotrajni vojaški tabor iz Srednega polja bi bil lahko iz srednjeavgustejskega obdobja (Guštin 2003; Guštin 2015, 230), medtem ko za tabor na Obrežju izkopavalec Phil Mason meni, da je nastal v času panonske vojne in bil v uporabi (oziroma bil ponovno uporabljen) do konca panonsko-delmatskega upora leta 9 n. št. (Mason 2003d, 70–71; Mason 2003e, 203; Mason 2006b, 67–68; Mason 2008, 8–10), Alenka Miškec pa ga na podlagi novčnih najdb uvršča v čas panonsko-dalmatinskega upora v letih 6 do 9 in ne prej (Miškec 2009, 291, 296).

Druga faza rimske poselitve Posavja naj bi trajala od Tiberija do prve velike krize cesarstva, tj. do markomanskih vojn med leti 166 in 180. Takrat je prišlo do nastanka cestnega omrežja z glavnima prometnicama Emona–Neviodun–Siscija in Neviodun–Celeja,¹⁹ nastanka vlečnih poti po Savi,²⁰ zasnove in rasti Nevioduna, rimskega upravnega središča v Posavju, nastanka cestne postaje v Ribnici (Romula), izgradnje in največjega razcveta vil rustik (*villae rusticae*) in upravno do nastanka province Panonije ter določitve meje med provincama Norik in Panonija na Savi (Bavec 2009, 54, 65).

Od sredine 3. stoletja do bitke pri Adrianoplu (*Hadrianopolis*, Odrin) je čas ponovne ureditve cestnega omrežja, (obmejni) postojanki Neviodun in Romula dobila nov vojaško-upravni pomen, obnovijo se nekatere vile rustike ob glavni prometnici, v času Dioklecijana in Konstantina pa pride tudi

18 Za pregled vojaških taborov na Dolenjskem in v Posavju glej Guštin 2015.

19 Čeprav je bila rimska cesta skozi Dolenjsko prvotno t. i. vojaška cesta (*via militaris*), kar pomeni, da jo je v fazi postopnega osvajanja zahodnega Balkana, tj. v času navedenih vojn v avgustejskem obdobju, zasnovala, trasirala in do neke mere tudi zgradila vojska za svoje potrebe, tj. zvezo med tabori in glavnim štabom, oskrbo in kurirsko službo (Lovenjak 2006, 39; za *viae militaris* glej Šašel 1977).

20 Podobno kot za cesto lahko domnevamo, da so tudi Savo kot komunikacijo Rimljani uporabljali že v času osvajanj v avgustejskem obdobju, saj tako leta 35 pr. n. št. osvojena Segestika (Siscija), kot vsi trije navedeni vojaški tabori v Posavju, ležijo ob Savi.

do dodatne utrditve defenzivne meje na poti proti Italiji, ki se kaže v utrdbenih zaporah na sotočju Save in Krke ter ob prehodih čez Savo (Bavec 2009, 54).

V zadnji, četrti fazi rimske poselitve, ki naj bi trajala od konca 4. do vključno 6. stoletja, imamo v Posavju sledove občasne poselitve in sekundarne uporabe rimskih gradbenih ostankov (Bavec 2009, 54). Ta faza je sicer vzpostavljena na podlagi še neobjavljenih ostankov poznoantične naselbine na lokaciji Velike njive pri Veliki vasi, kjer se pojavljajo najdbe, ki jih vodja izkopavanja Phil Mason uvršča v čas 5. ali 6. stoletja (Mason 2003b; 2003c; 2006a²¹; glej tudi Bavec 2009, 58), med sredino 5. in koncem 6. stoletja pa naj bi bil v sekundarni rabi vsaj del objektov ravno tako še neobjavljene vile rustike na lokaciji Pečine pri Gorenjih Skopicah (Bavec 2009, 58–59, 62–63).

V Posavju med rimskodobnimi najdišči prevladujejo zaselki in posestva (vile rustike) z manjšimi grobišči, gosta poselitev pa je v tem času nastala zaradi ugodnih naravnih razmer in dobrih prometnih povezav, tako cestnih kot tudi rečnih.²²

Prostor Krškega polja so ob koncu latenskega obdobja oziroma vsaj v času, ko je ta prišel pod rimsko oblast, najverjetneje naseljevali Latobiki (Lovenjak 1998, 15; 2003, 94–96; Petru 1971, 115, 138²³), verjetno pripadniki omenjene zveze keltskih plemen, znane pod nazivom Tavriski (Horvat, Šašel Kos 1999, 212; Lovenjak 2003, 95). Vsekakor je v svoji ilirski vojni Oktavijan vzhodne skupine Tavriskov premagal med letoma 35 in 33 pr. n. št., medtem ko so zahodne skupine, ki so mejile na Karne, prišle pod oblast Noriškega kraljestva, ki si ga je nedolgo zatem Rimska država pripojila po mirni poti (npr. Božič 1987, 857; Guštin 2011, 121; Horvat, Šašel Kos 1999, 212; Lovenjak 1998, 14; 2003, 95). V času rimske poselitve sta bili v Posavju gosto poseljeni predvsem območji Krškega polja vzhodno od črte Leskovec–Velika vas–Podlog–Malo Mraševo (Petru, S., Petru, P. 1978, 28) ter prisojne

21 Tu navedena le uvrstitev najdišča v poznorimski oziroma zgodnje-srednjeveški čas.

22 Za rimskodobna najdišča v Posavju glej ANSI 1975, 246–262; Bavec 2009, 55–64; Grosman 1996, 52–75; Petru, S., Petru, P. 1978, 28–29, sl. 14; epigrafski spomeniki iz Nevioduna in njegovega mestnega ozemlja (*ager*), ki je obsegalo večji del Dolenjske in Bele krajine, so zbrani v Lovenjak 1998; za posamezna najdišča, ki so bila ugotovljena oziroma do leta 2003 že raziskana ob gradnji avtocestnega križa, glej še Prešeren 2003.

23 Petru ne enači ravno tako keltskih (srednjeevropskih) Latobikov s Tavriski, temveč meni, da so se Latobiki naselili v prej tavriski Dolenjski po porazu združenih Bojev in Tavriskov proti dačanskemu kralju Burebisti ok. leta 66 (Petru, P. 1971, 137–138) oziroma ok. leta 50 (najkasneje 41) pr. n. št. (Guštin 2011, 128). Podobno Sonja Petru, ki meni, da so se Latobiki priselili v sredini 1. stoletja pr. n. št. iz današnje Češke (Petru, S. 1988, 334).

terase, primerne za poljedelstvo v ozki dolini Save, na noriški strani ob državni cesti Nevioudun–Celeja (Horvat J. 1999, 245, slika zgoraj).²⁴

Najpomembnejše najdišče iz rimskega obdobja na Krškem polju je Drnovo, kjer je obstajal rimski municipij s polnim imenom Municipium Flavium Latobicorum Nevioudunum. Center rimskega mesta je od Grofovih njiv oddaljen le ok. 1,5 km v smeri severozahoda. Ozemlje Latobikov je po koncu Oktavijanove ilirske vojne verjetno dobilo pravni status civitas, skupnosti pod vodstvom rimskih poveljnikov ali lokalnih veljakov (Horvat, Šašel Kos 1999, 212; Petru, S., Petru, P. 1978, 29–30). Vsekakor pa je Nevioudun zrastel v 1. stoletju n. št. na ozemlju, ki prej ni bilo naseljeno. Temu v prid poleg samega imena, ki v keltščini pomeni »Novo mesto« (Lovenjak 2003, 94; Petru, S., Petru, P. 1978, 30, 35),²⁵ priča odsotnost predrimskih najdb na južni strani nekdanjega okljuka Save, kjer je ležalo rimsko mesto. Njegovemu razcvetu je botrovala predvsem lega ob plovni Savi in ob eni glavnih cest Imperija, ki je povezovala ne le Emono s Siscijo, temveč tudi Italijo z Vzhodom. Poleg tega, da je bilo mesto zaradi same lege prometno in trgovsko središče, je predstavljalo tudi obrtno-delavniški center (Bavec 2009, 58; Lovenjak 2003, 96; Petru, P. 1975a, 254; Petru, P., Knez, T., Uršič 1966, 476–479, 489–490; Petru, S. 1988, 335; Petru, S., Petru, P. 1978, sl. 6; Puhar 2013, 17–18).

Mesto je v municipij povzdignil Vespazijan, cesar iz družine Flavijcev, ki je vladal med leti 69 in 79 (Horvat, Šašel Kos 1999, 212; Lovenjak 1998, 15–16; 2003, 95; Petru, S. 1988, 334; Petru, S., Petru, P. 1978, 30; Puhar 2013, 11). Nevioudun naj bi meril približno 200 × 200 m, imel je pravokotno cestno mrežo, kanalizacijo, kopališče, razkošne zgradbe z mozaiki in ogrevanimi prostori, svetišča, pristanišče s skladiščem; čeprav so v Drnovem našli vodnjake, so izpod Gorjancev do Neviouduna speljali tudi vodovod iz lončenih cevi, izpod Trške gore pa vodovod, ki je potekal po zidanem kamnitem kanalu; mesto ni imelo obzidja (Bavec 2009, 58; Horvat, Šašel Kos 1999, 212–213; Lovenjak 2003, 98–101; Petru, P. 1975a, 254; Petru, S. 1988, 335; Petru, S., Petru, P. 1978, 17–25, sl. 6; Puhar 2013, 12–13).

Izven mesta so se poleg obrtnih delavnic in posameznih stavb razprostirala tudi grobišča. Poleg glavnih cestnih vpadnic jih najdemo tudi ob manjših poteh, in sicer zahodno grobišče ob cesti proti Veliki vasi (severno od najdišča Grofove njive), južno ob cesti v Gorico, vzhodno ob poti v Mrtvice, jugozahodno od Drnovega poznamo dele grobišča ob dveh krakih kolovoza na Cezeno, jugovzhodno pa

24 Glej tudi Bavec 2009.

25 Nevio = nov; dunum = grad oziroma mesto.

ob cesti proti Cerkljam, pri čemer nobeno ni bilo raziskano v celoti. Iz navedenih grobišč poznamo skoraj vse oblike pokopov, znanih v rimskem svetu, z redkimi pokopi v sarkofagih, znane pa so tudi zidane grobnice s poslikavami. Posebnost nevioudunskih grobišč in tudi drugih grobišč, znanih na območju Latobikov, pa predstavljajo t. i. hišaste žare.²⁶ Na podlagi gradiva iz grobov lahko nevioudunska grobišča uvrstimo v čas od 1. do 4. stoletja.²⁷

Ker mesto ni imelo obzidja, je bilo od prvih vpadov Kvadov in Markomanov leta 166 (Petru, S., Petru, P. 1978, 29, 33–34), predvsem pa v poznoantičnem obdobju, resno ogroženo. Sodeč po najdbah z območja Neviouduna je bilo mesto opuščeno konec 4. ali v prvi polovici 5. stoletja (Horvat, Šašel Kos 1999, 214; Lovenjak 2003, 96; Petru, S. 1988, 334; Petru, S., Petru, P. 1978, 34; Puhar 2013, 6).

Nekaj sto metrov severno od najdišča Grofove njive je ob koncu 19. stoletja Pečnik izkopal nekaj sto grobov zahodnega nevioudunskega grobišča, med drugim tudi zidane grobnice. Zahodno grobišče se je raztezalo ob rimski cesti *Emona–Neviodun* (enako traso ima današnja cesta Velika vas–Drnovo) med današnjim Drnovim in Veliko vasjo (Lovenjak 2003, 102; Petru, P., 1975b; Petru, S., Petru, P. 1978, 17–21, 23, sl. 6, sl. 7), na istem mestu pa so bili tekom različnih del od leta 2005 dalje odkriti tako ostanki rimske ceste *Emona–Neviodunum* (npr. Erjavec *et al.* 2018; Tica, Topličanec 2005) kot tudi grobovi, uničeni grobovi ali ostanki grobov, ki jih je izkopal že Pečnik (npr. Erjavec *et al.* 2018; Predan 2011; Tica, Topličanec 2005; Žižek T. 2005–2006).

Slab kilometer od Grofovih njiv, v smeri severozahoda, leži Velika vas, skozi katero je vodila rimska cesta *Emona–Neviodun*, njeni ostanki pa so ponekod na poljih in v gozdu še vidni. Ob cesti na zahodnem delu vasi ležijo prazgodovinske gomile,²⁸ vzhodno pa antični grobovi, ki verjetno predstavljajo obrobje zahodnega nevioudunskega grobišča (Petru, P. 1975b, 255; Petru, S., Petru, P. 1978, sl. 6, sl. 7);²⁹ najden je bil tudi miljnik iz časa Marka Avrelija (Lovenjak 1998, 353–356; Petru, P. 1975b, 255; Petru, S., Petru, P. 1978, sl. 6). V Veliki vasi so bili odkriti še ostanki lončarskega obrata s pečjo in

26 Za hišaste žare glej Petru, P. 1971.

27 Za grobišča glej Bavec 2009, 58; Djurić 2003a; Lovenjak 2003, 102; Petru, P. 1975a, 254; Petru, S., Petru, P. 1978, 16–25, 36–38, sl. 6; Puhar 2013, 21–23.

28 Glej zgoraj.

29 V Arheoloških najdiščih Slovenije so pod Veliko vasjo navedeni tudi grobovi zahodnega nevioudunskega grobišča z grobnicami, ki sem jih že navedel (Petru, P. 1975b).

ostanki rimskega glinokopa,³⁰ na jugu ostanki zidanih stavb, na severozahodu vasi pa sistem jarkov, kar bi lahko kazalo na obstoj obmestnih obrtnih delavnic v rimskem obdobju (Bavec 2009, 57; Grosman 2000, 175; Petru, P. 1975b; Petru, P., Knez, T., Uršič 1966, 470–476, 484–490; Petru, S., Petru, P. 1978, sl. 6; Puhar 2013, 17).

Južno od lončarskega obrata v Veliki vasi je bil leta 2003 ob gradnji avtoceste odkrit večji rimskodobni objekt, verjetno del vile rustike (Bavec 2009, 57–58; Djurić 2003d; Vičič *et al.* 2003), možno pa je, da gre za isti kompleks, ki je omenjen že v Arheoloških najdiščih Slovenije (Petru, P. 1975b, 255).³¹

Najbližje najdišču Grofove njive so že omenjene Velike njive pri Veliki vasi, ki ležijo le nekaj sto metrov jugozahodno od Grofovih njiv (Djurić 2003e; Mason 2003a; 2003b; 2003c; 2006a; glej tudi Bavec 2009, 58, 66). Velike njive so pomembne tudi oziroma predvsem zato, ker bi lahko kazale na poselitveno kontinuiteto ravninskega dela Krškega polja tudi v času po zatonu Nevioduna.

---

30 Na nekaterih vodovodnih ceveh so bile najdene vpraskane črke *SIS*, kar govori, da so bile izdelane za nekega prekupčevalca iz Siscije (Petru, P., Knez, T., Uršič 1966, 487, sl. 11b).

31 Peter Petru navaja, da so bili jugovzhodno od Velike vasi, tik ob avtomobilski cesti, dobrih 50 m v Krakovskem gozdu, najdeni ostanki rimske stavbe, tegule in mozaični kamenčki.

4 Metodologija in potek izkopavanj*

Na podlagi predhodnih arheoloških raziskav (Djurić, Tica 2000) je bilo potencialno najdišče opredeljeno kot antično naselje z uničenimi ali vsaj močno poškodovanimi arheološkimi ostalinami.

Območje, določeno za arheološke raziskave (sl. 7), smo razdelili na kvadrante velikosti 5×5 m, ki smo jih označili po sistemu šahovnice. Uporabili smo relativno koordinatno mrežo (x in y) in absolutne nadmorske višine (z). Fiktivno izhodišče koordinatnega sistema smo postavili tako, da je celotno najdišče ležalo na pozitivni koordinatni ravnini, na točki z Gauss-Krugerjevimi koordinatami $x = 536594,499$ in $y = 85529,577$, orientacija relativnega koordinatnega sistema je bila $31,37^\circ$ proti vzhodu. Ordinatna os je bila postavljena vzporedno z osjo lokalne ceste Krško–Kostanjevica, v smeri jugozahod–severovzhod. Kvadrante smo po abscisni osi označevali z arabskimi številkami 1 do 28, po ordinatni osi pa s pari velikih tiskanih črk (AA, AB, AC, ..., DL).

Vzpostavili smo tudi sistem sektorjev (sl. 7), označenih z arabskimi številkami od 1 do 6. Sektor 1 je označeval izkopno polje severno od stare avtomobilske ceste Ljubljana–Zagreb, omejeno s cestiščem starega izvoza iz avtomobilske na lokalno cesto. Izkopno polje severno od izvoza in zahodno od lokalne ceste Krško–Kostanjevica (sl. 8) smo razdelili na sektorje 2 do 5. Stičišče sektorjev je predstavljalo izhodišče kvadranta CE17. Sektor 2 je zajemal kvadrante BA–CD/17–28, sektor 3 CE–DL/17–28, sektor 4 BA–CD/1–16 in sektor 5 kvadrante CE–DL/1–16. Sektor 6 je predstavljal izkopno polje severno od stare avtomobilske ceste Ljubljana–Zagreb in vzhodno od lokalne ceste Krško–Kostanjevica in ni bil vključen v naš koordinatni sistem.

Celotno območje, tudi sektor 1 znotraj cestne pentlje ob izvozu z nekdanje avtomobilske ceste, je predstavljalo njivske površine.

Na najdišču je bila pod strokovnim nadzorom strojno odstranjena ornica oziroma ruša, območja povečane gostote arheoloških najdb pa so bila določena za ročni izkop ornice (sl. 7). Poleg ornice smo na več mestih strojno izkopali t. i. geološke sonde, katerih namen je bil med drugim ugotoviti stratigrafsko lego plasti oziroma morebitnih struktur na

8 Pogled na izkopno polje v sektorjih 2–5 tekom izkopavanja; pogled proti severovzhodu.

raziskanem območju in njihov medsebojni odnos na različnih delih raziskanega območja. Po strojni odstranitvi ornice so bile plasti pod njo ročno očiščene, na območjih z ohranjenimi arheološkimi strukturami pa smo uporabili uveljavljeno metodo stratigrafskega izkopavanja.

Sektor 1, torej jugozahodni del najdišča, smo po strojni odstranitvi ornice in ročnem čiščenju izkopane površine (sl. 9) sprva določili za arheološko nezanimivega.

9 Pogled na del izkopnega polja v sektorju 1 po strojnem odstranjevanju ornice in ročnem čiščenju površine. Vidni so sledovi oranja (poševni temnejši pasovi) in mesta, kjer izdanja savski prod; pogled proti jugozahodu.

* Metodologija in potek izkopavanj sta povzeta iz Štular 2004 in Tica 2004.

- raziskano območje
- območje ročnega izkopa ornice
- 1-6 sektor
- kvadrant 5 × 5 m

7 Načrt izkopnega polja z mrežo sektorjev in kvadrantov, ter označenimi območji (šrafrano) ročnega izkopa ornice.
Merilo 1 : 2000.

Kasneje, ko smo v sektorjih 4 in 5 odkrili prazgodovinsko pot, smo s strojnimi sondami, ki so bile na celotnem najdišču prvotno izkopane zaradi ugotavljanja geološke oziroma matične osnove in plasti nad njo, na podlagi usmerjenosti poti ugotovili njen potek tudi v sektorju 1 (sl. 45, 90).³²

Vzhodno od lokalne ceste Krško–Kostanjevica in severno od avtomobilske ceste Ljubljana–Zagreb smo na območju sektorja 6 izkopali strojni testni jarek (sl. 10), v katerem so bile dokumentirane enake osnovne plasti kot v ostalih sektorjih.³³ V testnem jarku ni bilo sledi arheoloških struktur, zato so bila v sektorju 6 dela po dokumentiranju jarka zaključena.

10 Izkop strojnega testnega jarka v sektorju 6; pogled proti severu.

32 Za prazgodovinsko pot glej spodaj. Zaradi različnih dejavnikov, kot sta npr. ohranjenost poti in predvsem poletna vročina, ki je posledično omogočala hitro sušenje tal, je bilo plasti, ki so si bile po barvi in konsistenci podobne, zelo težko razločevati. Med takšne plasti pa so sodile tudi tiste, ki jih lahko povežemo z obstojem prazgodovinske poti.

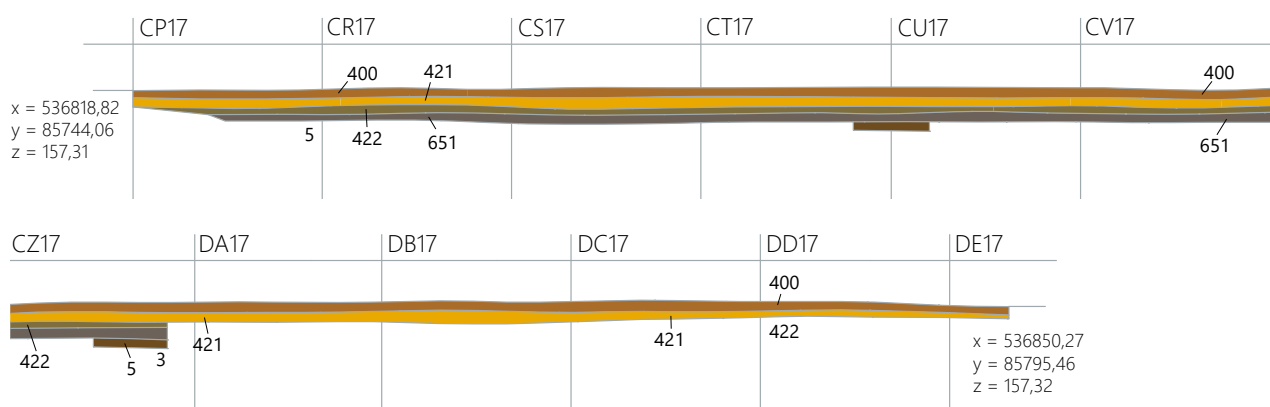
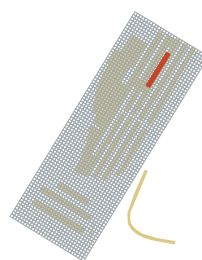
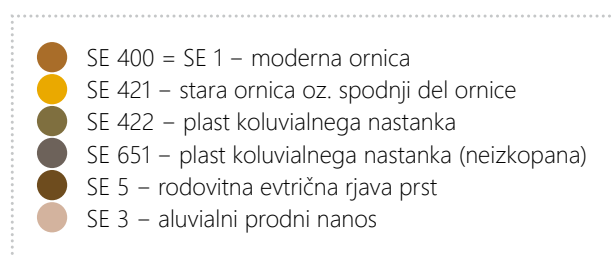
33 Ornica, pod njo kambični horizont z evtričnimi rjavimi tlemi (SE 5) in geološka/matična osnova, ki jo je tvoril karbonatni prod, ki ga je odložila Sava (SE 3). Za plasti v ostalih sektorjih glej spodaj.

5 Opis in interpretacija najdišča z analizo gradiva

5.1 Osnovna stratigrafska slika najdišča

Stratigrafija ugotovljenih plasti na arheološkem najdišču Grofove njive je v osnovi preprosta.³⁴ Na najdišču matično osnovo predstavljajo pleistocenski aluvialni, pretežno karbonatni prodni nanosi, nastali v seriji kratkotrajnih procesov³⁵ različne jakosti (Verbič 2003–2004, 4–5, sl. 34–37). Čeprav so bili največji prodniki veliki do 20 cm, je bila večina velika med 5 in 10 cm. Prostor med prodniki sta zapolnjevala droben karbonatni in tudi nekarbonatni pesek. Plast smo označili kot stratigrafsko enoto 3 (SE 3)³⁶ (sl. 11–15).

Na matični osnovi iz karbonatnega proda (SE 3) je med matično osnovo in humusno akumulativnim horizontom (npr. ornica ali koluviji) nastal tipičen mineralni kambični horizont. Zaradi razgradnje korenin horizont lahko vsebuje do 2 % organskih snovi, tudi v večjih globinah. Prisotni oksidi, predvsem železovi, kambični horizont obarvajo z različnimi odtenki od rumeno-rjave do rdeče-rjave barve. Horizont lahko nastane na dva načina; na apnencih in dolomitih se s topljenjem kamnin kopiči netopni ostanek, na ostalih kamninah pa prihaja do razpada primarnih mineralov in do tvorbe glinenih mineralov. Zaradi preperevanja matične podlage vsebuje več gline kot horizonti nad ali pod njim (Kladnik, Lovrenčak, Orožen Adamič 2005, 163). Na kambičnem

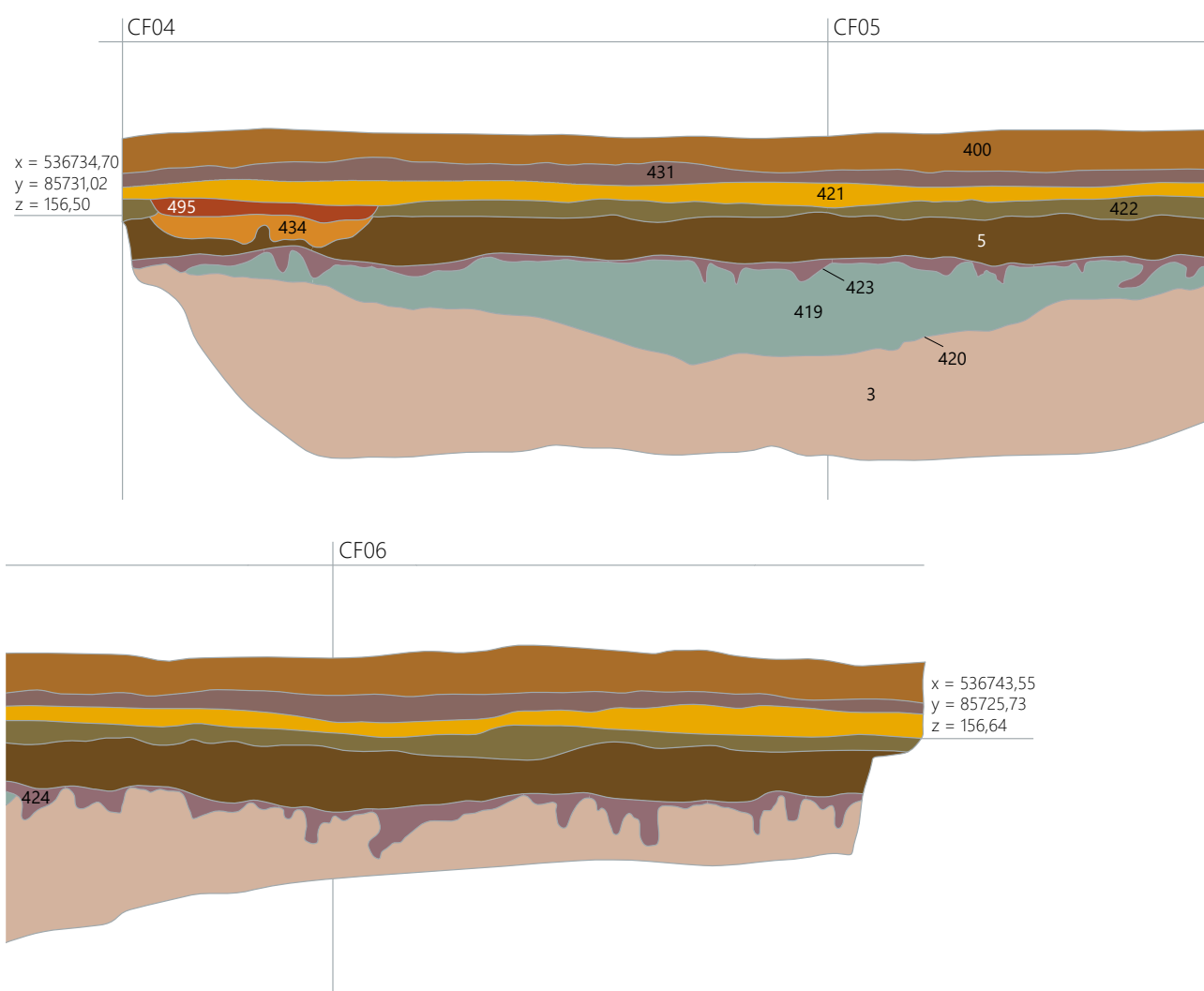
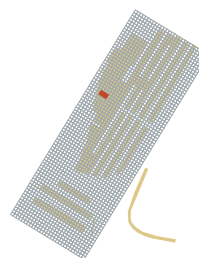
11 Severozahodni presek izkopa v sektorju 5 med kv. CP–DE na meji linije kv. 3 in 5. Merilo 1 : 200.

34 Geološke plasti so navedene na podlagi poročila geologa Tomaža Verbiča za celoten odsek trase avtoceste Smednik–Krška vas (Verbič 2003–2004) in poročil o arheoloških izkopavanjih na najdišču Grofove njive (Štular 2004; Tica 2004), v katerih so uporabljene tudi konzultacije s Tomažem Verbičem, zabeležene v terenskih dnevnikih izkopavanj ali pri opisih stratigrafskih enot na Grofovih njivah.

35 Relativno kratko obdobje – gledano z očmi geologa (Verbič 2003–2004, 5).

36 Nadalje v tekstu za stratigrafsko enoto uporabljena kratica SE.

- SE 400 = SE 1 – moderna ornica
- SE 431 – plast meljaste ilovice, del ornice
- SE 421 – stara ornica oz. spodnji del ornice
- SE 495 – koluvialna plast, prekrivala prazgodovinsko pot
- SE 434 – plast oksidov na dnu prazgodovinske poti
- SE 422 – plast koluvialnega nastanka
- SE 5 – rodovitna evtrična rjava prst
- SE 423 = SE 40 – mejna površina s pedogenimi poglobitvami
- SE 424 = SE 41 – meljast pesek (kambični horizont)
- SE 419 – polnilo rečne paleostruge
- SE 420 – mejna površina rečne paleostruge
- SE 3 – aluvialni prodni nanos

12 Jugozahodni presek sonde 12 v sektorju 5, kv. CF4–6. Merilo 1 : 50.

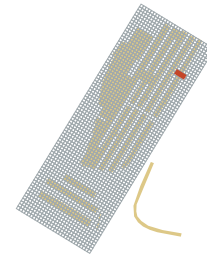
horizontu se lahko razvijejo različna tla, od evtričnih ali distričnih rjavih prsti, do rjavih pokarbonatnih prsti in jerovice, znane tudi kot terra rossa (Kladnik 1999; 71; Ogrin, Plut 2012, 60, Preglednica 5.1.). Tako se je na Grofovih njivah razvila rodovitna evtrična rjava prst nevtralne ali bazične reakcije,³⁷

na najdišču debela med 5 in 40 cm, ki smo jo označili kot SE 5 (sl. 11–14, 16, 77).

Za evtrična tla so značilne tudi globoke korenine, ki na stiku med matično osnovo (SE 3) in evtrično rjavo prstjo (SE 5) tvorijo t. i. pedogene žepe, ki se zajedajo v peščen prod (Verbič 2003–2004, sl. 36–38). Gostota žepov se lokalno zelo spreminja (sl. 17, 18), tako tudi na samem najdišču,

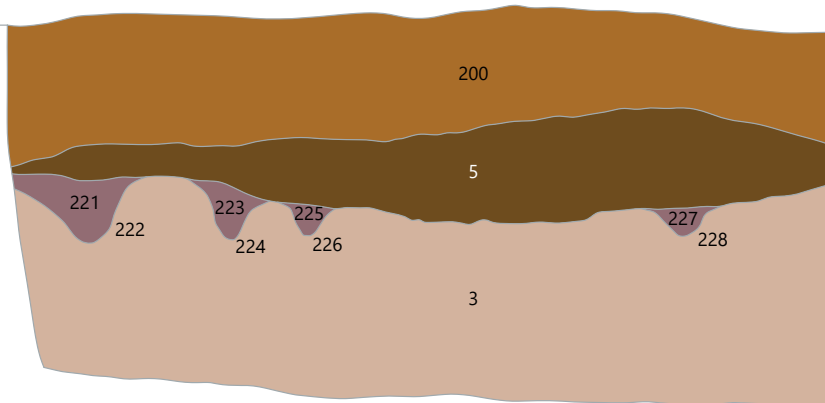
³⁷ Za definicijo evtrične rjave prsti glej npr. Kladnik, Lovrenčak, Orožen Adamič 2005, 97.

- SE 200 = SE 1 – moderna ornica
- SE 5 – rodovitna evtrična rjava prst
- SE 222, SE 224, SE 226, SE 228 = SE 40 – mejna površina s pedogenimi poglobitvami
- SE 221, SE 223, SE 225, SE 227 = SE 41 – polnila pedogenih žepov
- SE 3 – aluvialni prodni nanos

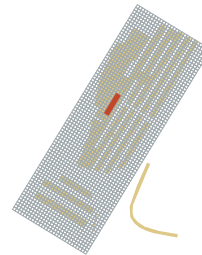
x = 536857,68
y = 85749,73
z = 157,60

x = 536866,16
y = 85744,58
z = 157,58

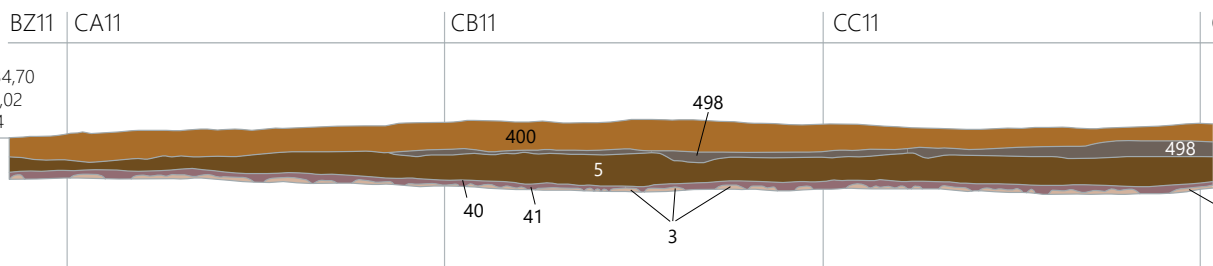

13 Severozahodni presek sonde 4 v sektorju 3, kv. CV23–24. Merilo 1 : 20.

- SE 400 = SE 1 – moderna ornica
- SE 498 – plast koluvialnega nastanka
- SE 5 – rodovitna evtrična rjava prst
- SE 40 – mejna površina s pedogenimi poglobitvami
- SE 41 – meljast pesek (kambični horizont)
- SE 3 – aluvialni prodni nanos

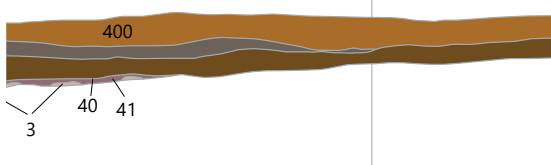
x = 536734,70
y = 85731,02
z = 156,74

CD11

CE11

x = 536743,55
y = 85725,73
z = 156,74

14 Presek izkopa v sektorju 4 in delno sektorju 5, kv. BZ, CA–CE11. Merilo 1 : 100.

15 Sonda 14 v sektorju 2, kv. BI20–21; pogled proti jugovzhodu.

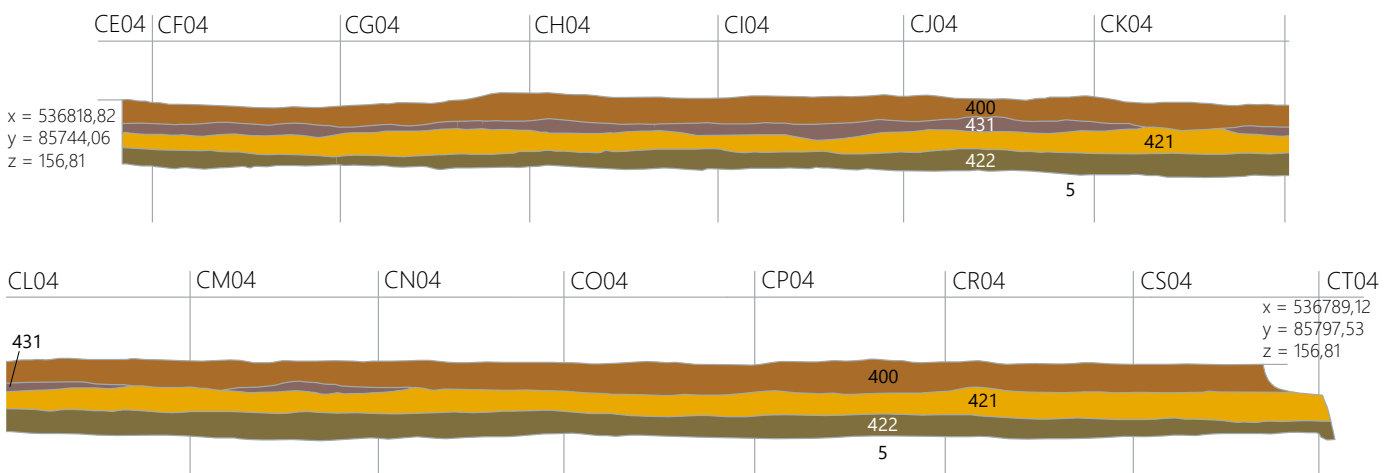
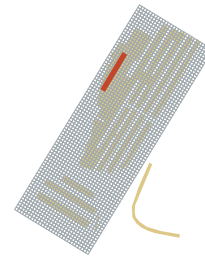
neposredno pa kažejo na vrsto paleovegetacije. Zaradi enotnega nastanka so vsi pedogeni žepi na najdišču označeni enotno, in sicer SE 40 kot negativ oziroma odtis korenine, SE 41 pa polnilo žepa, ki ima zaradi razpada korenin več humusa od okolice (sl. 12–15, 17, 18).³⁸

Arheološke strukture in najstarejše najdbe z najdišča lahko pripišemo starejšemu železnodobnemu obdobju. Intaktne plasti in strukture te faze so bile odkrite v sektorjih 1, 4 in 5. Naselbinski ostanki in ostanki poti so se ohranili predvsem na mestu, kjer je pleistocensko površje tvorilo globel, tako da niso bili v večji meri izpostavljeni novoveškemu in morebitnemu rimskodobnemu oranju (sl. 12, 19).

17 Pogled na del izkopnega polja v sektorju 3; pogled proti severovzhodu.

- SE 400 = SE 1 – moderna ornica
- SE 431 – plast mejaste ilovice, del ornice
- SE 421 – stara ornica oz. spodnji del ornice
- SE 422 – plast koluvialnega nastanka
- SE 5 – rodovitna evtrična rjava prst

16 Presek izkopa v sektorju 5, kv. CE–CT4. Merilo 1 : 100.

38 Oziroma je prišlo do enačenja nekaterih SE-jev z SE 40 in SE 41.

18 Žepi znotraj evtrične rjave prsti (SE 5), ki se zajedajo v peščen prod (SE 3) na trasi avtoceste med Grofovimi njivami in Drnovim; vir: Verbič 2003–2004, sl. 38.

19 Rob globeli (prodna sipina in zapolnjeno korito v azimutu 195°); s puščico je označena prazgodovinska pot; vir: Verbič 2003–2004, sl. 33.

21 Pogled na ostanke grobne gomile po zaključku izkopavanja; pogled proti jugovzhod.

5.2 Prazgodovinsko obdobje

5.2.1 Grobna gomila

Na Gofovih njivah je bila znotraj kv. CN–CR/13–16 dokumentirana krožna struktura, tj. obodni jarek neohranjene grobne gomile, ki je bila z oranjem zravnana s površjem (sl. 20, 21). Na več mestih znotraj območja gomile ter v njeni neposredni bližini so bili vidni sledovi brazd pluga, tako obodni jarek kot tudi grobovi znotraj obodnega jarka, ki so se nahajali približno 40 cm pod površino, pa so bili bolj ali manj poškodovani. Tako obodni jarek kot tudi grobovi so bili vkopani v matično osnovo (SE 3). Tudi prekinitev na južni strani obodnega jarka lahko razumemo kot posledico stanja (ne)ohranjenosti in ne kot nameren poseg v nasutje gomile v času njene uporabe (Tica 2004, 31–32).³⁹

V preseku je vidno, da je obodni jarek banjaste oblike (SE 549) postopno prehajal v poševen rob s tekočim prehodom v skoraj ravno dno (sl. 22). V tlorisu je imel obliko nepravilnega kroga z največjim zunanjim premerom 15,34 m in notranjim 12,43 m. Zapolnjen je bil z dvema polniloma. Prvo polnilo obodnega jarka, rdečkasto rjava peščena ilovica z okoli 5 % velikih in 5 % srednje velikih prodnikov ter nekaj več drobnega, skoraj zaobljenega proda velikosti do 1 cm (SE 535), je vsebovalo tudi nekaj odlomkov lončenine in dele živalskih kosti (sl. 20, 22). Lončenina in kosti so se večinoma nahajale v krožnem izseku v kv. CN13, zamejenim z južno in jugovzhodno smerjo neba, bile pa so raztresene približno v sredini polnila (plasti). Manjša količina odlomkov lončenine je bila v polnilu najdena tudi v severovzhodnem delu obodnega jarka. Odlomki lončenine so bili večinoma manjši in neizpovedni, zato tu predstavljamo le trakast ročaj posode iz grobo zrnate mase (G34), ki pa mu glede na to, da se ni ohranilo ostenje, ne moremo določiti, kateri posodi je pripadal, in bikonično vretence oziroma vijček⁴⁰ tipa 2b po Luciji Grahek (G35).⁴¹

³⁹ Pavlovičeva namreč obodni jarek obravnava kot obodni nesklenjen jarek (Pavlovič 2007, 70; Pavlovič 2014, 492) in ravno zaradi, po njenem mnenju nesklenjenega obodnega jarka, na podlagi nekaterih panonskih primerjav iz srednje bronaste in starejše železne dobe (Pavlovič 2007, 70–72, s slikovnimi prikazi in navedeno literaturo) meni, da gre na Grofovih njivah mogoče za grobno parcelo (primerjave: Rogoza pri Mariboru, Nova Tabla pri Murski Soboti in Gaweinstal pri Dunaju) in ne za »klasično dolensko« halštatsko gomilo (Pavlovič 2007, 70–71). Toda pri navedenih panonskih najdiščih gre za gomilna grobišča in ne za posamične gomile, večinoma za posamične pokope v gomilah ali celo za gomile brez grobnih jam ter za žgane pokope.

⁴⁰ Ponekod v literaturi za vretence naletimo tudi na izraz vijček (npr. Guštin, Preložnik 2005; Preložnik 2014; Teržan 1977).

⁴¹ Za vretence glej opis pridatkov v grobu 2, vretence G11.

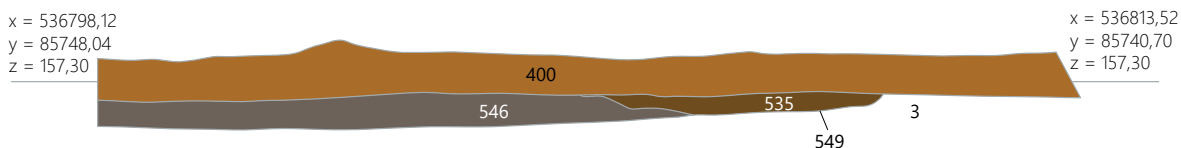
❖ 20 Tloris gomile z vrisano lego grobov, ostankov kamnitega venca in ostankom nasutja gomile. Merilo 1 : 100.

V južnem oziroma jugovzhodnem delu obodnega jarka (SE 549) smo nad prvim (SE 535) dokumentirali še drugo polnilo (SE 515), ki so ga skoraj izključno tvorili zaobljeni kamni (prodniki) premera 3 do 12 cm. Plast smo določili kot ostanek kamnitega venca gomile (sl. 20, 24).

Na severovzhodnem delu ostankov gomile smo nad opisanimi plastmi zasledili plast prodnikov, ki smo jo označili kot SE 546 (sl. 20, 22, 23), s sestavo enako tisti matičnih tal (SE 3)⁴². Pokončna lega posameznih prodnikov kaže, da bi

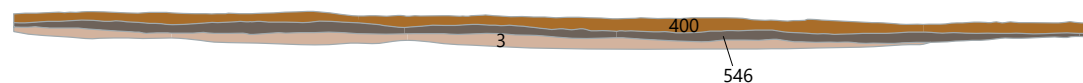
42 Glej poglavje o geoloških plasteh na najdišču.

- SE 400 = SE 1 – moderna ornica
- SE 546 – močno poškodovano nasutje gomile
- SE 535 – polnilo obodnega jarka
- SE 549 – mejna površina obodnega jarka
- SE 3 – aluvialni prodni nanos

22 Presek zahodnega dela ostankov gomile. Merilo 1 : 50.

- SE 400 = SE 1 – moderna ornica
- SE 546 – močno poškodovano nasutje gomile
- SE 3 – aluvialni prodni nanos

23 Presek celotnega ostanka gomile približno v smeri sever–jug. Merilo 1 : 100.

24 Ostanki kamnitega venca gomile (SE 515) v kv. CN–CP15–16.

bila plast lahko antropogena. Matična tla so aluvialnega nastanka, kar naj bi pomenilo, da naj bi bili vsi sestavni deli v stabilnem položaju, oziroma povedano drugače, posamezni prodniki naj bi ležali na podlagi s plosko stranjo. V plasti SE 546 pa smo naleteli na sicer neznamen, a izpoveden delež posameznih prodnikov v labilni legi, torej z ožjo stranico na podlagi. Ti prodniki kažejo, da gre verjetno za antropogeno premeščeno plast, zato plast SE 546 razlagamo kot močno poškodovano nasutje gomile.

Dvojni grob 1 (SE 533, SE 534)⁴³

Grob je skoraj v celoti ležal v kv. CP14, vkop pa je nekaj malega segal še v kv. CO14 in CP15. Grobna jama (SE 534) je bila v tlorisu nepravilne ovalne oblike, nekoliko zožena proti zahodu, v preseku pa banjaste oblike (sl. 25, 26). Dolga je bila 3,1 m, široka do 1 m in globoka do 30 cm. V grobno jamo sta bila antitetično položena dva skeleta (sl. 25). Smer pokopa je bila približno severozahod–jugovzhod. Polnilo groba (SE 533) je imelo podobno sestavo kot geološka osnova, v katero je bil grob vkopan (SE 3).

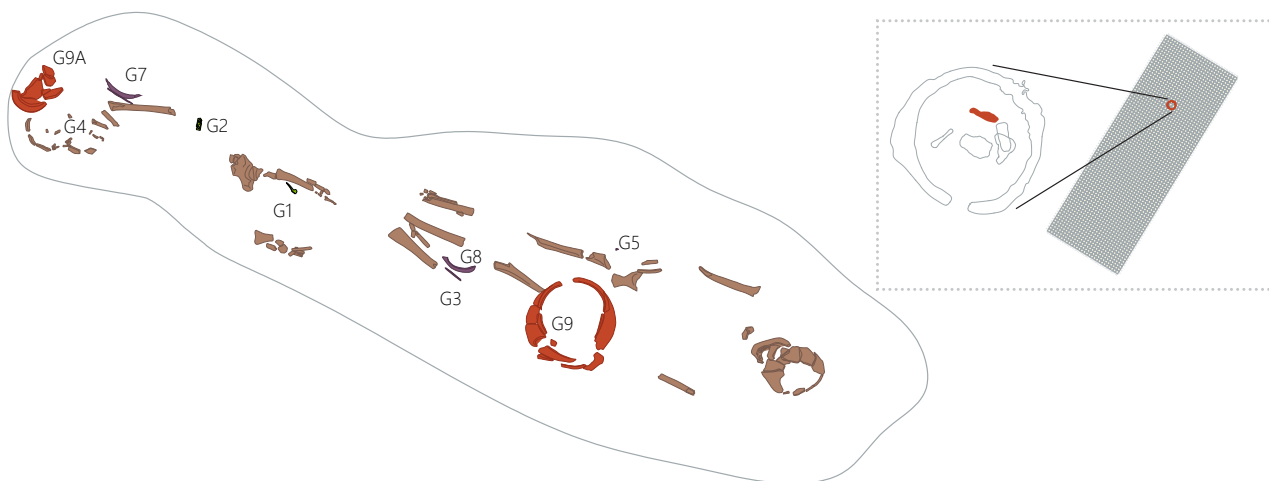
Da je bil pokop skeletov enkraten, kaže najprej lega skeletov, ki sta z nogami ležala tik drug ob drugem (sl. 25). Če bi bila pokopa sekvenčna, bi mlajši pokop verjetno poškodoval starejšega. Na enkraten pokop ravno tako kažejo dokumentiran vkop s polnilom ter mogoče tudi identična para pridatkov ob obeh skeletih; para železnih igel, verjetno šil (G3, G4) in železnih nožičev z ukrivljenim rezilom (G7, G8).

Skelet 1 (zahodni skelet)

Tafonomija

Kosti so zelo slabo ohranjene, svetlo rjave barve z zelo slabo ohranjeno zunanjo plastjo kostnine.

⁴³ Opis groba povzet po Tica 2004, 33–35; rezultati antropološke analize obeh skeletov povzeti po Novak 2003, 2–3. Za prevod antropološke analize vseh skeletov iz hrvaščine v slovenščino se iskreno zahvaljujem dr. Tatjani Tomazo Ravnik.

25 Grob 1, tloris. Merilo 1 : 25.

Dokumentirani skeletni elementi so: lobanja, spodnja čeljustnica s pripadajočimi zobmi, leva in desna ključnica, desna nadlahtnica (osrednji del telesa), leva medenična kost (*acetabulum*), desna stegnenica (osrednji del telesa), leva stegnenica (zgornji in osrednji del telesa), desna golenica (osrednji del telesa) in desna mečnica (osrednji del telesa).

Spol

Verjetno moški, na podlagi splošne robustnosti kosti in premera sklepne jamice kolčnice.

Starost

Na podlagi izrbljenosti zobnih griznih ploskev je starost v trenutku smrti ocenjena na 25 do 45 let.

Skelet 2 (vzhodni skelet)

Tafonomija

Kosti so zelo slabo ohranjene, svetlo rjave barve z izrazitimi poškodbami zunanje plasti kostnine, nastalih po smrti.

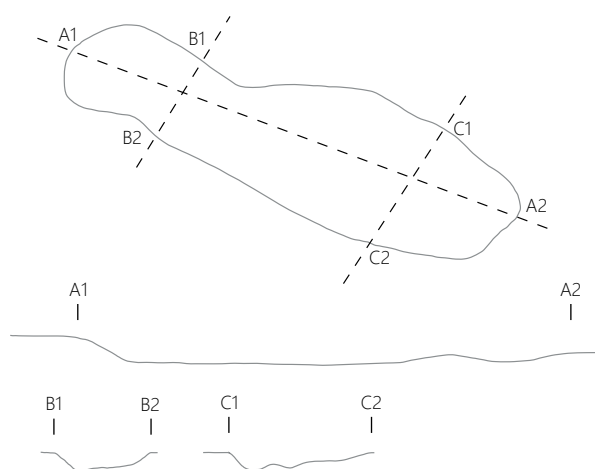
Dokumentirani skeletni elementi so: lobanja, spodnja čeljustnica s pripadajočimi zobmi, odlomek desne ključnice, desna in leva nadlahtnica (obe osrednji del telesa), desna medenična kost (*acetabulum*), desna stegnenica (zgornji in osrednji del telesa), leva stegnenica (spodnji del telesa), desna in leva golenica (obe osrednji del telesa), leva mečnica (osrednji del telesa).

Spol

Ženski, na podlagi oblike velike zajede sednice (*incisure ischiadice maior*) medenice.

Starost

Na podlagi izrbljenosti zobnih griznih ploskev je starost v trenutku smrti ocenjena na 35 do 50 let.

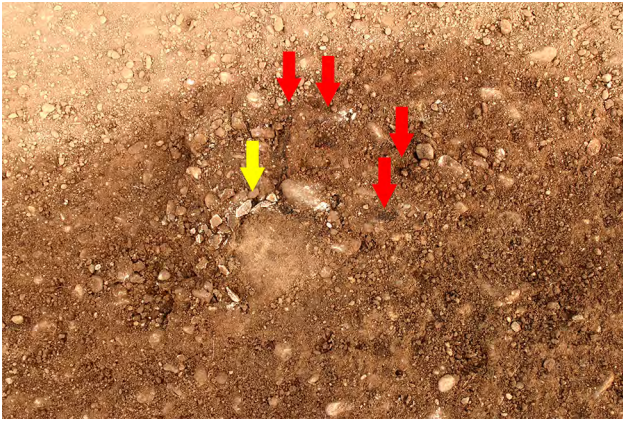

26 Grob 1, tloris in presek. Merilo 1 : 50.

Pridatki v grobu

Ob glavi moškega skeleta je ležala posoda, verjetno lonec, ki pa je bila tako slabo ohranjena, da je bila pobrana le v delcih in rekonstrukcija ni bila možna (sl. 27). Ob levi rami so ležali železna igla, verjetno šilo (G4) in nožiček z ukrivljenim rezilom (G7), v predelu pasu del pasne sponse s kaveljčkom (G2) in med stegnenicama odlomek bronaste trakaste fibule z mrežastim okrasom (G1).

Trakaste fibule z mrežastim okrasom se na nekaterih grobiščih dolenske halštatske skupine pojavljajo sporadično. Za nekatere žal nimamo najdiščnih podatkov oziroma ni mogoče ugotoviti, iz katerih grobnih celot izvirajo, kot npr. na Magdalenski gori (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 153: 1, 2) ali Rovišču (Stare, V. 1963, t. 5: 13–15), nekatere izvirajo iz grobov, ki jih ni mogoče natančneje časovno določati, kot

27 Grob 1, skelet 1: ohranjeni deli lobanje (označeni z rumeno puščico) in ostanki keramične posode okoli lobanje (označeni z rdečimi puščicami).

npr. iz groba XIII/34⁴⁴ z Brezji pri Trebelnem (Kromer 1959, t. 41: 12), groba III/28 s Kapiteljske njive v Novem mestu (Križ 1997, t. 56: grob III/28–3) ali groba 19/29 iz Dobrave pri Dobrniču (Parzinger 1989, t. 39: 15), nekaj primerkov pa je iz grobov, ki sodijo v certoški oziroma lahko že v kačasti horizont, kot npr. fibula s Kapiteljske njive iz groba I/15 (Knez, T. 1993, t. 15: 4), fibula iz gomile 1-1883, grob 12 iz Rovišča (Dular, J. 2003, t. 67: 5), fibule iz magdalenskogorskih grobišč, tj. groba VIII/10 iz Prelog pri Zgornji Slivnici (Hencken 1978, sl. 284a), groba 13/44 iz Prelog pri Zgornji Slivnici (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 79: A2) in groba 2/11 iz Voselca/Hrastij (Dular, J. 2003, sl. 85: 3; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 135: 1). Glede na grobne pridatke pa časovno izstopa nelociran Pečnikov grob 6 iz Strmca nad Belo Cerkvijo, v katerem naj bi bili poleg odlomka trakaste fibule z mrežastim okrasom (Dular, A. 1991, t. 61: 15) najdeni še odlomki nekaj fibul, med njimi tudi čolničaste (Dular, A. 1991, t. 61: 14), bronasti narebreni zapestnici, odlomek bronaste votle zapestnice, odlomek bronaste vozlaste zapestnice z železnim jedrom, odlomki bronastih igel, verižica iz členov iz bronaste žice in železen nož (Dular, A. 1991, 96–97, t. 61: 11–25; t. 62: 11). Glede časovnega uvrščanja med najdbami izstopa predvsem odlomek čolničaste fibule, saj gre za tip, ki se pojavlja precej pred certoškim horizontom, in sicer znotraj dolenske halštatske skupine v horizontu Stična, tj. v 7. stoletju pr. n. št. (Gabrovec 1987, 48–49; Teržan, Črešnar 2014, 716–719). Trakaste fibule z mrežastim okrasom pa se pojavljajo tudi drugod po Sloveniji. Tako se npr. v notranjski skupini pojavljajo znotraj stopenj Notranjska IV in V, ki sta uvrščeni v čas 6. in 5. stoletja pr. n. št. (Guštin 1975, 476, sl. 2; Guštin 1979, t. 61: 2, 6), relativno pa so najbolj pogoste znotraj svetolucijske skupine. V Tolminu so npr. našli trakasto

44 Kadar sta v tekstu za grob navedeni dve številki (prva je lahko rimska ali arabska), potem prva številka pomeni številko gomile in druga številko groba iz navedene gomile (če ni navedeno drugače).

fibulo z mrežastim okrasom v enem od 460 grobov (Svoljšak, Pogačnik 2001, t. 13: 1), na Mostu na Soči v prek petnajst od okoli 2.500 grobov, lahko tudi več v enem grobu (Bavdek *et al.* 2010, 101, kat. št. 52; Mlinar 2002, 46, kat. št. 21; Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, t. 10: A2; 35: A1, 2; 37: A2; 59: B1, 2; 63: E1; 86: A4; itd.),⁴⁵ v Koritnici ob Bači pa v petih od 52 grobov (Kos 1975, t. 3: 8; 8: 5, 7; 10: 2(?), 5). Biba Teržan in Neva Trampuž sta trakaste fibule z mrežastim okrasom uvrstili med značilno mladohalštatsko gradivo stopnje Sv. Lucija IIb, tj. v konec 6. in v 5. stoletje pr. n. št. (Teržan, Trampuž 1975, 430).⁴⁶

Poleg fibule iz groba 1 (G1) sta bili na Grofovih njivah najdeni še dve trakasti fibuli z mrežastim okrasom, in sicer v ženskem grobu 2 (G19, G20).

Odlomek bronaste pločevine z zakovico in bronast kaveljček z zakovico (G2) sta verjetno ostanka pravokotne bronaste spona, in sicer iz tanke bronaste pločevine. Za razliko od primerkov, ki so podloženi z železno ploščico ali z železnimi trakovi, so bile spona iz tanke bronaste pločevine manj kakovostne in ker večinoma niso bile utrjene s podlogo, so se pogosto lomile in so jih večkrat popravljali (Tecco Hvala 2012, 171). Del podobne bronaste pravokotne spona, prečni oziroma stranski del spona, je verjetno tudi odlomek s tremi zakovicami iz groba 4 (G33). Avtorji pogosto navajajo, da so pravokotne pasne spona značilen pridelek moških grobov dolenske halštatske skupine že vsaj od horizonta Stična–Novo mesto dalje (npr. Gabrovec 1987; 48, 58, 66; Guštin 1976, 20). Sneža Tecco Hvala ugotavlja, da se na Magdalenski gori bronaste pravokotne pasne spona sicer pretežno pojavljajo v skeletnih grobovih z orožjem (Tecco Hvala 2012, 171), ponekod pa so bile najdene tudi v ženskih grobovih (npr. Guštin 1976, t. 45: 3; Hencken 1978, sl. 226a; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 91: 11; 135: A8). Na Magdalenski gori se različice, ki so podložene z železno ploščico ali trakovi oziroma, ki imajo železen kaveljček, pojavljajo v elitnih grobovih, kot jih je poimenovala Tecco Hvala, medtem ko tiste, ki so brez podlage, v takšnih grobovih nastopajo redko (Tecco Hvala 2012, 171). Številne pravokotne pasne spona so okrašene tako z geometrijskimi kot tudi figuralnimi okraši, toda ornamentalne tehnike in motivika niso kronološko

45 V Mostu na Soči je bilo izkopanih prek 6.000 grobov svetolucijske skupine, tu pa so mišljeni grobovi, ki jih je ob koncu 80. let 19. stoletja izkopaval Josef Szombathy, ter grobovi, ki so jih izkopali sodelavci Goriškega in Tolminskega muzeja, predvsem grobovi, ki so jih izkopali italijanski arheologi, pa še čakajo na objavo (Gabrovec 1985, 7). Zato ne čudi navedba Mihe Mlinarja, da navkljub njihovem številu trakaste fibule z mrežastim okrasom sodijo med redkeje zastopane fibule na Mostu na Soči (Bavdek *et al.* 2010, 36).

46 Za trakaste fibule z mrežastim okrasom, z navedeno literaturo, glej npr. tudi Tecco Hvala 2012, 244–245.

pogojeni (Stare, F. 1952; Tecco Hvala 2012, 175–179). Velik del bronastih pravokotnih spon na Dolenjskem je neokrašenih,⁴⁷ pogoste so predvsem v najmlajšem halštatskem obdobju, tj. v stopnji Ha D2–3 (Tecco Hvala 2012, 178–179).

V grobu 1 sta bila ob levi rami moškega skeleta najdena ukrivljen železen nožiček (G7) in železno šilo (G4), ravno tako pa ukrivljen železen nožiček (G8) na notranji strani in železno šilo (G3) na zunanji strani v višini levega kolena ženskega skeleta.

Železni, največkrat ukrivljeni noži s trnastim nastavkom in domnevno lesenim držajem, se pojavljajo celotno halštatsko obdobje in so verjetno služili kot pripomoček pri raznih opravilih, prototip zanje pa bi lahko predstavljali starejši bronasti primerki (Tecco Hvala 2012, 135). Večnamensko dejavnost naj bi imela šila, ni pa povsem jasno, kakšno obrtno dejavnost naj bi simbolizirala. Pokojnikom so jih dajali v grobove skozi celotno halštatsko obdobje, kar npr. kažejo primerki z Magdalenske gore, kjer pa jih je bilo največ najdenih v grobovih mlajšega halštatskega obdobja gomile 13 (Tecco Hvala 2012, 341, op. 1448, 1449).

Kombinacija, v kateri se pojavljata nož, največkrat ukrivljen, in šilo, se glede na število znanih grobov dolenske halštatske skupine ne pojavlja ravno pogosto, jo pa poznamo iz različnih grobišč. Pojavlja se že v starejšem halštatskem obdobju, kar npr. kažejo ženski grob II/17 s Kapiteljske njive v Novem mestu (Križ 1997, t. 12: 6, 12)⁴⁸, moški grob XIV/45, ravno tako s Kapiteljske njive (Križ 2013, t. 49: 4, 6), verjetno moški grob 6A/2 iz Vira pri Stični (Grahek 2017, t. 8: 3, 4), na podlagi pridakov domnevno žgani moški grob 3/1 iz Vira pri Stični (Grahek 2017, t. 3: 4, 6), moški grob 31 iz Hriba v Metliki (Grahek 2004, t. 7: 4, 5)⁴⁹ ali nedoločljiva grobova 2 iz Reve pri Dobrniču, v katerem sta bila najdena odlomka dveh nožev, od tega je vsaj eden ukrivljen (Križ 2014, t. 3–5)⁵⁰ in 1 iz grobišča V na Strmcu nad Belo Cerkvijo (Dular, A. 1991, t. 55: 1, 5)⁵¹. Iz časa ob koncu starejšega halštatskega obdobja ali začetka

mlajšega (kačasti horizont) je moški grob I/78 iz novomeške Kapiteljske njive (Križ 2013, t. 21: G I/78–3, 4).

Kombinacija noža in šila se sicer redko pojavlja v ženskih grobovih. Poleg groba 1 z Grofovih njiv in navedenega groba iz Novega mesta jo najdemo npr. še v delno uničenem ženskem grobu III/4, ravno tako s Kapiteljske njive (Križ 1997, t. 28: grob III/4-1, 5). Glede na ohranjene pridakke; ogrlica iz steklenih in jantarjevih jagod, odlomek bronaste zapestnice, pravokoten listič zlate pločevine in ploščat železen predmet (Križ 1997, 55, t. 28: grob III/4), lahko domnevamo, da je šlo za bogatejši grob.

Nož in šilo v grobu znotraj dolenske halštatske skupine najdemo v nekaterih redkih moških žganih grobovih iz mlajšega halštatskega obdobja. Šilo in ukrivljen nož sta bila tako najdena v žganem grobu 17/10 na Molniku – Grmada iz časa mlajšega certoškega horizonta (Tecco Hvala 2017, t. 32: 12, 13), skupaj s pravokotno pasno spono s figuralnim prizorom, ki upodablja sedečega lovskega psa, lokostrelca v hlačah in s koničasto kapo v pokleku, jelena in rastlinski okras (Tecco Hvala 2017, 58, t. 32: 2)⁵² in grobu 48/110 v Stični (Gabrovec *et al.* 2006, t. 65: 110/2, 3)⁵³.

Znotraj dolenske halštatske skupine pa se kombinacija šila in noža največkrat pojavlja v moških skeletnih grobovih iz mlajšega halštatskega obdobja. Največ grobov s tovrstno kombinacijo iz navedenega časa poznamo iz magdalenskogorskih grobov.⁵⁴ Grob 1 iz Špilerjeve gomile I na Libni je Grofovih njivam geografsko najbližji grob, v katerem so

47 Tecco Hvala 2012, 178, op. 742 – navedena obsežna literatura za bronaste neokrašene pravokotne pasne spono dolenske halštatske skupine.

48 V grobu so bili najdeni še štiri bronaste fibule različnih tipov (dvo-zankasta ločna, čolničasta z obročki iz večkrat zavite žice, vozlasta ločna in dvortasta), dve masivni bronasti zapestnici, koščene in stekleni jagodi, dva lasna obročka, keramično vretence in dve skodeli (Križ 1997, 43–45, t. 12).

49 Gre za najbogatejši grob pod gomilo, v katerem je bilo med drugimi najdeno nekaj fibul, nizov steklenih in jantarjevih jagod, po dve sulici in sekiri, keramične posode, itd. (Grahek 2004, 167, t. 6: 6–17; 7).

50 V grobu najden še del keramične posode na nogi (Križ 2014, 245, t. 1: 2).

51 V grobu so bili najdeni še obroček, jagoda in zapestnica, vse iz železa (Dular, A. 1991, 91, t. 55: 2–4).

52 V grobu so našli še keramično skledo in več delov pasne garniture (Tecco Hvala 2017, 57–58, t. 31: B1; 32: 3–11).

53 V grobu so našli še železno pravokotno spono z bronastimi zakovicami, dva ciborija, dva pokrova in odlomek posode rjave barve (Gabrovec *et al.* 2006, 83, t. 65: 110/2, 4–7).

54 Grob IV/42, v katerem so poleg ukrivljenega noža in šila med drugimi našli sulico in sekiro (Hencken 1978, 25, sl. 83), grob VII/41 s parom certoških fibul in deli pasne garniture poleg ukrivljenega noža in šila (Hencken 1978, 59, sl. 263), grob 2/82 z dvema šili, odlomkov ukrivljenega noža, fibulo, keramično posodo, bronastima obročkoma z izrastki, železno rombično pasno spono in sulico (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 48–49, t. 62: D), grob 13/44, v katerem so poleg šila in ukrivljenega nožiča našli še trakasto fibulo z mrežastim okrasom, bronasto okroglo ploščico z luknjo v sredini, bronast obroček, sulico in odlomek noge keramične posode (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 59–60, t. 79: A), grob 13/82, v katerem so poleg šil in ukrivljenega noža našli še bronasto pravokotno pasno spono, nekaj bronastih odlomkov pasne garniture, odlomek železa in sulico (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 65, t. 93: C), grob 13/145, v katerem so poleg šila in ukrivljenega noža našli še bronast obroček z izrastki (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 75, t. 114: F).

našli šilo in ukrivljen nož (Guštin 1976, t. 5: 2, 3).⁵⁵ Nož in šilo v moških skeletnih grobovih iz mlajšega halštatskega obdobja pa se sporadično pojavljata na še nekaterih drugih grobiščih dolenske halštatske skupine, npr. v grobu 16/1 na Molniku – Grmada (Tecco Hvala 2017, t. 19: 6, 7),⁵⁶ v grobovih 3 in 6 iz gomile v Mačkovcu pri Novem mestu (Udovč 2009, gradivo št. 12, 13, 35, 36), grobu XIV/45 s Kapiteljske njive v Novem mestu (Križ 2013, t. 57: 19, 20), grobu 48/173 v Stični (Gabrovec *et al.* 2006, t. 100: 2, 3),⁵⁷ grobu 10 iz Zadnje hoste pri Podturnu (Dular, J. 2003, t. 24: 6, 7)⁵⁸ in v grobu 14/7 v Dobravi pri Dobrniču (Parzinger 1989, t. 21: 14, 15)⁵⁹. Pogojno bi v to skupino grobov uvrstil tudi knežji grob V/17 iz Dolenjskih Toplic. V grobu sta bila pokopana moški in ženska, pri čemer so pridatki, ki so sodili k moškemu, precej bogatejših od tistih, ki so sodili k ženskemu (Teržan 1977, 401, t. 29–31). Med ostalim gradivom so k moškemu sodili tudi negovska čelada, bronaste situle, bronast kotliček, orožje in dva železna, sicer ne ukrivljena noža. Kot del moške oprave Teržanova navaja tudi odlomek železne palčke in jo pod vprašajem pripiše peresovini fibule (Teržan 1977, t. 30: 11) in bronasto, z vrezi okrašeno palčko (Teržan 1977, t. 30: 12). Glede na prikaz na tabeli pa bi oboje lahko predstavljalo tudi bronasto šilo ali odlomek železnega šila.

Teržanova ob poskusu rekonstrukcije halštatske družbene strukture na Dolenjskem v analizi gradiva iz Vač in Stične med moške grobove nebojevnikov uvršča grobove s tipično kombinacijo noža, šila in igle oziroma fibule in jih, sicer pod vprašajem, uvršča v sloj rokodelcev. Navedena kombinacija najdb se npr. na Vačah in v Stični sicer pojavlja skozi celotno halštatsko obdobje (Teržan 1985, 84, 88). Ob takšni interpretaciji pojava nožev in šil v grobovih, pa naj gre za posamično pojavljanje ali kombinacijo obeh, namreč nastane težava že pri tem, da se pojavljajo tudi, in to ne redko, v grobovih, ki so pripisani vojščakom, in posamično v ženskih

55 V grobu so našli še tri keramične sklede, keramično posodo na nogi, železno rombično pasno spono, bronasti narebreni zapestnici, odlomek železne žice (mogoče drugo šilo) in sulico (Guštin 1976, 37–38, t. 5: 1, 4–10).

56 V grobu še bronasta pravokotna pasna spona z deli pasne garniture, sulica in tulasta sekira (Tecco Hvala 2017, 46, t. 19: 1–5).

57 V grobu še železna pravokotna pasna spona, okrašena z geometričnim ornamentom, železna britev na pregib in keramičen ciborj (Gabrovec *et al.* 2006, 118–119, t. 100: 1, 4, 5).

58 V grobu še bronasta pravokotna pasna spona, okrašena z geometričnim okrasom, jagoda iz rjavega stekla z valovnico, odlomek bronastega obročka, vijček, sulica in tulasta sekira (Dular, J. 2003, 192, t. 24: 1–5, 8).

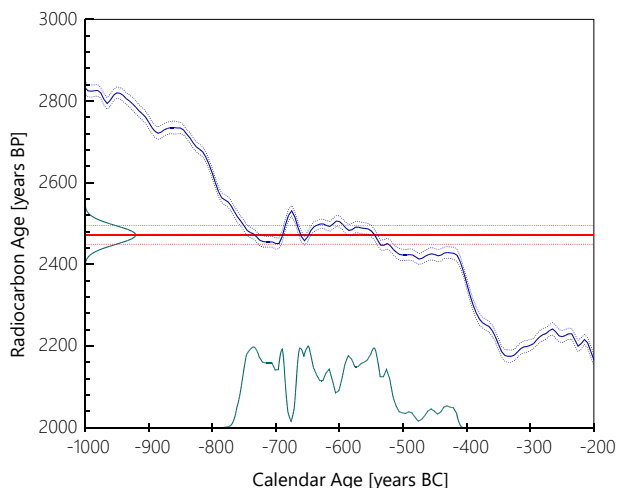
59 V grobu še bronasta pravokotna spona, več delov pasne garniture, bronasta paličica z ušescem, okrašena s punciranimi krožci, steklena jagoda, keramična skleda in dve sulici (Parzinger 1989, 563, t. 21: 1–13, 16–18).

grobovih. Po mojem mnenju pa kombinacije noža, največkrat ukrivljenega, in šila v grobu ne gre obravnavati (le) kot znaka družbeno-socialnega razslojevanja, temveč kot del kultno-duhovne sfere človekovega življenja, saj bi tovrstna kombinacija v grobu lahko imela apotropijski oziroma magičen pomen. Kot smo videli, se namreč znotraj dolenske halštatske skupine pojavlja skozi celotno halštatsko obdobje v grobovih obeh spolov (čeprav v ženskih redko) in vseh družbenih slojev. Žal največkrat ni mogoče delati antropoloških analiz, saj se pogosto sami skeleti niso ohranili, največ gradiva dolenske halštatske skupine pa izhaja iz izkopavanj in »izkopavanj« s konca 19. in začetka 20. stoletja, ko se je več pozornosti posvečalo samim najdbam kot ostankom pokojnikov. Sicer v nekem drugem času in drugih kulturah predvsem nož, pa tudi ostali predmeti z rezilom in ostro konico, služijo kot zaščita pred zlom (Chevalier, Gheerbrant 2003, 435; Кулишић, Петровић, Пантелић 1970, 213).

Ob levem boku ženskega skeleta je ležal lonec (G9), ob desnem ploščat železen odlomek (G5), v višini levega kolena pa na notranji strani noge železen nožiček z ukrivljenim rezilom (G8), na zunanji del železne igle, verjetno šila (G3).

Loncu z rahlo izvihanim ustjem, nizkim pokončnim vratom in zaobljenimi rameni (G9) nisem uspel najti pravih primerjav. Daša Pavlovič je v svojem diplomskem delu sicer zanj skušala najti primerjave v loncih tipa 3 po Dularju, za katere so značilni široka zaobljena ramena, visok pokončen vrat in izvihano ustje, uvrščena pa so še v starohalštatski čas horizontov Podzemelj 2 in Stična – Novo mesto 1 (Dular, J. 1982, 29–30, t. 7: 47–49), a je hkrati ugotovila, da se od njih loči po višini vratu, saj imajo značilni predstavniki loncev tipa 3 vrat (Pavlovič 2007, 55). Glavna razlika med loncem z Grofovih njiv in lonci Dularjevega tipa 3 pa je v bolj zaobljenem ramenu slednjih, ravno tako pa so lonci tipa 3 največkrat okrašeni z različnimi okrasi. Našemu loncu je po obliki sorodna skodela iz groba I/4 iz Dolenjskih Toplic (Teržan 1977, t. 1: 3), ki pa ima spodnji del trupa in prehod v dno bolj zaobljen. Podobno velja tudi za lonček z izvihanim ustjem, usločenim vratom in rahlo vbočenim dnem iz groba 10 grobišča Roje na Orlah (Tecco Hvala 2017, t. 6: B1), ki pa ima poleg vbočenega dna ravno tako bolj zaobljen trup in ne tako poudarjeno rame kot lonec z Grofovih njiv. Glede oblike še najboljšo primerjavo predstavlja posoda s stožčastim vratom in izvihanim ustjem iz že latenskodobnega groba 458 na Kapiteljskih njivah v Novem mestu (Križ, Jereb, Teržan 2014a, sl. 27.2.14.: 9), v kateri je bila najdena tudi certoška fibula X. vrste po Teržanovi (Križ, Jereb, Teržan 2014a, sl. 27.2.14.: 1).

V zasutju groba, nekoliko višje od ostalih pridatkov, je bila najdena večja kroglasta jagoda iz temno modrega stekla z belo

KIA 37315

SE 533 / PN 272

bone, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC ⁺	Convention Age	δ ¹³ C(‰) [‡]
Bone, collagen, 2.7 mg C	73.52 ± 0.21	2470 ± 25 BP	-15.83 ± 0.35

Radiocarbon Age:	BP	2472 ± 23
One Sigma Range: (Probability 68.3 %)	cal BC	751–686 (Probability 27.6 %)
		667–637 (Probability 13.1 %)
		620–614 (Probability 2.1 %)
		594–537 (Probability 24.1 %)
		528–524 (Probability 1.4 %)
Two Sigma Range: (Probability 95.4 %)	cal BC	763–681 (Probability 31.5 %)
		672–503 (Probability 59.1 %)
		462–449 (Probability 1.9 %)
		442–417 (Probability 2.9 %)

28 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz groba 1, zahodni skelet (KIA37315).

valovnico (G6). Ni bilo mogoče ugotoviti, kateremu skeletu, če sploh, je pripadala. Ena od posebnosti dolenske halštatske skupine so številne steklene jagode, ki so sestavljale ogrlice. Količina jagod, ki so bile najdene na Dolenjskem, je nekaj stokrat večja od količine jagod, najdenih drugod po Evropi. Poleg njihovega števila vse barvne kombinacije, številne oblike in različne velikosti jagod ter domača ležišča kremenčevega peska, tj. osnovne surovine za izdelavo stekla, posredno kažejo na morebitno domačo proizvodnjo stekla v času starejše železne dobe (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 128; Križ, Stipančić, Škedelj Petrič 2009, 101–103). Novejše raziskave naj bi kazale, da so steklo kot surovino na Dolenjsko uvažali, nakit pa so izdelovali domači mojstri, lahko tudi potujoči obrtniki, ki so selili iz kraja v kraj, postavljali peči in v času bivanja na določeni lokaciji izdelovali steklen nakit za lokalno prebivalstvo (Laharnar, Turk 2017, 74, sl. 80; Lazar 2020, 87–88).⁶⁰ Steklene jagode so se na območju Slovenije pojavile že v pozni bronasti dobi (Tecco Hvala 2012, 287, op. 1218), predvsem kot del ženskega nakita in eden od značilnih grobnih pridatkov ženskih grobov pa so pogoste skozi celotno starejšo železno dobo, od 8. do 3. stoletja pr. n. št. (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 118, 120; Križ, Stipančić, Škedelj Petrič 2009, 102). Posamične jagode se v grobovih iz halštatskega obdobja pojavljajo tudi v moških, predvsem bogatih grobovih (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 118; Križ, Stipančić, Škedelj Petrič 2009, 102). Halštatske jagode so velike od nekaj milimetrov do nekaj centimetrov. Kot kaže, so v starejšem halštatskem obdobju sprva izdelovali večinoma enobarvne, največkrat modre jagode, v mlajšem halštatskem obdobju pa se je pojavil širok izbor steklenih jagod s pestrim okrasjem, v številnih oblikah in več barvah (Križ, Stipančić,

Škedelj Petrič 2009, 101–102; Tecco Hvala 2012, 289). Da so se večje modre jagode z valovnicami pojavile že v starejše halštatskih grobovih stopnje Podzemelj, kažejo ostanki verjetno bogatega ženskega groba IV/19a iz Stične (Gabrovec *et al.* 2008 (2010), 196, sl. 5; Wells 1981, sl. 74a). Ponekod, a redko, jih najdemo tudi v grobovih stopnje Stična–Novo mesto, kot npr. v Metliki (Grahek 2004, t. 5: 13; 6: 12) ali na Magdalenski gori (Hencken 1978, sl. 283c). Pogosto, kot posamične najdbe ali del ovratnic, se pojavljajo v mlajšem halštatskem obdobju, vse od kačastega do negovskega horizonta.⁶¹

Radiokarbonska analiza

Vzorec iz groba 1 (sl. 28); kost, zahodni skelet (SE 533, PN 272)

BP 2472 ± 23, 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 751–686 BC (verjetnost 27,6 %), 667–637 BC (verjetnost 13,1 %), 620–614 BC (verjetnost 2,1 %), 594–537 BC (verjetnost 24,1 %), 528–524

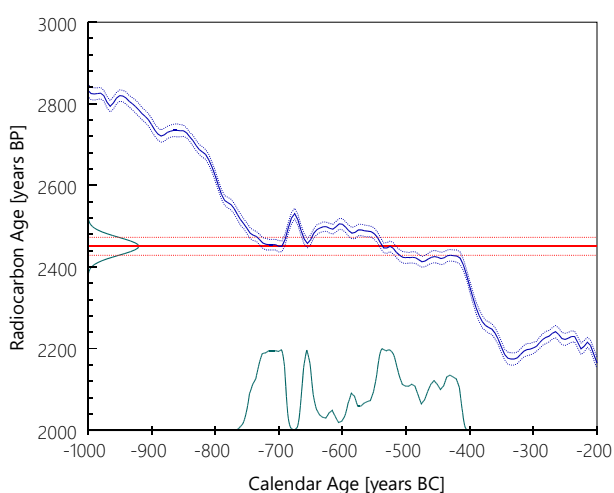
61 Npr. Brezje (Kromer 1959, t. 25: 9; 31: 5; 35: 5; 51: 8), Dolenjske Toplice (Teržan 1977, t. 1: 8; 6: 3; 14: 11; 15: 5; 63: 10; 72: 6), Gomile pri Rovišču (Dular, J. 2003, t. 71: 8; 73: 3), Libna (Guštin 1976, t. 4: 8), Mačkovec (Udovč 2009, gradivo št. 8, 34, 81), Magdalenska gora (Hencken 1978, sl. 103j; 138b; 144f; 169d; 278d; 346a; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 37: A11; 49: A3; 74: B3; 75: A2, D2; 76: 11, 12; 89: C1, 2; 137: B9; 139: B14), Martinov britof nad Zagorico pri Čatežu (Dular, J. 2003, t. 37: 10), Molnik (Tecco Hvala 2017, t. 42: 4), Novo mesto (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 186, kat. 271; 189, kat. 279; 189, kat. 285; 189, kat. 286; 190, kat. 294; Knez, T. 1986, t. 21: 6; 24: 11; 1993, t. 11: 1; Križ 1997, t. 69: 6; 2000, t. 43: 3; 2013, t. 21: G I/79–1), Stična (Gabrovec *et al.* 2006, t. 3: 6; 35: 59/5; 50: 8; Wells 1981, sl. 55a, g; 98f; 114l), Valična vas (Teržan 1975, t. 11: 18), Volčje njive (Gabrovec 1956, t. 9: 3), Zadnja hosta pri Podtumu (Dular, J. 2003, t. 24: 1). Večje kroglaste steklene jagode z valovnico se običajno pojavljajo v modri barvi z belo valovnico, redko pa so drugih barv, npr. bele z modro valovnico, modre z rumeno valovnico, rjave z rumeno valovnico, rumene z modro valovnico itd. (Haevernick 1974, 62).

60 O izdelavi halštatskega steklenega nakita na območju dolenske halštatske skupine, z navedeno literaturo, glej še npr. Tecco Hvala 2012, 287–289.

BC (verjetnost 1,64 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 763–681 BC (verjetnost 31,5 %), 672–503 BC (verjetnost 59,1 %), 462–449 BC (verjetnost 1,9 %), 442–417 BC (verjetnost 2,9 %).

Vzorec iz groba 1 (sl. 29); kost, vzhodni skelet (SE 533, PN 279)

BP 2451 ± 22 , 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 742–689 BC (verjetnost 25,3 %), 663–647 BC (verjetnost 6,8 %), 549–502 BC (verjetnost 21,9 %), 495–487 BC (verjetnost 2,0 %), 462–450 BC (verjetnost 4,1 %), 441–417 BC (verjetnost 8,2 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 751–686 BC (verjetnost 27,7 %), 667–638 BC (verjetnost 9,5 %), 621–614 BC (verjetnost 1,0 %), 595–411 BC (verjetnost 57,2 %).

KIA 37316

SE 533 / PN 279

bone, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC ⁺	Convention Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Bone, collagen, 3.0 mg C	73.71 ± 0.20	2450 ± 20 BP	-13.69 ± 0.14

Radiocarbon Age:	BP	2451 ± 22
One Sigma Range: (Probability 68.3 %)	cal BC	742–689 (Probability 25.3 %)
		663–647 (Probability 6.8 %)
		549–502 (Probability 21.9 %)
		495–487 (Probability 2.0 %)
		462–450 (Probability 4.1 %)
Two Sigma Range: (Probability 95.4 %)	cal BC	751–686 (Probability 27.7 %)
		667–638 (Probability 9.5 %)
		621–614 (Probability 1.0 %)
		595–411 (Probability 57.2 %)

29 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz groba 1, zahodni skelet (KIA37316).

Grob 2 (SE 544, SE 547 = SE 550)⁶²

Grob je ležal v kv. CO15 in CP15. Grobna jama je bila v tlorisu nepravilne pravokotne oblike (SE 547 = SE 550), v preseku pa je imela obliko črke U (sl. 30, 31). Polnilo groba (SE 544) je imelo podobno sestavo kot geološka osnova, v katero je bil vkopan (SE 3). Dolga je bila 3 m, široka 1,2 m in globoka do 30 cm. V grob z usmeritvijo sever–jug je bil položen skelet z glavo na južni strani groba.

Po sestavi polnila sodeč je bila grobna jama zapolnjena z v ta namen izkopanim materialom. Grob je bil poškodovan z mlajšim pokopom (grob 3), ki pa ni poškodoval skeleta ali najdb. Verjetno je bila lokacija mlajšega groba (3) izbrana namensko, vkop zanj pa je bil narejen pazljivo, tako da ni poškodoval starejšega groba (2). Najdbe kažejo na bogatejši ženski grob.

Skelet

Tafonomija

Kosti so zelo slabo ohranjene, svetlo rjave barve z izrazitimi poškodbami zunanje plasti kostnine, nastalih po smrti.

Dokumentirani skeletni elementi so: čelnica, desna nadlaktica (osrednji del telesa), desna velika sednična zajeda (*incisura ishiadica maior*), desna stegnenica (zgornji, osrednji in spodnji del telesa), leva stegnenica (osrednji del telesa), desna golenica (zgornji in osrednji del telesa).

Spol

Moški, na podlagi oblike velike sednične zajede (*incisure ischiadice maior*) in čelnice s poudarjenima nadočesnima lokoma ter splošne robustnosti kosti.

Starost

Starost pokojnika je na podlagi zaraščenosti lobanjskih šivov in gostote trabekularne kostnine ocenjena na 20 do 40 let.

Patološke spremembe: na čelnici plitva vdolbina, ovalne oblike, verjetno posledica zloma.

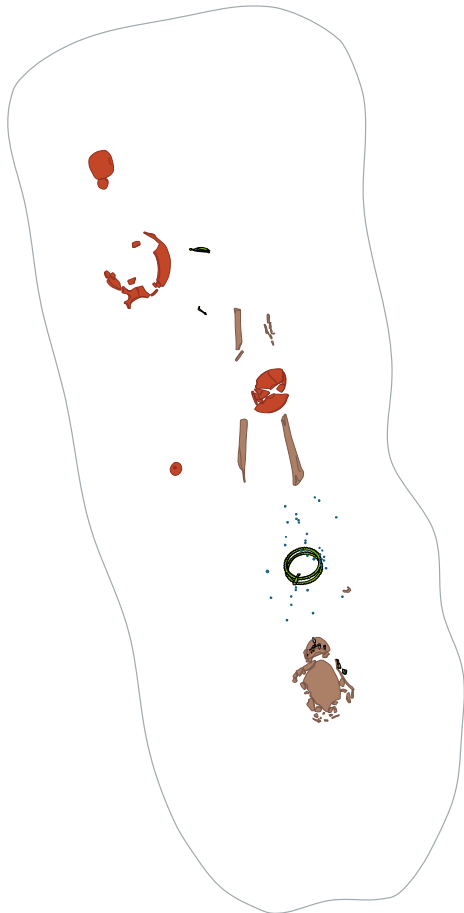
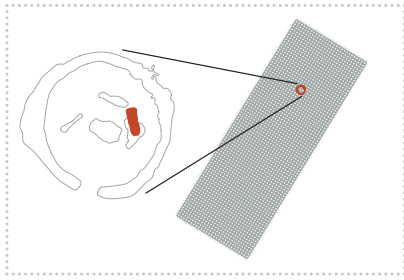
Pridatki v grobu

V času izkopavanja so bili tik ob desni strani lobanje najdeni trije valjasti uhani oziroma lasni obročki s kaveljčki (G15a–c), vdeti drug v drugega, kasneje pa so bili v eni od skupkov zemlje, ki so bili pobrani skupaj s skeletom oziroma natančneje z lobanjo,⁶³ najdeni še trije enaki uhani oziroma lasni obročki (G15d–f), od katerih sta bila dva ravno tako vdeta drug v drugega, tretji pa je ležal pravokotno na njiju (sl. 32) (Büster

62 Opis groba povzet po Tica 2004, 35–36; rezultati antropološke analize skeleta povzeti po Novak 2003, 4.

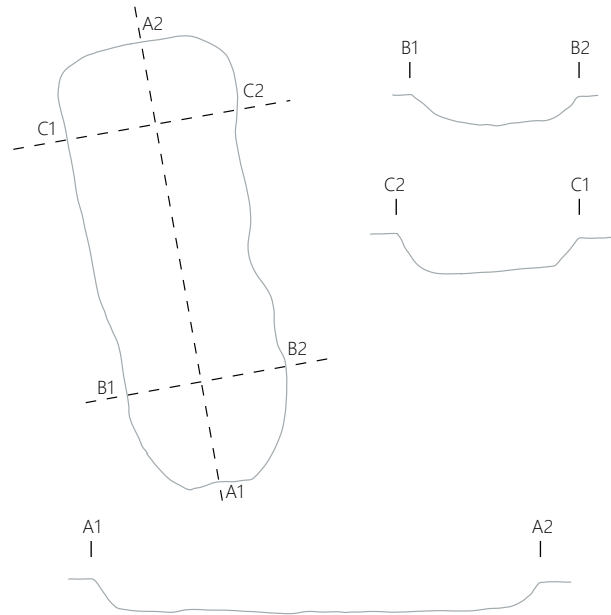
63 Celoten skelet je bil kot posebna najdba označen s PN 437. Skuppek zemlje z uhani oziroma lasnimi obročki je ležal tik ob levi strani lobanje (Pavlovič 2018 (2017), 358).

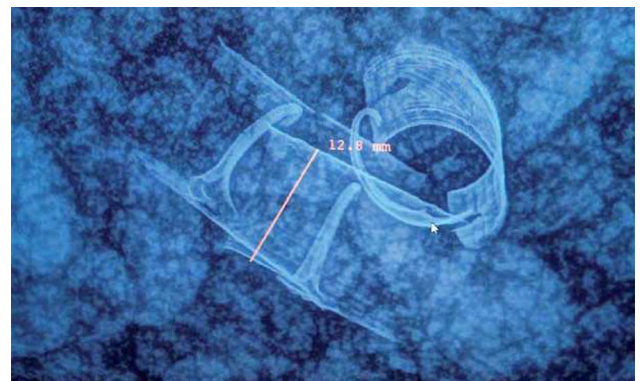

30 Grob 2, tloris. Merilo 1 : 25.

et al. 2016, 32–37, sl. 7a). Dva od treh primerkov, najdenih tekom izkopavanj, sta bila v času odkritja speta s kvačico, ravno tako vsaj eden od tistih iz skupka zemlje (Büster *et al.* 2016, 32). Vsi uhani oziroma lasni obročki z Grofovih njiv so se spenjali z zunanje strani, zato so kaveljčki ukrivljeni navznoter. To je značilnost vseh dolenjskih različic trakastih uhanov oziroma lasnih obročkov tipa 6 in valjastih uhanov oziroma lasnih obročkov tipa 7 po Sneži Tecco Hvala (Tecco Hvala 2007, 482; Tecco Hvala 2012, 333). Vsi uhani oziroma lasni obročki z Grofovih njiv so bili enako okrašeni. Tako daljše kot krajše stranice uhanov oziroma lasnih obročkov krasi več nizov iztolčenih pikic, ki oblikujejo koncentrične pravokotnike. Na obeh krajših straneh po en niz tvorijo iztolčene bunčice. Osrednji del tvori okras poševnih nizov linij, znotraj katerih so v nasprotni smeri postavljeni nizi vitic, oboje pa je izvedeno z iztolčenimi

31 Grob 2, tloris in presek. Merilo 1 : 50.

32 Rentgenski posnetek skupka zemlje, v katerem so bili najdeni trije valjasti uhani oziroma obročki; vir Büster *et al.* 2016, sl. 7a.

pikicami. S konfokalnim mikroskopom je bilo ugotovljeno, da je bil okras izveden ali z dvema različnima tipoma orodja ali pa z istim orodjem, a pod različnim kotom (Büster *et al.* 2016, 32, sl. 9–10).⁶⁴

Valjaste uhane oziroma lasne obročke iz časa starejše železne dobe na Dolenjskem, s poudarkom na najdbah z Magdalenske gore, je obdelala Tecco Hvala (Tecco Hvala 2007; 482–486; Tecco Hvala 2012, 331–332). Uhani, obsenčniki ali lasni obročki naj bi v halštatskem obdobju predstavljali del ženske noše in če so se v starejšem halštatskem obdobju nosili žičnati in velik trakasti uhani, domnevno v vsakem ušesu po eden, so

⁶⁴ Lasersko skeniranje s konfokalnim mikroskopom je bilo izvedeno na Univerzi v Bradfordu (University of Bradford) v sklopu projekta ENTRANS (Encounters and Transformations in Iron Age Europe).

se pozneje uveljavili manjši trakasti in valjasti uhani oziroma lasni obročki, ki so se spenjali s kvačico. V grobovih se običajno pojavljajo v parnem številu, lahko tudi do deset primerkov, zato lahko tudi niso uhani, temveč bi se uporabljali za spenjanje las ali kot okras na kitah, torej bi bili lahko lasni obročki (Tecco Hvala 2007, 477; Tecco Hvala 2012, 332).

Valjasti uhani oziroma lasni obročki v obliki nižjega valja, ki so pogosto okrašeni s preprostim geometrijskim okrasom iz vtisnjenih pikic (različica 7a), se lahko pojavljajo že ob koncu starejšega halštatskega obdobja, tj. v horizontu Stična–Novo mesto 2, kar kaže grob VII/36 iz Brezj, kjer je bila poleg drugega najdena tudi čolničasta fibula, t. i. šmarješkega tipa (Kromer 1959, t. 22: 1–8). Na Magdalenski gori pa se uhani oziroma lasni obročki različice 7a pojavijo na začetku mlajšega halštatskega obdobja, tj. v kačastem horizontu (Tecco Hvala 2007, 482). Primerke z Grofovih njiv bi lahko uvrstili v različico 7b. Gre za uhane oziroma lasne obročke v obliki visokega valja, katerih širina dosega tudi dvakratnik premera uhana oziroma obročka, okras pa je sestavljen iz iztolčenih reber in pik, lahko je geometrijski ali figuralni (Tecco Hvala 2007, 483–485; Tecco Hvala 2012, 332). Znotraj dolenske halštatske skupine se uhani oziroma lasni obročki različice 7b pojavijo na začetku certoškega horizonta in predstavljajo enega od značilnih elementov certoškega horizonta, predvsem tiste z razvitejšim, pogosto figuralnim okrasom in trikotnimi obeski (različica 7c) pa lahko najdemo še tudi v negovskem horizontu (Tecco Hvala 2007, 484–485, op. 46; Tecco Hvala 2012, 332–333). Daleč največ uhanov oziroma lasnih obročkov tipa 7 poznamo z Magdalenske gore, kjer lahko več kot tretjino vseh najdenih uhanov oziroma lasnih obročkov uvrstimo v navedeni tip (Tecco Hvala 2007, 487, sl. 10; Tecco Hvala 2012, sl. 124⁶⁵).⁶⁶ Razen redkih primerkov⁶⁷ so uhani oziroma lasni obročki tipa 7 omejeni na območje dolenske halštatske skupine (Tecco Hvala 2007, 484, op. 44, sl. 5), skoraj 60 % vseh pa je bilo najdenih ravno na Magdalenski gori (Tecco Hvala 2007, 487).

Poleg trakaste fibule z mrežastim okrasom (G20), ki je položena na prsi pokojnice spenjala narebreni nanožnici (G21, G22), sta bila ob stopalih najdena odlomka še ene trakaste fibule z mrežastim okrasom (G19) in certoške fibule (G18).⁶⁸

Certoške fibule je podrobno obravnavala Teržanova in po njih predlagala tudi poimenovanje enega od časovnih horizontov

mlajšega halštatskega obdobja (Teržan 1977). Njena tipološko-kronološka študija je široko uveljavljena, zato ni potrebna njihova natančna predstavitev. Certoške fibule v številnih različicah sodijo med najbolj razširjene fibule starejše železne dobe. Največja koncentracija najdišč, kjer so jih našli, je v severni Italiji, na jugovzhodnem alpskem prostoru, južni Panoniji in na zahodnem Balkanu, posamezne primerke pa najdemo tudi daleč zunaj tega prostora (Teržan 1977, 318–341)⁶⁹.

Odlomek iz groba 2 (G18) lahko uvrstimo med certoške fibule z rebrom V. vrste po Teržanovi. Značilnosti certoških fibul V. vrste so značilne sheme z iztegnjenim lokom, ki je običajno segmentnega ali lečastega preseka, nad peresovino pa imajo poudarjeno prečno rebro. Prečno rebro se pogosto pojavlja tudi na prehodu noge v lok. Hrbet noge je pogosto okrašen s punciranimi krožci. Zaključek noge je lahko pestičasto oblikovan, pogosteje pa se noga zaključuje s ploščatim asimetrično postavljenim gumbom, katerega glavica je predvsem pri mlajših primerkih nekoliko kroglasto napeta. Fibule V. vrste se pojavljajo v številnih različicah, toda okrašenost noge in prečno rebro med nogo in lokom nimata posebne kronološke ali prostorske vrednosti. Tudi oblikovanje gumba na nogi ni tako izrazit faktor kot npr. pri certoških fibulah II. vrste (Teržan 1977, 323).

Fibule V. vrste so se pojavile že na začetku certoškega horizonta, certoške fibule nasploh pa kažejo na takratne povezave med italjskim prostorom in dolensko halštatsko skupino. Začetki certoškega horizonta naj bi bili sočasni s stopnjama Sv. Lucija II b 1 v zahodni Sloveniji in stopnjo Este III srednje v severni Italiji, torej segajo že pred konec 6. stoletja pr. n. št. (Teržan 1977, 391, sl. 59). Ravno na podlagi radiokarbonskih datacij grobov z Gofovih njiv in groba 99 v Stični, v katerih so našli certoške fibule V. vrste, Teržanova in Črešnar menita, da je treba začetke certoškega horizonta iskati v drugi polovici 6. stoletja pr. n. št., torej morda le nekoliko bolj zgodaj od doslej ustaljene datacije (Teržan, Črešnar 2014, 720–721). Najmlajše fibule V. vrste pa najdemo še v negovskem horizontu, torej ob koncu starejše železne dobe (Teržan 1977, 389). Certoške fibule V. vrste so razširjene vse od srednje Italije do Panonije in centralnega Balkana ter predstavljajo eno od vodilnih oblik fibul na navedenem prostoru (Tecco Hvala 2012, 256, sl. 98⁷⁰; Teržan 1977, 323–324⁷¹, 352–353, 376, 382).

Fibule V. vrste se večinoma pojavljajo v ženskih grobovih, redko v moških, za katere so značilne fibule X. vrste (Teržan 1977, 353). Analiza gradiva z Magdalenske gore, kjer je bilo znotraj dolenske halštatske skupine najdenih daleč največ fibul V. vrste (Tecco Hvala 2012, sl. 98), kaže, da so ženske običajno

65 Za odnos uhanov oziroma lasnih obročkov tipa 7 z ostalimi uhani oziroma obročki z Magdalenske gore glej še Tecco Hvala 2012, sl. 123 in 124.

66 Vsi uhani oziroma lasni obročki tipa 7 z Magdalenske gore so navedeni v Tecco Hvala 2007, 482, op. 37; Tecco Hvala 2012, 332, op. 1407 in 1408.

67 Tržišče pri Cerknici, Kranj in Durezza–Schachthöhle pri Beljaku.

68 Za trakaste fibule z mrežastim okrasom glej opis prdatkov v grobu 1.

69 Z navedbo najdišč, znanih do objave Teržanove.

70 Tabelaren prikaz številčnega razmerja med posameznimi tipi certoških fibul v dolenski halštatski skupini.

71 Navedba najdišč certoških fibul V. vrste, znanih do objave Teržanove.

33 Lega nanožnic, spetih s trakasto fibulo v grobu 2 *in situ*.

nosile le po eno tovrstno fibulo skupaj s trakastimi ali valjastimi uhani oziroma lasnimi obročki, votlim obročastim nakitom ter jantarnimi in pisanimi steklenimi ogrlicami, medtem ko so jih moški nosili v paru, opasani pa so bili z bronastimi in železnimi pasnimi sponami ter podolgovati pasnimi jezički z obročki (Tecco Hvala 2012, 250–251). Le pokojnica v grobu 2/52 s Prelog je imela tri fibule; trakasto in certoški II. in V. vrste (Tecco Hvala 2012, 250; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 40: B7–9). Po tri fibule v grobu pa sta imeli tudi pokojnici v grobovih 2; dve trakasti z mrežastim okrasom in cetroško V. vrste (G18–G20) in 4, vse tri certoške vrste V. (G27–G29) na Grofovih njivah. Grob 2 z Grofovih njiv in grob 2/52 s Prelog družijo tudi cilindrični uhani oziroma lasni obročki (G15a–f) in ogrlici (G16, G16a, G17), iz Magdalenske gore sicer iz večjih jantarjevih (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 40: B1–4, 6), na Grofovih njivah pa manjših steklenih in ene manjše jantarjeve jagode.

Narebreni nanožnice (G21, G22) sodijo v skupino obročastega nakita. Iz položaja na okostjih je razvidno, da so se obroči nosili na zapestju, nadlahtnicah in gležnjih. Nanožnici iz groba 2 pa odstopata od tega pravila, saj sta bili speti s trakasto fibulo z mrežastim okrasom (G20) in položeni na prsi pokojnice (sl. 33). Podobno sta bili v osrednjem delu grobne jame, torej verjetno na prsni, najdeni bronasti narebreni zapestnici, speti z vzhodnoalpsko živalsko fibulo v mlajše halštatskem grobu V/11 na novomeški Kapiteljski njivi (Križ 2000, 17 (slika), 54, t. 8: grob V/11–4–6).

Masivni bronasti nanožnici z vrezanimi šrafranimi trikotniki na zadnjem rebzu z Grofovih njiv lahko uvrstimo v različico IIIb obročastega nakita po Sneži Tecco Hvala, ki jo predstavlja enakomerno narebreni obroči z dotikajočimi ali razprtimi zaključki, ki so včasih okrašeni, največkrat z mrežastim okrasom (Tecco Hvala 2012, 301). Gre za nakit, ki se v dolenski halštatski skupini pojavlja dokaj pogosto, a nanožnice, ki se zaključujejo z okrasom, največkrat mrežastim, niso pogoste (Grahek 2004, 148). Največ jih poznamo iz najdišč z območja Vinjega vrha (Dular, A. 1990; Dular, A. 1991; Dular, A. 2007), ki

je predvsem v starejši literaturi označen kot prazgodovinski kompleks Šmarjeta (ANSI 1975, 226–228; Stare, V. 1973), toda večina primerkov žal brez natančnejših najdiščnih podatkov (Dular, A. 1991, t. 17: 11; 27: 13–16; 36: 15; Stare, V. 1973, t. 25: 2, 4, 7, 10, 13), nadalje iz Rovišča (Dular, J. 2003, t. 72: 2, 3; 73: 6, 7; 77: 3, 4; Stare, V. 1963, t. 7: 6, 7, 10; 8: 10) in iz Libne (Guštin 1976, t. 26: 6, 7; 69: 9, 12). Ena od nanožnic iz Rovišča, ki pa ji ni mogoče določiti grobne celote, ima tako kot nanožnici z Grofovih njiv šrafrane trikotnike na zadnjih rebrih (Stare, V. 1963, t. 7: 7).

Nanožnice različice tipa IIIb se pojavljajo že v stopnji Stična–Novo mesto 2, pogostejše so v mlajšem halštatskem obdobju (Grahek 2004, 148; Tecco Hvala 2012, 307). Masivni narebreni nanožnici iz groba 1/26 na Hribu v Metliki iz starejšega halštatskega obdobja (Grahek 2004, t. 5: 1, 2) imata sicer z mrežastim okrasom okrašeno vsako peto rebro in ne le zadnje, primerki z okrašenim zadnjim rebrom, ki jim je mogoče določiti grobno celoto, pa izvirajo iz mlajšega halštatskega obdobja (npr. Dular, J. 2003, t. 29: 10, 11; 72: 2, 3; 73: 6, 7; Guštin 1976, t. 26: 6, 7; Knez, T. 1993, t. 26: 5, 6;⁷² Kromer 1959, t. 35: 3).

Majhna kroglasta jantarjeva jagoda (G17) je bila nanizana na isto ogrlico kot 51 manjših modrih ploščatih steklenih jagod (G16, G16a). Nakit iz jantarja se v dolenski halštatski skupini pojavlja v večjem številu že od 8. stoletja pr. n. št. dalje. Največ se uporablja v kačastem in certoškem horizontu, v negovskem horizontu pa njegovo število močno upade, čeprav se pojavlja še tudi v latenskem obdobju (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 128; Tecco Hvala 2012, 283, 285). Analize nekaterih jantarjevih izdelkov z območja dolenske halštatske skupine so potrdile baltski izvor jantarja, na Dolenjsko pa je prišel po t. i. jantarjevi poti, ki je potekala od Baltika do severnega Jadrana in osrednjega Balkana (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 128; Križ 2017, 27–31; Palavestra 1993, 178–180; Tecco Hvala 2012, 280, 286–287).⁷³ So pa na Dolenjskem jagode izdelovali iz uvoženega jantarja (Križ 2017, 13, 40–41; Križ, Stipančić, Škedelj Petrič 2009, 102; Laharnar, Turk 2017, 128). O domači proizvodnji vsaj nekaterih jantarjevih jagod priča tudi njihovo

72 V grobu je bil med drugim najden tudi par masivnih narebrenih zapestnic s presegajočimi konci (Knez, T. 1993, t. 26: 8, 9). Tovrstni obročast nakit se sicer pojavi že v starohalštatskem obdobju, v kačastem horizontu pa postane standardni kos ženske noše, sestavljene iz para zapestnic in para nanožnic, v kombinaciji z eno ali več fibul, debelo jantarjevo ogrlico in tudi s parom ozkih trakastih uhanov s presegajočimi zaključki. Pojavljajo se še tudi v certoškem horizontu (Tecco Hvala 2012, 307).

73 Več o poreklu prazgodovinskega jantarja in poteh od Baltika, prek Panonije in Balkana do Sredozemskega morja v Križ 2017, 9–13, 15–19, 27–31; Palavestra 1993, 10–29; Палавестра, Кристић 2006, 32–68. Za prazgodovinski jantar s slovenskih najdišč, z navedeno literaturo, glej tudi Palavestra 1993, 172–180.

va oblika, ki je pogosto enaka kot pri steklenih jagodah. V Novem mestu se v halštatskih grobovih največkrat pojavljajo kroglaste jantarjeve jagode premera 0,2–3,1 cm (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 130), pri čemer se zdi, da med starohalštatskim gradivom in še gradivom iz kačastega horizonta prevladujejo ogrlice iz debelejših jantarjevih jagod, za certoško stopnjo pa je značilen polihromni stil z nizi drobnejših jantarjevih jagod in pisanih steklenih jagod različnih barv in oblik (Tecco Hvala 2012, 285–286). Sam jantar je že v prazgodovinskem obdobju predstavljal gradivo družbenega prestiža (Križ 2017, 13; Palavestra 1993, 10; Палавестра, Крстић 2006, 67), količina jantarja in spekter izdelkov na najdiščih dolenske halštatske skupine »pa pričata, da je t. i. jantarjeva pot potekala prek Dolenske in Bele krajine in da ga je halštatska skupnost na tem teritoriju sprejela v svojo nošo kot izraz prestiža ali pa verovanja v njegovo magijsko in zdravilno moč, o čemer govorijo antični pisci« (Tecco Hvala 2012, 287).⁷⁴

Poleg jantarjeve jagode (G17) je ovratnico iz groba 2 tvorilo še 51 majhnih modrih ploščatih steklenih jagod (G16, G16a). Kot je navedeno ob opisu jagode z valovnico iz groba 1 (G6), so v starejšem halštatskem obdobju verjetno najprej večinoma izdelovali enobarvne, največkrat modre jagode, ki so bile lahko manjše ali večje. Naj kot primer majhnih ploščatih modrih jagod iz starejšega halštatskega obdobja navedem le nekaj primerkov s Kapitelske njive in Mestnih njiv v Novem mestu (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 172, kat. 191; 173, kat. 192; 197, kat. 193; 173, kat. 194; 173, kat. 195; 173, kat. 196; Križ 2013, t. 4: G I/52–5). Da so se v večjem številu manjše ploščate modre jagode uporabljale kot nakit tudi v mlajšem halštatskem obdobju, pa lahko vidimo npr. v Stični (Gabrovec *et al.* 2006, t. 1: 10, 12; 15: 4; 22: 73; 29: 8, 9; 47: 13, 14; 50: 3; 51: 87/5; 55: 10–13; 60: 102/4; 64: 107/3, 5, 6; itd.), na Magdalenski gori (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 15: 2; 30: A6; 31: C3, 5; 75: A2; 76: 3, 5; 79: B2, C1; 89: A4; 95: A10, 11; 100: 1, 3, 4; itd.), na Libni (Guštin 1976, t. 4: 7; 24: 15; 42: 5; 45: 5) ali v Novem mestu (Bakarić, Križ, Šoufek 2006, 179, kat. 233; 179, kat. 234; 180, kat. 236; 180, kat. 238; 181, kat. 240; 181, kat. 243; 182, kat. 246; 182, kat. 247; itd.), če navedemo le nekaj grobišč.

Skledici z narebrenim oziroma kaneliranim vratom, ostrim prelomom trupa in vbočenim dnom (G13) je najbolj podobna skledica iz šmarješkega kompleksa, žal brez natančnejši najdiščnih podatkov. Ločita se po tem, da ima skledica z Grofovih njiv narebren oziroma kaneliran vrat, medtem ko ima šmarješka plastično rebro pod vratom (Stare, V. 1973, t. 41: 17). Na območju dolenske halštatske skupine poznamo soroden tip skled z narebrenim oziroma kaneliranim vratom in ostrim prelomom trupa, le da je vrat nekoliko višji (Gabrovec

et al. 2008 (2010), 110, op. 228 in 229), izvirajo pa iz mlajše halštatskih grobnih celot (npr. Gabrovec *et al.* 2006, t. 126: 26/4; Guštin 1976, t. 43: 3; Knez, T. 1986, t. 3: 11; 55: 2; Tecco Hvala 2017, t. 42: 14; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 46: A22; 82: A3; Wells 1981, sl. 190f). Zelo podoben presek, ravno tako z vodoravno nažlebljenim vratom in ostrim prelomom trupa, imata skodelici s presegajočim ročajem iz groba 48/9 v Stični iz mlajše halštatskega obdobja (Gabrovec *et al.* 2006, t. 5: 9/13, 14), ali pa skleda z vodoravno narebrenim vratom, nagubanim ostenjem in vbočenim dnom iz že omenjenega moškega žganega groba 17/10 na Molniku–Grmada iz mlajše certoškega horizonta (Tecco Hvala 2017, t. 31: B1).

V halštatskem obdobju so lončarji ročaje nekaterih posod oblikovali v obliki živalskih glavic; največkrat so upodobili stilizirano glavico goveda z rogovi. Tako so običajno okrašeni presegajoči ročaji nizkih in dokaj širokih skodel in skodelic. Ostenje se pri teh posodah postopoma razširi in dvigne, nato pa preide v zaobljena ramena, ki so od vratu vidno oddvojen. Ustje je lahko nagnjeno proti notranjosti posode, lahko je odebeljeno in rahlo izvihano ali le rahlo izvihano. Presegajoč trakasti ročaj povezuje ustja in ramena posod. Skodele so običajno okrašene z različnimi okrasi; naguban zgornji del trupa, različni vrezani okrasi, poševno žlebljenje ostenij ali plastične bradavice. Skodele in skodelice, ki imajo na ročaju aplicirane stilizirane živalske glavice, lahko uvrstimo med skodele tipov 4, 5 in 6 po Dularju (Dular, J. 1982, 63–65, t. 22: 191–202; 23: 203–206).⁷⁵ Izjeme, na katerih ročaje se pojavljajo živalske aplikacije, predstavljajo ročate skleda tipa 1 po Dularju (Dular, J. 1982, t. 23: 208) in z vrezi okrašena ovalna skodelica, katere ročaj ima na spodnjem delu izrastek (Knez, T. 1986, t. 27: 14), oboje najdeno v Novem mestu in uvrščeno v mlajše halštatsko obdobje. Tako okrašeni ročaji skodel so časovno omejeni na mlajše halštatsko obdobje (Dular, J. 1982, 86).

Skodela iz groba 2 (G14) ima ravno dno, rahlo izvihano ustje, trup ima okrašen s snopi navpičnih žlebov, na presegajočem ročaju pa sta apliki dveh stiliziranih živalskih glavic, verjetno goveda z rogovi. Glede oblike bi jo lahko uvrstili med skodele tipa 5 po Dularju. Tovrstne skodele se redko pojavljajo že v horizontu Stična–Novo mesto, pogoste so v kačastem in certoškem horizontu, redki primerki pa se pojavljajo še na

75 Npr. Brusnice (Teržan 1974, t. 3: 1); Libna (Guštin 1976, t. 35: 16; 40: 3); Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 33: D2; 53: 10; 65: C6); Novo mesto (Knez, T. 1986, t. 11: 16; 27: 15; 37: 1; 1993, t. 15: 5; 30: 1; Križ 1997, t. 47: 7; 60: 1; 2000, t. 9: grob V/14-1; Križ, Jereb, Teržan 2014b, sl. 27.3.5.: 4); Stična (Gabrovec *et al.* 2006, t. 62: 8; 98: 168/4; Wells 1981, sl. 152). Glede na ostale skodele, so skodele z apliciranimi stiliziranimi živalskimi glavicami v paru na presegajočih ročajih dokaj redke. Tiste grobne celote, v katerih se takšne skodele pojavljajo in ki jih je na podlagi ostalega gradiva moč časovno uvrščati, izvirajo iz mlajšega halštatskega obdobja.

74 Več o pomenu jantarja v Križ 2017, 9–13; Palavestra 1993, 4–10; Палавестра, Крстић 2006, 20–29.

začetku negovskega horizonta (Dular, J. 1982, 64–65). Skodeli z Grofovih njiv je najbolj podobna skodela iz moškega groba 48/104 v Stični, ki je med drugim vseboval tudi negovsko čelado (Gabrovec *et al.* 2006, t. 62: 1,7⁶ 8).

Majhno prostoročno izdelano neokrašeno kroglasto posodico z navznoter uvitim ustjem in vbočenim dnom (G12) bi morda lahko uvrstili med čaše. Gre za osnovno obliko keramične posodice, ki jo je lahko izdelati. Osnovna oblika je npr. podobna preprostim skledam, ki imajo večinoma luknjo v ostenju, iz grobišča v Dobovi, ki je časovno uvrščeno v pozno bronasto dobo (Stare, F. 1975, t. 9: 18; 10: 1; 13: 12; 15: 8; 16: 14; 17: 1; itd.), kar kaže, da gre za obliko posode, ki se sčasoma ni mnogo spreminjala in je kot taka neprimerna za časovno uvrščanje. Se pa manjše neokrašene kroglaste posodice/čaše relativno pogosto pojavljajo v grobovih znotraj dolenske halštatske skupine,⁷⁷ nekateri grobovi pa kažejo, da tudi v mlajšem halštatskem obdobju.⁷⁸

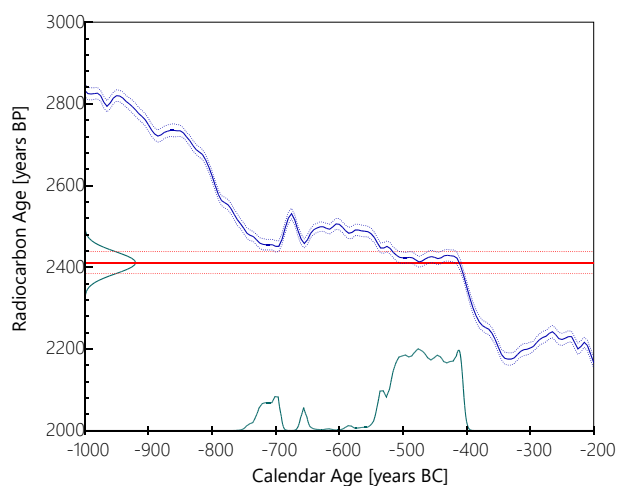
Vretenca G10 lahko uvrstimo med bikonična vretenca z največjim obodom približno na sredini, tj. v tip 2a po Grahkovi, vretenca G11 pa med bikonična vretenca z največjim obodom v spodnji tretjini trupa, tj. v tip 2b (Grahek 2016, 186, sl. 52).⁷⁹ Vretenca so manjše glinaste uteži, tuljave za sukanec, prevrtane s podolžno luknjo različnih velikosti in oblik (Horvat, M. 1999, 179). Sodijo med najbolj pogoste najdbe na železnodobnih najdiščih, najdemo pa jih v grobovih z različnim statusnim položajem, tako v relativno skromnih kot bogatih. Zaradi neohranjenosti organskega materiala ni povsem jasno, v kakšni obliki so bili pridani v grobove, domnevno pa so bili dejansko nataktnjeni na vretena, na katera je bila navita preja, ali pa so bili pridani v košare s predivom, torej kot

76 Negovska čelada.

77 Npr. Brezje (Kromer 1959, t. 1: 6), Brusnice (Teržan 1974, t. 11: 13; 12: 11), Čužnja vas (Dular, J. 2003, t. 20: 12; 22: 4), Dobovo (Dular, A. 1998, t. 1: 4), Dolenske Toplice (Teržan 1977, t. 28: 13; 35: 3; 36: 3; 42: 3; 51: 15; 52: 3; 65: 11; 72: 11; 82: 3; 83: 8; 86: 5), Libna (Guštin 1976, t. 4: 12; 7: 6; 23: 10; 25: 9; 29: 3; 32: 15; 34: 14; 37: 5), Mačkovec (Udovč 2009, gradivo št. 20), Novo mesto (Knez, T. 1986, t. 1: 5; 10: 9; 11: 2; 46: 3; 48: 5, 11, 23; 51: 4; Križ 1997, t. 26: grob III/2-2), Stična (Gabrovec *et al.* 2006, t. 89: 17; 94: 163/14; Wells 1981, sl. 56b; 175f; 176e), Vinji vrh/Šmarjeta (Dular, A. 1991, t. 25: 7; 38: 6; 48: 15; Stare, V. 1973, t. 58: 3); Volčje njive (Gabrovec 1956, t. 6: 5).

78 Npr. grob XII/5 iz Dolenskih Toplic (Teržan 1977, t. 72: 11), grob 2 iz Špilarjeve gomile II, grob 18 iz Glogovškeve gomile I in grob I iz Volčanškove gomile na Libni (Guštin 1976, t. 4: 12; 25: 9; t. 37: 5), grob II/1 iz novomeške Kandije (Knez, T. 1986, t. 11: 2), grobova A/10 in A/24 (lahko še mlajši) iz ravno tako novomeškega Marofa (Knez, T. 1986, t. 46: 3; 48: 5), grob 5 iz Mačkovca (Udovč 2009, gradivo št. 20), grob IV/2 iz Stične (Wells 1981, sl. 56b) ali grob 4 iz Volčjih njiv (Gabrovec 1956, t. 1: 6).

79 Grahkova je vretenca s stiške naselbine ne glede na to, da so lahko različno okrašena, tipološko razvrstila le glede na obliko (Grahek 2016, 56).

KIA 37317

SE 544 / PN 437

bone, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC†	Convention Age	δ ¹³ C(‰)‡
Bone, collagen, 3,8 mg C	74.07 ± 0.25	2410 ± 25 BP	-16.45 ± 0.16

Radiocarbon Age:	BP	2411 ± 27
One Sigma Range:	cal BC	511–408 (Probability 68.3 %)
Two Sigma Range:	cal BC	732–691 (Probability 95.4 %)
		661–651 (Probability 1.9 %)
		545–401 (Probability 84.0 %)

34 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz groba 2 (KIA37317).

pripomoček, ali pa del kompleta, ki je predstavljal dejavnost in iz nje izhajajoče bogastvo posameznice (Preložnik 2014, 311–312). Na območju dolenske halštatske skupine sta običajno v ženskih grobovih pridana eden ali dva, v bogatejših grobovih predstavnic verjetno višjega družbenega sloja pa štiri do devet ali še več vretenc (Guštin, Preložnik 2005, 144, op. 62). Na stiški naselbini so npr. vretenca skupno zastopana v vseh plasteh, pri čemer bikonična vretenca obeh podtipov (2a in 2b) izvirajo predvsem iz mlajše halštatskih plasti kačastega in certoškega (zid II) ter verjetno tudi negovskega horizonta (zid III) (Grahek 2016, 186).⁸⁰

Radiokarbonska analiza

Vzorec iz groba 2 (sl. 34); kost (SE 544, PN 437)

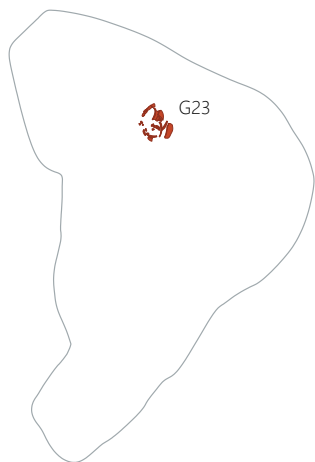
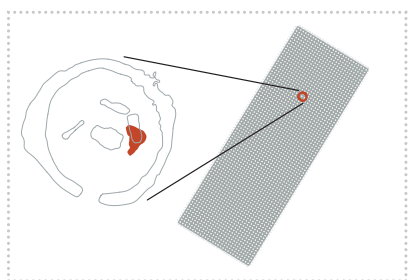
BP 2411 ± 27, 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 511–408 BC; 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 732–691 BC (verjetnost 9,5 %), 661–651 BC (verjetnost 1,9 %), 545–401 BC (verjetnost 84,0 %).

80 Za časovno uvrstitev plasti v mlajše halštatski čas, tj. stopnje zidov II in III, glej Grahek 2016, 233–240.

Grob 3 (SE 540 = 542, SE 541)⁸¹

Grob 3 je ležal v kv. CO/15. Grobna jama SE 541 je bila v tlorisu nepravilne trikotne oblike, v preseku pa banjaste oblike (sl. 35, 36). Polnilo, ki je bilo podobno polnilom ostalih grobov, je bilo razvlečeno od vkopa v smeri oranja, tj. sever–jug. Grobna jama je bila dolga 3 m, največje širine 1,4 m in globoka le 10 cm.

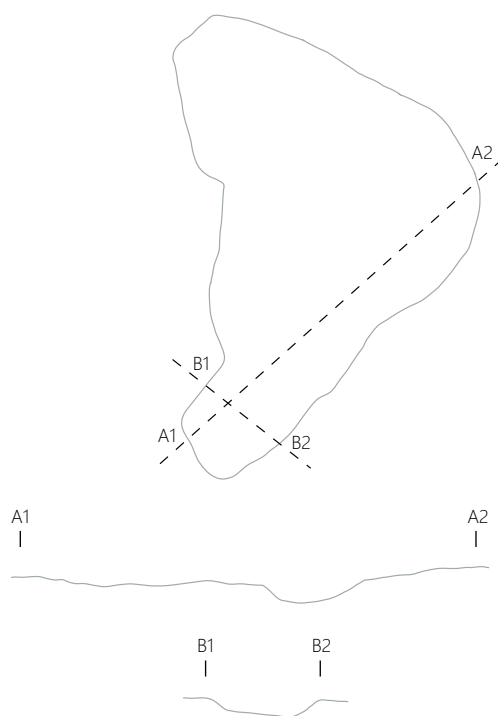
Grob je bil z recentnim oranjem močno poškodovan, ohranjeno pa je bilo le dno južne polovice grobne jame. Prvotna smer groba je bila severovzhod–jugozahod. Vkop groba je delno poškodoval starejši grob 2, a le vkop, ne pa tudi skeleta in najdb.⁸² Skelet ni bil ohranjen, edina najdba, skleda na nogi, je ležala in situ, a je bila z oranjem ravno tako močno poškodovana.

35 Grob 3, tloris. Merilo 1 : 50.

Pridatek v grobu

Skleda na nogi (G23) je edini ohranjeni pridatek iz groba 3. Ima širok zaobljen spodnji del na srednje visoki votli konični nogi in oddvojen pokončen vrat, ki se zaključuje v izvihanem ustju. Rame krasijo navpični snopi kanelur, vrat tri vodoravne kanelure. Na podlagi same oblike posode so skledi iz Grofovih njiv najbližje skleda z nogo tipa 2 po Dularju, ki se pojavljajo v mlajšem halštatskem obdobju, njihova glavna značilnost pa so nagubana ramena (Dular, J. 1982, 73–74). Glede samega recipienta in predvsem pogostega okrasa navpičnih kanelur na njih pa lahko skledo iz groba 3 primerjamo s skledami tipa 4 po Dularju. Tiste z izrazito oddvojenim vratom se pojavljajo v mlajšem halštatskem obdobju, predvsem v certoškem in negovskem horizontu (Dular, J. 1982, 70–71). Nekoliko bolj kroglast trup skodele spominja tudi na različne recipiente ciborijev.⁸³

36 Grob 3, tloris in presek. Merilo 1 : 50.

81 Opis groba povzet po Tica 2004, 36–37.

82 Glej zgoraj, opis groba 2.

83 Za ciborije glej Dular, J. 1982, 44–55.

Grob 4 (SE 537, SE 539, SE 538)⁸⁴

Grob 4 je ležal v kv. CO/14 in CO/15. Grobna jama (SE 538) je bila v tlorisu nepravilne ovalne oblike, nekoliko zožena proti zahodu, v preseku pa banjaste oblike (sl. 37, 38). Dolga je bila 3,6 m, široka do 2,3 m in globoka do 50 cm. Smer pokopa je bila severovzhod–jugozahod.

Grob je bil naknadno prekopan, tako da je bilo mogoče ločiti dve polnili prodnato-peščenega melja (SE 537 in SE 539) (sl. 40). Najdbe v obeh polnilih so bile razmeščene kaotično, sta pa obe polnili vsebovali odlomke istih posod, zato bi lahko domnevali, da sta bila pokop in naknaden prekop izvedena v dokaj kratkem času. Kostni skelet so bile premeščene iz prvotne lege in nakopičene v vzhodnem delu groba, odlomki posod pa so ležali v nekakšnih skupkih, razpršenih po grobu, a vsaka v določenem delu. Približno na sredini južnega dela groba je bila v polnilu SE 539 najdena zadnja okončina ovce ali kože (PN 388) (sl. 39).

Grob 4 predstavlja izropan ali namerno uničen centralni grob gomile, okoli katerega so bili vsaj v severnem in severovzhodnem delu gomile krožno razporejeni ostali grobovi.

Skelet

Tafonomija

Kosti so zelo slabo ohranjene, temno rjave barve z zelo slabo ohranjeno zunanjo plastjo kostnine.

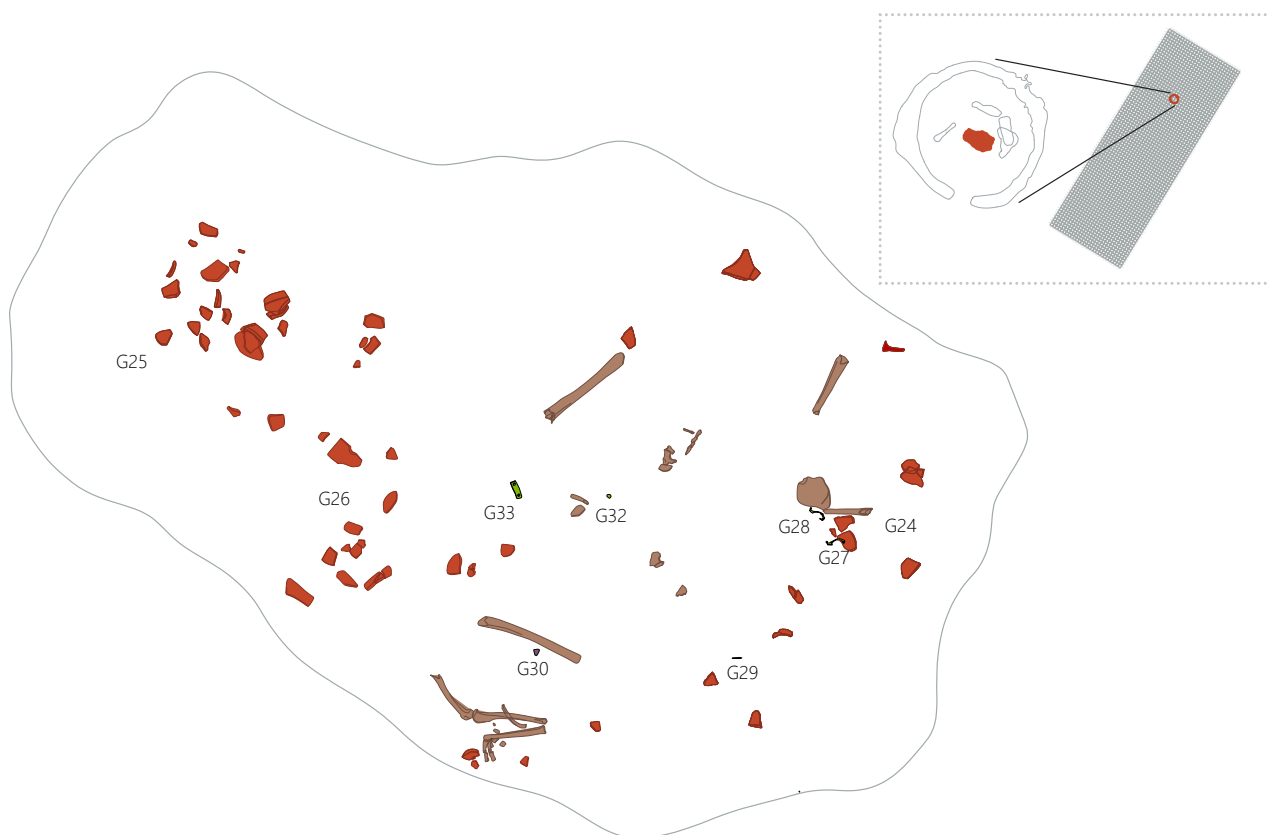
Dokumentirani skeletni elementi so: lobanja, spodnja čeljustnica s pripadajočimi zobmi, leva in desna stegnenica (obe osrednji del telesa) in leva golenice (osrednji del telesa).

Spol

Verjetno ženski, na podlagi oblike spodnje čeljustnice, ki ima majhno, koničasto brado s slabo izraženo trikotno izboklino (*tuberculum mentale*) in širokim kotom med čeljustno vejo in telesom spodnje čeljustnice (t. i. čeljustni kot) ter izoblikovanosti lobanje, ki kaže navpično čelo z zelo slabo izraženi nadočesnima lokoma.

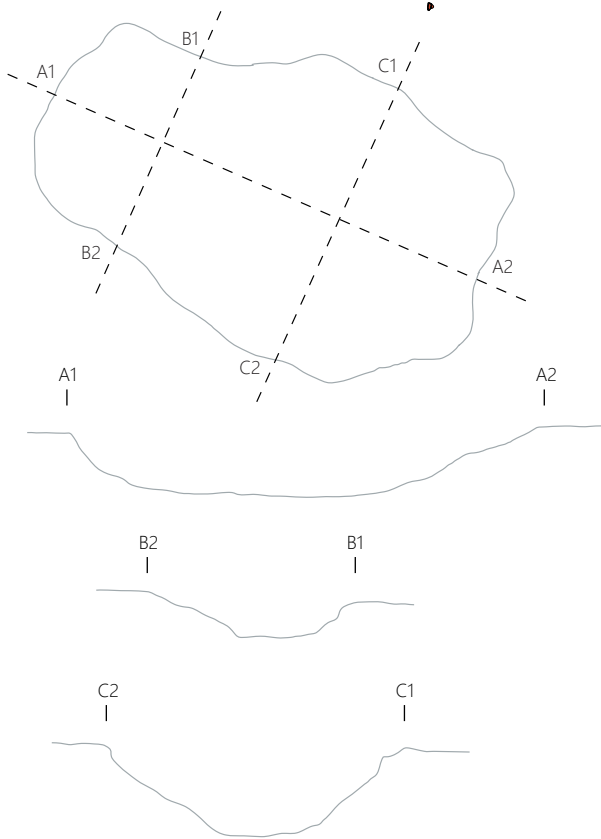
Starost

Starost pokojnice v trenutku smrti je na podlagi izrabljenosti zobnih griznih ploskev in stopnje zaraščenosti šivov na lobanji ocenjena na 45 do 60 let.

37 Grob 4, tloris. Merilo 1 : 25.

84 Opis groba povzet po Tica 2004, 37–40; rezultati antropološke analize skeleta povzeti po Novak 2003, 3.

38 Grob 4, tloris in presek. Merilo 1 : 50.

Pridatki v grobu

V grobu 4 je par ceroških fibul z dvema rebroma na loku V vrste po Teržanovi (G27, G28) ležal ob fragmentih lobanje, odlomek noge z ohranjenim rebrom ravno tako certoške fibule V vrste (G29) pa nekoliko južneje od para. Za razliko od fragmenta iz groba 2 (G18), kjer je ohranjen le zgornji del fibule, je par iz groba 4 ohranjen v celoti, tako da je vidno, da ima na loku dve rebri.⁸⁵

Odlomek bronaste pločevine s tremi zakovicami, od tega je srednja železna in daljša, ostali dve bronasti (G33), je verjetno ostanek prečnega oziroma stranskega dela bronaste pravokotne sponे.⁸⁶ Železna zakovica bi lahko predstavljala del kaveljčka za spenjanje. V grobu sta bila najdena tudi dva bronasta obročka. Prvi, manjši, je okrašen s snopi vrezov (G32), drugi s ponavljajočo kombinacijo vrezov IIIIXIII (G31). Obroček G32 je bil najden v bližini bronaste pločevine (ostankov pravokotne sponе), tako da ga lahko obravnavamo kot del pasne garniture, medtem ko je bil večji (G31) najden nad grobom v plasti recentne ornice (SE 400), tako da je lahko le pogojno uvrščen med najdbe iz groba 4

85 Za certoške fibule V vrste po Teržanovi glej opis pridatkov v grobu 2.

86 Za pravokotne pasne sponе glej opis pridatkov v grobu 1.

39 Kosti zadnje okončine ovce ali koze v grobu 4 *in situ*.

oziroma ga lahko le pogojno obravnavamo kot del pasne garniture.

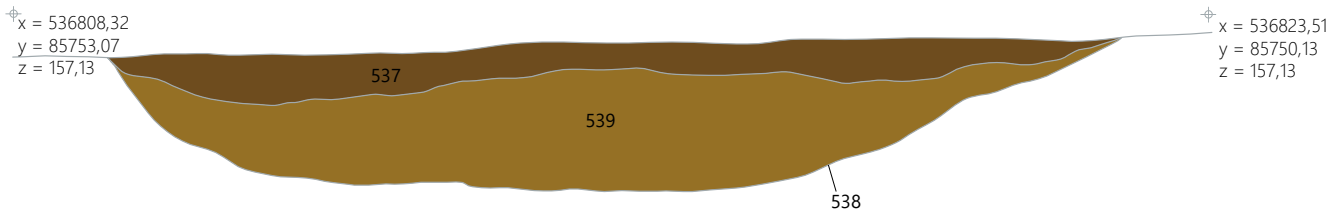
Bronasti obročki različnih velikosti in presekov se na grobiščih iz časa celotne starejše železne dobe pojavljajo pogosto, često kot najdbe brez natančnejših najdiščnih podatkov, kot npr. iz grobišč v okolici Vinjega vrha/Šmarjete (Dular, A. 1991, t. 29: 3–6; 38: 11, 17, 18; 51: 15, 17–25; 65: 3, 4, 6, 7, 11, 17; 70: 30, 33, 35–37; Stare, V. 1973, t. 17: 1, 6–30, 35, 36, 38, 39; 46: 3–6; 54: 8–12; 63: 1–3; 66: 3, 6, 21, 28). Če ne gre le za najdbe samih obročkov, največkrat predstavljajo dele različnih pasnih garnitur (npr. Gabrovec *et al.* 2006, t. 44: 4; 62: 3; 165: 6–9;⁸⁷ Hencken 1978, sl. 10a; 12c; 24a, b; 26e; 33c; 37j, k; 112k, l, p, q; 117c; 127a, b; itd.; Knez, T. 1986, t. 1: 21; 4: 1; 8: 1, 10, 11, 14; 13: 13; 35: 1, 6, 8; 1993, t. 7: 3; Križ 1997, t. 68: grob III/47–1; Kromer 1959, t. 11: 7, 8; 20: 13, 14; 37: 4; 41: 5; 43: 11; Stare, F. 1955, t. 40: 10a; 41: 2a, 3a; 42: 1a, 3a; 43: 1a; 44: 1a; 45: 1a; 3, 4, 6, 7; 46; 47: 1, 2; 75: 16, 17;⁸⁸ Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 16: 11, 14; 24: 5, 6; 35: 3–6; 41: 4, 5; 45: 8–12; 55: A2–5, 56: 6; 60: B2–4; 61: C2,3; 64: 5–8; itd.; Teržan 1977, t. 11: 3–6; 49: 1, 3; 59: 9; 64: 1, 2; 66: 18–22; Wells 1981, sl. 87b; 110b, g; 138e, f), lahko pa so npr. tudi del bronastih posod (npr. Wells 1981, sl. 118d), nožnice meča (npr. Stare, F. 1955, t. 1) ali deli bronaste konjske opreme (npr. Guštin, Teržan 1976, t. 1: 3, 4). Ogromna večina obročkov je gladka, včasih gre za v celoti narebrenе obročke, nekateri obročki imajo izrastke, znotraj dolenske halštatske skupine pa so redki primerki okrašeni s snopi vrezov, podobno kot obroček G32 z Grofovih njiv (Dular, A. 1991, t. 39: 7; Kromer 1959, t. 2: 5; Stare, F. 1955, t. 54: 5–7; 9, 11; Stare, V. 1973, t. 17: 32; 66: 23, 24, 25, 27). Redko se npr. pojavljajo tudi znotraj

87 Obročki kot posamične najdbe ali kot deli pasnih garnitur iz Stične brez najdiščnih podatkov (Gabrovec *et al.* 2006, t. 163: 47–60; 177: 146–158; 68–78).

88 Obročki iz Vač brez podrobnih najdiščnih podatkov (Stare, F. 1955, t. 54; 55: 1–7, 15, 16, 19–22, 24–31).

- SE 537 – prvo polnilo groba 4
- SE 539 – drugo polnilo groba 4
- SE 538 – vkop (mejna površina) za grob 4

40 Grob 4, presek. Merilo 1 : 25.

svetolucijske skupine (npr. Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, t. 100: D2; 142: E7).

Primerjav za obroček s ponavljajočo se kombinacijo vrezov IIIXIII (G31) mi ni uspelo najti med obročki, gre pa za okras, ki se, sicer redko, pojavlja na zapestnicah. Znotraj dolenske halštatske skupine gre največkrat za bronaste spiralne zapestnice iz mlajšega halštatskega obdobja, in sicer iz kačastega horizonta,⁸⁹ sočasne pa so tudi na Mostu na Soči (Tecco Hvala 2012, 312, op. 1331). Okras IIIXIII najdemo tudi na votli zapestnici iz tanke bronaste pločevine iz otroškega groba na Volčjih njivah (Gabrovec 1956, t. 3: 1). V grobu je bila med drugim najdena tudi skleda z ного tipa 2 po Dularju (Gabrovec 1956, t. 3: 4). Tovrstne skleda z ного in nagubanimi rameni se pojavijo v kačastem horizontu, ko so bile očitno največ v uporabi, znane pa so tudi v certoškem in redkeje negovskem horizontu (Dular, J. 1982, 73–74).

V grobu je bil najden tudi odlomek železne dvokrilne puščične osti s trnastim nastavkom (G30).⁹⁰ Bronaste ploščate dvokrilne puščične osti so na območju dolenske halštatske skupine znane že v pozni bronasti dobi, kar kažeta grobova 149 in 230 iz novomeških Mestnih njiv (Knez, T. 1984, t. 3: 8; Križ, Stipančič, Škedelj Petrič 2009, 235, kat. št. 4.2.30., kat. št. 4.2.35a–35c.), pojavljajo pa se tudi v starejši železni dobi, kar se kaže npr. v grobovih iz starejšega halštatskega obdobja na Libni (Guštin 1976, t. 57: 2; Guštin, Preložnik 2005, 133–135, sl. 21: 16), v Revi pri Dobrniču (Parzinger 1989, t. 41: 1–13) in v Stični (Gabrovec *et al.* 2006, t. 138: 40–49). Iz grobov mlajšega halštatskega obdobja pa se poleg bronastih pojavljajo tudi železne dvokrilne puščične osti (npr. Gabrovec *et al.* 2006, sl. 66, t. 201: 15; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 36: 21; 67: A12, 13). Puščične osti v primerjavi z ostalim orožjem iz časa starejše železne dobe niso

ravno pogost pojav v grobovih, železne dvokrilne primerke pa lahko najdemo skupaj z bronastimi dvokrilnimi in/ali trirobimi puščičnimi ostmi (Tecco Hvala 2012, 128–129).

Skleda G25 lahko uvrstimo v tip 3 po Dularju. Gre za globoke skleda, trup imajo v spodnjem delu koničen, nekako v sredini posode pa preide v ostro zalomljena ramena, tako da je vrat jasno oddvojen od spodnjega dela posode (Dular, J. 1982, 69–70). Skleda z Grofovih njiv ima na ramenu aplicirane tri bradavice. Podobne primerke z apliciranimi bradavicami poznamo npr. iz grobov 1 in 10 na Volčjih njivah, pri čemer je grob 10 iz časa kačastega horizonta (Gabrovec 1956, t. 1: 3; 11: 1), v isti čas pa je uvrščen tudi grob XIX/1 iz Brusnic s podobno skledo z apliciranimi bradavicami na ramenu, ki pa ima nekoliko bolj zaobljeno rame (Teržan 1974, t. 13: 15). Skleda tipa 3 pa so na Dolenskem nasploh uvrščene v mlajše halštatsko obdobje, tako v kačasti kot tudi certoški horizont (Dular, J. 1982, 70).

Zgornji del lonca G24 ima bikoničen trup, z rahlo izbočnim ramenom, stožčastim vratom in izvihanim ustjem. Po Dularjevi klasifikaciji halštatske keramike ima na eni strani značilnosti loncev s stožčastim vratom tipa 5, katerih glavne značilnosti so razmeroma nizek spodnji del, poudarjena ramena in visok stožčast vrat, ki se končuje v izvihanim ustju (Dular, J. 1982, 25–26), po drugi pa loncev tipa 4 srednjih velikosti, ki se sicer med seboj razlikujejo, a jih vse družijo dokaj izrazit bikoničen trup in kratko izvihano ustje (Dular, J. 1982, 30–31). Podobno obliko, le z višjim spodnjim delom, imajo lahko tudi nekateri pitosi, kot npr. primerki iz groba 2/25 iz Magdalenske gore/Voselca (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 141: A2). Lonci s stožčastim vratom tipa 5 so večinoma dobro žgani, skoraj vsi so okrašeni s kanelurami, medtem ko so lonci tipa 4 slabše modelirani, z dokaj nekovostnim žganjem, zaradi česar so ostenja krhka, pogosto pa so okrašeni, predvsem z apliciranimi gumbi in bradavicami, lahko tudi z vrezji in plastičnimi nalepkami. Tudi lonec G24 ima ohranjeno aplikacijo v obliki dveh valovnic, podobno

⁸⁹ Magdalenska gora, Mokronog, Zagorje, Vače (Tecco Hvala 2012, 312, op. 1328).

⁹⁰ Podobna železna dvokrilna puščična ost s trnastim nastavkom (G150) je bila najdena tudi v ornici in sicer v kv. C0/04.

črki W, mogoče jih je bilo več. Krašenje s plastičnimi aplikami je poleg vrezovanja najbolj razširjen način okraševanja posod v času starejše železne dobe, saj je izvedba okrasa preprosta; gre le za lepljenje različno oblikovanih okraskov na zmodelirano površino posode. Najbolj enostavne so različne bradavice, vertikalna ali navpična rebra in razni čepi, pogosta so tudi podkvastra in vodoravno razčlenjena rebra, medtem ko se aplikacije v obliki svastike in različnih zavojev pojavljajo redko (Dular, J. 1982, 85–86). Pester spekter aplik različnih oblik najdemo predvsem na posodah, v večini ravno loncev tipa 4, v grobovih iz Dolenjskih Toplic (Teržan 1977, npr. t. 42: 4; 45: 6; 50: 1, 4; 53: 1, 2; 58: 10; 67: 8; 73: 7; 76: 10; 77: 4; 86: 7; 87: 5, 10), lonček iz groba VIII/5 in lonec iz groba XI/25 pa imata okras, podoben okrasu na loncu z Grofovih njiv (Teržan 1977, t. 53: 2; 67: 8).

Tako lonci s stožčastim vratom tipa 5 kot tudi lonci tipa 4 sodijo v mlajše halštatsko obdobje (Dular, J. 1982, 26, 31).

Kot tretja posoda je bila v grob 4 pridana latvica (G26), ki jo lahko uvrstimo med plitke primerke latvic tipa 1 po Dularju. Gre za široke in plitve posode z zaobljenimi rameni, ki se zaključujejo v uvihanem ustju. Po velikosti in prostornini se ločijo, na grobo pa so razdeljene med globoke in plitke. Običajno niso okrašene, če pa že, gre večinoma za aplicirane plastične bradavice in redko za vrezan okras. Kakovost njihove izdelave ni enaka, ravno tako ni enotnega načina izdelave, saj poznamo tako grobe kot tudi skrbno glajene. Gre za posode, ki jih najdemo na praktično vseh najdiščih dolenske halštatske skupine, v nespremenjeni obliki pa so bile v uporabi skozi celotno starejšo železno dobo (Dular, J. 1982, 75).

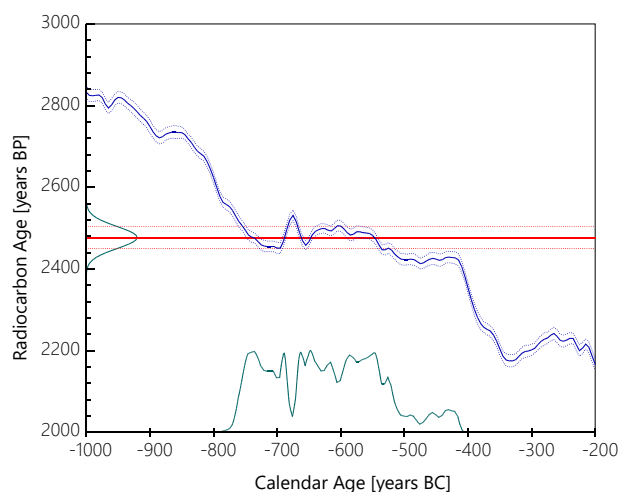
Radiokarbonska analiza

Vzorec iz groba 4 (sl. 41); kost (SE 539, PN 291)

BP 2477 ± 27 , 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 753–716 BC (verjetnost 15,6 %), 695–685 BC (verjetnost 4,1 %), 668–611 BC (verjetnost 23,7 %), 597–539 BC (verjetnost 25,0 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 766–504 BC (verjetnost 91,5 %), 462–449 BC (verjetnost 1,0 %), 441–417 BC (verjetnost 2,9 %).

Vkop neznane funkcije (SE 552, SE 553)

V kv. CO14 in s skrajnim jugozahodnim robom v kv. CN14 je bil odkrit 2,7 m dolg, do 0,7 m širok in do 0,25 m globok vkop, ki je imel v preseku obliko črke U (sl. 20, 42). Njegova smer je bila severovzhod–jugozahod. Na dnu polnila SE 552, ki ga je tvoril meljast pesek, je bilo raztresenih nekaj živalskih kosti. Namembnost vkopa ni znana, lahko pa bi šlo za ostanke popolnoma uničenega groba, toda razen omejenih živalskih kosti v polnilu vkopa ni bilo drugih najdb.

KIA 37318

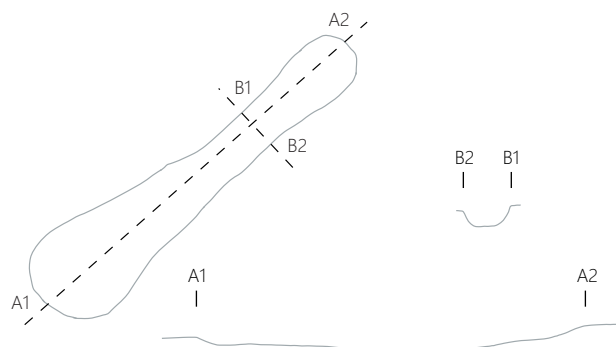
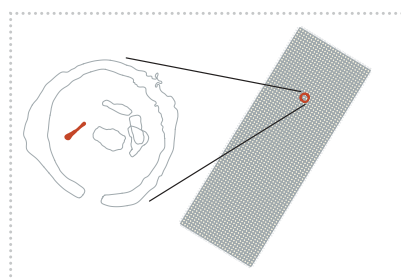
SE 539 / PN 291

bone, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC†	Convention Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Knochen, Kollagen, 3,8 mg C	$73,46 \pm 0,24$	2475 ± 25 BP	$-13,05 \pm 0,38$

Radiocarbon Age:	BP	2477 ± 27
One Sigma Range: (Probability 68.3 %)	cal BC	753–716 (Probability 15.6 %)
		695–685 (Probability 4.1 %)
		668–611 (Probability 23.7 %)
		597–539 (Probability 25.0 %)
Two Sigma Range: (Probability 95.4 %)	cal BC	766–504 (Probability 91.5 %)
		462–449 (Probability 1.0 %)
		441–417 (Probability 2.9 %)

41 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz groba 4 (KIA37318).

42 Vkop neznane funkcije, mogoče ostanke uničenega groba, presek. Merilo 1 : 50.

5.2.2 Naselbinski ostanki

Pot

Na Grofovih njivah je posamezne naselbinske strukture iz časa starejše železne dobe povezovala do 1,1 m široka, večinoma s prodniki tlakovana pot (sl. 43–45), ki je bila v dolžini 210 m odkrita v sektorjih 4 in 5, nadaljnjih 92 m poti je bilo v presekih dokumentiranih tudi v sektorju 1 (sl. 45, 90).

Njena tako skupna dokumentirana dolžina je bila 302 m. Potekala je v smeri sever–jug oziroma na severnem robu izkopnega polja v smeri severovzhod–jugozahod. Tako na severu kot tudi na jugu pa se je nadaljevala na delih, ki niso bili arheološko raziskani. Pot je potekala na mestu starega zapolnjenega pleistocenskega rečnega korita (sl. 12, 19). Na grobo lahko rečemo, da je bila postavljena na kambičen Bv horizont, ki že prehaja v argiluvičen horizont Bt.⁹¹ Po prenehanju njene uporabe (vzdrževanja) je pot prekrila koluvialna plast (SE 495, SE 327), nad njo pa sta se nahajala

43 S kamenjem utrjena prazgodovinska pot; pogled proti jugozahodu.

⁹¹ Za definicijo kambičnega (Bv) in argiluvičnega (Bt) horizonta glej Prus *et al.* 2015, 16.

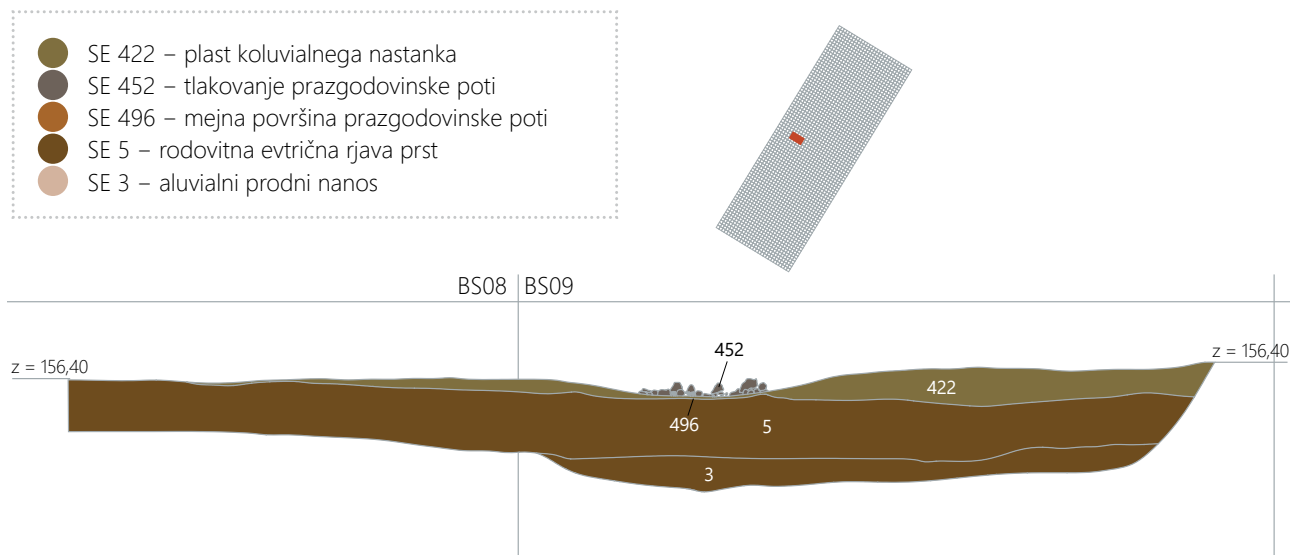
horizonta starejše in recentne obdelovalne površine, označena kot Ap1 in Ap2 (sl. 12, 46).

V polnilu jarka za pot (SE 327) je bilo najdenih tudi nekaj odlomkov lončenine (G81) in kepa žgane gline iz grobo zrnate mase (G82). Najboljše primerjave zanj sem našel v glinastih kroglah iz hiše 15A na Mostu na Soči, ki je opredeljena kot lončarjev obrat (Svoljšak 2014, sl. 2; Svovjšak, Dular, J. 2016, sl. 122). Skupaj z bronasto trakasto fibulo so bile najdene v ruševini, ki je prekrivala ostanke druge gradbene faze hiše (Svoljšak, Dular, J. 2016, 132–133) in jo torej lahko uvrstimo v mlajše halštatsko obdobje. Pri glinastih kroglah z Mosta na Soči bi šlo lahko za glino, ki jo je lončar imel pripravljeno za izdelovanje glinastih predmetov, saj so na njih vidne sledi gnetenja s prstnimi odtisi (Svoljšak 2014, 288).

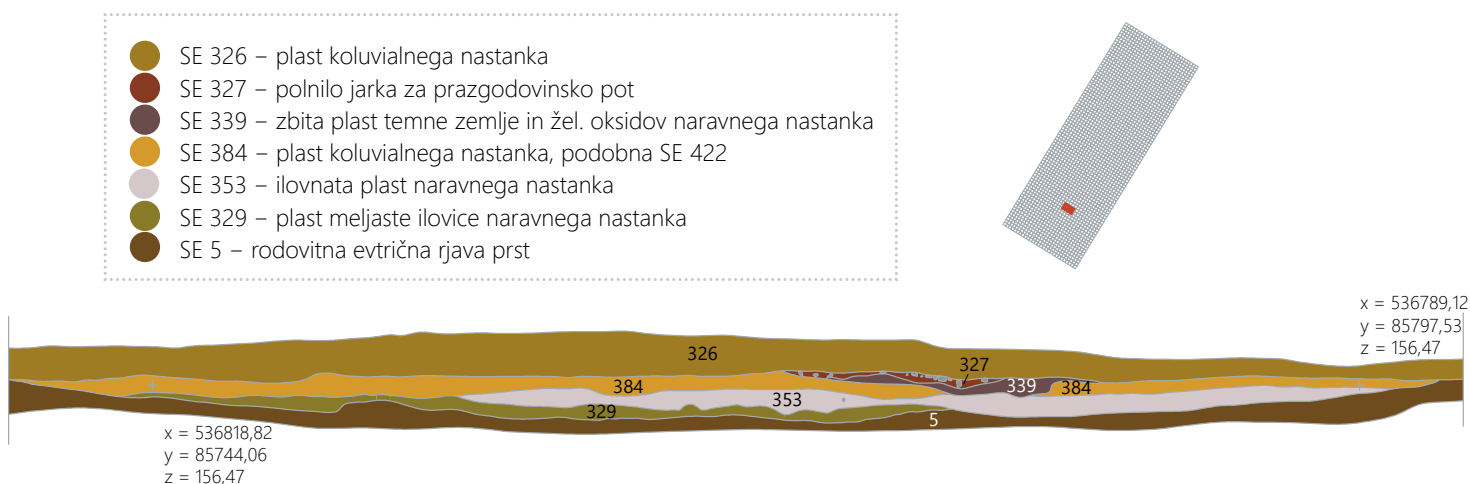
V koluvijih nad potjo (SE 326 in SE 495) je bilo najdenih nekaj odlomkov lončenine (G75–G78, G83) in stožčasto vrence (G79).

Odlomek lonca s kratkim (lijakasto) izvihanim ustjem, katerega rob je okrašen s poševnimi vtisi, rebro z vtisi pa krasi tudi ostenje posode (G75), lahko uvrstimo med mlajše halštatske lonce tipa 4 po Dularju (Dular, J. 1982, 30), lonce z lijaksto izvihanim ustjem iz stiške naselbine pa Grahkova uvršča znotraj nekaj tipoloških skupin podobnih loncev, in sicer v tipe 11, 12, 14 in 17. V Stični se lonci navedenih tipov sicer redko pojavljajo že v starejšem halštatskem obdobju, največ pa jih je v latenskih plasteh (Grahek 2017, 117–121). Okraševanje roba ustja posod s poševnimi vtisi se pojavlja že v starejšem (npr. Grahek 2017, 126, sl. 41: L 30), a tudi v mlajšem halštatskem obdobju (npr. Dular, Ciglencečki, Dular 1995, t. 11: 1).

Odlomek G78 je verjetno pripadal latvici, ki bi jo lahko uvrstili med latvice tipa 1 po Dularju. Gre za široke in plitve posode z rameni, ki se zaključujejo v uvihanem ustju. V uporabi so bile v vseh časovnih horizontih halštatskega obdobja (Dular 1982, 75, sl. 244–249). Glede na ohranjen odlomek gre za globoko latvico. Med keramičnim gradivom iz stiške naselbine je Grahkova globoke latvice uvrstila v svoje tipe La 1–La 10. Nekateri izmed navedenih tipov so bili določeni tudi na podlagi okrasa in/ali prisotnosti ročajev oziroma držajev na njih, odlomek G78 pa bi lahko uvrstili med enega od tipov La 1, La 7, La 8 ali La 9 (Grahek 2016, 148–150, sl. 45), saj ne vemo, ali je latvica imela ali ne kak okras ali ročaj oziroma držaj. Latvice navedenih tipov se pojavljajo tako v plasteh starejših horizontov Podzemelj–Stična (zid I) kot tudi mlajše halštatskodobnih kačastem in certoškem horizontu (zid II) stiške naselbine, pri čemer so predvsem latvice s plastičnim okrasom (tip La 8) pogoste v plasteh kačastega in certoškega horizonta.

44 Presek dela izkopnega polja s prazgodovinsko potjo v sektorju 4, kv. BR/7–9. Merilo 1 : 50.

45 Južni presek dela sonde 3 v sektorju 1 s prazgodovinsko potjo, kv. AR14–17. Merilo 1 : 50.

Vretence **G79** lahko uvrstimo med stožčasta vretenca tipa 3 po Grahekovi (Grahek 2016, 186). Na stiški naselbini vretenca zastopana v vseh plasteh, pri čemer vretenca tipa 3 večinoma izvirajo iz starejših železnodobnih plasti.⁹²

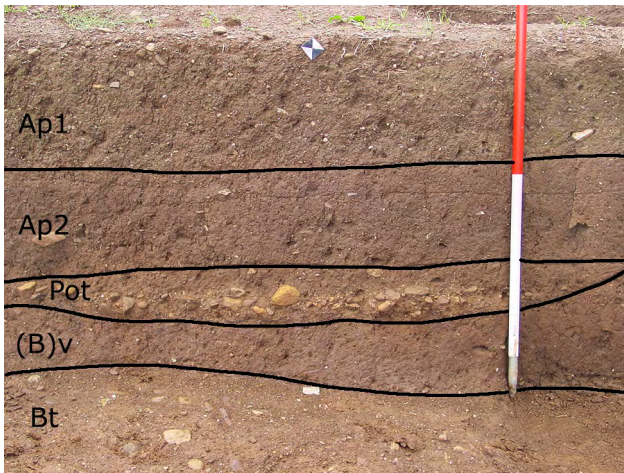
Odlomek korena ročaja s čepom **G83** iz plasti SE 495 lahko uvrstimo med ročaje pekev, ki jih je na stiški naselbini Grahekova uvrstila v tip 9, zanje pa je značilno rebro na korenu ročaja. V Stični ročaje pekev tipa 9 najdemo predvsem v plasteh iz starejšega halštatskega obdobja, v plasteh iz časa mlajšega halštatskega obdobja so redki (Grahek 2016, 181, sl. 51: Pe 9).

Mejna površina poti (SE 354 = SE 496) je imela v preseku, pravokotno na smer poti, plitvo banjasto obliko (sl. 44, 46). Takšno obliko si lahko razlagamo kot posledico intenzivne uporabe poti. To bi lahko potrjevala tudi razlaga naravnega

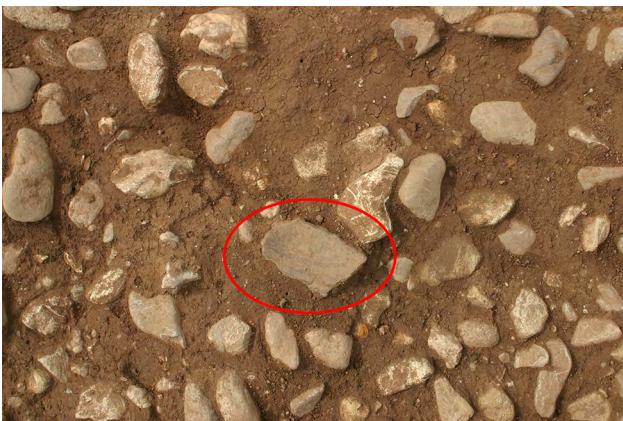
nastanka zbite plasti, ki je poleg zelo temne zemlje vsebovala tudi precej železovih oksidov (SE 339 = SE 451 = SE 657). Prvotna tla, tj. humusni površinski horizont, so zaradi obremenitve spremenila strukturo tal in nastal je za vodo slabo prepusten horizont. Zato in zaradi morfologije poti je prišlo do zastajanja padavinske vode, kar je povzročilo redukcijsko-oksidacijske pogoje oziroma menjavanje mokre in suhe faze. V takšnih pogojih nastajajo hidromorfna tla, ena od pojavnih oblik pa je lahko tudi oksidacijski horizont, kakršen je bil dokumentiran na nekaterih delih poti na Grofovih njivah. Pri naši interpretaciji je pomemben vzrok, ki je opisani proces sprožil, in sicer lokalno spremenjena struktura tal, ki je nastala kot posledica intenzivne uporabe poti. Takšno stanje hodne površine bi lahko dopuščalo tudi možnost, da pot prvotno ni bila tlakovana (Tica 2004, 12).

Na tej površini je ležalo tlakovanje poti (SE 452), ostanki katerega so izključno nekarbonatni savski prodniki (sl. 43, 46), možno pa je, da so bili v času izgradnje poti uporabljeni

⁹² Za časovno uvrstitev plasti na stiški naselbini v starejši halštatski čas, tj. stopnje zidu I, glej Grahek 2016, 225–231.

46 Prazgodovinska pot s prikazom peščeno muljastega materiala s pogostimi prodniki, ki smo ga označili kot starejša obdelovalna površina (Ap2) in recentnega obdelovalnega horizonta (Ap1) nad njo. Pot je bila postavljena na kambičen (B) horizont, ki pa že prehaja v argilivičen horizont Bt; vir Verbič 2003–2004, sl. 32.

47 Odlomek lončenine, najden med prodniki tlakovanja poti.

tudi karbonatni prodniki, ki pa so kasneje povsem korodirali, se raztopili (Verbič 2003–2004, sl. 31). Tlak je bil na različnih delih izkopnega polja različno ohranjen, kar bi si lahko razlagali ne kot posledico podepozicijskih procesov, temveč stanje, v kakršnem je bila pot ob prenehanju uporabe (Tica 2004, 12). Znotraj tlakovanja SE 452 smo in situ med prodniki našli tudi nekaj odlomkov prazgodovinske lončenine (sl. 47).

V dokaz, da je pot potekala v skladju z okolico, služi razporeditev istočasnih objektov v prostoru (sl. 49, 90). V sektorju 5 (kv. CB02 do CJ12) smo jih dokumentirali osem, in sicer štiri kot stavbne objekte (objekti 4 do 6 in 8), enega kot objekt (objekt 7) ter tri jame (objekti 1 do 3).⁹³

93 Strukture so bile oštevilčene v sosedstvu s časom odkritja oziroma dokumentiranja, ne glede na to, za kakšno obliko strukture gre.

Prazgodovinska hodna površina

Vsi objekti, ki jih povezujemo s prazgodovinsko naselbino, so ležali znotraj meja t. i. hodne površine (SE 428)⁹⁴ in bili vkopani v plast koluvialnega nastanka, označeno kot SE 422 (= SE 426 = SE 433 = SE 654).

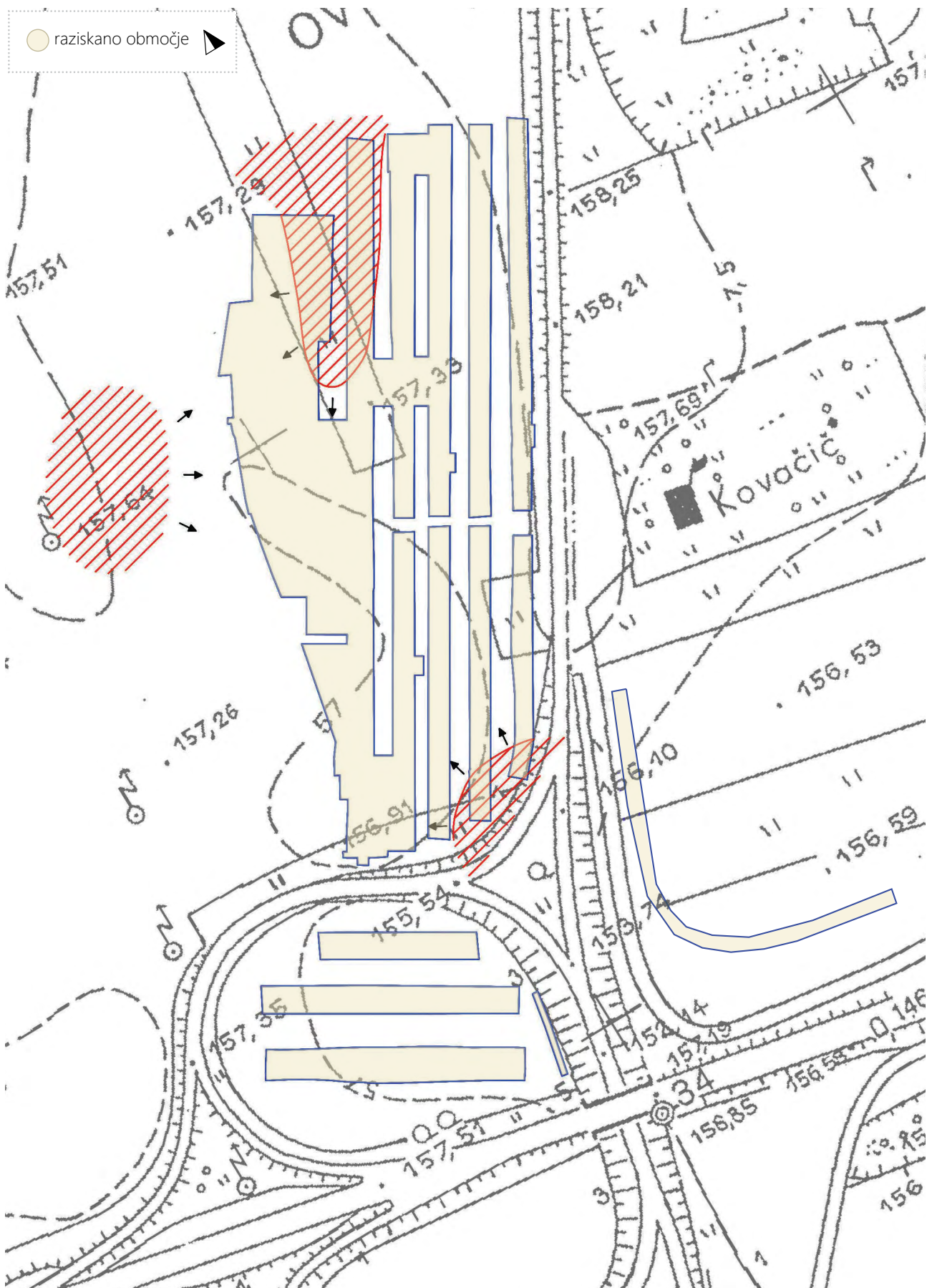
Kot hodna površina je bila določena meja med starejšo plastjo peščenega melja koluvialnega nastanka SE 422 in mlajšo antropogeno spremenjeno plastjo SE 421 (npr. sl. 11, 12). Označena je bila kot SE 428. Pravzaprav pa hodno površino predstavlja zgornji del plasti, ki smo jo označili kot SE 422. Gre za plast, ki je nastala z lateralnim premeščanjem prsti iz višje ležeče neposredne okolice (sl. 48).

Sestava, konsistenca in grobe sestavine plasti se spreminjajo, odvisno od izvornega materiala. Najdbe so ležale le v zgornjem delu plasti (G36–G49). Plast je obstala v globeli, na robovih pa je bila uničena s kasnejšimi posegi. Debela je bila od nekaj cm do 30 cm, odvisno od morfologije nižje ležeče plasti SE 5 in izpostavljenosti kasnejšim dejavnostim. V tlorisu je bila plast linearne oblike in se je v širini do 40 m razprostirala od severnega do južnega roba izkopnega polja (sl. 49, 90).

Prostorsko je bila hodna površina omejena na območje, kjer so se pojavili objekti 1–7 (tako znotraj kot tudi izven njih), in njihove neposredne okolice (sl. 49, 90). Zamejitev proti vzhodu je bila pogojena s stanjem ohranjenosti, saj je bila na tem delu, tako kot plasti SE 422 in SE 5, večinoma uničena s kasnejšimi poljedelskimi aktivnostmi, predvsem z modernim oranjem. Zato lahko domnevamo, da je prvotno hodna površina segala vsaj do objekta 8 (sl. 49). S hodno površino (vrh SE 422) oziroma mejno površino SE 428 je bila določena oblika tal, ki je bila sodobna objektom. Da gre za istočasen obstoj navedene hodne površine in objektov, kaže tudi najdeno gradivo. Pri najdbah, najdenih na hodni površini, gre, razen izjeme ostankov lonca G47 (sl. 50), predvsem za manjše in slabo ohranjene odlomke lončenih posod. Takšni odlomki naj bi predstavljali značilne najdbe hodnih površin. Kadar pa so, tako kot v primeru Grofovih njiv, najdbe redke, potem lahko domnevamo na vzdrževane in redno čiščene površine, lahko pa kaže tudi na redko oziroma neintenzivno uporabo okolice objektov (Štular 2005, 448; Štular 2009, 151–152; oboje z navedeno literaturo).

Vzhodno od poti so bile odkrite 3 večje in globoke jame, označene kot objekti 1–3.

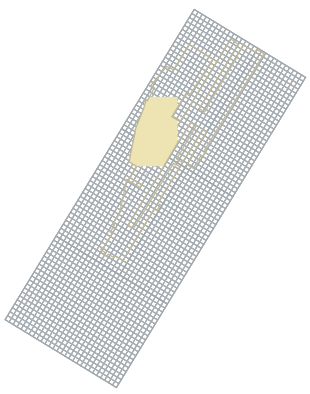
94 SE 428 predstavlja mejno površino med mlajšo plastjo SE 421 in starejšo plastjo SE 422.

48 Rekonstruirana morfologija pleistocenskih tal; puščice kažejo smeri erozijsko-akumulacijskega premeščanja tal; vir Tica 2004, t. 3. Merilo 1 : 2000.

- raziskano območje
- prazgodovina
- keramika
- hišni lep
- oglje
- 135 stratigrafska enota

49 Prazgodovinska naselbina. Merilo 1 : 250.

50 Ostanki dna lonca (G47), najdeni *in situ*.

51 Pogled na jami 1 in 2 po odstranitvi zgornjih plasti; pogled proti jugovzhodu.

Jama 1 (objekt 1)

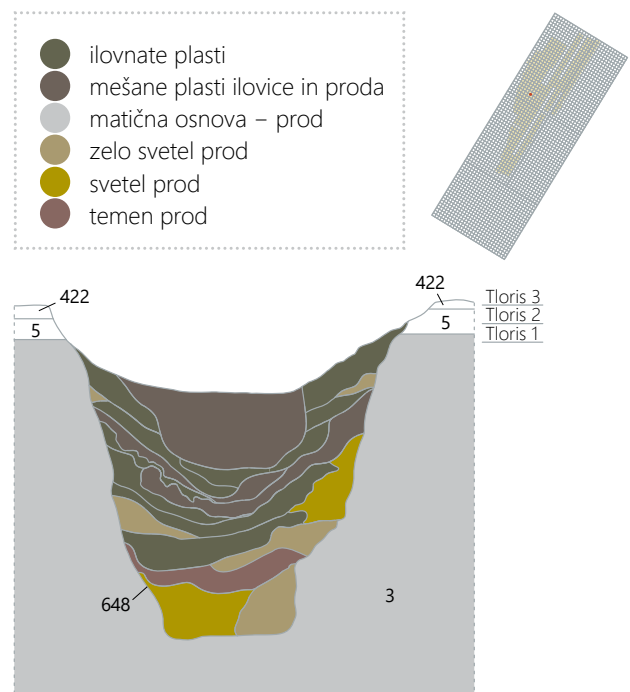
Vkop SE 648 s polnili SE 291–SE 294, SE 385–SE 398, SE 646 = SE 649, SE 647, SE 650, SE 702, SE 710, SE 714, SE 719, SE 720.

Jama 1 je bila odkrita znotraj kv. CG07, CG08, CH07 in CH08 (sl. 49, 51, 90). Vrh jame je bil okroglega tlorisa s premerom 4,9 m. Globoka 3,6 m je imela v preseku obliko širokega lija z ostrim prehodom v rahlo poševno steno in nato postopnim prehodom v konkavno dno (sl. 52, 53).

Jama se je zapolnjevala postopoma v več fazah. Vkop jame (SE 648) je približno 50 cm pod prazgodovinsko hodno površino (vrh SE 422), na dnu trdnejše geološke osnove (SE 5), dosegel nestabilno geološko osnovo (SE 3). Posledično je od navedene globine pa do dna jame prihajalo do osipavanja proda (SE 3). Najnižja, tj. najstarejša predstavljajo prodnata polnila (SE 293, SE 294, SE 385–SE 388, SE 391, SE 392). Nanje so se odlagala izmenjujoča se ilovnata (SE 291, SE 292, SE 389, SE 390, SE 398, SE 719, SE 720) in mešana prodnato-ilovnata polnila (SE 393–SE 397). V nobenem od navedenih polnil ni bilo najdb, ravno tako neposrednih dokazov o dejavnosti človeka. Prve najdbe so se pojavile v zasutju peščene ilovice, in sicer nekaj odlomkov lončenine (G65–G69), lepa in kosti (sl. 54). Najdbe niso ležale v prvotni legi.

Zadnjo fazo obstoja jame 1 pa predstavlja do 10 cm debelo polnilo, ki ga je tvorila meljasta ilovica (SE 647) in katerega vrh je vseboval večje količine ožgane gline, ki je bila prvotno verjetno hišni lep (sl. 51, 55, 56), odlomke prazgodovinske lončenine (G60–G62, G64) in nekaj oglja.

Lahko bi šlo za sekundaren odpad v uničenem ali zapuščenem objektu ali pa za inventar objekta, ki je prišel v plast tekom dejavnosti v objektu. Če velja slednje, bi potem lahko domnevali, da je bil v nekem trenutku objekt verjetno zapuščen, ne da bi ga pred tem očistili, in kot tak bi bil opuščeni objekt izpostavljen vremenskim vplivom, zato ga je prekrila med

52 Presek jame 1. Merilo 1 : 100.

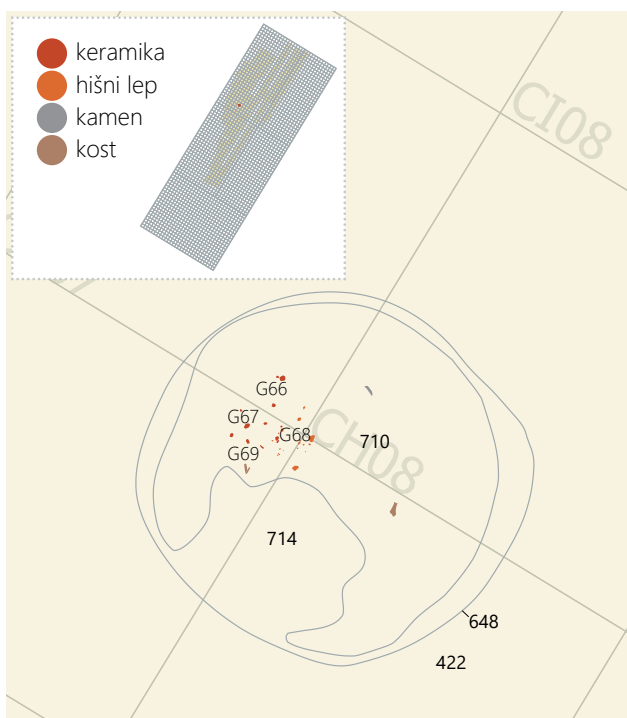
53 Presek jame 1; pogled proti vzhodu.

25 in 50 cm debela koluvalna plast, označena kot SE 646 = SE 649 (sl. 57), nastala z lateralnim gravitacijskim izpiranjem materiala iz neposredne okolice (Tica 2004, 16).

Največ najdb odlomkov lončenih posod iz jame 1 izvira iz koluvalne plasti SE 646 = SE 649 (G50–G59, G63), torej že po opustitvi uporabe objekta. Okras podkvaste aplikle na

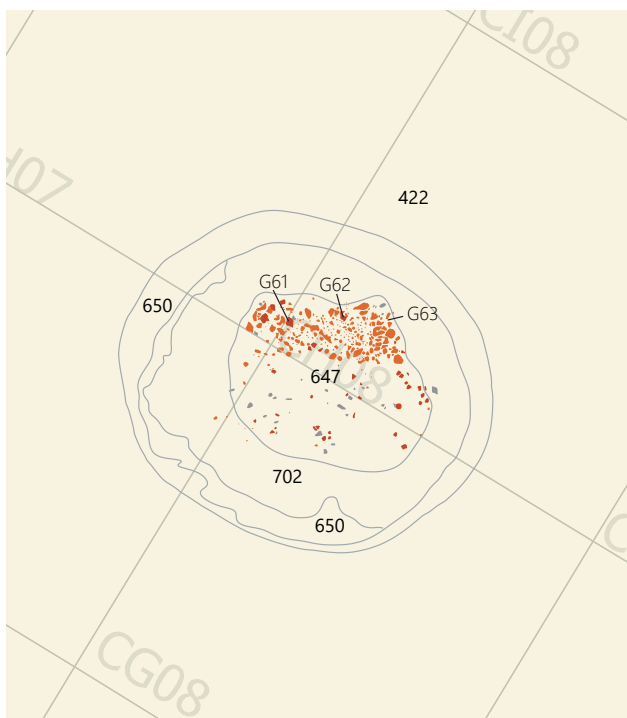
odlomku posode G63 nekoliko spominja na okras na loncu G24, ki je bil najden v grobu 4. Krašenje s plastičnimi aplikami je poleg vrezovanja najbolj razširjen način okraševanja

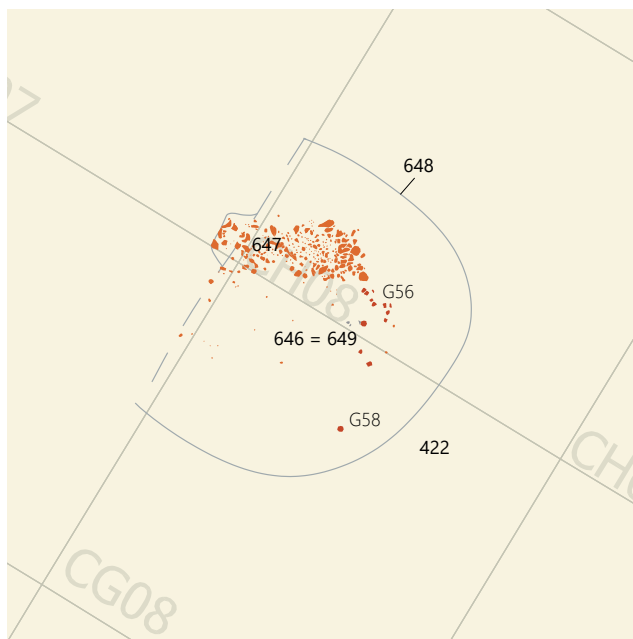
54 Tloris 3 jame 1. Merilo 1 : 100.

56 Del lepa iz plasti SE 647 v jami 1; pogled proti vzhodu.

55 Tloris 2 jame 1. Merilo 1 : 100.

57 Tloris 1 jame 1. Merilo 1 : 100.

posod v času starejše železne dobe,⁹⁵ kot kaže pa se podkvaste aplikacije vseeno, vsaj v večjem številu, pojavljajo šele v mlajše halštatskem obdobju (Dular, Ciglencečki, Dular 1995, 45; Grahek 2016, 197, 236, 238). Odlomek bi lahko predstavljal del lonca tipa 5 po Dularju (Dular, J. 1982, 31).⁹⁶

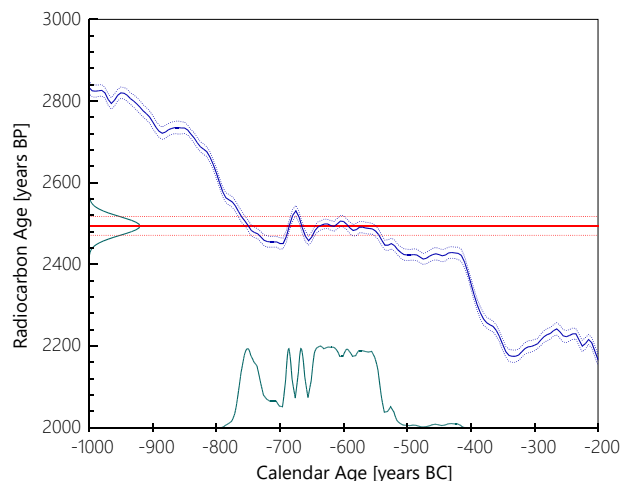
Odlomek pokrova (G55) lahko uvrstimo med pokrove stožčaste oblike z ravno odrezanim robom ustja. Tovrstne pokrove iz stiške naselbine je Grahkova uvrstila v tip 1. Pojavljajo se v vseh plasteh stiške naselbine, pri čemer jih je največ iz tistih, ki so uvrščene še v starejše halštatsko obdobje (Grahek 2016, 164). Njen tip 1 je primerljiv s pokrovi tipa 2 po Dularju, ki naj bi izvirali predvsem iz grobov kačastega horizonta oziroma bi bili lahko tudi nekoliko mlajši. Nekateri pokrovi tipa 2 so okrašeni s plastičnimi bradavicami (Dular, J. 1982, 78–79), podobno aplikacijo pa ima tudi pokrov z Grofovih njiv. Tudi odlomek G69 iz zasutja SE 710 v jami 1 je najbližji pokrovom tipa 2 po Dularju.

V plasti SE 646=SE 649 ter v plasti SE 710 je bilo najdenih tudi nekaj odlomkov pekev (G51, G57, G58), tj. zvonasto oblikovanih pokrovov, ki imajo običajno na vrhu masiven ročaj, služile pa so za peko na odprtih ognjiščih (Dular, J. 1982, 15). Če upoštevamo tipološko delitev pekev iz stiške naselbine, ki jo je izvedla Grahkova (Grahek 2016, 175–181), potem bi lahko odlomek ročaja G51 sodil v njen tip 4b (Grahek 2016, 177, sl. 51: Pe 4b), med ročaje z žlebom na zgornji strani in bolj ovalnega preseka, odlomek G58 v tip 4, torej med neokrašene ročaje pekev, a se mu ne da določiti podtipa (Grahek 2016, 177–178, sl. 51: Pe 4), medtem ko odlomek temena pekve z delom ročaja G57 ni dovolj ohranjen, da bi se ga dalo tipološko uvrstiti. Neokrašeni ročaji pekev tipa 4 se na stiški naselbini pojavljajo v vseh plasteh tako iz halštatskega kot tudi latenskega obdobja, največ pa jih je iz starejšega halštatskega obdobja (Grahek 2016, 178). Čeprav pekve ne predstavljajo elementa, ki bi nudil zanesljivo datacijsko oporo, jih ne le na stiški naselbini, temveč tudi na drugih naselbinah dolenske halštatske skupine, najdemo dokaj pogosto tudi v plasteh iz mlajše halštatskega obdobja, kot npr. na Kučarju (Dular, Ciglencečki, Dular 1995, t. 10: 6; 34; 60: 9, 10) ali na Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah (Dular, Križ 2004, t. 5: 14; 6: 14 (?); 9: 5).

Odlomek valjastega predmeta, ki ga zaključuje razširjeno ustje (G50), je verjetno del motka. Podobne predmete iz stiške naselbine je Grahkova uvrstila med votle motke z ravnim, lijakasto oblikovanim ustjem tipa 2a. V Stični se

95 Glej opis priložnosti v grobu 4.

96 Grahkova je lonce s podkvasto oblikovanim plastičnim okrasom uvrstila v poseben tip – tip L6, na stiški naselbini pa se pojavljajo v mlajše halštatskih in latenskih plasteh (Grahek 2017, 115–116).

KIA 37320

SE 710 - jama 1

charcoal, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC±	Convention Age	δ13C(‰)±
Holzkohle, Laugenrückstand, 4,5 mg C	73.31 ± 0.21	2495 ± 25 BP	-25.97 ± 0.22

Radiocarbon Age:	BP	2494 ± 23
One Sigma Range:	cal BC	758–740 (Probability 9.6 %)
(Probability 68.3 %)		689–683 (Probability 3.4 %)
		670–663 (Probability 3.4 %)
		648–548 (Probability 51.9 %)
Two Sigma Range:	cal BC	769–537 (Probability 94.4 %)
(Probability 95.4 %)		528–524 (Probability 1.0 %)

58 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz enega od zasutij jame 1 (SE 710) (KIA37320).

motki tipa 2 pojavljajo v mlajše halštatskih in latenskih plasteh (Grahek 2016, 187–188). Podobne predmete, najdene v hiši B na Kučarju pri Podzemlju, ki je uvrščena v čas ob koncu halštatskega obdobja, Dular navaja kot šobe (Dular, Ciglencečki, Dular 1995, t. 44: 8–10).⁹⁷ Šobe so predmeti, podobni motkom, povezujejo pa jih z metalurško dejavnostjo (Grahek 2016, 189).

Iz plasti, ki smo jo označili kot sekundarni odpad oziroma gre še verjetneje za ostanke inventarja objekta (SE 647), izvirajo odlomek latvice (G60), izdelane iz drobno zrnate mase, s poliranimi zunanjo in notranjo površino in okrasom dvojne cik-cak linije na ostenju, izdelane v tehniki žlebljenja, ki bi jo lahko uvrstili med latvice tipa La 12 po Grahkovi. Gre za plitve latvice z ostrim prehodom iz ramen v navznoter uvihamo, lahko tudi nekoliko zaobljeno ustje. Tovrstne latvice se na stiški naselbini pojavljajo v vseh železnodobnih plasteh, pri čemer so najbolj pogoste v najstarejših plasteh, uvrščenih

97 V tekstu je navedeno, da gre za šobam podobne predmete, v katalogu pa so predmeti opisani kot fragmenti šob iz gline, a pod vprašajem (Dular, Ciglencečki, Dular 1995, 43, 225).

v starejše halštatski stopnji Podzemelj-Stična, tj. iz plasti k zidu I po Grahekovi (Grahek 2016, 152, sl. 45: La 12).

Radiokarbonska analiza

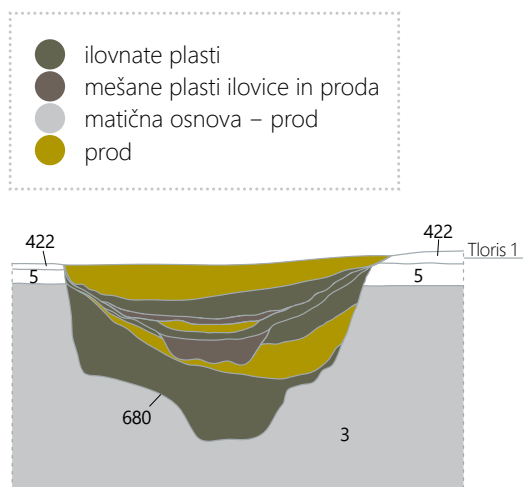
Vzorec iz enega od zasutij jame (sl. 58); oglje (SE 710).

BP 2494 ± 23, 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 758–740 BC (verjetnost 9,6 %), 689–683 BC (verjetnost 3,4 %), 670–663 (verjetnost 3,4 %), 648–548 (verjetnost 51,9 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 769–537 BC (verjetnost 94,4 %), 528–524 BC (verjetnost 1,0 %).

Jama 2 (objekt 2)

Vkop SE 680 s polnili SE 644, SE 672, SE 679, SE 707, SE 709, SE 711, SE 712, SE 713, SE 716, SE 718

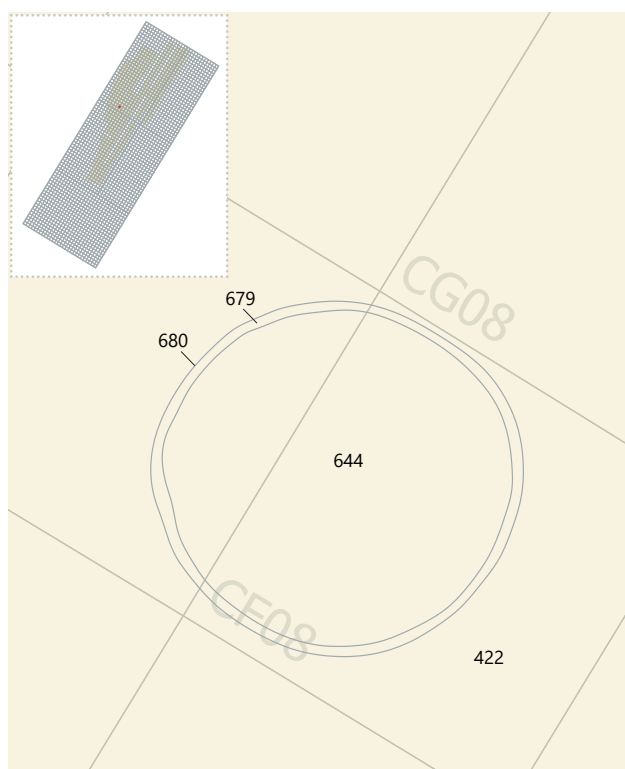
Jama 2 je bila odkrita znotraj kv. CF07 in CF08. Vrh jame je bil okroglega tlorisa s premerom 4,5 m (sl. 49, 51, 61, 90). Globoka je bila 3,2 m in je imela v preseku obliko še širšega in nekoliko nižjega lija kot jama 1, z ostrim prehodom v skoraj navpično steno in nato postopnim prehodom v konkavno dno (sl. 59, 60). Podobno kot jama 1 je bila zapolnjena z več različnimi polnili. V spodnjem delu je bila to debela plast meljaste ilovice (SE 718), nad njo pa so se izmenjavale prodnate plasti (SE 644, SE 711, SE 713, SE 716), mešani plasti ilovice in proda (SE 679, SE 709) in ilovnati plasti (SE 707, SE 712). Kot najmlajši polnili sta se pojavili SE 644, neenakomerno nad njo pa se je »v žepih« pojavljala še plast peščenega melja, ki smo jo označili kot SE 672. Jama 2 z velikostjo, globino, pojavom več različnih polnil in delno tudi z obliko spominja na jama 1. Za razliko od jame 1 v jami 2 nismo našli ožgane glinice oziroma lepa in oglja, pa tudi odlomki lončenine so bili redki in neizpovedni, precej manjši od tistih iz jame 1 ter tipološko neopredeljivi.

59 Presek jame 2. Merilo 1 : 100.

60 Presek jame 2; pogled proti vzhodu.

61 Tloris vrha jame 2. Merilo 1 : 100.

Jama 3 (objekt 3)

Vkop SE 705 s polnili SE 295–SE 299, SE 554–SE 565, SE 693, SE 703, SE 704, SE 706, SE 708, SE 715, SE 717, SE 721, SE 725–SE 727

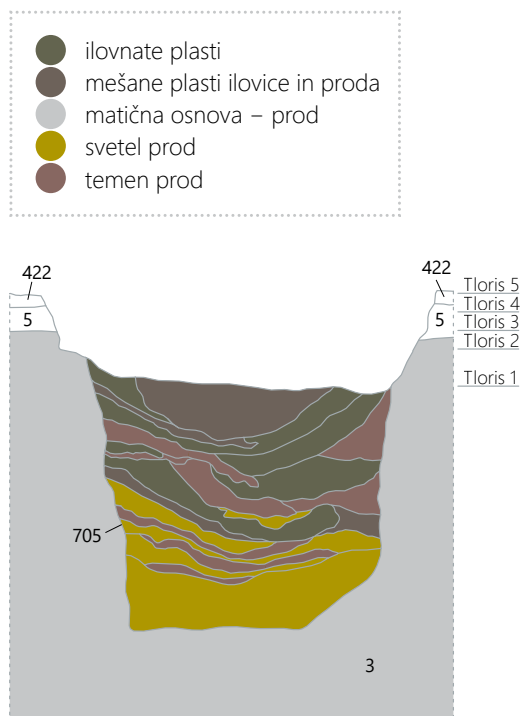
Jama 3 je bila odkrita v kv. CE09 (sl. 49, 90). Od vseh treh jam je bila najbolj oddaljena od poti, in sicer dobrih 10 m. Zunanji obod je imel pravokotno obliko z zaobljenimi robovi (sl. 64–69).

Daljši stranici pravokotnika sta merili približno 3,9 m, krajši 3,4 m. Oblika v preseku spominja na lij, oster prehod v navpično steno, ki postopno prehaja v skoraj vodoravno in nato, zopet postopno, v skoraj navpično steno s postopnim prehodom v konkavno dno (sl. 62, 63). Največja globina jame je znašala 3,1 m. Polnila so bila podobna tistim iz jame 1. Spodnji del, kjer je bil vkop okrogel, je zapolnjevala serija izmenjujočih se plasti prodnatih (SE 295, SE 298, SE 554, SE 555, SE 557, SE 559, SE 560, SE 562, SE 564), ilovnatih (SE 296, SE 297, SE 299, SE 556, SE 561, SE 563, SE 565) in mešano prodnato ilovnatih polnil (SE 558).

Približno 60 cm pod nivojem, na katerem smo jama zaznali (na hodni površini; vrh SE 422), se je jama namreč z vkopom v geološko osnovo (SE 3) zožila (sl. 65) in spremenila obliko tlorisa iz pravokotnega v okroglega s premerom približno 2,7 m. Najstarejšo plast, ki jo lahko neposredno pripišemo nekemu pravokotnemu objektu v sklopu jame 3 oziroma na mestu, kjer je pred tem obstajala globoka, v tlorisu okrogla

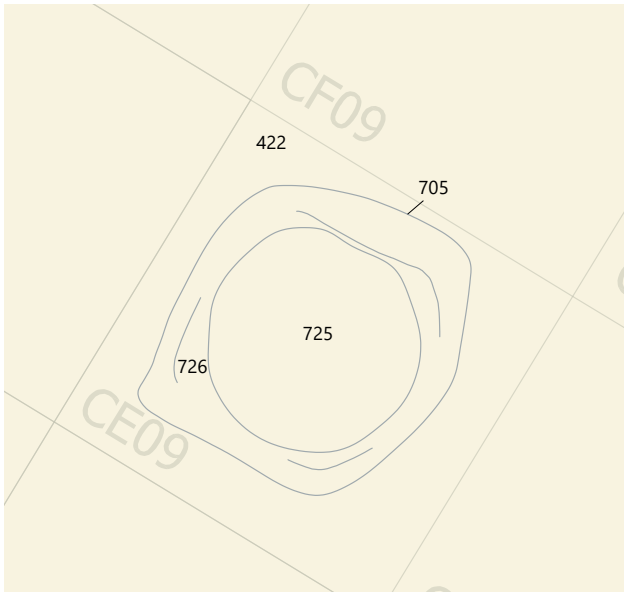
63 Presek jame 3; pogled proti jugu.

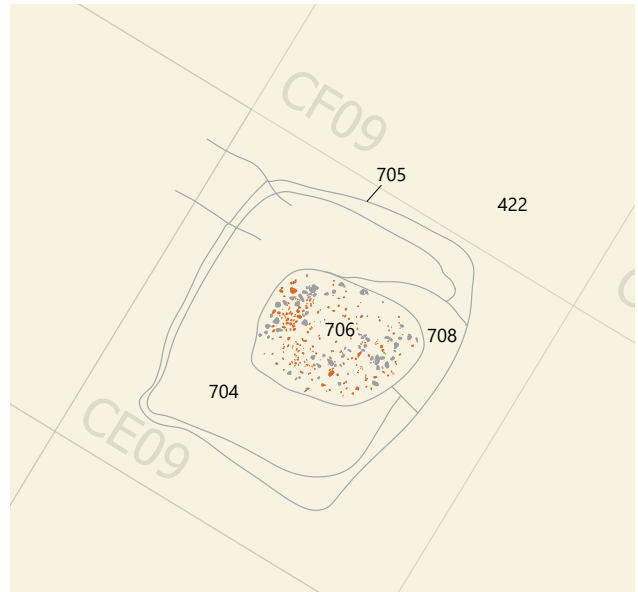
62 Presek jame 3. Merilo 1 : 100.

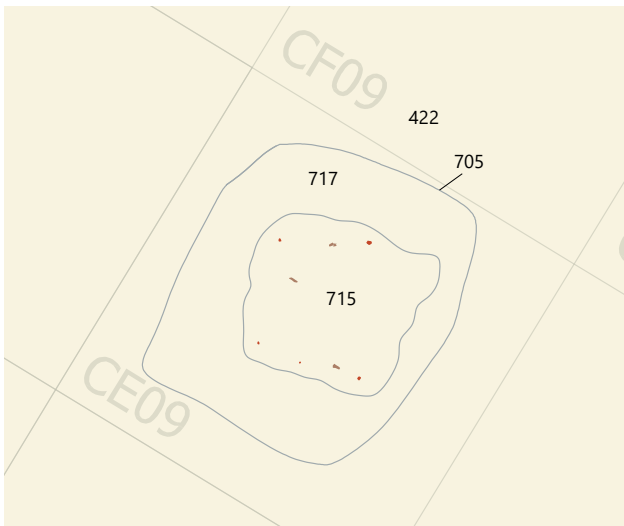
64 Tloris jame 3 po odstranitvi zgornjih plasti.

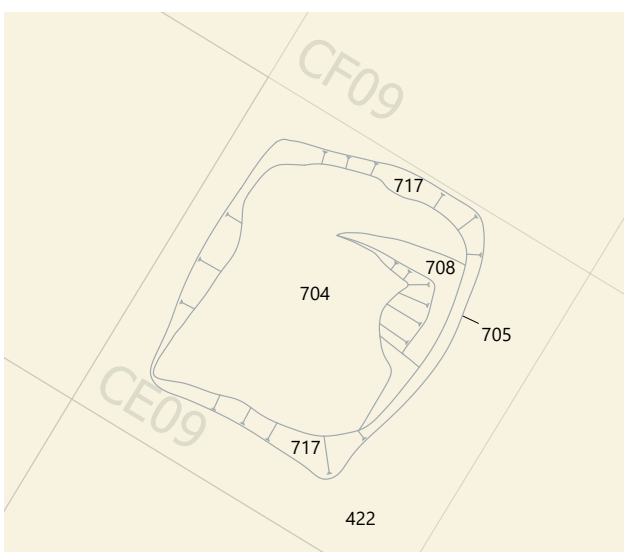
65 Tloris 5 jame 3. Merilo 1 : 100.

68 Tloris 2 jame 3. Merilo 1 : 100.

66 Tloris 4 jame 3. Merilo 1 : 100.

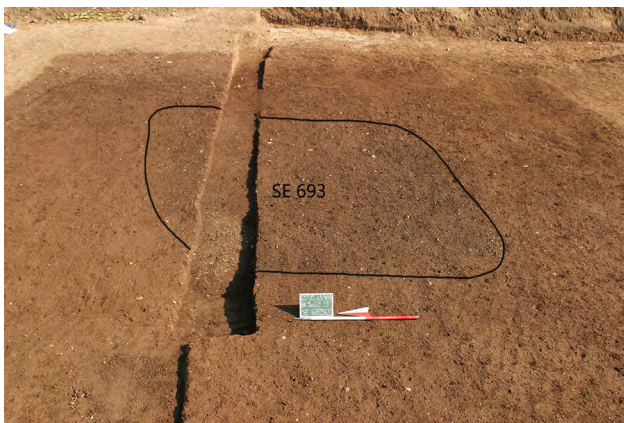
67 Tloris 3 jame 3. Merilo 1 : 100.

jama,⁹⁸ predstavlja okoli 10 cm debela plast meljaste ilovice (SE 715), ki je vsebovala malo peska, v njej (zgornji del) pa smo našli tudi na posamezne koščke oglja, manjše ostanke živalskih kosti in odlomke lončenih posod (sl. 66). Verjetno gre za izravnavo. Nad SE 715 je ležala plast meljaste ilovice, znotraj katere je bilo okoli 50 % proda in peska, ki sta prvotno predstavljala del geološke osnove SE 3, ki je bil znotraj plasti enakomerno razporejen (SE 704). Plast SE 704 smo označili kot hodno površino znotraj objekta, mogoče pa je zaradi drenaže vsebovala visoko količino proda in peska (sl. 67). Delno je nad njo ležala plast ilovice, ki je vsebovala dobrih 12 % proda in peska (SE 708), in ki smo jo razumeli kot izravnavo (sl. 67). Delno nad SE 704 in delno nad SE 708 je ležala plast ožganega peščenega melja, ki je vseboval večje količine lepa (SE 706). Plast je bila dokaj vodovodna, lep pa je bil enoten, le v zgornjem delu nekoliko razdrobljen na kose (sl. 68). Vse to spominja na površino, ki je bila načrtno in skrbno izravnavana (Pavlovič 2007, 21). Plast SE 706 je prekrivala približno 20 cm debela plast peščenice ilovice (SE 703) (sl. 69), ki je po vsem volumnu plasti vsebovala posamezne drobce lepa, drobci lončenine pa so se pojavljali v zgornjem delu plasti. Plast smo označili kot nasutje, ki je vsebovalo artefakte predhodnih aktivnosti (Tica 2004, 21). Opuščeni objekt je nazadnje zapolnila koluvalna plast meljaste ilovice (SE 693), ki je vsebovala tudi posamezne koščke lepa (sl. 70).

98 Razloga, zakaj je jama v tlorisu spremenila obliko iz okrogle v pravokotno oziroma zakaj je na mestu globoke jame, v tlorisu okrogle oblike, nastal pravokotni objekt, nam ni uspelo ugotoviti. Tako tudi ne vemo, če je glede namena med njima obstajala povezava.

69 Tloris 1 jame 3. Merilo 1 : 100.

70 Koluvialna plast meljaste ilovice v kv. CF9 (SE 693), ki je prekrivala jamo 3; pogled proti vzhodu.

Gradivo znotraj plasti, ki so se pojavljale v jami 3 (gre za lep in ostanke lončenine), je dokaj slabo ohranjeno in tipološko težko določljivo (G71, G72). Zanimivo pa je stožčasto vretence iz plasti SE 703, ki je od vrha do dna okrašeno s spiralo. Kot je navedeno zgoraj, je Grahkova vretenca s stiške naselbine tipološko razvrstila le glede na obliko, ne pa tudi na podlagi okrasov.⁹⁹ Tako lahko vretence G70 uvrstimo med vretenca njenega tipa 3. Vretenca so na stiški naselbini skupno zastopana v vseh plasteh, pri čemer tista tipa 3 izvirajo pretežno iz najstarejših plasti, ki so uvrščene v čas starejšega halštatskega obdobja (Grahek 2016, 186). Kot zanimivost naj navedem, da vretence G70 po obliki spominja na bronasta obeska skitskega tipa iz gomile II iz Jalžabeta blizu Varaždina, ki je uvrščena v čas 6. stoletja pr. n. št. Obeska, ki sta

⁹⁹ Za razvrstitev vretenc v tipološke skupine glej opis prilog v grubi 2.

bila verjetno del oklepa, sta sicer nekoliko manjša od vijčka, celotno površino pa imata okrašeno z gostimi vodoravnimi vrezji (Šimek 2004, 123, sl. 36; 307, kat. št. 26.6.7.).

Radiokarbonska analiza

Vzorec iz enega od zasutij jame (sl. 71); oglje (SE 703).

BP 2457 ± 25, 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 748–687 BC (verjetnost 26,4 %), 666–643 BC (verjetnost 9,5 %), 591–578 (verjetnost 4,1 %), 564–507 (verjetnost 21,6 %), 458–454 (verjetnost 1,4 %), 439–419 (verjetnost 5,4 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 753–658 BC (verjetnost 27,9 %), 668–610 BC (verjetnost 15,4 %), 598–477 (37,6 %), 474–413 (verjetnost 14,5 %).

Namembnosti vseh treh jam na podlagi rezultatov arheoloških raziskav ni bilo mogoče določiti. Glede na dimenzije, globine vkopov in delno tudi oblike presekov jam še najbolj spominjajo na nekatere zbiralnike za vodo oziroma vodnjake iz nižinskih naselbin iz različnih arheoloških obdobj. V nadaljevanju jih navajam le nekaj iz slovenskih najdišč. Zbiralnik za vodo iz časa zgodnje bronaste dobe z najdišča Za Raščico pri Krogu (SE 353) je v tlorisu meril 3 m v premeru, v geološko osnovo je bil vkopan 2,35 m globoko, v preseku pa je imel podobno kot jama 1 z Grofovih njiv obliko širokega lija z ostrim prehodom v rahlo poševno steno in nato postopnim prehodom v konkavno dno (Šavel, Sankovič 2010, 100). Iz časa pozne bronaste dobe je vodnjak (SE 519) z najdišča Pod Kotom-sever pri Krogu. V tlorisu je bil nepravilne oblike velikosti 4,4 × 3,6 m, njegova globina je znašala 2,4 m, v preseku pa je bil stožčaste oblike (Kerman 2011a, 76). Na Hajndlu so našli 6 vodnjakov, enega iz časa pozne bronaste dobe, ostali so iz starejše železne dobe. Nekateri so po obliki spominjali na vodnjake z Grofovih njiv (vodnjaki 2, 3, 4 in 5). Dva vodnjaka sta bila vkopana v strugo potoka, ostali v geološko osnovo, ki jo je tvorila rumena ilovica. V vseh so bili najdeni ostanki lesenih konstrukcij vodnjakov, največja sta v premeru zgoraj merila 2,2 × 2,4 m in 2,92 m, globoka pa sta bila 2,09 m in 2,28 m. V polnilih vodnjakov so bili najdeni odlomki lončenine, različni organski ostanki, drobcji oglja in posamezni kamni (Žižek, I. 2003). Na srednjeveški naselbini Gornje njive pri Dolgi vasi iz časa med 10. in prvo polovico 13. stoletja so našli vodnjak nepravilne okrogle oblike (SE 531), ki je v tlorisu meril 3,5 × 3 m, vkopan je bil 2,4 m globoko v geološko osnovo, v preseku je bil stožčaste oblike. Na dnu jame je bila najdena tudi pravokotna lesena konstrukcija vodnjaka (Kerman 2013, 36, 114). Vsi navedeni zbiralniki za vodo oziroma vodnjaki pa so za razliko od jam na Grofovih njivah v polnilih, tudi tistih nižjih, vsebovali odlomke lončenine, lahko drobce oglja in koščke ožgane glin, verjetno lepa. Predvsem pa je število polnil v

KIA 37321

SE 703 – jama 3

charcoal, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC†	Convention Age	δ ¹³ C(‰)‡
Holzkohle, Laugenrückstand, 3,6 mg C	73.65 ± 0.23	2455 ± 25 BP	-23.24 ± 0.14

Radiocarbon Age:	BP	2457 ± 25
One Sigma Range: (Probability 68.3 %)	cal BC	748–687 (Probability 26.4 %)
		666–643 (Probability 9.5 %)
		591–578 (Probability 4.1 %)
		564–507 (Probability 21.6 %)
		458–454 (Probability 1.4 %)
439–419 (Probability 5.4 %)		
Two Sigma Range: (Probability 95.4 %)	cal BC	753–685 (Probability 27.9 %)
		668–610 (Probability 15.4 %)
		598–477 (Probability 37.6 %)
		474–413 (Probability 14.5 %)

71 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz enega od zasutij jame 3 (SE 703) (KIA37321).

navedenih zbiralnikih oziroma vodnjakih precej manjše kot v jamah z Grofovih njiv.

Navkljub podobnostim (velikost, globina, delno oblika) se jame z Grofovih njiv med seboj tudi ločijo, predvsem v številu polnil in njihovi sestavi. Medtem ko v jamah 1 in 3 vsaj v spodnjih plasteh prevladujejo prodnata polnila (sl. 52, 62), je bilo v jami 2 največ ilovnatih plasti (sl. 59). Količina ilovnatih plasti bi lahko kazala na neke vrste oblaganja dna in sten jame, s čimer bi bila zagotovljena stabilnost objekta, saj so se pred tem stene jame osipale. Toda leče proda med ilovnatimi plastmi v jami kažejo, da so se stene jame navkljub utrjevanju z ilovico krušile (Tica 2004, 18).

Pavlovičeva glede namembnosti jam ponuja še eno možnost, in sicer da gre za shrambene jame oziroma silose. V prid svoji domnevi navaja tudi nekaj primerjav; shrambene jame iz starejšeželeznodobne naselbine Kalakača nad Donavo v vzhodnem Sremu, mlajšeželeznodobne jame z nadstreškom iz naselbine Hochdorf v pokrajini Baden-Württemberg, shrambeno jamo iz germanske naselbine Pallendorf v Spodnji Avstriji iz 2. ali 3. stoletja in shrambene jame iz Möhlna v švicarskem kantonu Aargau (Pavlovič 2007, 63–65).¹⁰⁰ Toda vse navedene primerjave izvirajo iz območij, kjer geološko osnovo predstavlja ilovica oziroma puhlica; shrambene jame so večinoma plitvejšje in drugačne oblike. Za Kalakačo npr. Predrag Medović izrecno navaja, da pri konično izkopanih objektih, kamor sodijo tudi navedene shrambene jame, raziskovalci niti v enem primeru niso naleteli na primer, da bi se stene vkopanih objektov

100 S slikovnim gradivom in literaturo za navedena najdišča.

osipale (Medović 1988, 341). Poleg tega so npr. shrambene jame na obdonavskih starejšeželeznodobnih nižinskih naselbinah Kalakača in Zemun-Asfaltna baza, za razliko od jam z Grofovih njiv, vsebovale številne najdbe tudi v nižje ležečih plasteh, od lončenine do živalskih kosti, oglja, orodij iz različnih materialov, ožgane glin in zaradi bližine Donave tudi ostanke školjk (Medović 1988, 37–340; Петровић 2010, 15–172)¹⁰¹.

Objekt 4

Vkopi za jame za kole¹⁰² SE 440, SE 442, SE 444, SE 446, SE 448, SE 450, SE 471, SE 473 s polnili SE 439, SE 441, SE 443, SE 445, SE 447, SE 449, SE 470, 472

Objekt je ležal zahodno od poti, v kv. CF05 in CG05. Ohranjene jame za kole s polnili (sl. 49, 72) kažejo na pravokotni stavbni objekt z daljšima stranicama dolgima približno 5,3 in krajšima približno 3,8 metra. Jame so bile okrogle ali ovalne oblike, s premerom med ok. 40 in 50 cm, le ovalna jama SE 445/SE 446 (na sredini zahodne daljše stranice) je bila nekoliko večja, v tlorisu je merila 63 × 43 cm (sl. 74). V globino so jame merile med dobrih 40 in dobrih 60 cm.

Para jam za kole na sredini obeh daljših stranic bi lahko kazala ali na ojačitev konstrukcije, morda v obliki nosilca slemena dvokapne strehe, ali pa je šlo za nadomeščanje dotrajanih nosilnih kolov z novimi. Hodni površini (SE 428 oziroma vrh SE 422), na kateri so bili najdeni manjši odlomki

72 Jame za kole objekta 4 (zgoraj) in linija treh jam za kole objekta 6 (spodaj); pogled proti severozahodu.

101 Navedba vseh raziskanih objektov na naselbinah z opisi struktur in navedbo najdb iz objektov.

102 V pričujočem delu za navpičen gradbeni element, ki je zabit ali zakopan v tla, uporabljamo izraz kol. Po SSKJ (2000) je kol dolg, srednje debel, v prerezu običajno okrogel lesen predmet). Črešnar za ta isti element uporablja izraz soha (Črešnar 2007a; Črešnar 2007b) (po SSKJ je soha navpičen podporni, oporni tram, kol, pokončni tram strešnega povezja), Dular pa stojka (Dular, J. 2008) (po SSKJ je stojka pokončna podpora).

prazgodovinske lončenine, drobcu oglja in manjši kosi hišnega lepa (sl. 90), je bilo mogoče slediti tako znotraj kot zunaj objekta.

V jami za kol SE 439/SE 440 (sl. 73) je bil med nekaj drobcu lončenine najden tudi odlomek ročaja pekve z žlebom na zgornji strani in ovalnega preseka (G73), ki ga lahko uvrstimo med ročaje pekev tipa 4b po Grahkovi, ki se na stiški naselbini pojavljajo skozi celotno halštatsko in latensko obdobje.¹⁰³ V jami za kol SE 445/SE 446 (sl. 74) pa je bil najden odlomek večje posode G74. Možno, da je bil v jamo položen kot zagozda. Glede na velikost odlomka bi lahko šlo za del pitosa. Dular je pod tem nazivom združil posodje največjih razsežnosti, v naselbinah uporabljeno za shranjevanje, na grobiščih pa kot žare. Oblika posode naj za terminološko opredelitev ne bi bila tako bistvena, pomembna je predvsem velikost posod, saj so pitosi skoraj vedno visoki nad 30 cm (Dular, J. 1982, 12). Toda glede na obliko primerka z Grofovih njiv ni mogoče uvrstiti v nobenega od tipov, ki jih je predložil Dular (Dular, J. 1982, 19–22). Podobnosti ne najdemo tudi med pitosi iz stiške naselbine (Grahek

2016, 109–111). Zato pa je zaradi podolgovato oblikovane bradavice naš odlomek podoben loncem z valjastim trupom in nekoliko navznoter zavitim ustjem iz Stične, ki jih je Grahkova uvrstila v tip 4. Lonci tipa 4 pa se v Stični od tistih tipa 1 ločijo le po tem, da so za razliko od slednjih okrašeni. Oba tipa se na stiški naselbini pojavljata predvsem v plasteh iz starejšega halštatskega obdobja, redkeje tudi v mlajših plasteh (Grahek 2017, 112–114). Pri Dularju so lonci tipov 1 in 4 po Grahkovi združeni v isto skupino, in sicer tip 5, skoraj vsi primerki pa naj bi bili okrašeni z gumbastimi ali bradavičastimi aplikami, včasih z aplikami ali polkrožnimi in vodoravnimi razčlenjenimi rebri na ramenih. Časovno se lonci tipa 5 pojavljajo tako v starejšem kot v mlajšem halštatskem obdobju (Dular, J. 1982, 31). Številne primerjave je mogoče najti npr. tudi v loncih iz hiš B in D na Kučarju pri Podzemlju iz časa mlajšega halštatskega obdobja (Dular, Ciglencečki, Dular 1995, t. 15–19; 47; 48: 3; 49: 7). V isto skupino loncev bi lahko uvrstili tudi nekaj odlomkov s pokončnim ustjem ali z ustjem, ki je rahlo nagnjeno navznoter iz jame 1 (G56, G61 (pitos ?), G62, G63), in mogoče odlomek ustja iz plasti SE 426 = SE 422 (G36).

73 Izpraznjena jama za kol (SE 439/SE 440), ki je tvorila del objekta 4.

74 Izpraznjena jama za kol (SE 445/SE 446) z odlomkom posode (G74), ki je tvorila del objekta 4.

103 Za pekve tipa 4b glej opis najdb iz jame 1/objekt 1.

Radiokarbonska analiza

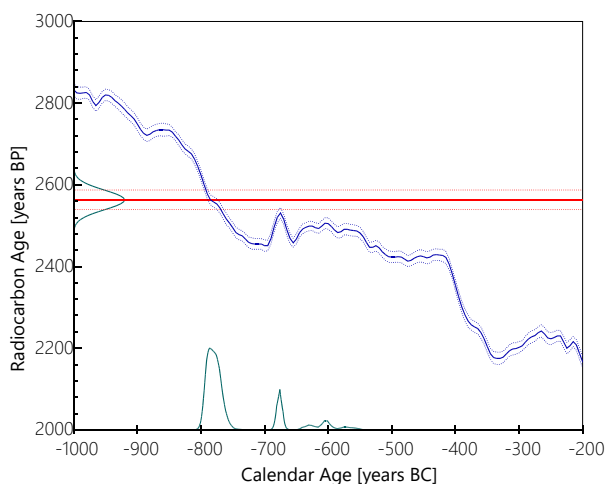
Vzorec iz polnila jame za kol (sl. 75); oglje (SE 441).

BP 2563 ± 24 , 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 796–766 BC (verjetnost 66,3 %), 677–675 BC (verjetnost 2,0 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 803–750 BC (verjetnost 74,4 %), 687–666 BC (verjetnost 13,4 %), 638–593 BC (verjetnost 6,7 %).

Objekt 5

Vkopi za jame za kole SE 430, SE 436, SE 438, SE 659, SE 661, SE 665, SE 667, SE 669, SE 671 s polnili SE 429, SE 435, SE 437, SE 658, SE 660, SE 664, SE 666, SE 668, SE 670

Objekt je ležal zahodno od poti, v kv. CI04, CI05, CJ04 in CJ05. Ohranjene jame za kole s polnili (sl. 49) kažejo na pravokotni stavbni objekt z daljšima stranicama, dolgima približno 5,3 in krajšima do 4,9 metra. Jame za kole so bile nekoliko manjše od tistih pri objektu 4. Bile so okrogle ali rahlo ovalne oblike, premera med okoli 25 in nekaj prek

KIA 37319

SE 441 / Obj. 1 / VZ 54

charcoal, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm

Fraction	Corrected pMC†	Convention Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Holzkohle, Laugenrückstand, 4,0 mg C	72.69 ± 0.22	2565 ± 25 BP	-27.34 ± 0.19
Radiocarbon Age: BP		2563 ± 24	
One Sigma Range: cal BC (Probability 68.3 %)		796–766 (Probability 66.3 %) 677–675 (Probability 2.0 %)	
Two Sigma Range: cal BC (Probability 95.4 %)		803–750 (Probability 75.4 %) 687–666 (Probability 13.4 %) 638–593 (Probability 6.7 %)	

75 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz polnila jame za kol, ki je tvorila del objekta 4 (SE 441) (KIA37319).

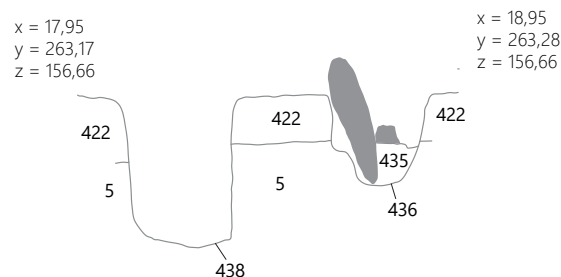
35 cm, najgloblje do dobrih 50 cm, najbolj plitke pa le nekaj centimetrov.

Para jam za kole na severni krajši stranici in par na zahodni daljši stranici kažejo na ojačitve konstrukcije ali na nadomeščanje dotrajanih nosilnih kolov z novimi. V jami SE 435/SE 436 so kot zagozdo za kol uporabili večji kos podolgovatega prodnika (sl. 76, 77).

Tako kot pri objektu 4 se je tudi tu hodna površina (vrh SE 422) razprostirala znotraj in zunaj objekta (sl. 49). Za razliko od objekta 4 je bilo manjših odlomkov prazgodovinske lončenine, drobcev oglja in manjših kosov hišnega lepa več, odlomki lončenine pa zaradi ohranjenosti in velikosti niso primerni za nadaljnjo obdelavo. Naj omenimo le odlomek G43, najden na hodni površini v kv. CI04, ki bi lahko predstavljal del pekve z bolj ali manj kupolasto oblikovanim ostenjem, kakršne je Grahkova pri obdelavi keramičnega iz stiške naselbine uvrstila v tip 2a, za katere je značilna zaobljena ali s spodnje strani nekoliko sploščena stojna ploskev. Pekve tipa 2 se na stiški naselbini pojavljajo v vseh plasteh, najbolj pogoste pa so v starejšem halštatskem obdobju (Grahek 2016, 176, sl. 51: Pe 2a).

76 Dve jami za kole (SE 435/SE 436 in SE 437/SE 438) zahodne stranice objekta 5; pogled proti zahodu.

77 Par jam za kole (SE 435/SE 436 in SE 437/SE 438) zahodne stranice objekta 5. Merilo 1 : 20.

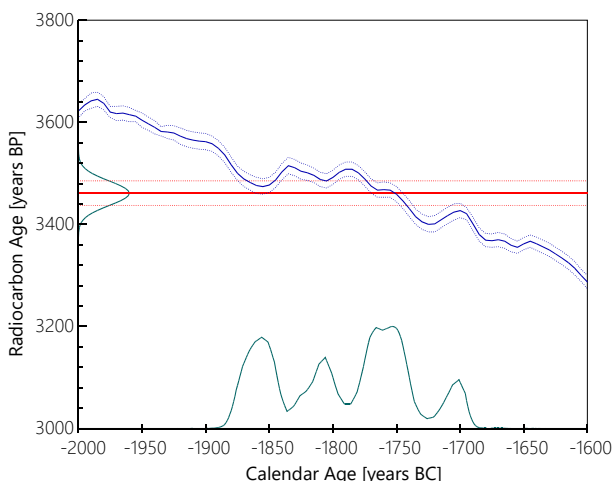
V okolici objekta 5 sta bili v znotraj hodne površine (vrh SE 422) najdeni tudi vretenci **G48** in **G49**, ki sodita med vretenca tipov 2a oziroma 2b po Grahkovi, ki se na stiški naselbini sicer pojavljajo v vseh plasteh, a jih je največ v tistih iz mlajšega halštatskega obdobja (Grahek 2016, 186).¹⁰⁴

Radiokarbonska analiza

Vzorec iz polnila jame za kol (sl. 78); oglje (SE 670).

BP 3461 ± 24, 1σ cal (verjetnost 68,3 %): 1874–1844 BC (verjetnost 23,2 %), 1815–1800 BC (verjetnost 10,2 %), 1778–1740 (verjetnost 34,8 %); 2σ cal (verjetnost 95,4 %): 1880–1837 BC (verjetnost 27,7 %), 1833–1734 BC (verjetnost 59,1 %), 1716–1694 BC (verjetnost 8,6 %).

Radiokarbonska analiza vzorca iz polnila jame za kol SE 670 se loči od radiokarbonskih analizah vzorcev, ki so bili vzeti tako iz naselbinskih kot tudi grobnih ostankov na najdišču. Absolutna datacija objekta 5 na podlagi vzorca kaže na čas

KIA 37322			
SE 670 – objekt 2			
charcoal, Grofove njive pri Krškem, sample depth: 0,40–0,50 cm			
Fraction	Corrected pMC†	Convention Age	δ13C(‰)‡
Holzkohle, Laugenrückstand, 4.4 mg C	64.99 ± 0.20	3460 ± 25 BP	-23.72 ± 0.15
Radiocarbon Age:	BP	3461 ± 24	
One Sigma Range:	cal BC	1874–1844 (Probability 23.2 %)	
(Probability 68.3 %)		1815–1800 (Probability 10.2 %)	
		1778–1740 (Probability 34.8 %)	
Two Sigma Range:	cal BC	1880–1837 (Probability 27.7 %)	
(Probability 95.4 %)		1833–1734 (Probability 59.1 %)	
		1716–1694 (Probability 8.6 %)	

78 Rezultat radiokarbonskega datiranja vzorca iz polnila jame za kol, ki je tvorila del objekta 5 (SE 670) (KIA37322).

¹⁰⁴ Za vretenci glej opis pridakov v grobu 2, za tip 2a vretenca G10, za tip 2b vretenca G11.

med 19. in 17. stoletjem pr. n. št., tj. čas bronaste dobe, kar bistveno odstopa od ostalih absolutnih datacij na najdišču, ki segajo v čas starejše železne dobe.

Objekt 6

Vkopi za jame za kole SE 683, SE 685, SE 687 s polnili SE 682, SE 684, SE 686.

Objekt je ležal vzhodno od poti, v kv. CF06 in CG06. Ohranjene so bile le tri jame za kole s polnili (sl. 49, 72), razdalja med njimi je bila 5,6 m. Južna, ki je bila najmanjša, je v premeru merila okoli 25 cm in bila globoka 15 cm, sredinska, največja, je bila ovalne oblike, velikosti med 41 in 45 cm in globoka slabih 40 cm, severna pa je v premeru merila 45 cm, globoka je bila 38 cm. Na podlagi lege v prostoru (vzporedno s potjo), arhitekturne značilnosti objekta (medsebojna razdalja jam za kole) in dimenzije objekta (dolžina stranice) domnevamo, da gre za delno ohranjen objekt, podoben objektoma 4 in 5. Koli v jamah so bili tako kot pri objektih 4 in 5 vkopani v plast SE 422.

Objekt 8

Vkopi za jame za kole SE 601, SE 617, SE 627, SE 629 s polnili SE 600, SE 616, SE 626, SE 628) in vkopana struktura SE 606 s polnilom SE 605.

Stavbni objekt 8 je ležal v kv. CD11, CE11, CD12 in CD13 (struktura SE 605/SE 606 pa na meji kv. CE12 in CF12) vzhodno od poti, oddaljen približno 23 m od najbližjega objekta 6 in 8,5 m od jame 3 (sl. 49).

Jame za kole so imele rahlo ovalen tloris velikost do 0,5 m in presek v obliki črke U z ohranjeno globino do od 20 do 40 cm. Vkopana struktura SE 605/SE 606 je imela ovalen tloris s premerom 0,7 m in banjast presek globine 0,18 m (sl. 79). Njeno polnilo SE 605 je vsebovalo tudi drobce ožgane gline.

Na podlagi lege bi vkopane strukture SE 600/SE 601, SE 616/SE 617, SE 626/SE 627 in SE 628/SE 629 lahko označili kot jame za kole s polnili. Glede na medsebojne razdalje bi lahko predstavljale ohranjeno polovico stavbnega objekta s podobnimi dimenzijami, kot so jih imeli objekti 4, 5 in 6. Usmeritev bi bila potemtakem severovzhod–jugozahod, torej približno 15 kotnih stopinj vzhodneje glede na ostale navedene objekte. Širina objekta bi tako lahko merila 3,5 m (stavbni objekt 4 npr. 3,8 m), z medsebojno razdaljo jam za kole na daljši stranici okoli 2,5 m (objekta 4 in 6 npr. 2,7 m). Celotna daljša stranica bi torej merila okoli 5 m (nekaj manj kot pri objektih 4, 5 in 6). Možno pa je tudi, da gre za manjši objekt, omejen s štirimi jamami za kole, z daljšo stranico 3,5 m in krajšo 2,5 m.

79 Struktura SE 606 po čiščenju polnila SE 605; meja kv. CE12 in CF12.

Struktura SE 605/SE 606 je ležala v liniji predvidene daljše stranice objekta 8 in je bila od (sredinske?) jame za kol SE 626/SE 627 oddaljena 4,3 m (sl. 49). Res pa se dimenzije in oblika same jame ločijo od dimenzij in oblik ostalih jam za kole, polnilo pa je vsebovalo tudi precej drobcov ožgane gline. Tako strukturo lahko razlagamo kot vkopano strukturo neznane vloge, morebiti povezane z dejavnostjo na dvorišču stavbnega objekta 8.

Objekt 7

Vkopa za jami za kole SE 689, SE 691 s polniloma SE 688, SE 690.

Vkopa sta ležala v kv. CG03 in CH03 (sl. 49). Južnejši vkop (SE 689) je bil v tlorisu rahlo ovalen, velikosti 38 do 44 cm, v preseku pa je imel oster prehod v skoraj navpično steno z ostrim prehodom v rahlo konkavno dno, globok je bil slabih 50 cm. Na vrhu polnila (SE 688) je ležal sicer nedoločljiv odlomek keramične posode, v spodnjem delu polnila (od globine 0,4 m) pa so bili posamezni drobcji oglja in ožgane gline (sl. 80).

80 Izpraznjena jama za kol (SE 688/SE 689), ki je tvorila del objekta 7.

Vrh polnila (SE 690) severnejše jame, ovalne oblike, velikosti 30 do 55 cm in globine dobrih 50 cm, so zapolnjevali skoraj oglati kamni (sl. 81), kar kaže na to, da je polnilo verjetno ohranjeno v celoti. Vkop (SE 691) je imel oster prehod v navpično steno (na vzhodu navpična je stena po petih centimetrih postopno prešla v poševno steno) z ostrim prehodom v rahlo konkavno dno (sl. 81–83).

Opisano stanje kaže, da je bil kol v tej jami nagnjen za okoli 10 stopinj v smeri vzhod–jugovzhod (sl. 83) oziroma v smer objekta 4. Ker pa je slednji oddaljen skoraj 7 metrov, se povezava obeh ne zdi verjetna. Kamenje v polnilu je služilo za utrditev kola v jami. Ker je prisotno le na vrhu polnila, ponuja tudi drugačno razlago; kol se je začel nagibati, zato je bil dodatno utrjen s kamni.

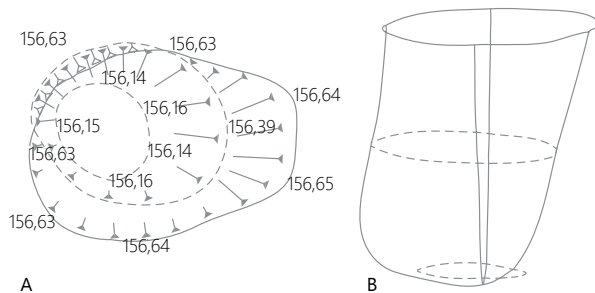
Obe vkopani strukturi sta zagotovo služili kot jami za kola, ki sta imela premer do četrta metra. Natančnejša razlaga na podlagi dokumentiranega stanja ni možna, ponuja pa se nekaj možnosti. Lahko bi šlo za del stavbnega objekta, ki se je razprostiral proti zahodu, torej izven izkopnega polja, za dva samostojna kola, en navpičen in en poševen, ki sta služila dejavnostim na dvorišču objektov 4 in/ali 5, ali pa je šlo

81 Vrh jame za kol (SE 690/SE 691), ki je tvorila del objekta 7.

82 Izpraznjena jama za kol (SE 690/SE 691), ki je tvorila del objekta 7.

83 Vkop jame za kol SE 691 objekta 7, a tloris, merilo 1 : 10; b perspektivni pogled, ni v merilu; vir Tica 2004, sl. 17.

za linearno strukturo, morda v obliki stoječega zaklona proti pogostim vetrovom. Predvsem stratigrafska lega dokazuje sodobnost objekta 7 z ostalimi opisanimi objekti.

5.2.3 Ostale prazgodovinske strukture in plasti

V okolici opisanih objektov smo dokumentirali še nekaj osamljenih sodobnih struktur.

V kvadrantu CM05 smo dokumentirali vkopano strukturo (SE 697, SE 698) ovalnega tlorisa premera 30 cm in globine do 35 cm, s presekom v obliki črke „V“, ki ima oster prehod v skoraj navpično steno, brez izrazitega prehoda v zašiljeno dno (sl. 84, 90). Oblika jame kaže, da gre za jamo za kol, pri čemer je bil zašiljen kol brez predhodnega vkopavanja zabit v zemljo.

V kvadrantu CJ08 je bilo najdeno dno lončene posode (G47) (sl. 50). Ohranjenost posode kaže, da je bila najdena in situ. Od najbližjega dokumentiranega objekta je bila oddaljena skoraj 8 m. Menimo, da posoda kaže na prostor aktivnosti, bodisi v povezavi z zgoraj opisanimi objekti bodisi v povezavi z objektom v neposredni bližini, ki se v arheološkem zapisu ni ohranil. Hodna površina te faze (vrh SE 422) je na tem mestu namreč z oranjem praktično uničena. O tem prostoru aktivnosti med jamo 1 in opisano lončeno posodo priča tudi distribucija lončenine in ožgane gline (sl. 49).

V neposredni bližini jam 2 in 3 (kv. CF09) smo naleteli na skupek semen (vzorec 144) (sl. 49, 85, 90).¹⁰⁵ Semena so približno okrogla, dorziventralno nekoliko sploščena, z razločno vidnim kalčkom ventralno. Longitudinalna os (presečišče mediane in frontalne ravnine) je najdaljša in meri okoli 2,2 mm, dorzoventralna os je najkrajša z merami okoli

84 Izpraznjena jama za kol (SE 697/SE 698) v kv. CM5.

¹⁰⁵ Analizo semen je izvedel Nejc Jogan iz Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Opisi in izsledki so prevzeti iz njegovega poročila (Jogan 2003).

85 Skupek semen, najden v kv. CF9 (Vz 144).

1,5 mm, transversalna os pa meri 1,8–2 mm. Gre za tipično zrno trave iz poddružine Panicoideae, izluščeno iz plev, kar je bilo lahko kvečjemu rezultat človekovega delovanja (pleve so sicer pri tej poddružini zelo obstojne in čvrsto obdajajo zrelo zrno), torej zagotovo lahko izbiramo le med gojenimi rastlinami iz te poddružine, ki pa jih ni veliko. Po obliki semena zlahka prepoznamo proso, ki je že od nekdaj gojeno v najrazličnejših sortah in te se med sabo nekoliko razlikujejo po obliki semen. Poleg pravega prosa (*Panicum miliaceum* L.) so nekoč gojili še dve drugi vrsti: bar (*Setaria italica*) in srakonjo (*Digitaria aegyptiaca*), ki pa imata obe razmeroma daljša in ožja zrna. Od pravega prosa (*P. miliaceum*) je do nedavnega v Evropi uspevala le tipska podvrsta (*P. miliaceum* ssp. *miliaceum*), ki se jo očitno kontinuirano goji že nekaj tisočletij, torej gre gotovo tudi v našem primeru za to podvrsto (čeprav razlik med podvrstami po obliki zrn ne moremo opaziti). Gre za vrsto žita, ki je bilo še donedavnega razširjeno predvsem v vzhodnem delu Evrope. V vzhodni Evropi ga poznamo že vsaj od neolitika dalje, v bronasti dobi pa se je proso začelo širiti proti zahodu.

Na južnem robu sektorja 4 (sl. 86, 90) smo vzhodno od poti dokumentirali antropogeno nasutje (SE 352), ki vsebuje več

86 Del preseka južnega roba izkopnega polja v sektorju 4; pogled proti jugu.

kot 50 % različnih peskov in kamenja. Nasutje je ležalo na ilovnati plasti, ki je vsebovala dobrih 15 % peska in nekaj večjih prodnikov, velikih do 10 cm (SE 353). Gre za plast naravnega nastanka, katere sestava kaže na hidromorfna tla. Na podlagi tega sklepamo, da je nasutje (SE 352) služilo kot utrjevanje površine mokrišča (SE 353). V nasutju je bilo najdenih tudi več odlomkov tipološko nedoločljive prazgodovinske lončenine, ki pa je primerljiva z lončenino, najdeno na območju objektov in jam. Glede na najdbe in lego ob poti (ta je delno tudi potekala prek nasutja) bi nasutje lahko uvrstili v isti čas kot ostale naselbinske ostanke. Vrsto aktivnosti, katerim je bil prostor nasutja namenjen, oziroma njegovega namena sicer ne moremo določiti, glede na to, da je pot delno potekala prek njega, pa Pavlovičeva meni, da bi šlo lahko za izsuševanje in dvig terena ob pripravi trase za pot (Pavlovič 2007, 28).

Na najdišču so se prazgodovinske najdbe pojavljale tudi v recentni ornici, kar kaže na intenzivno rabo prostora v poljedelske namene (npr. G86, G89, G90). Odlomek spodnjega dela posode na prstanasti nogi (G89) bi lahko predstavljal del kroglaste posode oziroma buče, kot je tovrstne posode poimenoval Dular (Dular, J. 1982, 39–40). Posoda je bila izdelana na počasnem lončarskem vretenu, primerjavo pa bi lahko npr. predstavljala kroglasta posoda s Kapitelske njive, najdena v grobu XIV/46 (Križ 2013, t. 55: G XIV/46-1). Najstarejše tovrstne primerke na Dolenjskem najdemo, sicer redko, že v najmlajših grobovih iz starejšega halštatskega obdobja, pogoste pa so v času celotnega mlajšega halštatskega obdobja (Dular, J. 1982, 40). Odlomek ročaja pekve (G90) ima pravokoten presek, ki je na stiški naselbini značilen za ročaje pekev tipa 4a, ki se tako kot že navedeni ročaji pekev tipa 4b pojavljajo v vseh plasteh tako iz halštatskega kot tudi latenskega obdobja, največ pa jih je iz starejšega halštatskega obdobja (Grahek 2016, 178).

5.3 Rimskodobne najdbe

Na antropogene strukture, ki bi jih lahko označili za rimskodobne, nismo naleteli. Rimskodobne najdbe so se pojavljale v moderni ornici (SE 1 = SE 100 = SE 200 = SE 300 = SE 400), v plasti, ki je ležala pod SE 1 in jo lahko označimo kot staro ornico oziroma spodnji del ornice (SE 2 = SE 431), ter plasti meljaste ilovice, ki smo jo označili kot SE 421 (= SE 278 = SE 325 = SE 425 = SE 432 = SE 484 = SE 645 = SE 677 = SE 678).¹⁰⁶

V moderni ornici (SE 1) in stari ornici (SE 2) so se rimskodobne najdbe pojavljale na celotni površini najdišča. Plasti sta bili večinoma odstranjeni strojno, ker pa smo želeli preveriti možnost, ali gre kje za ostanke uničenih rimskodobnih struktur, smo se na več mestih odločili za ročni izkop (sl. 7), pri čemer smo najdbe dokumentirali znotraj kvadrantov velikosti 1 × 1 m. Ne s strojnim ne z ročnim izkopom nismo naleteli na strukture, ki bi jih lahko označili za rimskodobne, vrednotenje distribucije pridobljenega gradiva pa tudi ni pokazalo prepoznavnih vzorcev. Poleg tega velja omeniti izjemno slabo ohranjenost lončenine, saj gre večinoma za majhne odlomke z zaobljenimi robovi.

Rimskodobno gradivo se je pogosto pojavljalo tudi v plasti SE 421 v sektorju 5 (sl. 11, 12, 16, 46)¹⁰⁷. Gre za plast antropogenega nastanka, ki se je tako kot omenjena plast SE 422, katero je SE 421 prekrivala, pojavljala v pleistocenski globeli. Enako kot za plast SE 422 lahko predvidevamo, da se je tudi SE 421 prvotno razprostirala tudi izven območja, kjer smo jo dokumentirali, a je bila uničena z modernim oranjem. Tako se je pod ornico (SE 400) na vzhodnem delu sektorja 5, v kv. CT, CU, CV, CZ, DA14, 15, znotraj vbočenih delov plasti SE 5 pojavljala plast meljaste ilovice, ki je vsebovala posamezne prazgodovinske in rimskodobne najdbe, večinoma zaobljene odlomke lončenine (SE 499 = SE 508). Plast SE 499 je bila po sestavi podobna plasti SE 421 in bi jo lahko povezali z njo (ostanki SE 421). SE 421 je ležala tik pod ornico, debela je bila do ok. 35 cm. Poleg rimskodobnega gradiva, med katerim so prevladovali odlomki gradbenega materiala, je vsebovala tudi precej prazgodovinskih najdb, a tudi nekaj novoveških in modernih, med katerimi je ravno tako prevladoval gradbeni material. Sprva smo zaradi številnega rimskodobnega gradiva menili, da gre mogoče za

rimskodobno ornico, toda ob natančnejšem pregledu gradiva smo to misel opustili.

Po opustitvi železnodobnega naselja se je sčasoma verjetno začela oblikovati zelo temno sivo-rjava plast meljaste ilovice, enakomerna razporeditev grobih sestavin v plasti (kamni, pesek, odlomki lončenine in gradbenega materiala) pa kaže na to, da je bila plast v nekem trenutku obdelovana, tako da se je ustvarila t. i. paleornica. Prisotnost rimskodobnih najdb, poleg prazgodovinskih, ki jih lahko pripišemo obravnavani naselbini in pripadajoči grobni gomili, pa nas ne sme presenetiti, saj gre za območje, ki leži v neposredni bližini rimskega mesta, njegovega predmestja in pripadajočega grobišča ob cesti *Emona–Neviodunum*. Za prisotnost rimskodobnih najdb na Grofovih njivah je potrebno upoštevati bližino rimskih najdišč (cesta, grobovi, navsezadnje tudi naselbinske ostanke na tako na bližnjih Velikih njivah pri Veliki vasi, kot tudi v ok. 1,5 km oddaljenih Drnovem in Veliki vasi), najdišče pa leži na rodovitni, nepoplavni ravnici, tako da je bilo podvrženo pogostim in dolgotrajnim antropogenim procesom. Ravno tako pa bi rimskodobne najdbe, predvsem tiste v ornici, na najdišče lahko prišle od drugod, npr. s prenosom prsti ali z gnojenjem s hlevskim gnojem, saj kmetije še danes v gnojnične jame poleg gnoja odmetavajo tudi različne druge odpadke. Podobni zaključki veljajo tudi za pojav mlajših, novoveških in modernih najdb na Grofovih njivah.

Od predstavljenih kovinskih najdb lahko med zanesljivo rimskodobne uvrstimo tri bronaste fibule (G141–G143), odlomek železnega zapaha (G158), najverjetneje, če ne vse, vsaj katerega od železnih žebličkov (G144–G148), iz plasti SE 421, kjer veliko večino najdb predstavlja rimskodobno gradivo, pa izvira železen predmet kvadratnega preseka, ki se zaključuje s trikotnim vbočenim delom (G152). Predmet je podoben žlici ali stilusu, toda da verjetno ne gre za stilus, govori že njegova dolžina, saj so stilusi precej daljši.¹⁰⁸ Na Grofovih njivah sta bila najdena tudi dva rimska novca, as Nerve, kovan l. 97 v Rimu (G140) v ornici v kv. CP14, slabo ohranjen antoninijan iz druge polovice 3. stoletja (G163) pa je bil najden ob pregledu terena izven izkopnega polja.¹⁰⁹

Od prikazanih keramičnih najdb lahko med rimskodobne uvrstimo odlomke krožnikov (G101–G104), skled (G108, G109, G113), skodel oziroma skodelic (G92, G93, G95, G96, G105), vaze (G97), čaše oziroma vaze (G100), loncev oziroma lončkov (G94, G98, G99, G106, G110, G129, G132), vrča (G107) oziroma ročajev, ki so verjetno pripadali vrčem

106 Različno številčenje istih plasti smo uporabili zato, ker gre za različne dele izkopnega polja, kjer plasti med seboj niso imele fizičnega stika oziroma je zaradi ne istočasnega izkopa po sektorjih prišlo do številčenja iste plasti z različnimi številkami, v nekem trenutku pa so bile takšne plasti lahko združene.

107 Na sliki 46 je SE 421 označena kot Ap2.

108 Za primerjave s stilusi glej npr. Humer 2009, 163–167.

109 Novca je določila Alenka Miškec iz Numizmatičnega kabineta Narodnega muzeja Slovenije.

(G114–G118), noge trinožnika (G138), pečatnih oljenk (G120, G121), melnic (G91, G125, G126), kadilnice (G112), držaje pokrovk (G122–G124), nadalje odlomke nekaj nedoločljivih posod (G111, G119, G127, G130, G131, G133–G137, G139) in odlomek verjetno tubulusa (G128).

Kot smo videli, se je *Nevidunum* pričel razvijati tekom 1. stoletja, ob koncu 4. ali v prvi polovici 5. stoletja pa je bilo mesto opuščeno, kar kažejo tudi drobne najdbe (Horvat, Šašel Kos 1999; Petru, S., Petru, P. 1978, 28–48; Puhar 2013, 5–6). V isti časovni okvir lahko uvrstimo tudi gradivo z Grofovih njiv.

Fibula G142 sodi med močno profilirane fibule s trapezasto razširjeno nogo in vrezanim cik-cak ornamentom na loku in nogi, ki jo lahko uvrstimo v tip Jobst 4F. Najstarejšo tovrstno fibulo poznamo s Štalenske gore, verjetno iz tiberijskega časa (Sedlmayer 2009, 34, t. 23: 492), običajno pa se pojavljajo od druge polovice 1. do tretje četrtine 2. stoletja. Pogosto se pojavljajo v podonavskih provincah in Barbariku, poznamo jih še v severni Italiji in severovzhodnem delu province Dalmacije, v zahodnorimskih provincah pa so neznane (npr. Bojović 1983, 38; Heynowski 2012, 84; Jobst 1975, 36–37; Petković 2010, 78, 81–82; Riha 1979, 75; Schmid 2010, 23–25; Sedlmayer 1995, 27–28).

Slabo ohranjena bronasta ločna fibula v obliki črke T s šarnirjem, brez okrasne odebelitve na glavi oziroma na začetku loka fibule (G141), je bila najdena v rimskodobni plasti SE 425 (= SE 421). Z Drnovega mi je znana le še ena ločna fibula v obliki črke T, in sicer srebrn primerek iz t. i. depojske najdbe Drnovo 2 (Miškec 2007b, 111), najdene na južni nevidunski nekropoli,¹¹⁰ ki je bila verjetno zakopana leta 260,¹¹¹ ko so v Panonijo vdrl Jazigi in Roksolani (Miškec 2007c, 135). Fibula iz drnovske depojske najdbe ima, za razliko od primerka z Grofovih njiv, okrasno odebelitev na glavi oziroma začetku loka.

Ločne fibule v obliki črke T s šarnirjem se pojavljajo od Britanije do balkanskih provinc, a večinoma vzdolž limesa, v notranjosti so redke (npr. Boelicke 2002, 117; Böhme 1972, 26–28; Bojović 1983, 78; Busuladžić 2010, 98; Cociş 2004, 150–154; Heynowski 2012, 137; Jobst 1975, 87–91; Mackreth 2011, 199–201; Ortisi 2008, 44; Petković 2010, 244–245; Riha 1979, 166–168; Riha 1994, 145–146; Schmid 2010, 44; Генчева 2004, 60, 113). Značilne so za 3. stoletje, pri čemer se nekatere oblike lahko pojavljajo že ob koncu 2. in še tudi v 4. stoletju (npr. Boelicke 2002, 117; Böhme 1972, 27–28;

Bojović 1983, 78; Cociş 2004, 150–154; Heynowski 2012, 137; Jobst 1975, 88; Mackreth 2011, 199–201; Petković 2010, 244–245; Riha 1979, 167; 1994, 146; Schmid 2010, 44–45; Sedlmayer 1995, 57–58; Генчева 2004, 60, 113). Nekateri avtorji menijo, da naj bi bili primerki brez okrasne odebelitve na glavi oziroma začetku loka zgodnejši (npr. Bojović 1983, 78; Busuladžić 2010, 99). Glede na to, da so bile fibule v obliki črke T s šarnirjem večinoma najdene ob rensko-podonavskem limesu, a tudi v Dura Europosu v Siriji na vzhodni meji ob Evfratu (Frisch, Toll 1949, 51–61, kat. št. 31–119 po Schmid 2010, 44, op. 380, 383),¹¹² jih avtorji največkrat povezujejo s prisotnostjo vojske in označujejo kot vojaške fibule (npr. Böhme 1972, 27; Bojović 1983, 78; Busuladžić 2010, 98; Riha 1979, 167). Toda tovrstne fibule se ravno tako relativno pogosto pojavljajo izven območja limesa, npr. v Švici, Italiji, v zahodnih in vzhodnih Alpah (Jobst 1975, 88), v »civilnih« kontekstih (Schmid 2010, 44; Ortisi 2008, 44–45), v Viminaciju pa jih najdemo npr. tudi v ženskih grobovih (Petković 2010, 242, 245).

Med rimskodobne najdbe sodi tudi odlomek fibule v obliki goloba (G143). Gre za ploščato živalsko fibulo s plastično oblikovanim vratom in glavo ptice, ki ima peresovino na zaključku repa. Golob je imel razprta krila. Prostorsko najbližji primerjavi zanjo najdemo v paru fibul iz groba 172 grobišča Beletov vrt v Novem mestu iz časa 1. ali 2. stoletja (Knez, T. 1992, t. 58: 8, 9). Ploščate fibule s plastično oblikovanim vratom in glavo goloba, najdene na območju Slovenije, avtorji sicer časovno uvrščajo v poznoantično obdobje, tj. v 5. ali 6. stoletje (Knific, Sagadin 1991, 74–75), a gre za fibule, ki so bile odkrite brez kontekstov na najdiščih, kjer je dokazana tudi močna zgodnjorimska poselitev, kot na Zgornji Hajdini na Ptuju (Knific, Sagadin 1991, 75, kat. 70, 71) oziroma na Ajdni nad Potoki (Knific, Sagadin 1991, 74, kat. 69), na najdišču, kjer se poleg ostankov poznoantične poselitve pojavljajo tudi znaki o poselitvi že v prvih stoletjih n. št. (Sagadin 1997, 13).¹¹³ Predvsem ploščate fibule, ki imajo na ptičjih krilih upodobljene krožce ali koncentrične krožce in/ali luknjici, kakršni sta bili najdeni na Ajdni in na Zgornji Hajdini na Ptuju,¹¹⁴ se lahko pojavljajo že v kontekstih iz klavdijsko-neronskega obdobja (npr. Mackreth 2011, 184, t. 126: 14445; Riha 1979, 199, t. 66: 1711), avtorji pa ploščate fibule s plastično oblikovanim vratom in glavo goloba, ki ima peresovino na zaključku repa, nasploh večinoma uvrščajo v čas

110 Depojska najdba je bila odkrita leta 2003 ob arheoloških raziskavah ob gradnji trase avtoceste Smednik–Krška vas (Miškec 2007a, 47).

111 Najmlajši novci iz depojske najdbe sodijo v zadnje leto (l. 260) skupne vlade Valerijana I. in njegovega sina Galijena (Miškec 2007c, 133).

112 Pojav fibul v obliki črke T s šarnirjem v Dura Europosu bi lahko postavili v kontekst mobilnosti rimske vojske.

113 Čeprav je bila fibula najdena v vodnem zbiralniku, ki je uvrščen v poznoantično obdobje (Valič 1986).

114 Ena od dveh ploščatih fibul v obliki goloba iz Zgornje Hajdine (Knific, Sagadin 1991, 75, kat. 71).

med 1. in 2. oziroma 3. stoletjem (npr. Cociş 2004, 117–119, t. 102: 1441; Feugère 1985, 393, sl. 60: tip 29a27; Kropf, Nowak 2000, 153–154, t. 67: 393; Petković 2010, 198–199, 202–203, t. 37: 4, 5; Амброз 1966, 34–35, t. 15: 23), čeprav nekateri ne izključujejo možnosti, da bi lahko bile tudi poznoantične (npr. Boelicke 2002, 128, 52: 1112, 1115; Gugl 1995, 46–47, t. 19: 159;¹¹⁵ Martin 2011, 159 (569), sl. 162: 3). Glede na navedeno bi lahko poškodovano ploščato fibulo v obliki goloba z Grofovih njiv uvrstili v čas od druge polovice 1. do konca 2., mogoče še v 3. stoletje.

Odlomek železnega zapaha **G158**, najden v SE 508, predstavlja del drsne ključavnice, ki se je zaklepala z drsnim ključem. Tovrstni železni ali bronasti zapahi se pojavljajo skozi celotno rimskodobno obdobje, na podlagi tipologije pa jih ni moč natančneje opredeliti (Bassi 1996, 88, II.8, sl. 25: 4; Ciurletti 1996, sl. 15; 16; Modrijan, Milavec 2011, 59–60).

Odlomki krožnikov z Grofovih njiv se pojavljajo v vseh treh tipoloških različicah, kakršne je npr. za krožnike na ptujskih zahodnih grobiščih določila Janka Istenič. V njeno skupino K 1, za katero so značilne navzven nagnjene, ravne ali rahlo izbočene stene in enostavno ustje (Istenič 1999, 118–119, sl. 102: K/PD 1),¹¹⁶ bi lahko uvrstili odlomek krožnika **G102**. Tovrstni krožniki se pojavljajo tudi v grobovih iz časa ob koncu 1. in 2. stoletja na nekaterih dolenskih in posavskih grobiščih, vključno z Drnovim (npr. Knez 1992, t. 25: 2; 29: 4; Petru, P. 1969a, t. 16: 9; Petru, P. 1969b, sl. 14: 17; Petru, S., Petru, P. 1978, t. 37: 1; Slabe 1993, t. 1: 1; 9: 25; Uršič 1985, sl. 15: 9). Krožniki z navzven nagnjenimi izbočenimi ali redkeje ravnimi stenami, ki preidejo v navznoter nagnjeno (uvihano) ustje, dno pa je bolj ali manj usločeno proti sredini, je Isteničeva uvrstila v tip K 2. Tovrstne krožnike je uvrstila v čas ob koncu 1. in prve polovice 2. stoletja, verjetno pa naj bi se uporabljali že v drugi polovici 1. in še v drugi polovici 2. ter v 3. stoletju (Istenič 1999, 119, sl. 102: K/PD 2). V to skupino bi lahko uvrstili odlomek **G104**. Gre za krožnike, ki se na Dolenskem pojavljajo redkeje od krožnikov ostalih dveh tipov po Isteničevi (npr. Knez 1992, t. 43: 3). Tretjo skupino predstavljajo krožniki tipa K 3, za katere so značilni nizke pokončne izbočene stene in rahlo uvihano ustje ter ravna ali rahlo usločena dna, na notranji in zunanji površini pa

imajo rdeč premaz. Ptujski primerki so časovno uvrščeni od poznoflavijskega časa do sredine 2. stoletja (Istenič 1999, 119, sl. 102: K/PD 3). V to skupino bi lahko uvrstili odlomek **G103**. Krožnike tipa K 3 najdemo tudi v grobovih na nekaterih dolenskih in posavskih najdiščih, tudi na Drnovem, pa tudi v bližnjem Zagrebu in na Gorjancih/Žumberak (npr. Gregl 1989, t. 8: 5; Gregl 2009, t. 57: 3; Knez 1992, t. 5: 10; Petru, S., Petru, P. 1978, t. 36: 30; Slabe 1993, t. 5: 2; Uršič 1985, sl. 13: 7; 15: 8). Med bikonične krožnike, poimenovane tudi Soldatenteller, sodi odlomek **G101**. Tovrstni krožniki se na naših najdiščih pojavijo že konec 1. stoletja, najbolj razširjeni so v 2. stoletju in v uporabi še v celotnem 3. stoletju (Vidrih Perko 2006, 92), najdemo pa jih tudi na dolenskih najdiščih (npr. Slabe 1993, 15; Petru, P. 1969b, 204).

Skledo z odebeljenim ustjem na zunanji strani (**G105**) bi lahko uvrstili v čas 2. ali 3. stoletja oziroma v poznoantično obdobje (Booth 2009, sl. 9; 105; Klenina 2006, sl. 6: MD 2506).

Skodeli **G92** in **G93** sodita v skupino skodel z navzdol izvihanim ustjem.¹¹⁷ Tovrstne skodele posnemajo sigilatne oblike Drag. 35 in Drag. 36, med seboj pa se razlikujejo tako po globini kot tudi velikosti izvihanega ustja. Najmanjše imajo premer ustja nekaj nad 10 cm, največje tudi 25 cm. Dno imajo prstanasto. Pojavljajo se od druge polovice 1. stoletja, v rabi so skozi celotno 2. stoletje, čeprav se njihovo število v drugi polovici 2. stoletja občutno zmanjša (Plesničar Gec 1977, 52–53, t. 7: 1–6; Slabe 1993, 15¹¹⁸). Nekaj podobnih skodel z izvihanim ustjem je bilo najdenih tudi na Drnovem. Petrujeva pa jih uvrščata v 2. stoletje (Petru, S., Petru, P. 1978, 39, t. 35: 11, 12, 15, 16; 53: 13–20; 55: 12; 66: 6, 9).

Odlomek polkrožne skodele **G96** lahko uvrstimo med skodele, ki posnemajo sigilatno obliko Drag. 37. Gre za skodele, ki se pogosto pojavljajo v Panoniji od 2. do 4. stoletja (npr. Brukner 1981, 87; Ožanić Roguljić 2016, 41). V Emoni jih najdemo v grobovih iz časa med sredino 2. in koncem 3. stoletja (Plesničar Gec 1977, 54), pojavljajo pa se tudi na Dolenskem (npr. Petru 1969b, sl. 5: 4, 6, 9).

Polkroglasta skodelica z izvihanim, odebeljenim ustjem je na ostenju okrašena z linijo majhnih vtisnjenih trikotnikov, robova ustja pa krasita liniji manjših vtisov (**G95**). Neposrednih primerjav za skodelico mi ni uspelo najti, nekoliko pa tako po obliki kot velikosti spominja na skodelico s profiliranim ustjem in dvema vodoravnima vrezoma na ostenju iz groba 39 z grobišča Pristava pri Trebnjem iz 2. stoletja (Slabe 1993, t. 5: 1).

115 S tem da Gugl, ki ga povzema tudi Boelicke, navaja, da ne poznamo niti enega primerka tovrstnih fibul z upodobitvijo goloba oziroma ptice nasploh, ki bi izviral iz celot, ki bi jih lahko zanesljivo uvrstili v poznoantično obdobje, dopušča pa možnost, da bi bile v tem času tovrstne fibule lahko na alpskem območju del noše romanških staroselk.

116 Ptujski krožniki so, razen enega, ki je uvrščen v čas druge polovice 4. ali začetka 5. stoletja, uvrščeni v čas od 1. do 3. stoletja (Istenič 1999, 119).

117 Nekateri avtorji tovrstno posodje uvrščajo med krožnike; npr. Brukner 1981; Gregl 1989; Nikolić Đorđević 2000; Slabe 1993.

118 Z navedbo primerkov iz grobišča Pristava pri Trebnjem.

Odlomku ustja čaše oziroma vaze s trikotno oblikovanim robom **G100** bi lahko primerjave našli med podobnimi čašami, kot jih poimenovala Ljudmila Plesničar Gec, iz Emo- ne, ki so uvrščene v čas od 2. do 4. stoletja (Plesničar Gec 1977, 49), oziroma vazami, kot jih je poimenovala Verena Vidrih Perko, iz opekarskega obrata na Vranskem, ki je bil v uporabi od 1. do sredine 3. stoletja (Vidrih Perko 2006, 89). Odlomek **G97** bi bil lahko del vaze z vertikalno odebeljenim ustjem, kakršne se v emonskih grobovih pojavljajo v 2. stol- etju (Plesničar Gec 1977, 44), na Dolenjskem pa se, razen redkih primerkov z Drnovega, ne pojavljajo (npr. Petru, S., Petru, P. 1978, t. 31: 7).

Odlomek ustja vrča z delom trakastega rahlo profiliranega ročaja (**G107**) bi lahko predstavljal del ovalnega vrča s širo- kim vratom in nekoliko navzven zavihanim, ravno odreza- nim ustjem.¹¹⁹ Tovrstni vrči se začnejo pojavljati na prehodu 1. v 2. stoletje, najdemo pa jih vse do konca 3. stoletja (Ple- sničar Gec 1977, 32). Vrči s širokim ustjem in ovalnim trupom se pogosto od flavijskega obdobja dalje pojavljajo tudi na dolenskih grobiščih, vključno z Drnovim.¹²⁰

Ročaji, čepasta (**G122**, **G123**) in gumbast (**G124**), pripadajo pokrovom konične oblike, ki so služili za pokrivanje loncev, skled, krožnikov in drugih posod. Po Olgi Brukner tovrstni pokrovi v Panoniji predstavljajo provincialno obliko pokro- vov za lonce in sklede v času od 2. do 4. stoletja (Brukner 1981, 43, 110–111).

Odlomek noge **G138** je verjetno del trinožnika, kar kaže- jo npr. trinožniki iz grobov iz časa 1. oziroma 2. stoletja v Novem mestu (Božič 2008, t. 3: 6) in Zagrebu – Stenjevec (Gregl 1989, t. 2: 3; 21: 5), kjer imajo nekateri trinožniki noge okrašene z navpičnim metličanjem.

Za odlomka oljenk **GN133** in **GN134** lahko rečemo le to, da sta pripadala pečatnim oljenkam z zaprtim kanalom. Gre za najbolj razširjeno obliko rimskodobnih oljenk; njihova izde- lava se je začela v klavdijskem času, največji razcvet njihova proizvodnja in uporaba doživi v flavijskem obdobju (Istenič 1999, 150), uporabljali pa so jih vse do začetka 5. stoletja (Perko, Nestorović, Žižek 2012, 33).

Na najdišču Grofove njive so bili skupaj najdeni trije odlom- ki melnic (**G91**, **G125**, **G126**). Pri melnici **G91** je ohranjen del ustja z ostenjem, medtem ko je pri melnicah **G125** in **G126** ohranjen del dna z ostenjem. Vsi štirje odlomki so imeli na notranji strani ohranjene sledove glazure, od zelene

do zeleno-rjave oziroma olivno rjave barve, ki je prekrita z grobim kremenčevim peskom.

Melnice (tudi *mortaria*) so sklede s širokim, navzdol zavihani- nim robom, ločenim od pokončnega ustja z značilnim žle- bičem. Običajno imajo melnice izoblikovan tudi izlivek, ki pa na nobenem od naših odlomkov ni ohranjen. Gre za zna- čilno obliko rimske kuhinjske keramike, ki se je uporabljala za pripravo hrane, saj med prazgodovinskim keramičnim gradivom melnic ne poznamo. V njih so s pomočjo tolkača (*pistillum*) drobili začimbe in raznovrstne dodatke za kuha- nje (Ožanić Roguljić 2016, 80; Vidrih Perko 2006, 92). Števil- ne najdbe melnic iz ptujskih mitrejev (Tušek 2001, t. 4: 4, 6, 7; Vomer Gojkovič 2001, t. 2; 3: 1, 2; Žižek, I. 2001, t. 13–18) pa kažejo na to, da so jih verjetno uporabljali tudi za drobljenje dišav v kulturne namene.

V Panoniji poznamo najstarejše melnice že iz 1. stoletja (Bru- kner 1981, 83–84), medtem ko so primerki z zeleno-rjavo glazuro uvrščeni v čas 3. in 4. stoletja (Brukner 1981, 84).

Odlomek **G112** je najverjetneje pripadal kadilnici. Te se v večjem številu začnejo pojavljati od avgustejskega obdobja dalje. Veljajo za tipično rimsko posodje, pojavljajo pa se tako v naselbinskih sklopih kot tudi v grobovih. Njihov namen naj bi imel kulturni značaj; številne naselbinske najdbe kaže- jo, da so jih uporabljali ne le v pogrebni kulturi, temveč tudi ob drugih kulturnih obredih, ravno tako pa za potrebe gospodinjstva (Brukner 1981, 38–39; Ožanić Roguljić 2016, 82–83). Najstarejši ptujski grobovi s kadilnicami so iz časa 1. stoletja, pojavljale pa naj bi se še v zadnji tretjini 3. oziroma v 4. stoletju (Istenič 1999, 135–137, op. 41).¹²¹ Podobno so v Singidunu različni tipi kadilnic uvrščeni v čas med koncem 1. in sredino 4. stoletja (Nikolić Đorđević 2000, 178–181), v Vinkovcih (Cibalae) v 2. in 3. stoletje (Ožanić Roguljić 2016, 82–83), kamor jih za Spodnjo Panonijo nasploh uvršča tudi Bruknerjeva (Brukner 1981, 39).

119 Žal ne moremo določiti njegove oblike, saj je ohranjen le manjši del vratu vrča z ustjem.

120 Za navedbe dolenskih primerkov glej Plesničar Gec 1977, 32, op. 190–192.

121 Npr. grob 194 z zahodnih grobišč je iz časa med klavdijskim časom in koncem 1. stoletja (Istenič 1999, 136–137).

5.4 Mlajša obdobja

V najmlajšo fazo smo uvrstili plasti in strukture na najdišču, ki jih večinoma lahko povežemo z modernim kmetovanjem. V prvi vrsti gre tu za ornico (SE 1 = SE 100 = SE 200 = SE 300 = SE 400). Moderni kolovoz (SE 262–SE 266), ki je potekal prečno prek najdišča v smeri vzhod–zahod, smo detajlno dokumentirali v preseku na jugovzhodnem robu najdišča (sl. 87).

87 Del preseka modernega kolovoza v kv. CK24.

V najmlajšo fazo smo umestili tudi sklop struktur (jame za kole) v sektorju 2, tik ob lokalni cesti Krško–Kostanjevica (SE 105–SE 122) (sl. 88). Gre za ostanke objekta, po vsej verjetnosti povezanega s kmetijstvom (kozolec ali skedenj), za katerega domnevamo, da je bil verjetno odstranjen ob gradnji ceste Ljubljana–Zagreb oziroma odcepa proti Krškem.

Gradnji ceste gre pripisati tudi nastanek plasti; nasutja za odstavní pas oziroma parkirišče (SE 102 in SE 125).

Med novoveškim oziroma modernim gradivom na najdišču so prevladovali gradbeni material, odlomki različnih keramičnih in steklenih posod, tu pa predstavljamo nekaj kovinskih najdb. Med zanimivejše sodita kovinski glavnik (G161) in bronasta aplika križanega Jezusa (G160).

Medeninast glavnik G161 sodi med greblje oziroma komatne glavnike (nem. Pferdekamm oziroma Mähnenkamm). Tovrstni glavniki predstavljajo del kovinskega okrasja na komatih praznične konjske vprežne opreme v 19. in v prvi polovici 20. stoletja. Pogosto gre za ulite medeninaste glavnike s figuralno oblikovanim držajem, kar priča o njihovi okrasni vlogi, toda osnovni namen konjskih glavnikov je bil razčesavanje grive in repov (Baš *et al.* 2004, 227; Makarovič 1981, 281–283). Da pa so uporabljali tudi preprostejše primerke,

88 Čiščenje izkopnega polja v sektorju 2, vidna je linija jam za kole, tj. ostanke modernega objekta (skedenj ali kozolec); pogled proti severovzhodu.

89 Medeninast komatni glavnik iz časa okoli leta 1900; vir <https://www.ebay.de/itm/Antiker-Pferdekamm-Pferd-Kamm-aus-Messing-um-1900-1-/182099021310>.

nam kaže npr. našemu podoben medeninast glavnik, prikazan na **sl. 89**, iz časa okoli leta 1900.¹²²

Med novoveške najdbe lahko uvrstimo tudi bronasto apliko križanega Jezusa, ki je prvotno predstavljala del razpela (**G160**). Neohranjeni križ bi bil lahko kovinski ali iz lesa. Tvrstne aplikacije se pojavljajo že vsaj od 17. oziroma 18. stoletja dalje (npr. Azinović Bebek, Janeš v tisku, t. 19: 1, 2; Knez, D. 2010, 54; Krnjak 2016, 406, kat. št. 171 a, b).

Nekatere tu predstavljene kovinske predmete iz plasti, ki so vsebovale najdbe iz več obdobj, s pomočjo tipoloških primerjav ni bilo mogoče uvrstiti v točno določeno časovno obdobje, saj gre za najdbe, ki oblikovno in uporabno niso spreminjale oblik tekom časa. To so bronasta ploščica v obliki šestkotnika (**G149**), železen okov (**G151**), dve železni paličici, ena pravokotnega (**G153**), druga okroglega (**G154**) preseka, podkev (**G159**), odlomek železnega noža (**G162**) in odlomki nekaj drugih nedoločljivih železnih predmetov (**G155–G157**). Našteti predmeti bi lahko sodili tako v rimsko kot kasnejša obdobja, vse do recentnega. Nekateri pa bi bili lahko tudi prazgodovinski (npr. **G153** in **G154**).

---

122 Za pomoč pri določanju glavnika se iskreno zahvaljujem etnologinji dr. Ivanki Počkar iz Posavskega muzeja Brežice.

Na podlagi predhodnih arheoloških pregledov je bilo zaradi velike količine rimskodobnih najdb na lokaciji, označeni kot Grofove njive pri Veliki vasi, pričakovati ostanke, ki bi kazali na rimskodobno poselitev ali ostanke rimskodobnega grobišča (Djurić 2003b; Djurić, Tica 2000).¹²³ Toda sama izkopavanja so postregla s presečenjem, saj smo odkrili ostanke nižinske naselbine iz mlajšehalštatskega obdobja s pripadajočo potjo, ki je v smeri sever–jug potekala ne le skozi samo naselje, temveč v obe smeri tudi precej izven območja, ki so ga omejevali stavbni ostanke, ter ostanke grobne gomile, ki je vsebovala vsaj štiri grobove s petimi pokopi (sl. 90).

Najdba prazgodovinske nižinske naselbine, poti, ki jo lahko povežemo z njo, in grobne gomile na relativno majhnem prostoru na območju Slovenije predstavlja redkost. Edino primerjavo pravzaprav predstavlja najdišče Rogoza na zahodnem robu Dravskega polja (Strmčnik Gulič 2011, 122–126).¹²⁴ Toda za razliko od Grofovih njiv, kjer tako naselbinske ostanke kot tudi grobno gomilo lahko uvrstimo v isti čas, tj. poznohalštatsko obdobje, imamo v Rogozi na eni strani ostanke nižinske naselbine in poti iz časa pozne bronaste dobe, na drugi strani pa so štirje gomilni pokopi z individualnimi žganimi grobovi iz poznega 8. oziroma zgodnjega 7. stoletja, tj. iz starejšega halštatskega obdobja. Zaradi istočasnosti ostankov nižinskega naselja in grobne gomile tako Grofove njive zaenkrat lahko označimo kot unikum znotraj slovenskega prostora.

Na najdišču je posamezne strukture kot rdeča nit povezovala tlakovana pot, katere potek smo dokumentirali v dolžini dobrih 300 m. Potekala je v smeri sever–jug, le na severnem delu izkopnega polja je nekoliko zavila proti vzhodu. Kot dokaz, da je pot potekala v skladu z okolico, služi razporeditev sodobnih objektov v prostoru (sl. 49, 90).

Če izvzamemo jame, lahko ostanke ostalih objektov uvrstimo med po Dularju preproste objekte, grajene s stojkami

¹²³ Ob intenzivnem arheološkem pregledu je bilo sicer najdenih nekaj odlomkov prazgodovinske lončenine. Precej več je bilo ožgane gline, ki pa je brez kontekstov ni moč časovno uvrščati, po številu in koncentraciji pa so močno prevladovali odlomki rimskodobne lončenine. Za distribucijo najdb glej Djurić 2003b.

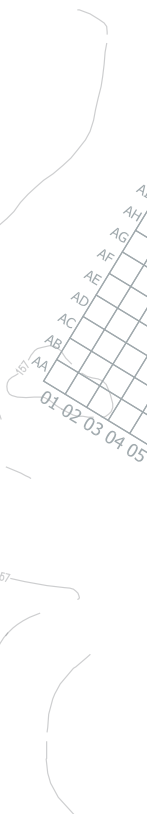
¹²⁴ Za poznobronastodobno naselbino v Rogozi glej tudi Črešnar 2010.

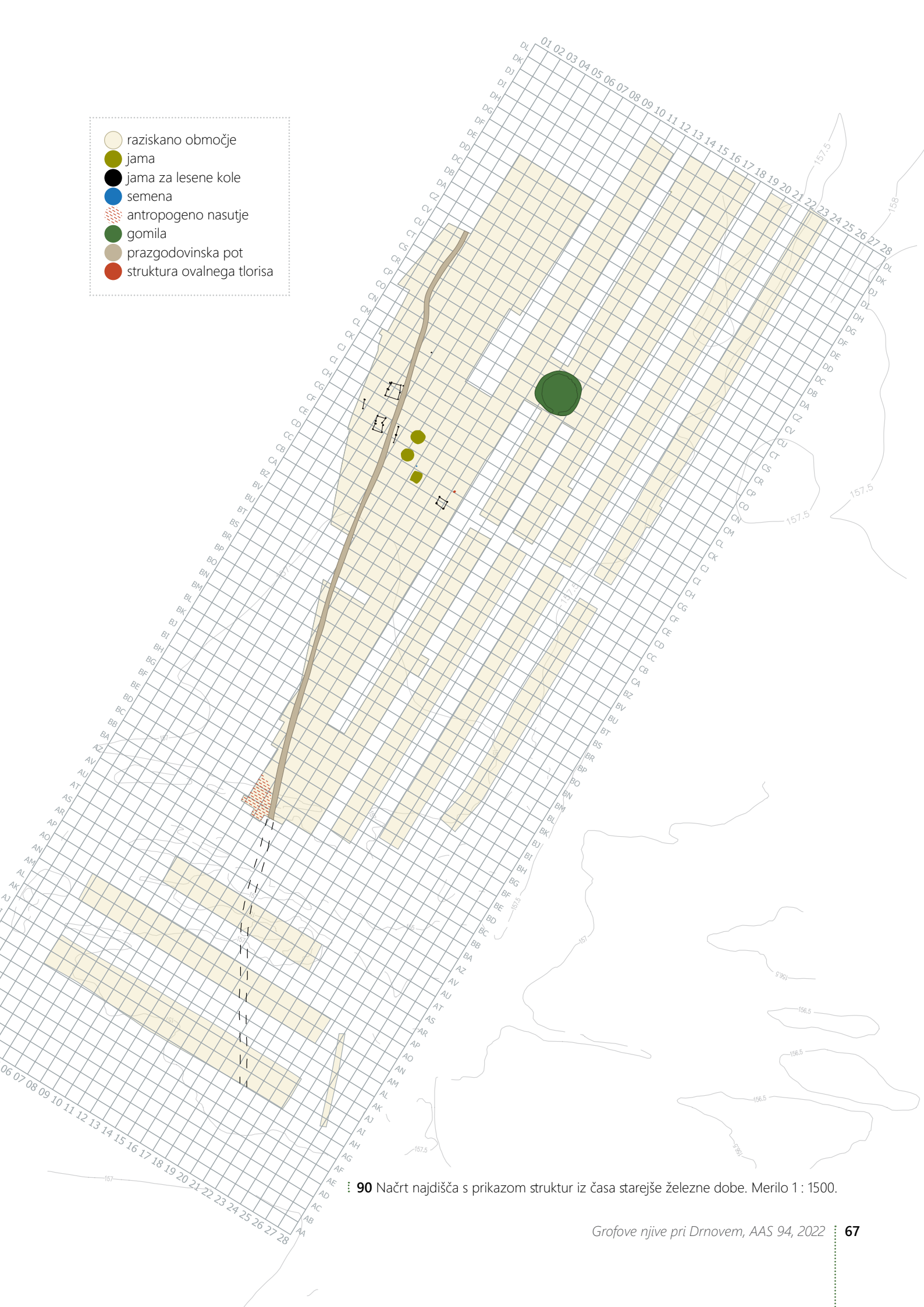
(Dular, J. 2008, 340, sl. 2B), oziroma po Matiji Črešnarju med preproste objekte, kjer so bile kot nosilni element uporabljene v jamo postavljene oziroma zabite sohe (Črešnar 2007a, 48–51, 66–67, sl. 15; Črešnar 2007b, 326–327, sl. 5). Kako so bile grajene stene med navpično postavljenimi oziroma zabitimi koli, iz ostankov ni bilo mogoče ugotoviti, precej ostankov hišnega lepa (sicer le manjših kosov) pa priča o tem, da so bile stene zamazane z glino.

Objekta 4 in 5, ki sta se nahajala tik ob zahodni strani poti, predstavljata ostanke pravokotnih stavbnih objektov z daljšima stranicama, dolgima dobrih 5 m, krajši pa sta bili pri objektu 4 dolgi približno 4 m, pri objektu 5 pa približno 5 m (sl. 49, 72, 90). Pri obeh objektih nekateri pari jam za kole kažejo ali na ojačitve konstrukcije ali na nadomeščanje dotrajanih nosilnih kolov z novimi. V nekaterih jamah za kole so bili najdeni tudi večji odlomki lončenine ali večji kosi kamena, ki so bili v jamo položeni verjetno kot zagozde za kole (sl. 74, 76, 77).

Pri objektu 6, ki je ležal vzhodno od poti, so bile ohranjene le tri jame za kole, razdalja med skrajnima je bila 5,6 m (sl. 49, 90). Na podlagi lege v prostoru (vzporedno s potjo), arhitekturne značilnosti objekta (medsebojna razdalja jam za kole) in dimenzij objekta (dolžina stranice) bi lahko šlo za delno ohranjen objekt, podoben objektoma 4 in 5. Seveda pa gre v primeru objekta 6 lahko tudi za enolinijski pomožni objekt, recimo plot oziroma ograjo. Podobno velja za objekt 7, ki sta ga tvorili le dve jami za kol (sl. 49, 90). Ležal je zahodno od poti, blizu zahodne meje izkopnega polja. Lahko bi šlo za del stavbnega objekta, ki se je razprostiral proti zahodu, torej izven izkopnega polja, za dva samostojna kola, en navpičen in en poševen, ki sta služila dejavnostim na dvorišču objektov 4 in/ali 5, ali pa je šlo za enolinijsko strukturo, morda plot oziroma ograjo.

Pri objektu 8 bi glede na medsebojne razdalje jam za kole (sl. 49, 90) lahko domnevali, da gre za ohranjeno polovico stavbnega objekta s podobnimi dimenzijami, kot sta jih imela objekta 4 in 5, mogoče tudi 6. Usmeritev bi bila potemtakem severovzhod–jugozahod, torej nekoliko stopinj vzhodnejše glede na ostale navedene objekte. Širina objekta bi tako lahko merila 3,5 m, z medsebojno razdaljo jam za kole na daljši stranici okoli 2,5 m. Celotna daljša stranica bi

- raziskano območje
- jama
- jama za lesene kole
- semena
- antropogeno nasutje
- gomila
- prazgodovinska pot
- struktura ovalnega tlorisa

90 Načrt najdišča s prikazom struktur iz časa starejše železne dobe. Merilo 1 : 1500.

torej merila okoli 5 m. Možno pa je tudi, da gre za manjši objekt, omejen s štirimi jamami za kole, z daljšo stranico 3,5 in krajšo 2,5 m. Treba pa je vedeti, da sta bila hodna površina SE 428 oziroma vrh SE 422 okoli objekta 8 z modernim oranjem popolnoma uničena. Jama SE 605/SE 606 je ležala v liniji predvidene daljše stranice objekta 8 in bi bila od (sredinske?) jame za kol oddaljena 4,3 m (sl. 79). Res pa se dimenzije in oblika same jame ločijo od dimenzij in oblik ostalih jam za kole, polnilo pa je vsebovalo tudi precej drobcev ožgane gline. Tako strukturo lahko razlagamo kot vkopano strukturo neznanega namena, morebiti povezano z dejavnostjo na dvorišču objekta 8.

Kakšen je bil namen dokumentiranih objektov, ne vemo. Nedvomno gre za naselbinske ostanke, toda v oči bode odsotnost odpadnih jam, shrambenih jam in peči oziroma kurišč ali ognjišč, ki predstavljajo standardne najdbe nižinskih naselij iz različnih obdobij in hkrati lahko določajo namen posameznih objektov (stanovanjski, gospodarski, objekti za živino, ipd.).

Pavlovičeva v svojem diplomskem delu (Pavlovič 2007, 24–26, 62–66, sl. 44, pr. 4; 7; 8; 19; 26) in članku o Grofovih njivah v monografiji o absolutnem datiranju bronaste in železne dobe na Slovenskem (Pavlovič 2014, 500, sl. 28.13.) sicer na podlagi »jam za stebre« navaja še nekaj objektov in manjših jam, a je ob pregledu dokumentacije razvidno, da gre v teh primerih za jame naravnega nastanka znotraj različnih plasti, največkrat pa za omenjene pedogene žepe, ki se zajedajo v peščen prod, neposredno pa kažejo na vrsto paleovegetacije. Označili smo jih enotno kot SE 40 (negativ oziroma odtis korenine) in SE 41 (polnilo žepa) oziroma smo nekatere SE-je izenačili s SE 40/SE 41. Res pa pedogeni žepi v prodni osnovi pogosto spominjajo na jame za kole (sl. 17, 18). Poleg tega v navedenih jamah in njihovi neposredni okolici, razen manjših količin oglja, ni bilo najdb, kar velja predvsem za tiste dele najdišča, ki so ležali izven paleostruge, kjer imamo največ in najbolj ohranjenih prazgodovinskih struktur in najdb, in kjer je predvsem oranje plasti uničilo praktično do geološke osnove.

Nejasna je tudi funkcija, predvsem prvotna, vseh treh jam, ki so se nahajale vzhodno od poti. Tudi odnosa prvotnega vkopa s starejšimi polnili z vrhnjimi plastmi, predvsem to velja za jami 1 in 3, nam ni uspelo ugotoviti. Hipotetično smo za prvotno funkcijo jam omenili dve možnosti. Zaradi velikosti in predvsem zaradi posedanja robov jame in osipavanja sten je manj verjetna ta, da gre za ostanke shrambenih jam. Druga je, da gre za ostanke zbiralnikov za vodo, a imamo na Grofovih njivah za razliko od primerjav, ki smo jih navedli, precej več zasutij jam, očitna pa je tudi odsotnost

najdb v nižjih plasteh jam. Na Grofovih njivah se v arheološkem zapisu dokazi o morebitnih aktivnostih na verjetno vedno znova utrjenih plasteh na dnu jam v starejših fazah uporabe niso ohranili. Sestava in grobe sestavine spodnjih plasti v jamah kažejo, da bi lahko bilo del priprave nove »hodne površine« tudi čiščenje ostankov predhodnih aktivnosti. V arheološkem zapisu se je ohranila le zadnja dejavnost na območju jam.

V jami 1 najmlajšo fazo predstavlja debelejša plast ilovice (SE 647), katere vrh je vseboval večje količine ožgane gline, verjetno ostanke hišnega lepa, odlomke lončenih posod in nekaj oglja. Nastanek plasti si lahko razlagamo na dva načina; lahko bi šlo za sekundaren odpad v uničenem ali zapuščenem objektu ali pa za inventar v nekem trenutku zapuščenega objekta, ki ga je zaradi izpostavljenosti vremenskim vplivom prekrila koluvalna plast (SE 646 = SE 649).

Jama 3 je zanimiva zaradi svoje tlorisne oblike, ki se je v nekem trenutku iz okrogle spremenila v pravokotno. Ta sprememba se je zgodila z vkopom v prodno geološko osnovo. Nad okroglo jamo smo zaznali izravnavo (SE 715), hodno površino (SE 704) in spet izravnavo (SE 708). Delno nad hodno površino in delno nad mlajšo izravnavo je ležala izravnana plast ožganega melja (SE 706), ki je vsebovala večje količine hišnega lepa, ki pa je bil za razliko od tistega iz jame 1 bolj kompakten in ne v koščkih. Možno, da so v tej fazi jamo uporabljali kot kurišče. Nad njo smo naleteli na še eno nasutje, ki je vsebovalo predmete/najdbe predhodnih dejavnosti (SE 703), tako kot pri jami 1, pa je opuščeni objekt nazadnje zapolnila koluvalna plast (SE 693).

Jama 2 se je od navedenih dveh jam razlikovala tudi po tem, da v vrhnjih slojih ni bilo plasti z ožgano glino oziroma hišnim lepom, pa tudi odlomki lončenine so bili redki in precej manjši od tistih iz jam 1 in 3.

Pri tipološki analizi gradiva iz prazgodovinskih naselbinskih struktur in plasti smo videli, da gre za gradivo, ki se pojavlja skozi celotno starejšeželeznodobno obdobje, a vseeno nekaj najdb kaže na pogostejše pojavljanje v njegovem mlajšem delu. Tako se npr. pokrovke tipa 2 po Dularju (G55, G69) pojavljajo predvsem v grobovih kačastega horizonta oziroma še kasneje, vretenca tipov 2a oziroma 2b po Grahkovi (G48, G49) se na stiški naselbini pojavljajo v vseh plasteh, a jih je največ v tistih iz mlajšega halštatskega obdobja, podkvaste aplikle na posodah (G63) se, kot kaže, v večjem številu pojavljajo šele v mlajšehalštatskem obdobju, kroglaste posode oziroma buče (G89) se redko pojavljajo v najmlajših grobovih starejšega halštatskega obdobja, pogoste pa so v času celotnega mlajšehalštatskega obdobja, motki oziroma šobe (G50) se na stiški naselbini in podobno

na Kučarju pri Podzemlju pojavljajo v mlajšehalštatskih in latenskih plasteh.

Iz naselbinskih struktur na Grofovih njivah so bili radiokarbonsko analizirani tudi štirje vzorci oglja. Pri tem vzorec iz ene od jam za kole objekta 5 s časovno uvrstitvijo med 19. in 17. stoletje pr. n. št. bistveno odstopa od ostalih, ki kažejo na obstoj naselbine v mlajšehalštatskem obdobju, in sicer okvirno nekje od sredine 6. stoletja do sredine 5. stoletja pr. n. št.

Ena glavnih značilnosti dolenske halštatske skupine je skeleten pokop pod zemljeno gomilo (glej npr. Dular, Tecco Hvala 2007, 123–126; Gabrovec 1987, 85–89; Križ, Stipančič, Škedelj Petrič 2009, 108–111). Gomile domnevno predstavljajo družinske ali rodovne grobnice, saj se v njih pojavlja večje število pokopov. Pogosto so v gomile pokopavali več generacij. Lahko so različno velike, največje v premeru merijo od 50 do 70 m, njihova ohranjena višina je lahko do 6 in več m, večina pa je manjša, premera 10 do 30 m. Lahko gre za grobišča z več gomilami, toda najštevilnejše so posamične gomile.¹²⁵ Gomile so nastajale postopoma, grobovi v gomili pa so bili razporejeni tangencialno okoli središčnega groba; pogosto je bila sredina gomile tudi prazna. V manjših gomilah je bilo pokopanih do 30 oseb, v največjih lahko tudi nekaj sto. Gomile so nastajale postopoma. Običajno so nad centralni grob najprej nasuli prvo gomilo, okoli nje je nastal prvi krog grobov, čez katerega so nanegli drugo, širšo in nekoliko višjo gomilo. Pokopavanje v povečano gomilo se je nadaljevalo tako, da je na njenem obrobju nastal nov krog grobov, ki so ga prekrili z novim nasutjem. Nazadnje je bila gomila obdana s kamnitim vencem, s čimer je dobila dokončen videz in obseg.¹²⁶

Eno takšnih tipičnih gomil dolenske halštatske skupine predstavlja tudi gomila z Grofovih njiv. Grob 4 predstavlja izropan ali namerno uničen centralni grob gomile, okoli katerega so bili vsaj v severnem in severovzhodnem delu gomile krožno razporejeni vsaj trije grobovi, od katerih je bil grob 1 dvojen. Zahodno od groba 4 smo naleteli na vkop neznanе funkcije (SE 552/SE 553), ki bi lahko tudi predstavljal ostanek popolnoma uničenega groba. Nasploh pa je bila celotna gomila z modernimi poljedelskimi deli popolnoma uničena, tako da ne vemo, ali odkriti grobovi predstavljajo vse v grobno gomilo vkopane grobove. Tudi »prekinitve« na južni strani obodnega jarka predstavlja uničenje zaradi

modernega obdelovanja njivskih površin in ne nameren poseg v nasutje gomile v času njene uporabe.

Pri tipološki analizi gradiva iz grobov vidimo, da prevladujejo najdbe iz mlajšehalštatskega obdobja. Za ta čas so npr. značilne skodelice s presegajočim ročajem, ki je okrašen z dvema aplikama stiliziranih živalskih glav (G14), bikonični lonci z rahlo izbočenim ramenom, stožčastim vratom in izvihanim ustjem (G24), skledice z narebrenim oziroma kaneliranim vratom, ostrim prelomom trupa in vbočenim dnom (G13), polkroglaste skledice z rahlo izvihanim ustjem in usločenim vratom (G25), trakaste fibule z mrežastim okrasom se pojavljajo lahko že v kačastem, nedvomno pa v certoškem horizontu (G1, G19, G20), na zapestnicah iz mlajšehalštatskega obdobja se pojavlja okras IIIIXIII, ki ga najdemo tudi na bronastem obročku z Grofovih njiv (G31). Na začetku certoškega horizonta se prično pojavljati certoške fibule z rebrom V. vrste (G18, G27, G28, G29) in valjasti uhani oziroma lasni obročki s kaveljčki (G15a–f).

Na podlagi tipoloških primerjav gradiva, najdenega v njih, grobove z Grofovih njiv torej brez težav lahko uvrstimo v mlajšehalštatsko obdobje, in sicer v certoški horizont. Za grobove 1 (oba skeleta), 2 in 4 so bili radiokarbonsko analizirani tudi kostni ostanki, ki kažejo, da so umrle na Grofovih njivah pokopavali v istem času, ko je obstajala naselbina, okvirno torej nekje od sredine 6. stoletja do sredine 5. stoletja pr. n. št.

Na podlagi dokumentiranih naselbinskih struktur in močno uničene grobne gomile bi na Grofovih njivah lahko govorili o obstoju manjše naselbine v času certoškega horizonta mlajšehalštatskega obdobja. Če gre pri pokopih v gomili res za družinske ali rodovne grobnice, potem bi lahko domnevali, da gre mogoče za naselbino tesno povezane skupnosti, ki pa na podlagi predvsem gradiva iz grobov tu ni bivala dolgo, temveč le generacijo ali dve. Kot je bilo že večkrat navedeno, gre za v precejšnji meri uničeno najdišče, ki ga proti zahodu nismo omejili, saj gre za območje, ki ni bilo raziskano. Najdišče je bilo deloma ohranjeno le v delu, ki ga je zaradi lege znotraj stare struge nekega paleopotoka s koluvialnimi nanosi zavarovala narava. Večji del najdišča pa je bil zaradi obdelovanja njivskih površin popolnoma uničen. Tako tudi za gomilo ne moremo ugotoviti natančnega števila grobov; pravzaprav sta bila le grobova 1 in 2 deloma nedotaknjena.¹²⁷ Za boljše razumevanje samih Grofovih njiv je morebiti treba počakati tudi na celostno objavo najdišča

125 Te običajno ležijo daleč od naselij ali poti (Dular, Tecco Hvala 2007, 123; Gabrovec 1987, 85).

126 Tu je naveden opis gomile iz Griž pri Stični; prevzeto iz Dular, Tecco Hvala 2007, 124, sl. 72/1.

127 Gomila ni bila vidna že kar precej časa, saj bi jo v nasprotnem verjetno zaznal vsaj starinokop Jernej Pečnik, ki je v Drnovem in okolici ob koncu 19. stoletja kopal desetletje (za zgodovino raziskovanj Nevioduna glej Petru, S., Petru, P. 1978, 8–16, sl. 6).

Velike njive pri Veliki vasi, ki je od Grofovih njiv oddaljeno nekaj sto metrov v smeri jugozahoda in kjer je prazgodovinska naselbina preliminarno uvrščena v čas bronaste dobe, ter poiskati morebitne povezave med obema najdiščema (Djurić 2003e; Mason 2003a; Mason 2003b; Mason 2003c; Mason 2006a).

Gradivo, ki ga na Grofovih njivah lahko uvrstimo v rimsko obdobje, je sicer dokaj številno. A vsaj z vidika lončenine, gre večinoma za manjše odlomke z zaobljenimi robovi. Rimskodobno gradivo se na najdišču pojavlja v premešanih plasteh, ki so vsebovale gradivo iz različnih obdobj, od prazgodovinskega do modernega. Na antropogene strukture, ki bi jih lahko povezali z rimskim obdobjem, nismo našli. Prisotnost rimskodobnih najdb na Grofovih njivah pa nas ne sme presenetiti, saj gre za območje, ki leži v bližini rimskega mesta, njegovega predmestja z delavnicami, nedaleč od rimske ceste *Emona–Siscija*, ob kateri so se vrstili grobovi zahodnega nevioudunskega grobišča, nedaleč pa leži tudi rimskodobna naselbina Velike njive pri Veliki vasi. Grofove njive ležijo na rodovitni, nepoplavni ravnici, tako da je bilo to območje podvrženo pogostim in dolgotrajnim antropogenim procesom. Rimskodobne najdbe, podobno kot tudi kasnejše, vse do modernih, pa bi na najdišče lahko prišle tudi od drugod, npr. z gnojenjem s hlevskim gnojem, saj gnojnične jame uporabljajo tudi za odlaganje različnih odpadkov, ali z dovozom humusa od drugod. Rimski *Neviodunum* se je pričel razvijati v 1. stoletju, ob koncu 4. ali v prvi polovici 5. stoletja pa je bilo mesto opuščeno, kar kažejo tudi najdbe z Grofovih njiv.

7 Grofove njive

Gojko Tica

Based on preliminary archaeological inspections, remains indicating Roman period settlement or remains of a Roman period cemetery would be expected due to the large number of Roman period finds at the location marked as Grofove njive near Velika vas (Djurić 2003b; Djurić, Tica 2000).¹²⁸ However, the excavations brought about a surprise; remains of a lowland settlement from the Late Hallstatt period with a corresponding road running in the direction north–south, not only through the settlement itself but also significantly outside the area delimited by building remains in both directions, and remains of a grave mound containing at least four graves with five burials were discovered (Fig. 90).

The find of a prehistoric lowland settlement, a road that can be connected with it, and a grave mound on a relatively small area presents a rarity in the territory of Slovenia. The only true comparison is actually represented by the site of Rogoza at the western edge of the Dravsko polje plain (Strmčnik Gulič 2011, 122–126).¹²⁹ However, unlike at Grofove njive, where both settlement remains and the grave mound can be assigned to the same time, i.e. the Late Hallstatt period, at Rogoza we have remains of a lowland settlement and a road from the time of the Late Bronze Age on one side, and four mound burials with individual cremation graves from the late 8th or early 7th century BC, i.e. the Early Hallstatt period, on the other. Thus, due to the contemporaneity of the lowland settlement remains and the grave mound, Grofove njive can for now be denoted as a unicum on the Slovenian territory.

At the site, individual structures are linked as a common point by a paved road, the course of which was documented in a length of just over 300m. It ran in the direction north–south, only slightly diverging towards the east at the northern part of the excavation field. The arrangement of

contemporary buildings in the area serves as proof that the road ran in accordance with its surroundings (Figs. 49, 90).

With the exception of pits, remains of other buildings can be assigned among simple structures built with posts according to Dular (Dular, J. 2008, 340, Fig. 2B) or among simple structures in which, according to Matija Črešnar, beams placed or driven into pits were used as the support element (Črešnar 2007a, 48–51, 66–67, Fig. 15; Črešnar 2007b, 326–327, Fig. 5). We were unable to determine from the remains how the walls between vertically set or driven posts were constructed, while a significant amount of house plaster (albeit only smaller pieces) testifies to the fact that walls were putted with clay.

Structures 4 and 5, which were located immediately by the western side of the road, represent the remains of rectangular buildings with longer sides of just over 5m in length, while in structure 4 the shorter ones were just under 4m long and in structure 5 just under 5m (Figs. 49, 72, 90). In both structures, some of the pairs of stilt pits indicate either reinforcement of the construction or replacement of worn-out support posts with new ones. In some of the stilt pits, bigger fragments of pottery or rocks were found, which were probably placed in the pit as wedges for stilts (Figs. 74, 76, 77).

From structure 6, located east of the road, only three stilt pits were preserved, and the distance between the two extremes was 5.6m (Figs. 49, 90). Based on the position (parallel to the road), architectural characteristics of the structure (the distance between stilt pits), and structure dimensions (length of the side) this could be a partly preserved structure similar to structures 4 and 5. However, structure 6 could also be an example of a single-line auxiliary structure, for example a fence. Similar is true for structure 7, which was composed of only two stilt pits (Figs. 49, 90). It was situated west of the road, near the western border of the excavation field. It could have been a part of a building stretching towards the west, i.e. outside the excavation field, as two independent stilts, one vertical and one slanting, were used for activities in the yard of structures 4 and/or 5, or it could have been a single-line structure, possibly a fence.

Considering the distances between stilt pits (Figs. 49, 90), structure 8 could be a preserved half of a building with similar dimensions as in structures 4 and 5, possibly also 6.

128 A few fragments of prehistoric pottery were found during the intensive archaeological inspection. Much more charred clay was found which, without its contexts, cannot be delimited in time; fragments of Roman period pottery strongly prevailed in number and concentration. For the distribution of finds, see Djurić 2003b, figure.

129 For the Late Bronze Age settlement in Rogoza, see also Črešnar 2010.

Therefore, its direction would be north-east–south-west, hence a few degrees more to the east than the other mentioned structures. The structure's width could thus be 3.5m, with the distance between stilt pits at the further side about 2.5m. The entire longer side would hence measure about 5m. It is also possible that we are dealing with a smaller structure, delimited by four stilt pits, with a longer side of 3.5 and the shorter of 2.5m. However, we need to keep in mind that the walking surface of SU 428 or the top of SU 422 around structure 8 was completely destroyed by modern period ploughing. Pit SU 605/606 was located in the line of the supposed longer side of structure 8 and would thus be located 4.3 m away from the (middle ?) stilt pit (Fig. 79). However, the dimensions and the shape of the pit itself differ from the dimensions and shape of other stilt pits, while its fill included many charred clay fragments. Thus, the structure can be explained as a dug-in structure of unknown purpose, possibly connected to the activity carried out in the yard of structure 8.

We do not know of the purpose of the documented structures. They are certainly settlement remains; what is evidently missing are waste pits, storage pits, and furnaces or fireplaces or hearths, which represent standard finds of lowland settlements from different periods and can simultaneously determine the purpose of individual structures (dwelling, outbuilding, structures for animals, etc.).

In her diploma work (Pavlovič 2007, 24–26, 62–66, Fig. 44, Ts. 4; 7; 8; 19; 26) and article about Grofove njive in the monograph about absolute dating of Bronze and Iron Ages in Slovenia (Pavlovič 2014, 500, Fig. 28.13.), based on "stilt pits", D. Pavlovič describes a few more structures and smaller pits; when reviewing the documentation, it becomes clear that in these examples we are dealing with pits of natural creation within various layers, and most frequently with mentioned paedogenic pockets eating into the sandy gravel, and which directly indicate the type of palaeovegetation, and which were marked as a unit by SU 40 (a negative or a root imprint) and SU 41 (pocket filling) or certain SUs were equated with SU 40/41. It is, however, true that paedogenic pockets in sandy gravel frequently resemble stilt pits (Figs. 17, 18). Furthermore, except for a smaller amount of charcoal, the mentioned pits and their immediate vicinity did not contain finds, which is true primarily for those parts of the site located outside the paleochannel, where the greatest number of best-preserved prehistoric structures and finds were discovered and where ploughing destroyed the layers practically to the geological base.

The function, especially the primary one, of all three pits located east of the road is unclear. We were also unable to determine the relation between the first dig with older fillings and the top layers, primarily pits 1 and 3. Hypothetically, two options were mentioned for the original function of the pits. Due to the size and primarily due to the settling of pit edges and falling away of walls, the less probable is the theory that these are remains of storage pits. The second suggestion is that these are remains of water reservoirs; however, at Grofove njive, unlike the comparisons we mentioned, we have many more pit fillings and the absence of finds in the lower layers of pits is also apparent. At Grofove njive, the evidence about the potential activities at probably repeatedly toughened layers at the bottom of the pits in the older phases of use was probably not preserved in the archaeological record. The composition and rough materials of the bottom layers in the pits indicate that the clearing of the remains of previous activities could have been part of a preparation for the new "walking surface". The archaeological record preserved only the last activity in the area of the pits.

In pit 1, the youngest phase is represented by a thicker layer of loam (SU 647), the top of which contained larger amounts of charred clay, probably remains of house plaster, pottery vessels fragments, and some charcoal. The occurrence of the layer can be explained in two ways; it could be the secondary waste in a destroyed or abandoned structure or an inventory of a structure abandoned at some point, which was covered by a colluvial layer due to exposure to weather (SU 646 = SU 649).

Pit 3 is interesting for its ground-plan shape, which at some point turned from round to rectangular. This change happened with a dig into the gravel geological base. Above the round pit a levelling (SU 715), a walking surface (SU 704), and again a levelling (SU 708) were noticed. Partly over the walking surface and partly over the younger levelling, a levelled layer of charred silt (SU 706) was found, which included larger amounts of house plaster that was, unlike the plaster from pit 1, more compact and not in parts. It is possible that in this phase the pit was used as a fireplace. Above it we stumbled upon another filling that included objects/finds of previous activities (SU 703), and just like with pit 1, the abandoned structure was finally filled by a colluvial layer (SU 693).

Pit 2 differed from the two previously mentioned pits in that there was no layer with charred clay or house plaster in the top layers; moreover, the pottery fragments were rare and significantly smaller than those from pits 1 and 3.

The typological analysis of the material from prehistoric settlement structures and layers revealed that this is material

that appears throughout the entire Early Iron Age, although some of the finds indicate the more frequent appearance in its later part. Thus, e.g. lids of type 2 according to Dular (G55, G69) appear primarily in graves of the serpentine horizon or later; spindles of types 2a or 2b according to Grahek (G48, G49) appear in all layers at the settlement of Stična, but most are from those from the Later Hallstatt period; horseshoe-shaped appliques on vessels (G63), as it seems, appear in larger numbers only in the Late Hallstatt period; globular vessels (G89) rarely appear in the youngest graves of the Early Hallstatt period but are frequent during the entire Late Hallstatt period; and bobbins or nozzles (G50) appear in the settlement of Stična and similarly at Kučar near Podzemelj in Late Hallstatt and La Tène layers.

From the settlement structures at Grofove njive, four samples of charcoal were radiocarbon analysed. Of these, a sample from one of the stilt pits of structure 5 with time delimitation between the 19th and 17th century BC significantly deviates from the rest which indicate the settlement's existence in the Late Hallstatt period, i.e. roughly sometime between the mid-6th to mid-5th century BC.

One of the main characteristics of the Dolenjska Hallstatt group is the skeletal burial under the earthen mound (see e.g. Dular, Tecco Hvala 2007, 123–126; Gabrovec 1987, 85–89; Križ, Stipančič, Škedelj Petrič 2009, 108–111). Mounds presumably represent family or lineage tombs, since they include a bigger number of burials. Frequently, several generations were buried in one mound. They can be of various sizes, the largest measure from 50 to 70m in diameter and their preserved height can be up to 6m and more, while the majority are smaller, with a diameter of 10 to 30m. Cemeteries with several mounds are known, but the most numerous are individual mounds.¹³⁰ Mounds were created gradually and the graves in a mound were arranged tangentially around the central grave; often the centre of the mound was empty. Up to 30 people were buried in smaller mounds and up to several hundred in the biggest among them. Usually, the first mound was laid over the central grave, around it the first circle of graves was created, over which the second, wider and slightly higher mound was made. Burials in the enlarged mound continued so that a new circle of graves was created at its edge which was covered with a new layer. Finally, the mound was surrounded with a stone wreath, which finished its appearance and circumference.¹³¹

130 These are usually located far away from settlements or roads (Dular, Tecco Hvala 2007, 123; Gabrovec 1987, 85).

131 This is a description of the mound from Griže near Stična; taken from Dular, Tecco Hvala 2007, 124, Fig. 72/1.

One of such typical mounds of the Dolenjska Hallstatt group is the one from Grofove njive. Grave 4 is the plundered or purposely destroyed central grave of the mound, around which at least three graves, of which grave 1 was a double grave, were distributed circularly at least in the northern and north-eastern parts of the mound. West of grave 4, we stumbled upon a dig of an unknown function (SU 552/SU 553), which could also be remains of a completely destroyed grave. In general, the entire mound was completely destroyed by contemporary agricultural works, making it impossible to know if the discovered graves are all of the graves dug into the grave mound. The "interruption" on the south side of the surrounding ditch represents a destruction due to modern agricultural activities and not an intentional intervention into the mound filling during its use.

From the typological analysis of the material from the graves we can see that finds from the Late Hallstatt period prevail. For this time, e.g. bowls with an overreaching handle decorated with two appliques of stylised animal heads (G14), biconical pots with a slightly convex shoulder, conical neck, and everted lip (G24), bowls with a ribbed or fluted neck, sharp body fracture, and concave bottom (G13), semi-globular bowls with a slightly everted lip and arched neck (G25) are typical, while arc fibulae with lattice decoration can appear in the Serpentine, but undoubtedly in the Certosa horizon (G1, G19, G20), on bracelets from the Late Hallstatt period decoration IIIIXIII appears, which is also found on a bronze ringlet from Grofove njive (G31), Certosa fibulae with rib of type V (G18, G27, G28, G29) and cylindrical earrings (G15a–f) start to appear at the beginning of the Certosa horizon.

Based on typological comparisons of the material found in them, the graves from Grofove njive can thus easily be assigned to the Late Hallstatt period, more precisely to the Certosa horizon. Bone remains were also radiocarbon analysed for graves 1 (both skeletons), 2, and 4 which show that the deceased were buried at Grofove njive at the same time as the settlement existed, i.e. roughly from the mid-6th to the mid-5th century BC.

Based on documented settlement structures and the badly damaged grave mound, at Grofove njive we could speak about the existence of a smaller settlement in the time of the Certosa horizon of the Late Hallstatt period. If the burials in the mound are indeed family or lineage tombs, we could assume that it was a settlement of a closely connected community which, based primarily on the material from the graves, did not live here for long, only a generation rather than two. However, as was mentioned several times before,

this is a badly damaged site that we did not delimit to the west, where it has not been researched. The site was preserved to a certain degree only in the part that was, due to its position within the old bed of a palaeocreek, protected by nature with colluvial deposits. The rest of the site, the majority, was completely destroyed due to field cultivation. Hence, it is also impossible to determine the precise number of graves the mound included; in fact, only graves 1 and 2 were to a certain extent "untouched".¹³² For a better understanding of the site of Grofove njive, it would be best to wait until the comprehensive publication of the site of Velike njive near Velika vas, which is located a few hundred metres south-west of Grofove njive and where a prehistoric settlement is preliminarily assigned to the Bronze Age, and potential connections between both sites can be sought (Djurić 2003e; Mason 2003a; Mason 2003b; Mason 2003c; Mason 2006a).

In general, the material which can be ascribed to the Roman period at Grofove njive, is fairly numerous. But, at least in regards to the pottery, we are mostly dealing with smaller fragments with rounded edges. The Roman period material appears at the site in mixed layers which included material from different periods, from the prehistoric to modern. We did not find any anthropogenic structures that could be connected to the Roman period. The presence of Roman period finds at Grofove njive should not surprise us since this is an area located in the vicinity of a Roman town, its suburbs with workshops, not far from the Emona–Siscia Roman road, along which the graves of the western Nevioudunum cemetery were lined, while the Roman period settlement of Velike njive near Velika vas is situated nearby. Grofove njive is located on a fertile, non-flooding plain, making this area subject to frequent and long-lasting anthropogenic processes. Similar to later ones all to the modern, the Roman period finds could also have come to the site from elsewhere, for example with fertilisation with barn manure, since manure pits were used also for deposition of various forms of waste, or with the delivery of humus from elsewhere. The Roman town of Nevioudunum started developing in the 1st century AD and was abandoned at the end of the 4th or in the first half of the 5th century, which is also indicated by finds from Grofove njive.

---

132 The mound was probably invisible for quite some time, since it would otherwise probably spotted at least by Jernej Pečnik, who was excavating in Drnovo and its surroundings for a decade at the end of the 19th century (for the research history of Nevioudunum see Petru, S., Petru, P. 1978, 8–16, Fig. 6).

ANSI 1975, *Arheološka najdišča Slovenije*. – Ljubljana.

AZINOVIĆ BEBEK, A. in A. JANEŠ v tisku, Kasnosrednjovjekovno i novovjekovno groblje uz crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rijeci / The Late Medieval and Post Medieval Cemetery at the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Rijeka. – V: N. Radić Štivić in J. Višnjić (ur.), *Pul vele crikve. Arheološka istraživanja riječkog kasnosrednjovjekovnog i ranonovovjekovnog groblja / Archaeological Investigation of the Rijeka's Late Medieval and Early Post Medieval Cemetery*, Rijeka, 35–330.

BAKARIĆ, L., B. KRIŽ in M. ŠOUFEK 2006, *Pretpovijesni jantar i staklo iz Prozora u Lici i Novog Mesta u Dolenjskoj / Prehistoric amber and glass from Prozor in Lika and Novo mesto in Dolenjska*. – Zagreb.

BASSI, C. 1996, *Catalogo e osservazioni di carattere tipo-cronologico*. – V: U. Raffaelli (ur.), *Oltre la porta. Serrature, chiavi e forzieri dalla preistoria all'età moderna nelle Alpi orientali*, Trento, 84–93.

BAŠ, A. et al. 2004 (ur.), *Slovenski etnološki leksikon*. – Ljubljana.

BAVEC, U. 2009, Rimljani ob veliki reki – poskus opisa rimske poselitve Posavja v času od 1. do 4. stoletja. – V: J. Peternel (ur.), *Ukročena lepota. Sava in njene zgodbe*, Sevnica, 51–68.

BAVDEK, A., R. CUNJA, S. KARINJA, K. MIHOVILIĆ, M. MLINAR, A. STARAC, Ž. UJČIĆ, M. VIDULLI TORLO, M. VOMER GOJKOVIĆ in B. ŽBONA TRKMAN 2010, *Katalog / Catalogo*. – V: R. Cunja in M. Mlinar (ur.), *S fibulo v fabulo. Fibule iz Istre, s Krasa, iz Notranjske in Posočja med prazgodovino in zgodnjim srednjim vekom / Con la fibula nella storia. Fibule dall'Istria, dal Carso, dalla Carniola Interna e dall'Isontino tra preistoria e alto medioevo*, Koper / Capodistria, 91–135.

BOELICKE, U. 2002, *Die Fibeln aus dem Areal der Colonia Ulpia Traiana*. – Xantener Berichte 10, Mainz.

BÖHME, A., 1972, *Die Fibeln der Kastelle Saalburg und Zugmantel*. Saalburg Jahrbuch. – Bericht des Saalburg Museums 29 (1972), Berlin, New York.

BOJOVIĆ, D. 1983, *Rimske fibule Singidunuma*. – Muzej grada Beograda. Serija Zbirke i legati. Katalog XII, Beograd.

BOOTH, P. 2009, Roman pottery from the Channel Tunnel Rail Link Section 1, Kent: a summary overview. – V: P. V. Irving in S. Willis (ur.), *Journal of Roman Pottery Studies* 14, Oxford, 1–26.

BOŽIČ, D. 1987, Zapadna grupa. Izvori za istoriju Tauriska. – V: A. Benac (ur.), *Praistorija jugoslavenskih zemalja 5. Željezno doba*, Sarajevo, 855–897.

BOŽIČ, D. 1999a, Kelti in staroselci na stičišču kultur. – V: B. Aubelj (ur.), *Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*, Ljubljana, 154–157.

BOŽIČ, D. 1999b, Die Erforschung der Latènezeit in Slowenien seit Jahr 1964. – *Arheološki vestnik* 50, Ljubljana, 189–213.

BOŽIČ, D. 2008, *Late La Tène-Roman cemetery in Novo mesto. Ljubljanska cesta and Okrajno glavarstvo. Studies on fibulae and on the relative chronology of the Late La Tène period. / Pozno-latensko-rimsko grobišče v Novem mestu. Ljubljanska cesta in Okrajno glavarstvo. Študije o fibulah in o relativni kronologiji pozne latenske dobe*. – Katalogi in monografije 39, Ljubljana.

BOŽIČ, D. 2012, Mokronog, Slowenien. – V: S. Sievers, O. H. Urban in P. C. Ramsel, *Lexikon zur keltischen Archäologie, L – Z. Mitteilungen der Prähistorischen Kommission* 73. Lexika und Fachwörterbücher, Wien, 1301–1303.

BRUKNER, O. 1981, *Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*. – Dissertationes et monographiae 24, Beograd.

BÜSTER, L., I. ARMIT, A. EVANS in R. KERSHAW 2016, Developing the 3D imaging of Iron Age art in the ENTRANS project. – V: I. Armit, H. Potrebecica, M. Črešnar, P. Mason in L. Büster (ur.), *Cultural Encounters in Iron Age Europe*, Archaeolingua. Series Minor 38, Budapest, 23–38.

BUSULADŽIĆ, A. 2010, *Morfologija antičkih fibula iz zbirke Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*. – Sarajevo.

CHEVALIER, J. in A. GHEERBRANT 2003, *Rječnik simbola. Mitovi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi* (orig. *Dictionnaire des symboles: Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres*, 1969). – Banja Luka.

CIURLETTI, G. 1996, La chiave in età romana. – V: U. Raffaelli (ur.), *Oltre la porta. Serrature, chiavi e forzieri dalla preistoria all'età moderna nelle Alpi orientali*, Trento, 67–83.

COCIȘ, S. 2004, *Fibulele din Dacia romană / The brooches from Roman Dacia*. – Bibliotheca Ephemeris Napocensis 3, Cluj–Napoca.

ČREŠNAR, M. 2007a, Načini lesenih gradenj v času bronaste in starejše železne dobe v Sloveniji. – *Arheo* 24/2007, Ljubljana, 39–68.

ČREŠNAR, M. 2007b, Wooden house construction types in Bronze Age and Early Iron Age Slovenia. – V: M. Blečić, M. Črešnar, B. Hänsel, A. Hellmuth, E. Kaiser in C. Metzner Nebelsick (ur.), *Scripta Praehistorica in Honorem Biba Teržan*, Situla 44, Ljubljana, 319–339.

- ČREŠNAR, M. 2010, New research on the Urnfield period of Eastern Slovenia. A case study of Rogoza near Maribor. – *Arheološki vestnik* 61, Ljubljana, 7–119.
- DJURIĆ, B. 2003a, Drnovo. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 129.
- DJURIĆ, B. 2003b, Grofove njive pri Veliki vasi. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 143.
- DJURIĆ, B. 2003c, Obrežje – Draga-Goričko. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 204.
- DJURIĆ, B. 2003d, Veliki dol pri Veliki vasi. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 271.
- DJURIĆ, B. 2003e, Velike njive pri Veliki vasi. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 272–273.
- DJURIĆ, B. in G. TICA 2000, Poročilo o rezultatih arheološkega pregleda na potencialnem najdišču Grofove njive pri Drnovem. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- DULAR, A. 1990, Vinji Vrh – Šmarjeta. Novo mesto. – V: *Arheološka najdišča Dolenjske*. Posebna številka, izdana ob 100-letnici arheoloških raziskav v Novem mestu 13.9.1890 – 13.9.1990, Arheo, Novo mesto, 71–72.
- DULAR, A. 1991, Prazgodovinska grobišča v okolici Vinjega vrha nad Belo Cerkvijo. *Šmarjeta II / Die vorgeschichtlichen Nekropolen in der Umgebung von Vinji vrh oberhalb von Bela Cerkev. Šmarjeta II.* – Katalogi in monografije 26, Ljubljana.
- DULAR, A. 1998, Halštatski gomili v Vidmarjevem gozdu pri Dobovem. – *Arheološki vestnik* 49, Ljubljana, 133–140.
- DULAR, A. 2007, Najstarejša zgodovina območja Vinjega vrha. – V: F. Cvelbar in S. Granda (ur.), *Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja*, Novo mesto, 27–50.
- DULAR, J. 1974, Bronasti jezičastoročajni meči iz Slovenije. – V: M. Guštin (ur.), *Variae Archaeologica*, Posavski muzej Brežice 1, Brežice, 11–29.
- DULAR, J. 1982, Halštatska keramika v Sloveniji. Prispevek k proučevanju halštatske grobne keramike in lončarstva na Dolenjskem / *Die Grabkeramik der älteren Eisenzeit in Slowenien.* – Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za zgodovinske in družbene vede. Dela 23 / Inštitut za arheologijo 12, Ljubljana.
- DULAR, J. 2003, Halštatske nekropole Dolenjske / *Die hallstattzeitlichen Nekropolen in Dolenjsko.* – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 6, Ljubljana.
- DULAR, J. 2006, Železnodobno naselje in grobišče na Libni. Topografija in viri. – *Arheološki vestnik* 57, Ljubljana, 163–181.
- DULAR, J. 2008, Prazgodovinske lesne gradbene tehnike in njihova terminologija. – *Annales. Series Historia et Sociologia*, 18, Koper, 337–348.
- DULAR, J. 2009, Sava v bronasti in železni dobi. – V: J. Peternel (ur.), *Ukročena lepota. Sava in njene zgodbe*, Sevnica, 36–41.
- DULAR, J., S. CIGLENEČKI in A. DULAR 1995, Železnodobno naselje in zgodnjekrščanski stavbni kompleks na Kučarju pri Podzemlju / *Eisenzeitliche Siedlung und frühchristlicher Gebäudenkomplex auf dem Kučar bei Podzemelj.* – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 1, Ljubljana.
- DULAR, J. in B. KRIŽ 2004, Železnodobno naselje na Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah. – *Arheološki vestnik* 55, Ljubljana, 207–250.
- DULAR, J. in S. TECCO HVALA 2007, *South-Eastern Slovenia in the Early Iron Age / Jugovzhodna Slovenija v starejši železni dobi.* – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 12, Ljubljana.
- DŽINO, D. in A. DOMIĆ KUNIĆ 2013, *Rimski ratovi u Iliriku. Povijesni antinarativ.* – Biblioteka Lucius 10, Zagreb.
- ERJAVEC, R., M. NOVŠAK, J. BREČIČ, T. ŽERJAL in P. VOJAKOVIĆ 2018, Poročilo o predhodnih arheoloških raziskavah na parcelah št. 2026/11 k.o. Senuše, zaradi komunalnega opremljanja PC Drnovo – zahod (oktober 2017). – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- FEUGÈRE, M. 1985, *Les fibules en Gaule Méridionale de la conquête à la fin du Ve s. ap. J.-C.* – Revue Archéologique de Narbonnaise. Supplément 12, Paris.
- FRISCH, T. G. in N. P. TOLL 1949, *The Excavations at Dura-Europos, Final Report IV. Part IV, The bronze objects. Fascicle I, Pierced bronzes, enameled bronzes and fibulae.* – New Haven, London.
- GABROVEC, S. 1956, Ilirska gomila v Volčjih njivah. – *Arheološki vestnik* 7/1–2, Ljubljana, 62–130.
- GABROVEC, S. 1966, Srednjelatensko obdobje v Sloveniji. – *Arheološki vestnik* 17, Ljubljana, 169–242.
- GABROVEC, S. 1983, Jugoistočnoalpska regija. – V: A. Benac (ur.), *Praistorija jugoslavenskih zemalja IV. Bronzani doba*, Sarajevo, 19–96.
- GABROVEC, S. 1985, Predgovor. – V: B. Teržan, F. Lo Schiavo in N. Trampuž Orel, *Most na Soči (S. Lucija) II. Tekst.* – Katalogi in monografije 23/1, Ljubljana, 7–11.
- GABROVEC, S. 1987, Dolenjska grupa. – V: A. Benac (ur.), *Praistorija jugoslavenskih zemalja V. Željezna doba*, Sarajevo, 29–119.
- GABROVEC, S., A. KRUIH, I. MURGELJ in B. TERŽAN 2006, *Stična II/1. Gomile starejše železne dobe / Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Katalog.* – Katalogi in monografije 37, Ljubljana.
- GABROVEC, S. in B. TERŽAN (s sodelavci H. BORN, A. HELLMUTH, A. KRUIH, I. MURGELJ in P. TURK) 2008 (2010), *Stična II/2. Gomile starejše železne dobe / Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Razprave / Studien.* – Katalogi in monografije 38, Ljubljana.
- GASPARI, A. 2012a, Brežice, Slowenien. – V: S. Sievers, O. H. Urban in P. C. Ramsel, *Lexikon zur keltischen Archäologie, A – K. Mitteilungen der Prähistorischen Kommission 73. Lexika und Fachwörterbücher*, Wien, 241–242.
- GASPARI, A. 2012b, Dobova, Slowenien. – V: S. Sievers, O. H. Urban in P. C. Ramsel, *Lexikon zur keltischen Archäologie, A – K.*

- Mitteilungen der Prähistorischen Kommission 73, Lexika und Fachwörterbücher, Wien, 422–423.
- GASPARI, A. 2012c, Libna, Slovenien. – V: S. Sievers, O. H. Urban in P. C. Ramsel, *Lexikon zur keltischen Archäologie, L* – Z. Mitteilungen der Prähistorischen Kommission 73. Lexika und Fachwörterbücher, Wien, 1170–1171.
- GRAHEK, L. 2004, Halštatska gomila na Hribu v Metliki. – *Arheološki vestnik* 55, Ljubljana, 111–206.
- GRAHEK, L. 2016, *Stična. Železnodobna naselbinska keramika / Stična. Iron Age Settlement Pottery*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 32, Ljubljana.
- GRAHEK, L. 2017, Nova odkritja grobov iz starejše in mlajše železne dobe na Viru pri Stični. – *Arheološki vestnik* 68, Ljubljana, 197–244.
- GREGL, Z. 1989, *Rimskodobna nekropola Zagreb – Stenjevec*. – Katalogi Arheološkega muzeja u Zagrebu 3, Zagreb.
- GREGL, Z. 2009, Rimskodobna nekropola Gornja vas na Žumberku. – V: Z. Gregl, *Žumberak & Latobici. Hommage jednoj Pladini*, Zagreb, 25–141.
- GROSMAN, D. 1996, Antično Posavje. Uporaba nedestruktivnih arheoloških metod. – V: M. Guštin et al., *Rimsko podeželje / Roman Countryside*, Razprave Filozofske fakultete, Ljubljana, 43–82.
- GROSMAN, D. 2000, Velika vas pri Krškem. Arheologija. – V: D. Voglar, M. Ivanič in A. Dermastia (ur.), *Enciklopedija Slovenije 14, U – We*, Ljubljana, 175.
- GUGL, C. 1995, *Die römischen Fibeln aus Virunum*. – Klagenfurt.
- GUŠTIN, M. 1975, Kronologija notranjske skupine. – *Arheološki vestnik* 24, Ljubljana, 461–506.
- GUŠTIN, M. 1976, *Libna*. – Posavski muzej Brežice 3, Brežice.
- GUŠTIN, M. 1977, Relativna kronologija grobov "Mokronoške skupine" / Relative Chronology of the Graves of the "Mokronog Group". – V: M. Guštin (ur.), *Keltske študije*. – Posavski muzej Brežice 4, Brežice, 67–103.
- GUŠTIN, M. 1979, *Notranjska. K začetkom železne dobe na severnem Jadranu / Zu den Anfängen der Eisenzeit an der nördlichen Adria*. – Katalogi in monografije 17, Ljubljana.
- GUŠTIN, M. 1981, *Arheološka preteklost Dobove*. – Vodič k razstavi 6, Brežice.
- GUŠTIN, M. 1984, Prazgodovinski grobovi z vozovi na ozemlju Jugoslavije. – V: M. Guštin in L. Pauli (ur.), *Keltski voz*. – Posavski muzej Brežice 6, Brežice, 111–132.
- GUŠTIN, M. 2003, Sredno polje pri Čatežu. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 247–248.
- GUŠTIN, M. 2005, Savska skupina lengyelske kulture / The Sava Group of the Lengyel Culture. – V: M. Guštin (ur.), *Prvi poljedelci. Savska skupina lengyelske kulture / First Farmers. The Sava Group of the Lengyel Culture*. – Annales Mediterranea, Koper, 7–22.
- GUŠTIN, M. 2011, On the Celtic tribe of *Taurisci*. Local identity and regional contacts in the ancient world. – V: M. Guštin in M. Jevtič (ur.), *The Eastern Celts. The Communities Between the Alps and the Black Sea*, Annales Mediterranei, Koper, Beograd, 119–128.
- GUŠTIN, M. 2015, Roman camps following the route to *Segestica* and the western Balkans / Rimski vojaški tabori v smeri proti Segestiki in zahodnemu delu Balkanskega polotoka. – V: J. Istenič, B. Laharnar in J. Horvat (ur.), *Evidence of the Roman Army in Slovenia / Sledovi rimske vojske na Slovenskem*, Katalogi in monografije 41, Ljubljana, 221–233.
- GUŠTIN, M. in A. PRELOŽNIK 2005, Sajevec. Železnodobno gomilno grobišče ob Krki. – *Arheološki vestnik* 56, Ljubljana, 113–168.
- GUŠTIN, M. in B. TERŽAN 1976, Malenškova gomila v Novem mestu. Prispevek k poznavanju povezav med jugovshodnim alpskim svetom, severozahodnim Balkanom in južno Panonijo v starejši železni dobi. – *Arheološki vestnik* 26, Ljubljana, 188–202.
- GUŠTIN, M., A. TOMAŽ, B. KAVUR, Z. MILESUNIČ, G. TIEFENGRABER, A. JAKIMOVSKI in Z. HINCAK 2005, Neolitska naselbina Čatež-Sredno polje. – V: M. Guštin (ur.), *Prvi poljedelci. Savska skupina lengyelske kulture / First Farmers. The Sava Group of the Lengyel Culture*, Annales Mediterranea, Koper, 101–112.
- HAEVERNICK, T. E. 1974, Zu den Glasperlen in Slovenien. – V. A. Jelocnik (ur.), *Opuscula Iosepho Kastelic sexagenario dicata*. – Situla 14/15, Ljubljana, 61–65.
- HENCKEN, H. 1978, *The Iron Age Cemetery of Magdalenska gora in Slovenia. Mecklenburg Collection, Part II*. – American School of Prehistoric Research. Peabody Museum. Harvard University. Bulletin 32, Cambridge (MA).
- HEYNOWSKI, R. 2012, *Fibeln, erkennen, bestimmen, beschreiben*. – Bestimmungsbuch Archäologie 1, Berlin, München.
- HLAD, M. 2015, *Dolenji Leskovec pri Krškem. Neolitski objekt 3*. – Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana.
- HORVAT, J. 1999, Podeželje. – V: B. Aubelj (ur.), *Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*, Ljubljana, 244–246.
- HORVAT, J. in M. ŠAŠEL KOS 1999, Neviodun – latobiški municipij na Kršem polju. – V: B. Aubelj (ur.), *Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*, Ljubljana, 212–214.
- HORVAT, M. 1989, *Ajdovska jama pri Nemški vasi*. – Razprave Filozofske fakultete, Ljubljana.
- HORVAT, M. 1999, *Keramika. Tehnologija keramike, tipologija ločnenine, keramični arhiv*. – Razprave Filozofske fakultete, Ljubljana.
- HORVAT, M. 2003, Col. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 108–109.
- HORVAT, M. 2005, Col 1 pri Podgračnem. Tipološka opredelitev neolitskega keramičnega zbira SE 002/1/1. – V: M. Guštin (ur.), *Prvi poljedelci. Savska skupina lengyelske kulture / First Farmers*.

- The Sava Group of the Lengyel Culture*. *Annales Mediterranea*, Koper, 145–153.
- HORVAT, M. 2009, Prvi prebivalci v Posavju. – V: J. Peternel (ur.), *Ukročena lepota. Sava in njene zgodbe*. – Sevnica, 25–35.
- HUMER, F. (ur.) 2009, *Von Kaisern und Bürgern. Antike Kostbarkeiten aus Carnuntum*. – St. Pölten.
- ISTENIČ, J. 1999, *Poetovio, Zahodna grobišča I. Grobne celote iz Deželnega muzeja Joanneuma v Gradcu*. – Katalogi in monografije 32, Ljubljana.
- JENDRAŠIČ, P. 2017, *Nova spoznanja o latenskem grobišču v Brežicah*. – Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana.
- JOBST, W. 1975, *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*. – *Forschungen in Lauriacum* 10/1975, Linz.
- JOGAN, N. 2003, *Najdba ostankov rastlinskih semen z nahajališča pri Grofovih njivah*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- JOVANOVIĆ, A. 2007, *Kelti ob sotočju Save in Krke*. – Brežice.
- JOVANOVIĆ, A. 2011, Middle La Tène female grave 56 from Brežice, Slovenia. – V: M. Guštin in M. Jevtić (ur.), *The Eastern Celts. The Communities Between the Alps and the Black Sea*. *Annales Mediteranei, Koper, Beograd*, 51–64.
- JOVANOVIĆ, A. 2012, Arheološko izkopavanje na lokaciji gradnje HE Krško, Penk – Za Savo. – V: M. Črešnar, B. Djurić in M. Jerala (ur.), *Arheologija v letu 2011, dediščina za javnost. Strokovno srečanje Slovenskega arheološkega društva Ljubljana, Mestni muzej Ljubljana* 29. – 30. marec 2012, Ljubljana, 30–31.
- JOVANOVIĆ, A. 2017, *Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Brežice – dom starejših občanov 2010/2011*. – Brežice (neobjavljeno poročilo).
- JOVANOVIĆ, A. in A. ŠINKOVEC 2017, *Poročilo o arheoloških raziskavah na območju gradnje doma starejših občanov Brežice (parc. št. 1357/6, k.o. Brežice)*. – Brežice (neobjavljeno poročilo).
- KAVUR, B. 2005, Kamnita orodja na najdišču Čatež-Sredno polje. – V: M. Guštin (ur.), *Prvi poljedelci. Savska skupina lengyelske kulture / First Farmers. The Sava Group of the Lengyel Culture*. *Annales Mediterranea, Koper*, 131–144.
- KERMAN, B. 2011a, *Pod Kotom–sever pri Krogu*. – *Arheologija na avtocestah Slovenije* 24, Ljubljana.
- KERMAN, B. 2011b, Celtic settlement in Prekmurje. – V: M. Guštin in M. Jevtić (ur.), *The Eastern Celts. The Communities Between the Alps and the Black Sea*. *Annales Mediteranei, Koper, Beograd*, 65–82.
- KERMAN, B. 2013, *Gornje njive pri Dolgi vasi 2*. – *Arheologija na avtocestah Slovenije* 36, Ljubljana.
- KLADNIK, D. 1999, *Leksikon geografije podeželja*. – Ljubljana.
- KLADNIK, D., F. LOVRENČAK in M. OROŽEN ADAMIČ (ur.) 2005, *Geografski terminološki slovar*. – Zbirka Slovarji, Ljubljana.
- KLADNIK, D. in B. MIHEVC (ur.) 2006, *Posavje in Posotelje A – Ž. Enciklopedični priročnik za popotnika*. – Zbirka Slovenija total, Ljubljana.
- KLENINA, E. 2006, Archaeological report on the Roman and Early Byzantine pottery from Novae (Bulgaria) selected for laboratory analysis. – V: E. Ю. Кленина, *Столовая и кухонная керамика III – VI веков из Нов (Северная Болгария)*, Novae: Studies and Materials II. Poznań, Sevastopol, 183–188.
- KNEZ, D. 2010, *Od zore do mraka. Križi iz zbirke Narodnega muzeja Slovenije / From dawn till dusk. Crosses in the collection of the national museum of Slovenia*. – Viri. Gradivo za materialno kulturo Slovencev 8. Ljubljana.
- KNEZ, T. 1984, Žarno grobišče v Novem mestu. Začasno poročilo o raziskovanju v letu 1982. – *Arheološki vestnik* 35, Ljubljana, 119–133.
- KNEZ, T. 1986, *Novo mesto I. Halštatski grobovi / Hallstattzeitliche Gräber*. – *Carniola Archaeologica* 1, Novo mesto.
- KNEZ, T. 1992, *Novo mesto II. Keltsko-rimsko grobišče Beletov vrt*. – *Carniola Archaeologica* 2, Novo mesto.
- KNEZ, T. 1993, *Novo mesto III. Knežja gomila / Fürstengrabhügel. Kapitelska njiva*. – *Carniola Archaeologica* 3, Novo mesto.
- KNIFIC, T. in M. SAGADIN 1991, *Pismo brez pisave. Arheologija o prvih stoletjih krščanstva na Slovenskem*. – Ljubljana.
- KOROŠEC, J. 1953, *Kulturne ostaline v Ajdovski jami pri Nemški vasi*. – Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za zgodovinske in družbene vede. Razprave 3, Ljubljana, 45–107.
- KOROŠEC, J. ml. 1981–1982, Poročilo o raziskavah v Ajdovski jami 1967. leta. – *Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji* 9–10, Ljubljana, 21–30.
- KOROŠEC, P. 1975, *Ajdovska jama. Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sloveniji* 4, Ljubljana, 170–209.
- KOS, P. 1975, *Koritnica ob Bači*. – *Arheološki vestnik* 24, Ljubljana, 848–873.
- KRIŽ, B. 1997, *Novo mesto IV. Kapitelska njiva. Gomila II in gomila III*. – *Carniola Archaeologica* 4, Novo mesto.
- KRIŽ, B. 2000, *Novo mesto V. Kapitelska njiva. Gomila IV in gomila V*. – *Carniola Archaeologica* 5, Novo mesto.
- KRIŽ, B. 2013, *Novo mesto VII. Kapitelska njiva. Gomile I, XIV in XV / Barrows I, XIV and XV*. – *Carniola Archaeologica* 7, Novo mesto.
- KRIŽ, B. 2014, *Starejšeželeznodobna gomila iz Reve pri Dobrničju*. – V: S. Tecco Hvala (ur.), *Studia Praehistorice in Honorem Janez Dular*. Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 30, Ljubljana, 239–250.
- KRIŽ, B. 2017, *Jantar – dragulji Baltika v Novem mestu / Amber – Jewels of the Baltic in Novo mesto*. – Novo mesto.
- KRIŽ, B., M. JEREB in B. TERŽAN 2014a, 27.2. Kapitelska njiva. – V: B. Teržan in M. Črešnar (ur.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe v Sloveniji / Absolute Dating of the Bronze and Iron Ages in Slovenia*. Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 473–484.

- KRIŽ, B., M. JEREB in B. TERŽAN 2014b, 27.3. Kandija. – V: B. Teržan in M. Črešnar (ur.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe v Sloveniji / Absolute Dating of the Bronze and Iron Ages in Slovenia*. – Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 485–490.
- KRIŽ, B., P. STIPANČIĆ in A. ŠKEDELJ PETRIČ 2009, *Arheološka podoba Dolenjske. Katalog stalne arheološke razstave Dolenjskega muzeja Novo mesto. / The archaeological image of Dolenjska. Catalogue of the permanent archaeological exhibition at the Dolenjski muzej Novo mesto*. – Novo mesto.
- KRNJAK, O. 2016, Vjerski život / La vita religiosa / Religious life. – V: T. Bradara in O. Krnjak (ur.), *Temporis Signa. Arheološka svjedočanstva istarskog novovjekovlja / Testimonianze archeologiche dell'età moderna in Istria / Archaeological evidence of the Istrian modern era*. Arheološki muzej Istre. Monografije i katalogi 26, Pula, 309–411.
- KROMER, K. 1959, *Brezje. Halštatske gomile z Brezj pri Trebelnem / Brezje. Hallstättsche Hügelgräber aus Brezje bei Trebelno*. – Arheološki katalogi Slovenije 2, Ljubljana.
- KROPF, W. in H. NOWAK 2000, *Fibeln von Flavia Solva aus Privatbesitz*. – Römische Österreich 12/22, 1998–1999, Wien.
- KULIŠIĆ, Š., P. Ž. PETROVIĆ in N. PANTELIĆ 1970, *Srpski mitološki rečnik*. – Beograd.
- LAHARNAR, B. in P. TURK 2017, *Železnodobne zgodbe s stičišča svetov*. – Ljubljana.
- LAZAR, I. 2020, Antična steklarska proizvodnja na območju jugovzhodnih Alp in vzhodnega Jadrana. – V: I. Lazar, A. Panjek in J. Vinkler (ur.), *Mikro in makro. Pristopi in prispevki k humanističnim vedam ob dvajsetletnici UP Fakultete za humanistične študije 1*, Koper, 85–108.
- LOVENJAK, M. 1998, *Neviodunum*. – Inscriptiones Latinae Sloveniae (ILSI) 1. Situla 37, Ljubljana.
- LOVENJAK, M. 2003, *Neviodunum*. – V: M. Šašel Kos in P. Scherrer (ur.), *Pannonia I. The autonomous towns of Noricum and Pannonia / Die autonomen Städte in Noricum und Pannonien*, Situla 41, Ljubljana, 93–105.
- LOVENJAK, M. 2006, Rimski miljniki na Dolenjskem. Rimski državna cesta Emona-Neviodunum-Siscia – V: M. Markelj (ur.), *Rimske ceste in projekt avtocest*, Rast 2 (104), Delno dopolnjen separat, Novo mesto, 39–47.
- MACKRETH, D. F. 2011, *Brooches in Late Iron Age and Roman Britain. Volume 1*. – Oxford, Oakville.
- MAKAROVIČ, G. 1981, *Slovenska ljudska umetnost. Zgodovina likovne umetnosti na kmetijah*. – Ljubljana.
- MARTIN, M. 2011, Späte Völkerwanderungszeit und Merowingerzeit auf dem Kontinent. – V: *Fibel und Fibeltracht. Mit neuen vorworten von Rosemarie Müller und Heiko Steuer* (2. izdaja) (nepspremenjen ponatis: *Fibeln und Fibeltracht*, in: *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, Band 8, 411–607, 1994), Berlin, Boston, 131(541)–172(582).
- MASON, P. 2003a, *Prvo fazno poročilo o opravljenih delih*. – Novo mesto (neobjavljeno poročilo).
- MASON, P. 2003b, *Drugo fazno poročilo o opravljenih delih*. – Novo mesto (neobjavljeno poročilo).
- MASON, P. 2003c, *Tretje fazno poročilo o opravljenih delih*. – Novo mesto (neobjavljeno poročilo).
- MASON, P. 2003d, Rimski vojaški utrdba. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 66–71.
- MASON, P. 2003e, Obrežje MMP. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 202–203.
- MASON, P. 2006a, Velike njive pri Veliki vasi. – *Varstvo spomenikov* 39–41, Poročila, Ljubljana, 230–231.
- MASON, P. 2006b, Vojaški tabor in rimska cesta pri Obrežju. – V: M. Markelj (ur.), *Rimske ceste in projekt avtocest*, Rast 2 (104), Delno dopolnjen separat, Novo mesto, 66–69.
- MASON, P. 2008, The Roman Fort at Obrežje and Augustan Military Activity in the Sava Valley in Slovenia. – V: J.-S. Kühlborn et al., *Rom auf dem Weg nach Germanien: Geostrategie, Vormarschstrassen und Logistik. Internationales Kolloquium in Delbrück-Anreppen vom 4. bis 6. November 2004*, *Bodenaltertümer Westfalens* 45, Mainz, 187–198.
- MEDOVIĆ, P. 1988, *Kalakača. Naselje ranog gvozdenog doba*. – Vojvođanski muzej. Posebna izdanja 10, Novi Sad.
- MIŠKEC, A. 2007a, Odkritje novčnice zakladne najdbe z Drnovega / The discovery of the coin hoard from Drnovo. – V: A. Miškec in M. Pflaum (ur.), *Našli smo zaklad. O novčnici zakladni najdbi z Drnovega / Buried Treasure. The Coin Hoard from Drnovo*, Ljubljana, 47–51.
- MIŠKEC, A. 2007b, Nakit / The jewellery. – V: A. Miškec in M. Pflaum (ur.), *Našli smo zaklad. O novčnici zakladni najdbi z Drnovega / Buried Treasure. The Coin Hoard from Drnovo*, Ljubljana, 107–114.
- MIŠKEC, A. 2007c, Pomen zakladne najdbe / The significance of the hoard. – V: A. Miškec in M. Pflaum (ur.), *Našli smo zaklad. O novčnici zakladni najdbi z Drnovega / Buried Treasure. The Coin Hoard from Drnovo*, Ljubljana, 133–144.
- MIŠKEC, A. 2009, The Augustan conquest of southeastern Alpine and western Pannonian areas: coins and hoards. – *Arheološki vestnik* 60, Ljubljana, 283–296.
- MLINAR, M. 2002, *Nove zanke svetolucijske uganke. Arheološke raziskave na Mostu na Soči: 2000 do 2001 / Sveta Lucija. New Stigma to the Enigma. Archaeological excavations at Most na Soči: 2000 - 2001*. – Tolmin.
- MODRIJAN, Z. in T. MILAVEC 2011, *Poznoantična utrjena naselbina Tonovcov grad pri Kobaridu. Najdbe / Late Antique fortified settlement Tonovcov grad near Kobarid. Finds*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 24, Ljubljana.
- NIKOLIĆ ĐORĐEVIĆ, S. 2000, Antička keramika Singidunuma. Oblici posuda. – *Singidunum* 2, Beograd, 11–244.
- NOVAK, M. 2003, *Rezultati antropološke analize ljudskog osteološkog materijala s nalazišta Drnovo – Grofove njive. Preliminarni izveštaj*. – Zagreb (neobjavljeno poročilo).

- NOVŠAK, M. 2006, *Trnava*. – Arheologija na avtocestah Slovenije 2, Ljubljana.
- OGRIN, D. in D. PLUT 2012, *Aplikativna fizična geografija Slovenije* (2. natis). – Ljubljana.
- ORTISI, S. 2008, Fibule del periodo medio e tardoimperiale. Fibule a ginocchio, con testa a forma di pelta, "Scharnierarmfibeln" e "Bügelkopffibeln". – V: M. Buora in S. Seidel (ur.), *Fibule antiche del Friuli*. Cataloghi e Monografie Archeologiche dei Civici Musei di Udine 9, Udine, 42–45.
- OŽANIČ ROGULJIČ, I. 2016, *Tipologija rimske keramike iz Vinkovaca*. – Monografije instituta za arheologiju 10. Zagreb.
- PALAVESTRA, A. 1993, *Praistorijski čilibar na centralnom i zapadnom Balkanu*. – Srpska akademija nauka i umetnosti. Balkanološki institut. Posebna izdanja 52, Beograd.
- PALAVESTRA, A. in V. KRSTIĆ 2006, *Magija čilibara*. – Arheološke monografije 18, Beograd.
- PARZINGER, H. 1989, Hallstattzeitliche Grabhügel bei Dobrnich. – *Arheološki vestnik* 39–40, Ljubljana, 529–635.
- PAVLOVIČ, D. 2007, *Grofove njive pri Drnovem. Halštatskodobna naselbina in gomila*. – Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana.
- PAVLOVIČ, D. 2011, La Tène farmsteads near Murska Sobota. – V: M. Guštin in M. Jevtić (ur.), *The Eastern Celts. The Communities Between the Alps and the Black Sea*. *Annales Mediteranei*, Koper, Beograd, 83–89.
- PAVLOVIČ, D. 2014, 28. Drnovo. – V: B. Teržan in M. Črešnar (ur.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe v Sloveniji / Absolute Dating of the Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 491–504.
- PAVLOVIČ, D. 2018 (2017), Gospa z uhani z Grofovih njiv pri Drnovem. – V: M. Črešnar in M. Vinazza (ur.), *Srečanja in vplivi v raziskovanju bronaste in železne dobe na Slovenskem. Zbornik prispevkov v čast Bibi Teržan*, Ljubljana, 353–365.
- PERKO, D. 1992, Krško polje. – V: D. Voglar (ur.), *Enciklopedija Slovenije* 6, Krek – Marij, Ljubljana, 56.
- PERKO, D. 2001, Krška ravan. – V: D. Perko in M. Oražen Adamič (ur.), *Slovenija, pokrajine in ljudje*, Ljubljana, 664–674.
- PERKO, V., A. NESTOROVIĆ in I. ŽIŽEK 2012, *Ex Oriente Lux. Rimskodobna svetila in ojenke v Sloveniji. IV. Mednarodni kongres Zveze raziskovalcev svetil, ILA Ptuj, 15. do 19. maj 2010*. – Ptuj.
- PETKOVIĆ, S. 2010, *Rimske fibule u Srbiji od I do V veka n.e.* – Arheološki institut. Posebna izdanja 50, Beograd.
- PETROVIĆ, B. 2010, *Asfaltna baza u Zemunu: naselje ranog gvozdenog doba*. – Monografije 15, Beograd.
- PETRU, P. 1969a, Rimski grobovi iz Dobove, Ribnice in Petrušnje vasi. – *Razprave 1. razreda SAZU* 6, Ljubljana, 5–82.
- PETRU, P. 1969b, Poskus časovne razporeditve lončenine iz rimskih grobov na Dolenjskem in Posavju. – *Razprave 1. razreda SAZU* 6, Ljubljana, 195–213.
- PETRU, P. 1971, *Hišaste žare Latobikov*. – Situla 11, Ljubljana.
- PETRU, P. 1975a, Drnovo. – V: *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana, 253–254.
- PETRU, P. 1975b, Velika vas. – V: *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana, 255.
- PETRU, P., T. KNEZ in A. URŠIČ 1966, Poročilo o raziskovanjih suburbanih predelov Neviodunuma v letih 1960–1963. – *Arheološki vestnik* 17, Ljubljana, 469–502.
- PETRU, S. 1988, Drnovo. Arheologija. – V: M. Javornik, D. Voglar in A. Dermastia (ur.), *Enciklopedija Slovenije 2, Ce – Ed*, Ljubljana, 334–335.
- PETRU, S. in P. PETRU 1978, *Neviodunum (Drnovo pri Krškem)*. – Katalogi in monografije 15, Ljubljana.
- PLESNIČAR GEC, L. 1977, *Keramika emonskih nekropol*. – Dissertationes et monographiae 20, Ljubljana.
- PREDAN, P. 2011, *Poročilo o arheološkem izkavanju na območju gradnje cestne, komunalne in energetske infrastrukture na parc. št. 2037/1, 2037/5, 2036/7, 2036/8, 2039/1, 2039/2, 2039/3, 2039/4, 2045/7 in 2026/9, k. o. Senuše (EŠD 9815 Velika vas pri Krškem – arheološko najdišče, 16513 Gorenja vas pri Leskovcu – rimskodobno grobišče)*. – Slovenska Bistrica (neobjavljeno poročilo).
- PRELOŽNIK, A. 2014, Zahodnopanonski vijčki. – V: S. Tecco Hvala (ur.), *Studia Praehistorica in Honorem Janez Dular*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 30, Ljubljana, 311–321.
- PREŠEREN, D. (ur.) 2003, *Zemlja pod vašimi nogami. Arheologija na avtocestah Slovenije. Vodnik po najdiščih*. – Zbirka Dnevi evropske kulturne dediščine, Ljubljana.
- PRUS, T., T. KRALJ, B. VRŠČAJ, M. ZUPAN in H. GRČMAN 2015, Slovenska klasifikacija tal. Ljubljana. http://www.mop.gov.si/file-admin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/tla/Slovenska_klasifikacija_tal.pdf, 16. julij 2017.
- PUHAR, J. 2013, *Neviodunum, rimsko mesto ob reki Savi*. – Brežice.
- RIHA, E. 1979, *Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst*. – Forschungen in Augst 3. Augst.
- RIHA, E. 1994, *Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst. Die Neufunde seit 1975*. – Forschungen in Augst 18. Augst.
- SAGADIN, M. 1997, Poznoantična naselbina na Ajdnu. – V: J. Batič (ur.), *Ajdna nad potoki*, Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Zbirka vodnikov 190, Ljubljana, 9–20.
- SCHMID, S. 2010, *Die römischen Fibeln aus Wien*. – Monografien der Stadtarchäologie Wien 6, Wien.
- SEDLMAYER, H. 1995, *Die römischen Fibeln von Wels*. – Quellen und Darstellungen von Wels. Jahrbuch des Musealvereines Wels 4, Wels.
- SEDLMAYER, H. 2009, *Die Fibeln vom Magdalensberg. Funde der Grabungsjahre 1948–2002 und Altfunde des 19. Jahrhunderts*. – Kärntner Museumsschriften 79. Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 16, Klagenfurt am Wörthersee.

- SLABE, M. 1993, *Antična nekropola na Pristavi pri Trebnjem / The Roman Cemetery at Pristava Near Trebnje*. – Vestnik 12, Ljubljana.
- SSKJ 2000, *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. – Ljubljana.
- STARE, F. 1952, Dekoracija pravokotnih pasnih spon na Kranjskem. – *Arheološki vestnik* 3/2, Ljubljana, 173–213.
- STARE, F. 1955, *Vače*. – Arheološki katalogi Slovenije 1, Ljubljana.
- STARE, F. 1975, *Dobova*. – Posavski muzej Brežice 2, Brežice.
- STARE, V. 1961, Prazgodovinske Malence. – *Arheološki vestnik* 11–12, Ljubljana, 50–87.
- STARE, V. 1963, Prazgodovinske gomile iz Rovišča. – *Arheološki vestnik* 13–14, Ljubljana, 435–467.
- STARE, V. 1973, *Prazgodovina Šmarjete*. – Katalogi in monografije 10, Ljubljana.
- STRMČNIK GULIČ, M. 2011, Nova podoba prazgodovinske poselitve na zahodnem obrobju Dravskega polja. – *Arheološki vestnik* 52, Ljubljana, 117–130.
- SVOLJŠAK, D. 2014, Lončarjeva delavnica ob "obrotni poti" v železnodobni naselbini na Mostu na Soči. – V: S. Tecco Hvala (ur.), *Studia Praehistorica in Honorem Janez Dular*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 30, Ljubljana, 287–295.
- SVOLJŠAK, D. in J. DULAR 2016, Železnodobno naselje Most na Soči. Gradbeni izvidi in najdbe / The Iron Age settlement at Most na Soči. Settlement structures and small finds. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 33, Ljubljana.
- SVOLJŠAK, D. in A. POGAČNIK 2001, *Tolmin, prazgodovinsko grobišče I. Katalog / Tolmin, The Prehistoric Cemetery I. Catalogue*. – Katalogi in monografije 34, Ljubljana.
- ŠAŠEL, J. 1977, *Viae Militares*. – Citirano po: R. Bratož in M. Šašel Kos (ur.), *Opera selecta* – Situla 30, Ljubljana 1992, 459–468.
- ŠAŠEL KOS, M. 1999, Rim osvoji jugovzhodnoalpski prostor. – V: B. Aubelj (ur.), *Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neanderthalcev do Slovanov*, Ljubljana, 186–188.
- ŠAŠEL KOS, M. 2005, *Apian and Illyricum*. – Situla 43, Ljubljana.
- ŠAŠEL KOS, M. 2010, *Rimsko osvajanje zahodnega Balkana. Iliriki v Apijanovi Ilirski zgodovini*. – Zbirka Zgodovinskega časopisa 41, Ljubljana.
- ŠAVEL, I. in S. SANKOVIČ 2010, *Za Raščico pri Krogu I/II*. – Arheologija na avtocestah Slovenije 13, Ljubljana.
- ŠIMEK, M. 2004, *Grupa Martijanec-Kaptol / Martijanec-Kaptol Group / Martijanec-Kaptol-Gruppe*. – V: D. Balen Letunić (ur.), *Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada. Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj / Warriors at the crossroads of East and West / Krieger am Scheideweg zwischen Ost und West*, Zagreb, 79–129 (M. Šimek in D. Balen Letunić, Katalog za skupino Martijanec-Kaptol, 287–313).
- ŠTULAR, B. 2004, *Preliminarno poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Grofove njive*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- ŠTULAR, B. 2005, Lončenina s kamniškega Malega gradu. Izkopavanja leta 1992. – *Arheološki vestnik* 56, Ljubljana, 435–452.
- ŠTULAR, B. 2009, *Mali grad. Visokosrednjeveški grad v Kamniku / Mali grad. High Medieval Castle in Kamnik*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 15, Ljubljana.
- ŠTULAR, B., G. TICA in M. TOPLIČANEC 2004, *Poročilo o arheoloških izkopavanjih na najdišču Sv. Urh (trasa AC Krška vas – Smednik). Od 22.3. 2004 in od 27.6. do 29.6. 2004*. – Kranj (neobjavljeno poročilo).
- TECCO HVALA, S. 2007, *Women from Magdalenska gora*. – V: M. Blečić, M. Črešnar, B. Hänsel, A. Hellmuth, E. Kaiser in C. Metzner Nebelsick (ur.), *Scripta Praehistorica in Honorem Biba Teržan*, Situla 44, Ljubljana, 477–490.
- TECCO HVALA, S. 2012, *Magdalenska gora. Družbena struktura in grobni rituali železnodobne skupnosti / Magdalenska gora. Social structure and burial rites of the Iron Age community*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 26, Ljubljana.
- TECCO HVALA, S. 2017, *Molnik pri Ljubljani v železni dobi / The Iron Age site at Molnik near Ljubljana*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 36, Ljubljana.
- TECCO HVALA, S., J. DULAR in E. KOCUVAN 2004, *Železnodobne gomile na Magdalenski gori / Eisenzeitliche Grabhügel auf der Magdalenska gora*. – Katalogi in monografije 36, Ljubljana.
- TERŽAN, B. 1974, *Halštatske gomile iz Brusnic na Dolenjskem*. – M. Guštin (ur.), *Varia Archeologica*, Posavski muzej Brežice 1, Brežice, 31–66.
- TERŽAN, B. 1975, *Valična vas*. – *Arheološki vestnik* 24, Ljubljana, 660–729.
- TERŽAN, B. 1977, *Certoška fibula*. – *Arheološki vestnik* 27, Ljubljana, 317–536.
- TERŽAN, B. 1985, *Poskus rekonstrukcije halštatske družbene strukture v dolenskem kulturnem krogu*. – *Arheološki vestnik* 36, Ljubljana, 77–106.
- TERŽAN, B. in M. ČREŠNAR 2014, *Poskus absolutnega datiranja starejše železne dobe na Slovenskem*. – V: B. Teržan in M. Črešnar (ur.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe v Sloveniji / Absolute Dating of the Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 703–725.
- TERŽAN, B., F. LO SCHIAVO in N. TRAMPUŽ OREL 1984, *Most na Soči (S. Lucija) II. Table*. – Katalogi in monografije 23/2, Ljubljana.
- TERŽAN, B. in N. TRAMPUŽ 1975, *Prispevek h kronologiji svetolucijske skupine*. – *Arheološki vestnik* 24, Ljubljana, 416–460.
- TICA, G. 2004, *Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Grofove njive na trasi AC Smednik – Krška vas*. – Kranj (neobjavljeno poročilo).
- TICA, G. 2011, *Sv. Urh. Rimski vojaški tabor?* (PowerPoint prezentacija) – Predavanje iz strokovnega srečanja Rimska vojska na območju današnje Slovenije: Nova odkritja in smernice raziskav. Narodni muzej Slovenije. 17. in 18. november 2011, Ljubljana (https://www.academia.edu/11184674/Sv_Urh_-_Roman_Military_Camp_), 21. maj 2018.

- TICA, G. in M. TOPLIČANEC 2005, *Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Grieshaber 2005*. – Krško (neobjavljeno poročilo).
- TIEFENGRABER, G. 2006, Jungneolitische Funde aus Čatež-Sredno polje. – V: A. Tomaž (ur.), *Od Sopota do Lengyela. Prispevki o kamenodobnih in bakrenodobnih kulturah med Savo in Donavo / Between Sopot and Lengyel. The Stone Age and Copper Age Cultures Between the Sava and the Danube*. – Annales Mediterranea, Koper, 229–234.
- TOMAŽ, A. 2005, Čatež-Sredno polje. Analiza neolitske keramike iz objektov 055 in 093 – V: M. Guštin (ur.), *Prvi poljedelci. Savska skupina lengyelske kulture / First Farmers. The Sava Group of the Lengyel Culture*, Annales Mediterranea, Koper, 113–129.
- TOMAŽ, A. in B. KAVUR 2006, *Zemlja in ogenj*. – Koper.
- TUŠEK, I. 2001, V. mitrej na Ptuju. – V: M. Vomer Gojkovič in N. Kolar (ur.), *Ptuj v rimskem cesarstvu. Mitraizem in njegova doba / Ptuj im römischen Reich. Mithraskult und seine Zeit / Ptuj in the Roman Empire. Mithraism and its Era*, Archaeologia Poetovionensis 2-2001, Ptuj, 191–211.
- UDOVIČ, K. 2009, *Mačkovec pri Novem mestu*. – Arheologija na avtocestah Slovenije 8, Ljubljana.
- URŠIČ, A. 1985, Rimsko grobišče na Velikem Kamnu. – V: M. Guštin (ur.), *Veliki Kamen*, Posavski muzej Brežice 7, Brežice, 19–32.
- VALIČ, A. 1986, Ajdna nad Potoki. – *Varstvo spomenikov* 28, Ljubljana, 278–279.
- VERBIČ, T. 2003–2004, *Poročilo o geološkem pregledu arheoloških izkopavanj vzdolž trase avtoceste Smednik – Krška vas*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- VIČIČ, B. in P. PREDAN 2004a, *Poročilo o zaščitnem arheološkem izkopavanju na lokaciji Vihre – Polanci na trasi AC Smednik – Krška vas*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- VIČIČ, B. in P. PREDAN 2004b, *Poročilo o zaščitnem arheološkem izkopavanju na lokaciji Sveti Urh 2 na trasi AC Smednik – Krška vas*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- VIČIČ, B., S. TOMAŽIČ, N. VUJNOVIČ, D. GROSMAN in P. NOVAKOVIČ 2003, *Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Veliki dol pri Veliki vasi na trasi AC odsek Smednik – Krška vas*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- VIDRIH PERKO, V. 2006, Keramično gradivo. – V: I. Lazar, *Ilovica pri Vranskem*, Arheologija na avtocestah Slovenije 1, Ljubljana, 86–247.
- VOMER GOJKOVIČ, M. 2001, Petovionski mitreji / Die Mithräen von Poetovio. – V: M. Vomer Gojkovič in N. Kolar (ur.), *Ptuj v rimskem cesarstvu. Mitraizem in njegova doba / Ptuj im römischen Reich. Mithraskult und seine Zeit / Ptuj in the Roman Empire. Mithraism and its Era*, Archaeologia Poetovionensis 2-2001, Ptuj, 111–124.
- WELLS, P. 1981, *The Emergence of an Iron Age Economy. The Mecklenburg Grave Groups from Hallstatt and Sticna. Mecklenburg Collection, Part III*. – American School of Prehistoric Research. Peabody Museum. Harvard University. Bulletin 33, Cambridge (MA).
- ŽIŽEK, I. 2001, Tretji ptujski mitrej v luči materialne kulture. – V: M. Vomer Gojkovič in N. Kolar (ur.), *Ptuj v rimskem cesarstvu. Mitraizem in njegova doba / Ptuj im römischen Reich. Mithraskult und seine Zeit / Ptuj in the Roman Empire. Mithraism and its Era*, Archaeologia Poetovionensis 2-2001, Ptuj, 125–166.
- ŽIŽEK, I. 2003, *Prazgodovinski vodnjaki Hajndla*. – Zbornik Pokrajinskega muzeja Ptuj 1, Ptuj, 14–22.
- ŽIŽEK, T. 2005–2006, *Drново bencinski servis*. – Arhej d.o.o., Poročila. http://www.arhej.com/datoteke/Pdf/drново_bencinski_slo.pdf, 10. marec 2018.
- АМБРОЗ, А. К. 1966, *Фибулы юга европейской части СССР II в. до н.е. – IV в.н.е.* – Археология СССР. Свод археологических источников Д1–30, Москва.
- ГЕНЧЕВА, Е. 2004, *Римските фибули от България от края на I в. пр. н. е. до края на VI в. на н. е. / Les fibules romaines de Bulgarie de la fi du ler s. av. J.-C. à la fin du Vie s. ap. J.-c.* – Велико Търново.
- КУЛИШИЋ, Ш., П. Ж. ПЕТРОВИЋ in Н. ПАНТЕЛИЋ 1970, *Српски митолошки речник*. – Библиотека Синтеза, Београд.
- ПАЛАВЕСТРА, А. in В. КРСТИЋ 2006, *Магија ћилибара*. – Народни музеј. Археолошке монографије 18, Београд.
- ПЕТРОВИЋ, Б. 2010, *Асфалтна база у Земуну: насеље раног гвозденог доба*. Музеј града Београда. Монографије 15, Београд.

9 Katalog gradiva

Iva Ciglar

V katalogu predstavljamo izbor najdb z arheološkega najdišča Grofove njive: keramične, steklene in kovinske predmete. Opisi keramičnih predmetov temeljijo na makroskopski analizi (Horvat 1999).

Lončarska masa (Horvat 1999, 16)

- **zelo fina:** zrna velikosti do 0,25 mm v glineni masi
- **fina:** zrna velikosti od 0,26 do 0,50 mm v glineni masi
- **drobna:** zrna velikosti od 0,51 do 2,00 mm v glineni masi
- **groba:** zrna velikosti od 2,01 do 3,00 mm v glineni masi
- **zelo groba** zrna v glineni masi večja od 3,01 mm

Okrajšave

SE	stratigrafska enota
PN	posebna najdba
dl.	dolžina
v.	višina
š.	širina
pr.	premer
db.	debelina
odl.	odlomek
najv.	največja
u.	ustje
d.	dno
roč.	ročaj
ost.	ostenje
ohr.	ohranjen/a
kv.	kvadrant
vel.	velikost
notr.	notranja
zun.	zunanja
rek.	rekonstruiran/a

9.1 Gomila

Grob 1

1 SE 533, kv. CP14, PN 281

Odl. noge in loka bronaste trakaste fibule z mrežastim ornamentom; ohr. dl. 4,3 cm, najv. š. 0,7 cm.

2 SE 533, kv. CP14, PN 277

Dva odl. bronaste pasne spone s kavljem in zakovicami. Na odl. pločevinastega traku brez kavlja je na drugi strani okova kvadratna bronasta pločevinasta ploščica, pritrjena na zakovico; odl. s kavljem: dl. 3,2 cm, najv. š. 1,2 cm, odl. s ploščico: dl. 2,7 cm, najv. š. 1,3 cm.

3 SE 533, kv. CP14, PN 286

Odl. železnega šila kvadratnega preseka; dl. 4,9 cm, najv. db. 0,3 cm.

4 SE 533, kv. CP14, PN 275

Železno šilo kvadratnega preseka; ohr. dl. 7,6 cm, najv. db. 0,4 cm.

5 SE 533, kv. CP14, PN 287

Odl. železnega predmeta; vel. 1,0 × 0,9 cm.

6 SE 533, kv. CP14, PN 293

Modra steklena jagoda z vrezano valovnico; pr. 1,5 cm, v. 0,9 cm.

7 SE 533, kv. CP14, PN 275

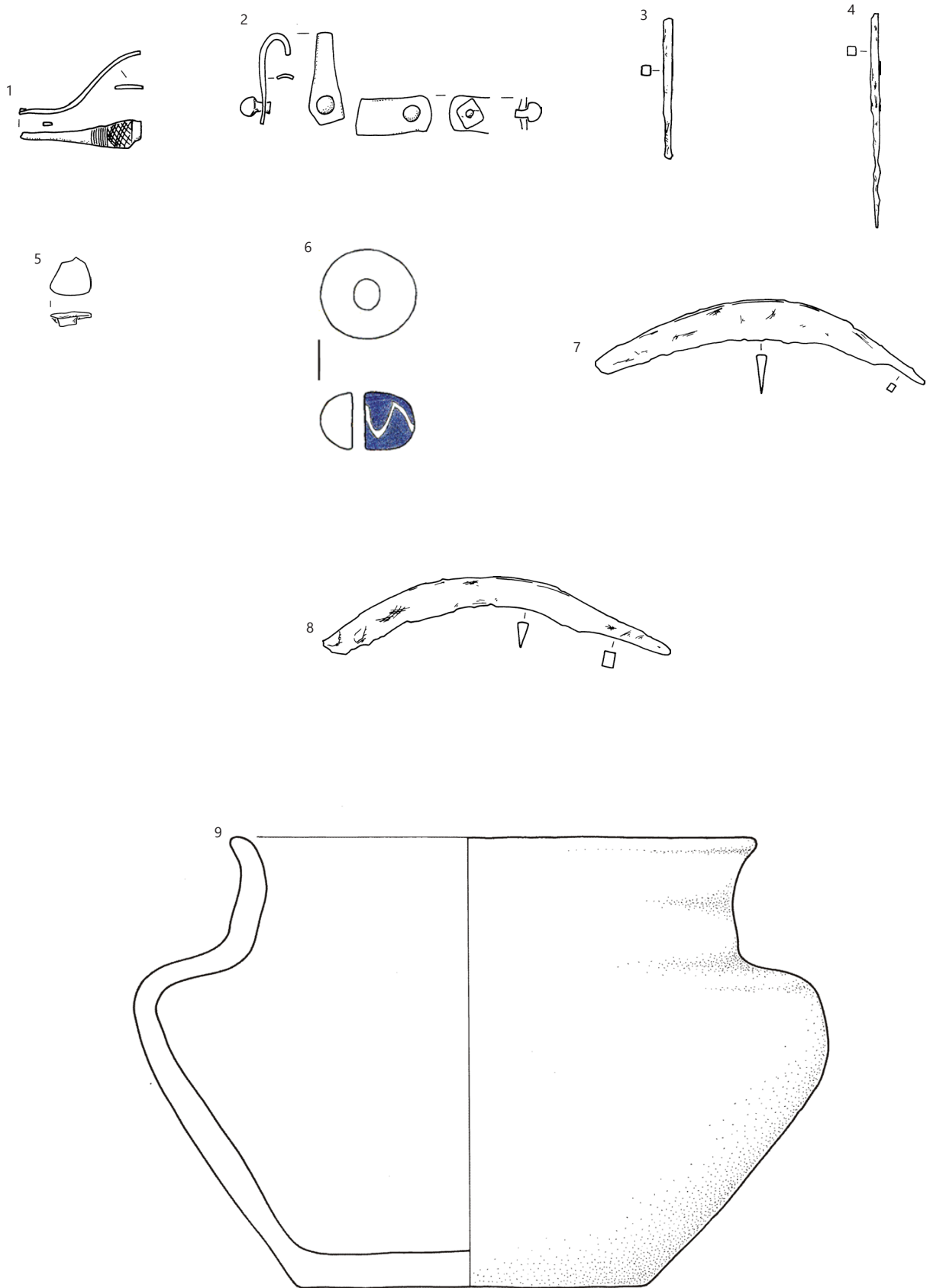
Železen nožiček z ukrivljenim rezilom; rezilo trikotnega preseka; trn kvadratnega preseka; ohr. dl. 9,6 cm, najv. š. rezila 1,4 cm.

8 SE 533, kv. CP14, PN 280

Železen nožiček z ukrivljenim rezilom; rezilo trikotnega preseka; trn pravokotnega preseka; ohr. dl. 11,1 cm, najv. š. rezila 1,1 cm.

9 SE 533, kv. CP14, PN 278

Lonec z rahlo izvihanim ustjem, nizkim pokončnim vratom in zaobljenimi rameni. Izdelava: na počasnem lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: glajena; žganje: redukcijsko; barva: temno rjava do črna, prelom temno siv; pr. u. 19,2 cm, ohr. v. 15,7 cm, najv. pr. oboda 25,4 cm.

SE 533; 6 merilo 1 : 1, ostalo merilo 1 : 2.

Grob 2

10 SE 544, kv. CO15, PN 541

Bikonično vretence z največjim obodom približno na sredini. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna, površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: svetlo rjava s temno rjavimi lisami; najv. pr. 3,4 cm, ohr. v. 3 cm.

11 SE 544, kv. CO15, PN 545

Bikonično vretence z največjim obodom na spodnji tretjini trupa. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna, površina: brisana; žganje: stihijsko, nekontrolirana atmosfera; barva: svetlo rjava s temno rjavimi do črnimi lisami; najv. pr. 3,6 cm, ohr. v. 3,2 cm.

12 SE 544, kv. CO15, PN 544

Kroglasta posodica z navznoter uvitim ustjem (čaša). Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: gladka; žganje: stihijsko, nekontrolirana atmosfera; barva: na notri strani črna, na zun. svetlo rjava s temno rjavimi in črnimi lisami, prelom rdečkasto rjav; pr. u. 7 cm, ohr. v. 5,9 cm, najv. pr. oboda 8,5 cm.

13 SE 544, kv. CO15, PN 476

Plitka skledica z rahlo izvihanim ustjem, kaneliranim vratom, ostrim prelomom trupa in vbočenim dnom. Izdelava: na počasnem lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna, s posameznimi grobozrnatimi vključki; površina: gladka; žganje: stihijsko, nekontrolirana atmosfera; barva: oranžna z ostanki rdečega premaza; pr. u. 12,3 cm, ohr. v. 4,7 cm, najv. pr. oboda 14 cm.

14 SE 544, kv. CO15, PN 543

Skodela s presegajočim ročajem, rahlo izvitim ustjem in širokimi, zaobljenimi rameni. Presegajoč ročaj je okrašen z dvema plastičnima živalskima glavicama, trup s snopom plitvih navpičnih žlebov. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina z nekaj primesmi; površina: gladka; žganje: redukcijsko; barva: zelo temno siva s črnim premazom na obeh površinah; pr. u. 17,5 cm, ohr. v. 9,8 cm, najv. pr. oboda 20,4 cm, db. ročaja 1 cm.

15 SE 544, kv. CO15, PN 433, PN 437133

Šest valjastih uhanov/obročkov s kaveljčki. Okras je na vseh skoraj enak. Osrednji prostor je uokvirjen z več linijami iztolčenih pik, med katerima je linija iztolčenih bunčic. V sredini je poševni nizi linij, znotraj katerih so v nasprotni smeri postavljeni nizi vitic, oboje izvedeno z iztolčenimi pikicami.

a. pr. 1,4 cm, š. 2,1 cm

b. pr. 1,2 cm, š. 2,1 cm

c. pr. 1,1 cm, š. 2,2 cm

d. pr. 1,3 cm, š. 2,0 cm

e. pr. 1,6 cm, š. 2,0 cm

f. pr. 1,4 cm, š. 2,0 cm

133 Uhani oziroma obročki, najdeni ob levi strani lobanje, so predstavljali le del PN 437, s katero je bil kot posebna najdba označen celoten skelet.

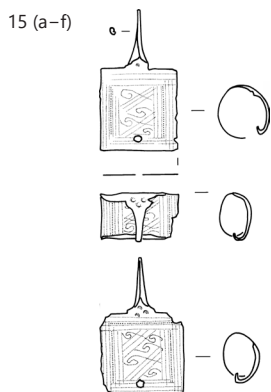
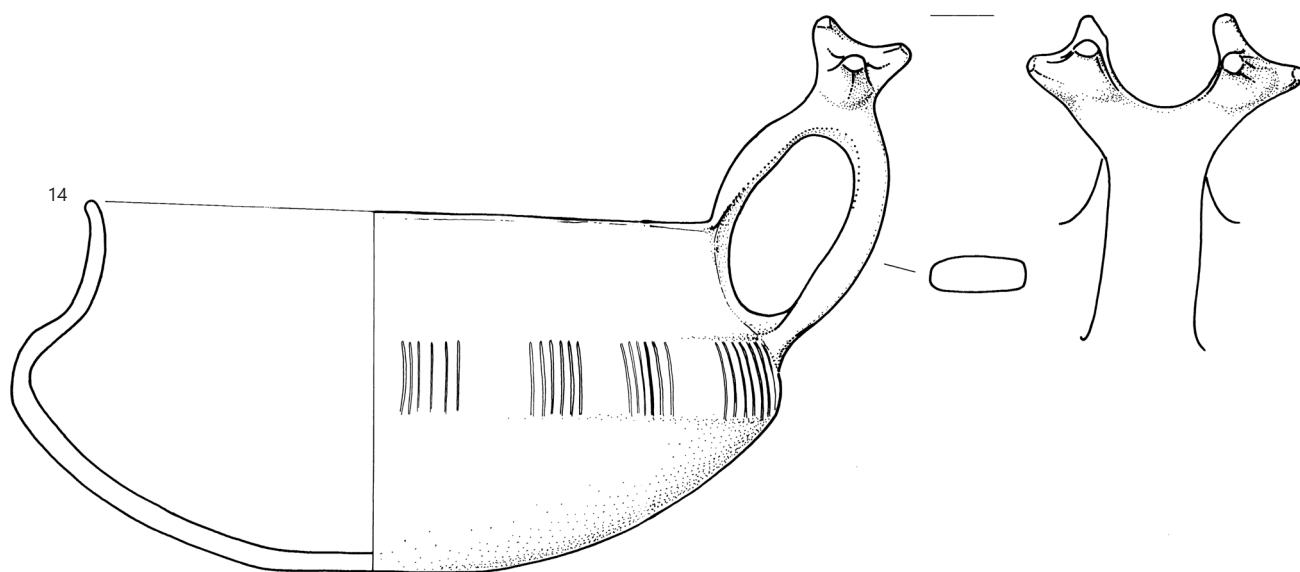
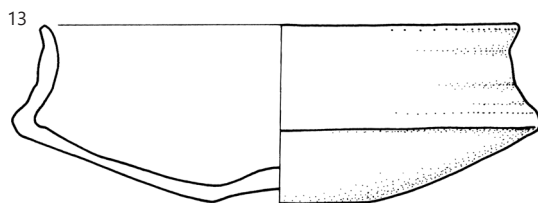
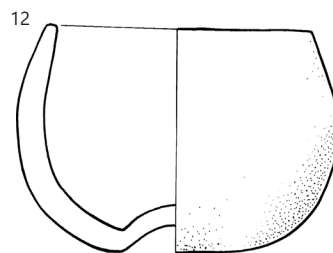
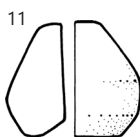
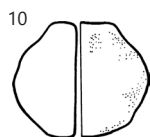
16 SE 544, kv. CO15, PN 429–PN 432, PN 438–PN 452, PN 460–PN 462, PN 464–PN 471, PN 473, PN 477–PN 482, PN 485–PN 495, PN 534, PN 535, PN 537

51 ploščatih jagod iz modrega stekla. Na zunanji površini vidne vodoravne linije, nastale kot posledica izdelave; pr. 0,6 cm, db. 0,3 cm (+/- 0,1 cm).

17 SE 544, kv. CO15, PN 463

Jagoda sodčaste oblike iz jantarja. Pr. 0,4 cm, db. 0,3 cm.

SE 544; 16-17 merilo 1 : 1, ostalo merilo 1 : 2.

18 SE 544, kv. CO15, PN 542

Lok bronaste certoške fibule z rebrom na loku V. vrste po Teržanovi. Dl. 4,2 cm, š. 0,7 cm.

19–20 SE 544, kv. CO15, PN 434, PN 475

Par trakastih fibul z mrežastim ornamentom. Pri **G19** (PN 475) ohranjena le noga. **G20** (PN 434) je ohranjena v celoti. **G19**, dl. 3,9 cm, š. 0,45; **G20**, dl. 7,7 cm, š. loka 1 cm.

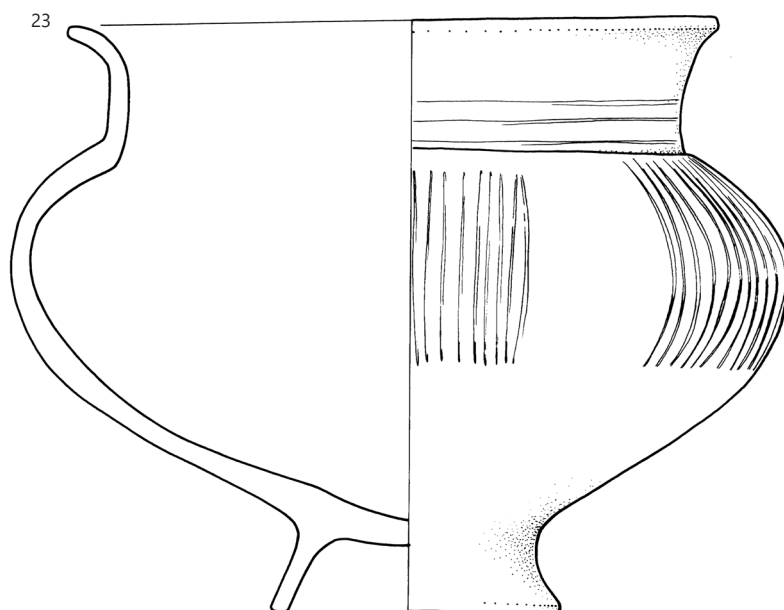
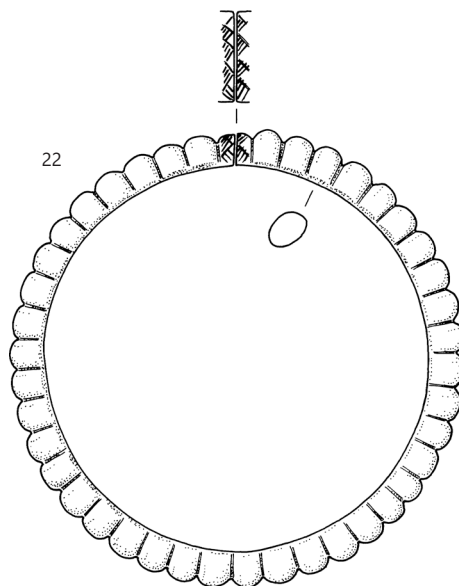
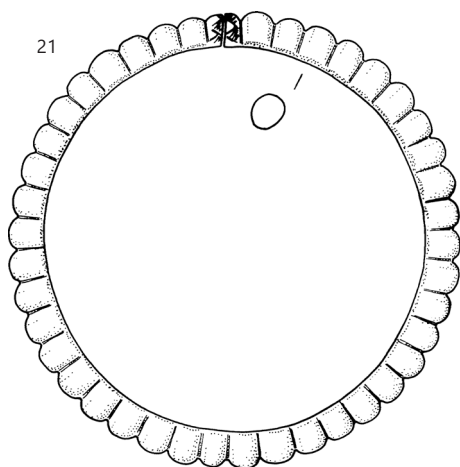
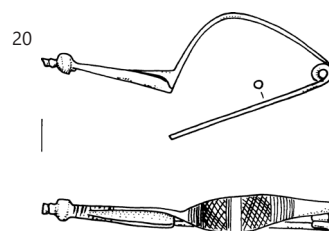
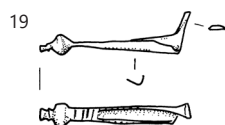
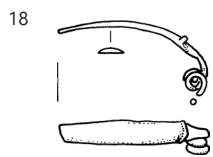
21–22 SE 544, kv. CO15, PN 453, PN 436

Par masivnih bronastih narebreni nanožnic z zaključki, okrašenimi z vrezanimi šrafranami trikotniki. Zun. pr. pri obeh 11,9 cm, notr. pr. pri obeh 10,2 cm, š. 1 cm.

Grob 3

23 SE 540, kv. CO15, PN 389

Skleda na nogi; na rami in trebuhu okrašena z navpičnimi snopi plitvih žlebov, na vratu s tremi vodoravnimi kanelurami. Izdelava: na počasnem lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: gladka; žganje: oksidacijsko; barva: črni glineni premaz; pr. u. 17,1 cm, v. 15,9 cm, najv. pr. oboda 20,7 cm, pr. noge 7,7 cm.

18-22 SE 544, 23 SE 540; merilo 1 : 2.

Grob 4

24 SE 537, kv. CO15, PN 289, PN 295 – PN 299, PN 303, PN 305, PN 385–PN 387, PN 393, PN 404, PN 426, PN 472

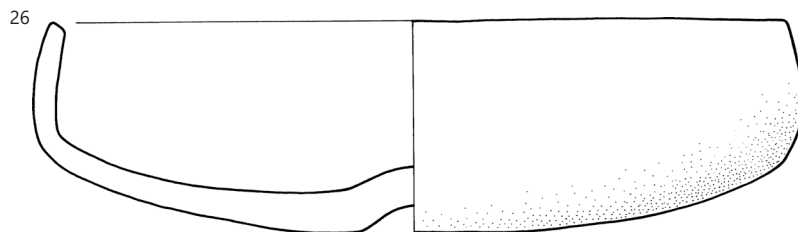
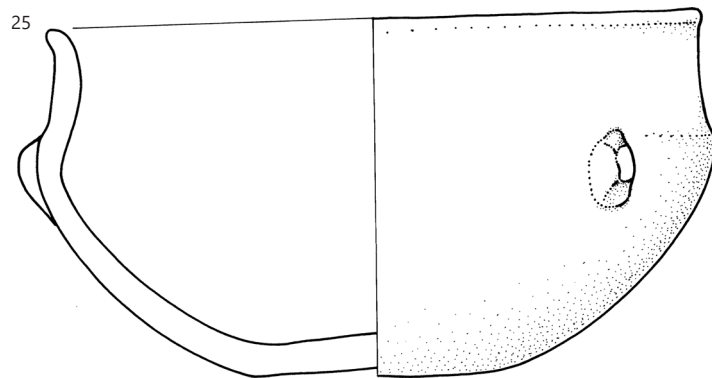
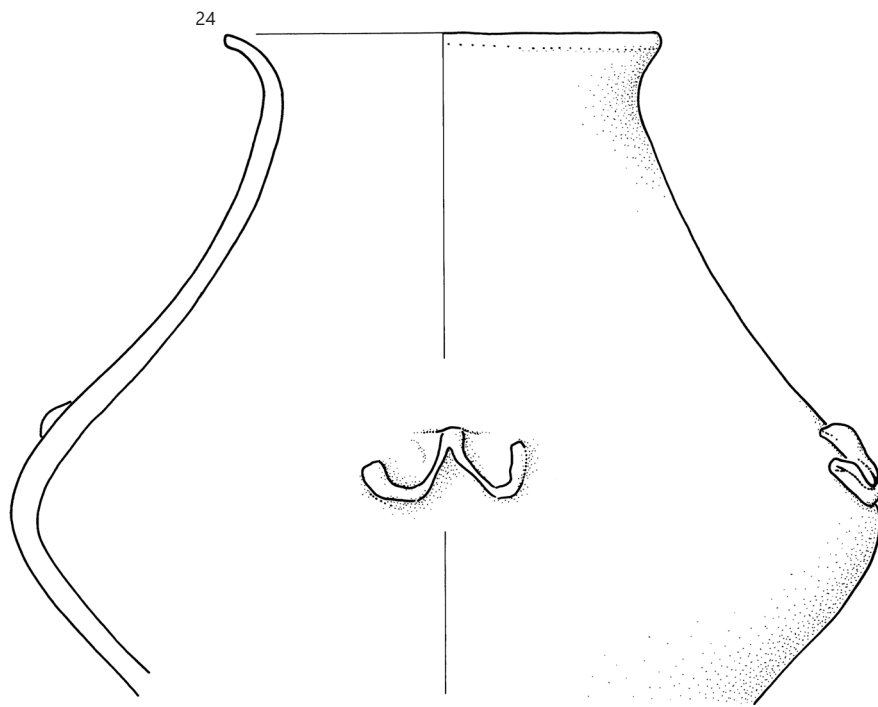
Zg. del lonca s stožčastim vratom, izvihanim ustjem in biko- ničnim trupom. Na zgornjem delu ramena aplika v obliki dveh valovnic, podobno črki W. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna s precej primesmi; površina: gladka; žganje: oksidacijsko; barva: zgornji del posode oranžno rdeča, od ramena navzdol prevladujejo temno rjava, siva in črna, prelom od oranžne do črne barve; pr. u. 11,5 cm, ohr. v. 17,8 cm, najv. pr. oboda 23 cm.

25 SE 537, kv. CO14, PN 396, PN 401–PN 402, PN 406–PN 416, PN 418–PN 419, PN 421, PN 453, PN 456

Polkroglasta skleda z rahlo izvihanim ustjem in usločnim vratom. Na ramenu tri aplicirane bradavice. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna z nekaj primesmi; površina: gladka; žganje: stihijsko, nekontrolirana atmosfera; barva: lisasta, od oranžne in rdeče do svetlo in temno rjave, ohranjen črni glineni premaz; pr. u. 11,5 cm, v. 17,8 cm, najv. pr. oboda 23 cm.

26 SE 537, kv. CO14, PN 288, PN 349, PN 390–PN 391, PN 395, PN 397–PN 399, PN 405, PN 422, PN 457–PN 458

Latvica z zaobljenim ramenom in uvihanim ustjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna z nekaj primesmi; površina: gladka; žganje: stihijsko, nekontrolirana atmosfera; barva: na notr. površini oranžno rdeča z dvema rjavima lisama in sledovi rdečkastega premaza, na zun. površini lisasta, od svetlo do temno rjava, delno ohranjenim črni premaz, prelom oranžno rdeč; pr. u. 19,5 cm, v. 5,6 cm, najv. pr. oboda 20,4 cm.

27–28 SE 537, kv. CO15, PN 290, PN 300

Par certoških fibul z dvema rebroma na loku V. vrste po Teržanovi. Pri obeh fibulah del peresovine in igla nista ohranjena; **G27 (G25)** (PN 290), dl. 5,8 cm, š. loka 0,5 cm; **G28 (G26)** (PN 300), dl. 5,95 cm, š. loka 0,45 cm.

29 SE 537, kv. CO15, PN 301

Noga certoške fibule z dvema rebroma na loku V. vrste po Teržanovi; dl. 2,9 cm, š. noge 0,8 cm.

30 SE 537, kv. CO15, PN 400

Odl. železne dvokrilne puščične osti s trnastim nastavkom; ohr. dl. 2,1 cm, najv. š. 1,7cm, najv. db. 0,45 cm.

31 SE 400, kv. CO15, PN 201

Bronast obroček štirikotnega prereza, okrašen s ponavljajočo se kombinacijo vrezov IIIXIII; notr. pr. 1,8 cm, zun. pr. 2,9 cm, db. 0,5 cm.

32 SE 537, kv. CO14, PN 483

Bronast obroček trikotnega prereza, okrašen s prečnimi snopi vrezov; notr. pr. 1,25 cm, zun. pr. 2,2 cm, db. 0,32 cm.

33 SE 537, kv. CO14, PN 427

Odl. pločevine pravokotne pasne spona s tremi zakovicami. Na drugi strani okova ploščici iz bronaste pločevine pritrjeni s skrajnim zakovicama, na sredinski z železno zakovico pritrjen del železnega kaveljčka. Dl. 5,2 cm, š. 1,6 cm.

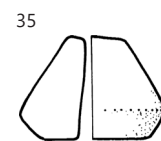
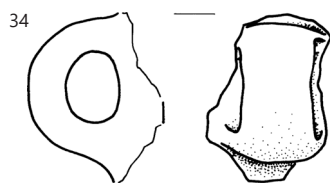
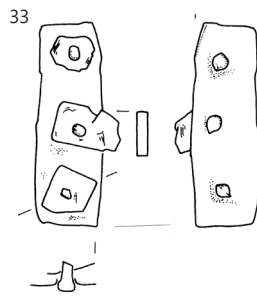
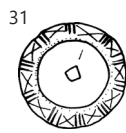
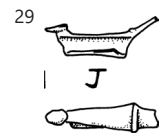
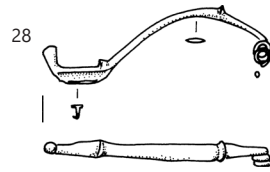
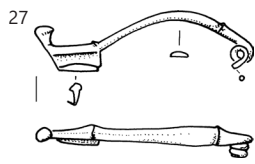
Obodni jarek grobne gomile

34 SE 535, kv. CN13, PN 538

Odl. ostenja posode s trakastim ročajem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena do svetlo rjava, prelom od svetlo rdečkaste do temno sive; v. 4,4 cm, š. 3,2 cm.

35 SE 535, kv. CO13, PN 536

Bikonično vretence. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: od svetlo rjave do temno rjave; najv. pr. 3,7 cm, v. 2,7 cm.

24-33 SE 537, 34-35 SE 535; merilo 1 : 2.

9.2 Naselbina

36 SE 426, kv. CD04, SN 2565

Odl. ustja posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: temno siva; pr. u. 20,2 cm, vel. 1,6 × 2,8 cm.

37 SE 422, kv. CC06, PN 583

Odl. ustja posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: od temno rdečkasto rjave do temno sive, prelom črn; vel. 3,1 × 2,6 cm.

38 SE 422, kv. CE08, PN 582

Odl. ustja posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: glajena; žganje: redukcijsko; barva: temno rjava do temno sivo-rjava, prelom črna; vel. 3,7 × 6,0 cm.

39 SE 422, kv. CI04, SN 2160

Odl. ustja posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: na notr. površini siva, na zun. površini rdečkasto rumena, prelom siv; vel. 2,3 × 2,6 cm.

40 SE 422, kv. CK05, SN 2310

Odl. ustja posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: glajena; žganje: redukcijsko; barva: temno siva; v. 2,7 cm, š. 3,6 cm, db. 1,3 cm.

41 SE 422, kv. CI04, SN 967

Odl. ustja posode, okrašene s snopom poševnih vrezanih linij in linijo, ki zamejuje snop na notr. strani roba. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: notr. površina temno siva, zun. površina rdečkasto rumena s slabo ohranjenim črnim premazom, prelom temno siv; vel. 1,4 × 2,9 cm.

42 SE 422, kv. CK04, SN 488

Odl. ustja posode. Izdelava: prostoročna; lončarska masa: finožrnata; površina: glajena in grafitirana; žganje: redukcijsko; barva: črna; v. 2,7 cm, š. 2,3 cm, db. 0,8 cm.

43 SE 422, kv. CH07, PN 225

Odl. ustja pekve. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 3,7 × 2,6 cm.

44 SE 422, kv. CH07, PN 349

Odl. ostenja posode, okrašene z vodoravnim, gladkim plastičnim rebrom. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: svetlo rjava do temno siva, prelom temno siv; vel. 1,4 × 3,5 cm.

45 SE 422, kv. CA07, PN 581

Odl. ostenja skodele s trakastim ročajem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: temno siva; vel. 3,8 × 6,5 cm.

46 SE 422, kv. CJ04, SN 1228

Odl. ostenja posode, okrašene z vtisnjeno vdolbino. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacija/redukcija; barva: na notr. površini temno siva, na zun. površini svetlo rdečkasto rumena, prelom temno siv; vel. 2,8 × 3,4 cm, pr. vdolbine 0,6 cm.

47 SE 422, kv. CJ08, PN 379

Odl. dna z ost. lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: svetlo rjava do temno rdečkasto rjava; pr. d. 13,7 cm, ohr. v. 5,4 cm.

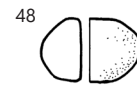
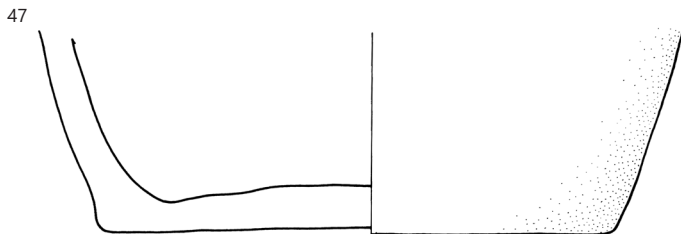
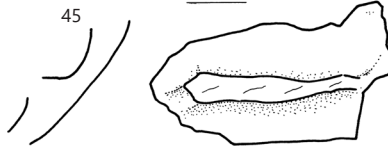
48 SE 422, kv. CH05, PN 22

Bikonično vretenca z največjim obodom na sredini. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: svetlo rjava, prelom od svetlo rdečkaste do temno sive barve; najv. pr. oboda 2,8 cm, v. 1,7 cm.

49 SE 422, kv. CH05, PN 26

Odl. bikoničnega vretenca z največjim obodom na spodnji tretjini trupa. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rjava, prelom rdečkasto rumene in temno sive barve; najv. pr. oboda 3,8 cm, v. 2,6 cm.

50 SE 646, kv. CH08, CG08, PN 323, PN 337

Odl. votlega motka z ravnim, lijakasto oblikovanim ustjem.
Izdelava: prostoročno; lončarska masa: zelo groba; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; pr. ohr. u. 8,2 cm, ohr. v. 9,1 cm.

51 SE 646, kv. CG08, PN 575

Odl. ročaja pekve, na sredini zgornjega dela široka kanelura.
Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rjava; vel. 5,9 × 4,5 cm, db. do 3,1 cm.

52 SE 646, kv. CH08, PN 331

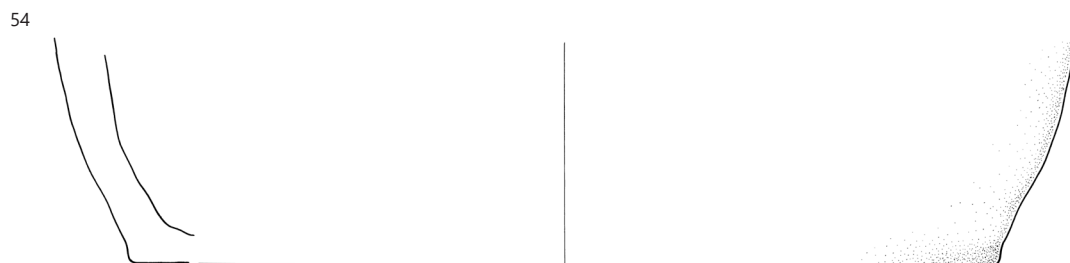
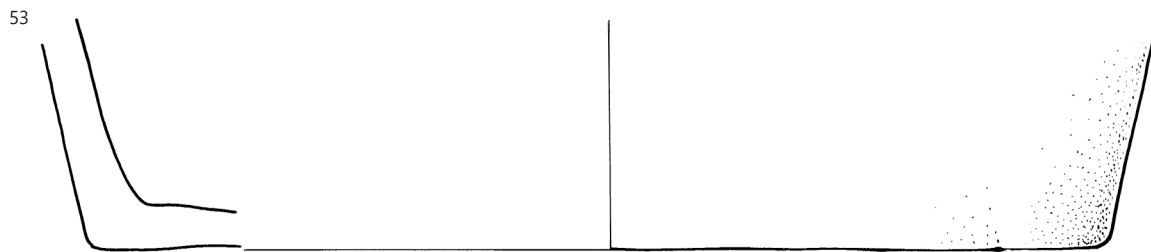
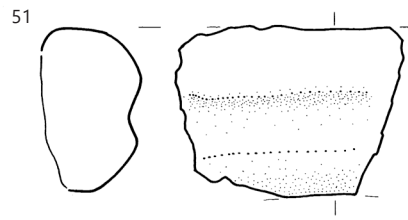
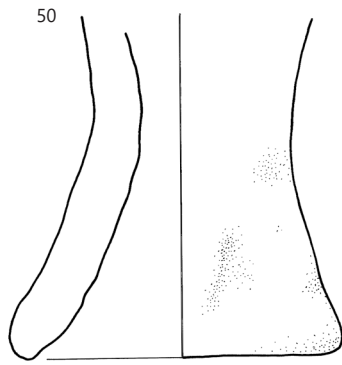
Odl. dna lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: na notr. površini svetlo rjava, na zun. površini temno siva, prelom od svetlo rjave do temno sive barve; pr. d. 22 cm, ohr. v. 3 cm.

53 SE 646, kv. CH08, PN 319

Odl. dna lonca. Izdelava: prostoročna; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: od svetlo do temno rjava, prelom temno siv; rek. pr. d. 22,4 cm, ohr. v. 5 cm.

54 SE 646, kv. CH08, PN 332

Odl. dna večjega pitosa. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: zelo groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: od rdečkasto rumene do temno rdečkasto rjave, prelom rdečkasto rumen; pr. d. 34,8 cm, ohr. v. 8,9 cm.

SE 646; 54 merilo 1 : 3, ostalo merilo 1 : 2.

55 SE 649, kv. CG08, PN 308

Odl. pokrova, okrašen s plastično aplikacijo. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rjava, prelom od rdečkasto rumene do rjave; pr. u. 17 cm, ohr. v. 5,7 cm.

56 SE 649, kv. CG08, PN 377

Odl. ustja z ostenjem lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: od rdečkaste do temno rjave, prelom temno siv, na zun. površini so slabo ohranjeni ostanki črnega premaza; pr. u. 19,6 cm, ohr. v. 10,4 cm.

57 SE 649, kv. CG08, SN 2468

Odl. ostenja manjše pekve z odlomljenim ročajem okroglega preseka. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 4,6 × 3,9 cm, db. do 1,2 cm.

58 SE 649, kv. CG08, PN 380

Odl. ročaja pekve s čepom za pritrjevanje. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: zelo grobozrnata; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: temno rdečkasto rumena; ohr. dl. 6,5 cm, db. do 3,5 cm.

59 SE 649, kv. CG08, SN 2468

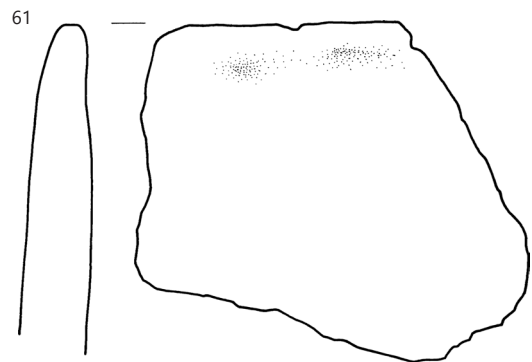
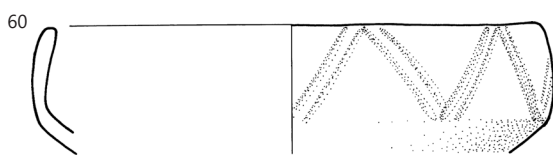
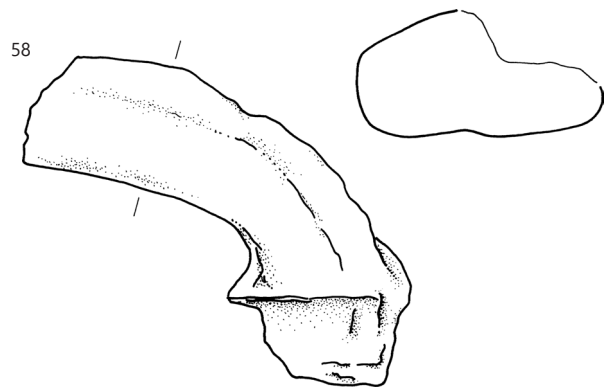
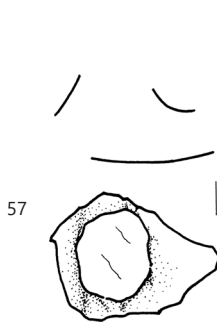
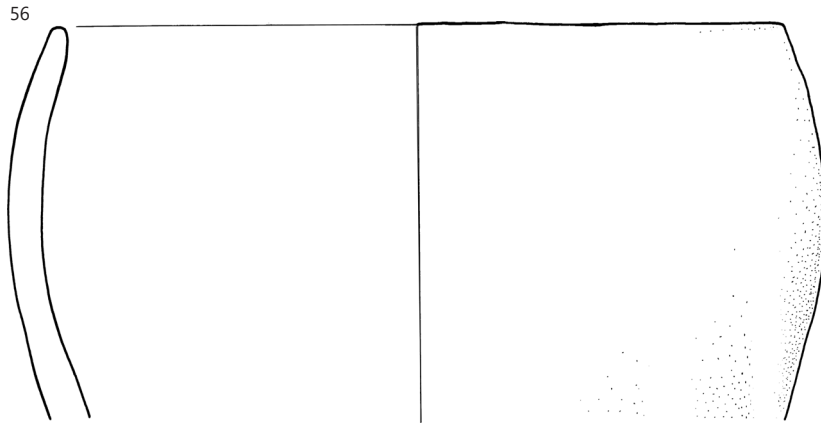
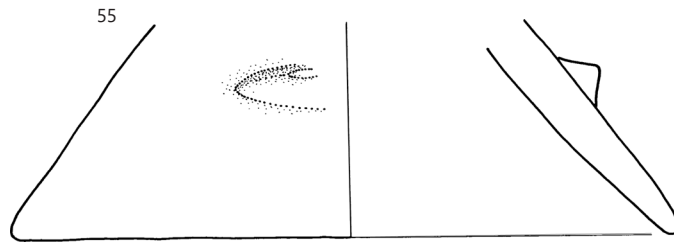
Odl. dna z delom ostenjem posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena do temno siva, prelom temno siv; vel. 2,1 × 4,6 cm.

60 SE 647, kv. CG08, PN 309

Odl. latvice, okrašene s plitkim kanelurami z motivom dvojne cik-cak linije. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: polirana; žganje: redukcijsko; barva: črna; pr. u. 13,2 cm, v. 3,4 cm.

61 SE 647, kv. CG08, PN 585

Odl. ustja z delom ostenja večjega pitosa. Pod ustjem slabo vidni odtisi prstov. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 9 × 10,4 cm.

55-59 SE 649, 60-61 SE 647; merilo 1 : 2.

62 SE 647, kv. CG-CH08, PN 586

Odl. ostenja in ustja lonca z držajem podolgovato oblikovane bradavice. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko, v končni fazi redukcijska atmosfera; barva: notr. površina temno siva, zun. površina rdečkasto rumena; vel. 6,6 × 3,7 cm.

63 SE 646, kv. CH08, PN 577

Odl. ostenja lonca, okrašen z aplicirano podkvasto apliklo. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: temno sivkasto rjava; vel. 6 × 7,3 cm.

64 SE 647, kv. CG07, PN 371

Odl. ostenja posode, okrašene z nalepljenim rebrom z odtisi prsta. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rumenkasto rdeča s slabo ohranjenim črnim premazom; vel. 3,2 × 2,7 cm.

65 SE 710, kv. CG08, PN 577

Odl. dna z delom ostenja lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena do rjava, prelom siv; pr. d. 18,5 cm, ohr. v. 5,1 cm.

66 SE 710, kv. CH07, PN 524

Odl. ustja z delom ostenja lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: svetlo rjava do temno siva, prelom sivkasto rjava; vel. 5,2 × 4,8 cm.

67 SE 710, kv. CG07, PN 522

Odl. ostenja posode, okrašen z dvema vzporednima vrezanima črtama in plitvimi odtisi navpičnih in poševnih linij. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 6,7 × 7,7 cm.

68 SE 710, kv. CG07, PN 517

Odl. dna posode. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: na notr. površini rjava, na zun. površini rdečkasto rumena, prelom rdečkasto rumen; vel. 3,6 × 4,6 cm.

69 SE 710, kv. CGH07, PN 520

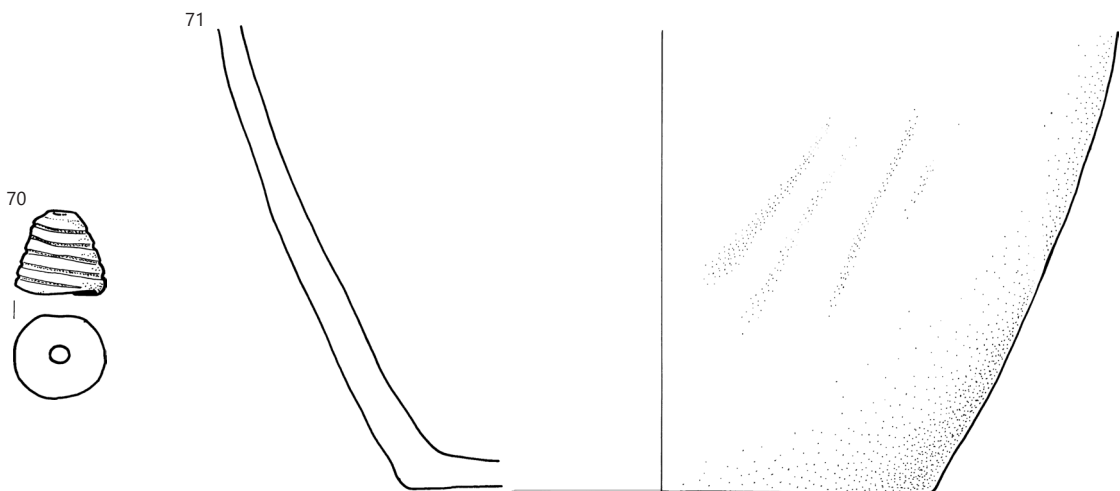
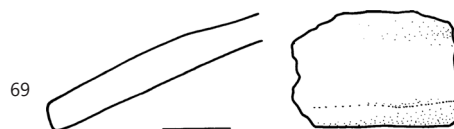
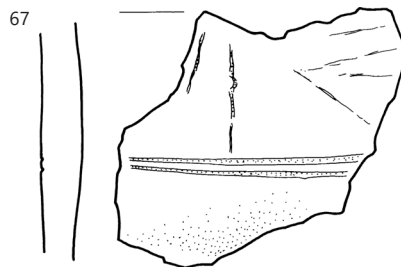
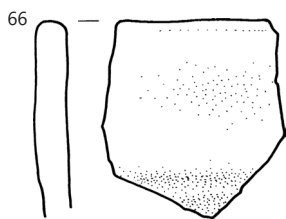
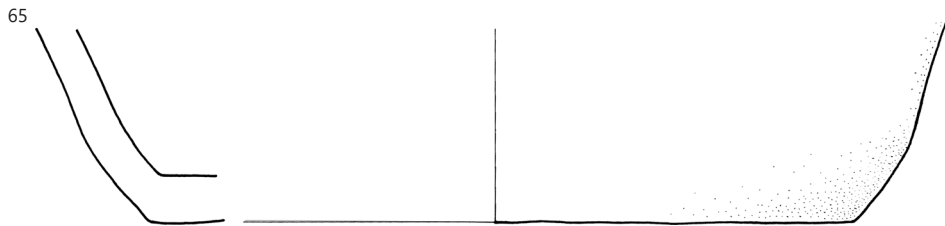
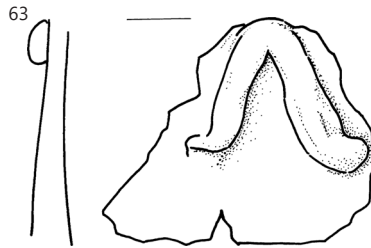
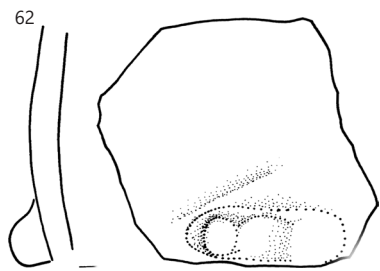
Odl. pokrova z ravno odrezanim robom in delom ostenja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: glajena; žganje: redukcijsko; barva: od svetlejšje rjave do temno rjave, prelom rjav; vel. 3,6 × 4,6 cm.

70 SE 703, kv. CE09, PN 511

Stožčasto vretence, od vrha do dna okrašeno s spiralo. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno redukcijsko; barva: zgor. del svetlo rjava, spod. del temno siva; pr. spod. dela 2,4 cm, v. 2,2 cm.

71 SE 703, kv. CE09, PN 509

Odl. dna z delom ostenja lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: nepopolno redukcijsko; barva: od svetlo rjave do temno sive, prelom temno siv; pr. d. 14 cm, ohr. v. 12,2 cm.

62, 64 SE 647, 63 SE 646, 65-69 SE 710, 70-71 SE 703; merilo 1 : 2.

72 SE 715, kv. CE09, PN 564

Odl. dna z delom ostenja lonca. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: nepopolno redukcijsko; barva: od svetlo do temno rjave, prelom zelo temno rjav; pr. d. 13,9 cm, ohr. v. 6 cm.

73 SE 439, kv. CF05, PN 200

Odl. ročaja pekve, na sredini zgornjega dela široka kanelura. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rjava; vel. 4,9 × 5,0 cm, najv. db. 3,3 cm.

74 SE 445, kv. CF05, PN 213

Odl. ostenja večje posode z aplicirano podolgovato oblikovano bradavico, verjetno držajem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: grobo; površina: glajena; žganje: oksidacijsko; barva: lisasta, rdečkasto rumena do svetlo rjava; pr. u. 26 cm, ohr. v. 16,4 cm.

75 SE 326, kv. BB12, PN 231

Odl. lonca z izvihanim ustjem. Ustje okrašeno s poševnimi odtisi, na ostenju pa plastično rebro z odtisi prsta ali orodja. Izdelava: na počasnem lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: glajena; žganje: redukcijsko; barva: temno rjava, prelom temno siv; pr. u. 17,4 cm, ohr. v. 3,9 cm.

76 SE 326, kv. BB11, PN 232

Odl. ostenja posode z nizkim vratom in zavihanim zaobljenim ustjem. Izdelava: prostoročna; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: zelo temno siva; vel. 2,5 × 2,9 cm.

77 SE 326, kv. BB12, SN 1920

Odl. ostenja posode z rahlo izvihanim ustjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: temno siva; vel. 3,2 × 4,0 cm.

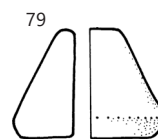
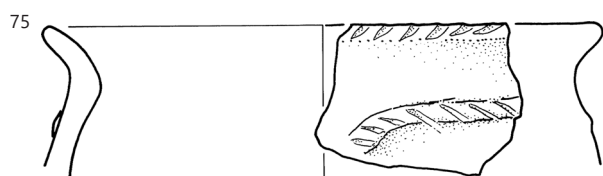
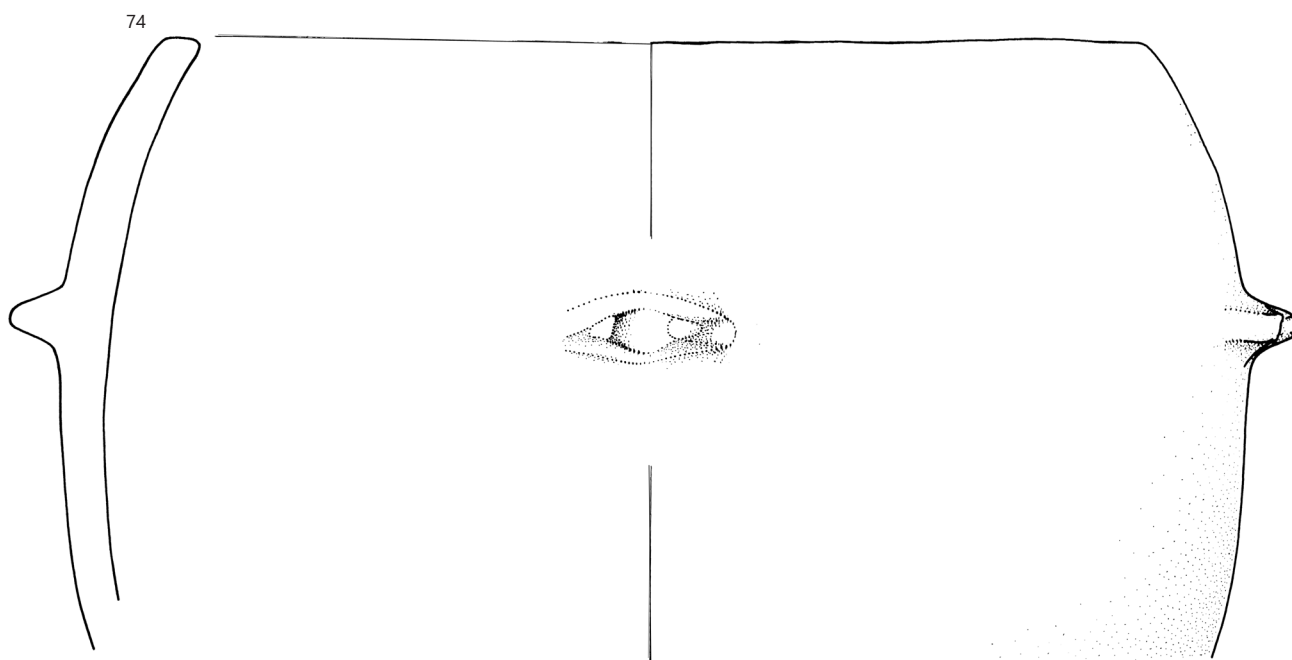
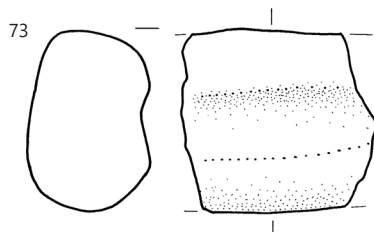
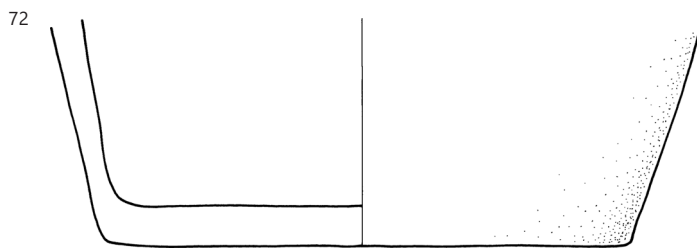
78 SE 326, kv. BG12, PN 499

Odl. globoke latvice z uvitim ustjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: temno siva; vel. 3,8 × 5,1 cm.

79 SE 326, kv. BP09, PN 588

Stožčasto vretence. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rjava; pr. spod. dela 3,5 cm, v. 2,9 cm.

72 SE 715, 73 SE 439, 74 SE 445, 75-79 SE 326; merilo 1: 2.

80 SE 352, kv. BB11, SN 2360

Odl. ustja z ostenjem posode. Izdelava: prostoročna; lončarska masa: drobna; površina: glajena; žganje: redukcijsko; barva: temno rjava, prelom temno siv; vel. 3,3 × 5,6 cm.

81 SE 327, kv. BB13, PN 502

Odl. ostenja skodele z ostankom trakastega ročaja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena s temno sivimi lisami, prelom siv; vel. 3,6 × 4,9 cm.

82 SE 327, kv. BB13, PN 589

Kepa žgane gline. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rjava s temno rjavimi lisami, prelom temno siv; pr. 4,8 cm, v. 4,3 cm.

83 SE 495, kv. CG07, PN 347

Odl. ročaja pekve s čepom za pritrditev, na zgor. strani okrašen s širokimi kanelurami, narejenimi s potegi prstov. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: zelo groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom svetlo sivo rjav; dl. 4,4 cm, š. 4,9 cm.

9.3 Ostalo

84 SE 325, kv. BI12, SN 1046

Odl. izvihanega, zaobljenega ustja z delom ostenja, okrašenim z odtisom prsta. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: na notr. površini temno siva, na zun. površini svetlo rjava, prelom temno siv; vel. 2,3 × 4,1 cm.

85 SE 485, kv. DE15, PN 274

Odl. ostenja skodele z delom trakastega ročaja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: od rdečkasto rumene do rjave, prelom temno siv; vel. 3,6 × 3,3 cm.

86 SE 1, kv. PN 199

Odl. sklede z ravno odrezanim in rahlo izvihanim ustjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: temno siva; vel. 2,9 × 4,9 cm.

87 SE 1, kv. BI12, PN 240

Odl. sklede z ravno odrezanim in rahlo zaobljenim ustjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 4,1 × 4,6 cm.

88 SE 1, kv. CI04, SN 2590

Odl. sklede z ravno odrezanim in rahlo zaobljenim ustjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: groba; površina: brisana, močno preperela; žganje: oksidacijsko, v končni fazi redukcijska atmosfera; barva: na notr. površini svetlo rjava, na zun. površini temno siva, prelom temno siv; vel. 2,4 × 2,5 cm.

89 SE 1, kv. CJ04, PN 16

Odl. spodnjega dela kroglaste posode (buče?). Okrašen s plitvimi navpičnimi žlebovi, pod njimi vodoravna rebra. Izdelava: na počasnem lončarskem vretenu; lončarska masa: groba; površina: brisana, luknjičava; žganje: redukcijsko; barva: na notr. površini svetlo rjava, na zun. površini temno siva, prelom temno siv; vel. 2,4 × 6,1 cm.

90 SE 1, kv. CI18, SN 389

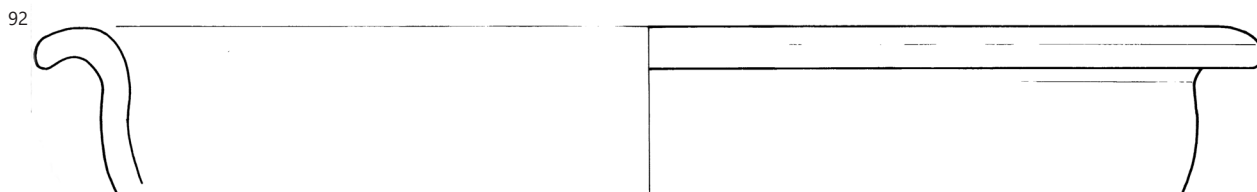
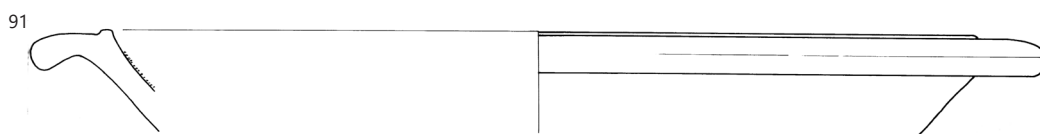
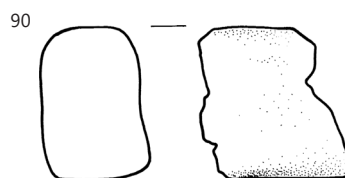
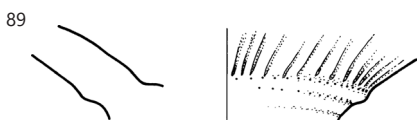
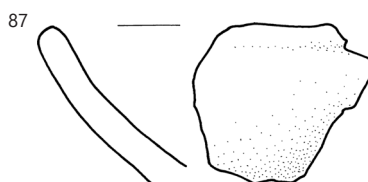
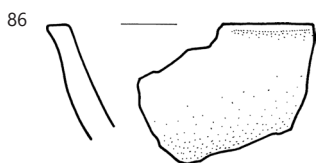
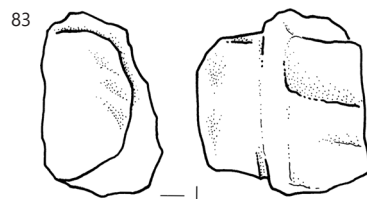
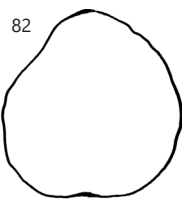
Odl. ročaja pekve. Izdelava: prostoročna; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; dl. 3,5 cm, š. 3,3 cm, db. 2,4 cm.

91 SE 1, kv. BC11, PN 75

Odl. ustja z ostenjem melnice. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina, velikimi do 0,2 cm; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: na notr. površini svetlo sivkasto rumena, zun. površina in prelom sta svetlo rdečkasto rumena. Na notr. površini je delno ohranjena sijoča glazura zelene barve, v katero je vtisnjen kremenčev pesek (posamezna zrna do 0,2 cm); pr. u. 40,2 cm, ohr. v. 4,1 cm.

92 SE 400, kv. CK04, PN 155

Odl. močno izvihanega ustja z delom ostenja sklede. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: siva.; pr. u. 32,4 cm, ohr. v. 4,4 cm.

80 SE 352, 81-82 SE 327, 83 SE 495, 84 SE 325, 85 SE 485, 86-91 SE 1, 92 SE 400; 91 merilo 1 : 3, ostalo merilo 1 : 2.

93 SE 300, kv. BT10, PN 177

Odl. močno izvihanega ustja z delom ostenja sklede. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; pr. u. 27,1 cm, ohr. v. 3,4 cm.

94 SE 300, kv. BV10, PN 170

Odl. izvihanega ustja z delom ostenja posode. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; pr. u. 22,8 cm, ohr. v. 3,8 cm.

95 SE 325, kv. BD12, PN 245

Odl. izvihanega ustja z ostenjem sklede. Na robu ustja okras dveh linij odtisov, na ostenju pa peresni okras. V nekaterih odtisih okrasa slabo ohranjen zelenkast lošč. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rumena; pr. u. 13,0 cm, ohr. v. 2,7 cm.

96 SE 300, kv. BU08, PN 132

Odl. ustja z ostenjem skodele. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana, močno poškodovana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; pr. u. 20,8 cm, ohr. v. 3,8 cm.

97 SE 325, kv. BD12, PN 247

Odl. vertikalno odebeljenega ustja vaze z delom ostenja. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana, močno poškodovana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo siva; rek. pr. u. 12,0 cm, ohr. v. 3,6 cm.

98 SE 325, kv. BC11, PN 248

Odl. ustja z delom ostenja lonca. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rumena, na zun. površini je slabo ohranjen rjavkasto rumen glinen premaz; pr. u. 13,1 cm, ohr. v. 2,4 cm.

99 SE 400, kv. DK11, PN 266

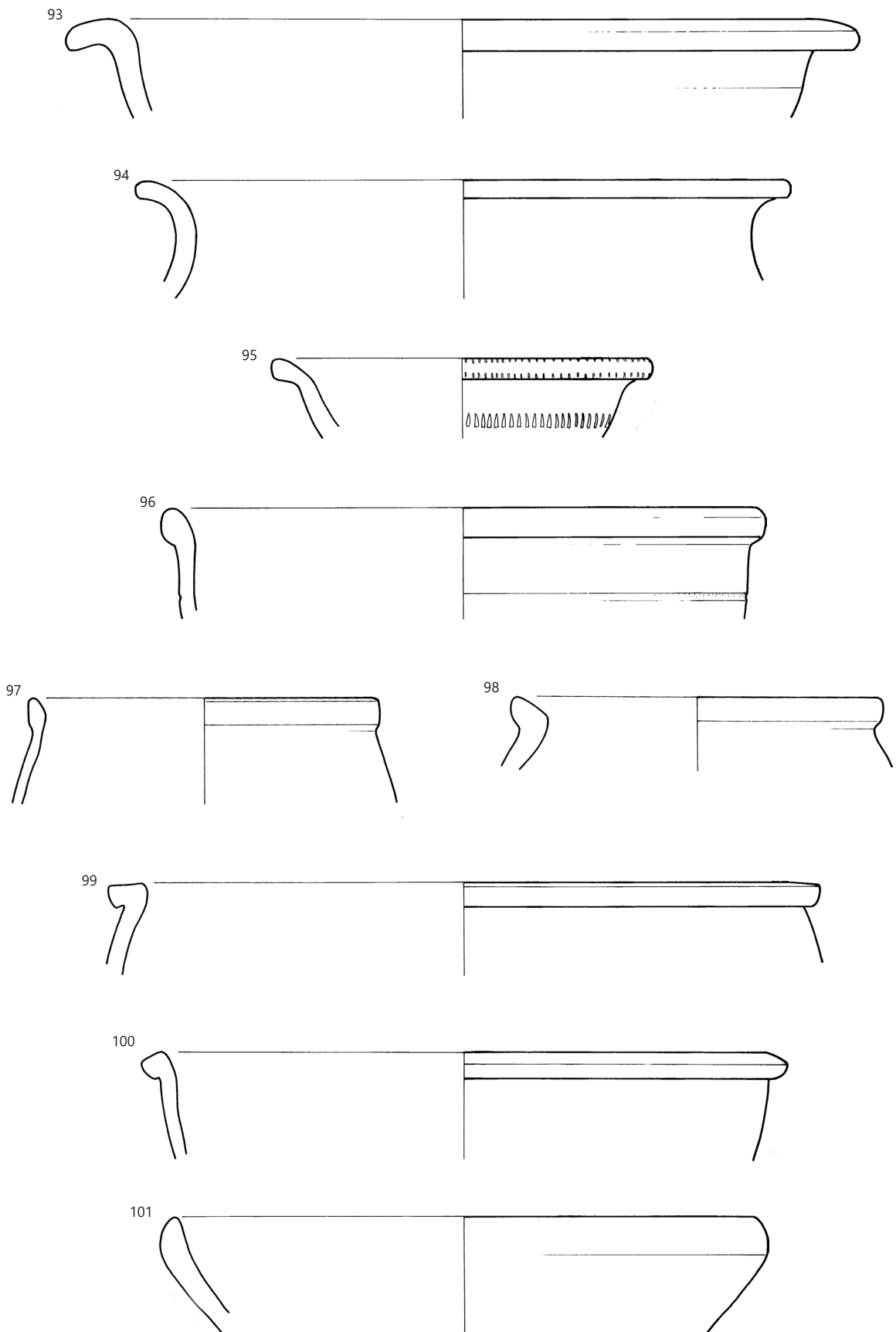
Odl. ustja z ostenjem sklede. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana, močno poškodovana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; pr. u. 24,9 cm, ohr. v. 2,9 cm.

100 SE 1, kv. BJ11, PN 77

Odl. ustja čaše oziroma vaze s trikotno oblikovanim robom in delom ostenja. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana, močno poškodovana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; pr. u. 22,1 cm, ohr. v. 3,7 cm.

101 SE 325, kv. BC12, PN 243

Odl. ustja krožnika z ostenjem. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: oranžna; pr. u. 19,8 cm, ohr. v. 4,0 cm.

93-94, 96 SE 300, 95, 97-98, 101 SE 325, 99 SE 400, 100 SE 1; merilo 1 : 2.

102 SE 278, kv. DI15, PN 262

Odl. koničnega krožnika. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rumeno rjava, prelom siv. Na notr. površini delno ohranjen temno rdeč glinen premaz, na zun. površini črn in rjav; pr. u. 16,7 cm, ohr. v. 3,0 cm.

103 SE 400, kv. CJ05, PN 101

Odl. krožnika s pokončnim ustjem in posnetim robom. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv. Na zun. površini je delno ohranjen temno rdeč glinen premaz; pr. u. 26,9 cm, ohr. v. 4,0 cm.

104 SE 300 kv. BU08, SN 243

Odl. krožnika z navzven nagnjenim ostenjem in uvihanim ustjem. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom rumeno-rjav. Na notr. površini je delno ohranjen temno rdeč glinen premaz; pr. u. 28,7 cm, ohr. v. 2,7 cm.

105 SE 300, kv. BV08, PN 36

Odl. ustja z delom ostenja sklede. Ustje na zunanji strani roba odebeljeno. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom rumeno-rjav; pr. u. 35,7 cm, ohr. v. 2,7 cm.

106 SE 1, brez natančnejših podatkov, PN 25

Odl. ustja lonca z delom ostenja, na prehodu vratu v trup posode plitek žleb; rob ustja ni ohranjen. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo oranžna, prelom rumeno-rjav; pr. u. 25,6 cm, ohr. v. 3,9 cm.

107 SE 400, kv. CN04, PN 3

Odl. ostenja vrča z izvihanim ustjem in delom trakastega rahlo profiliranega ročaja. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rumena; pr. u. 10,0 cm, ohr. v. 2,6 cm, š. roč. 2,8 cm, db. roč. 0,9 cm.

108 SE 300, kv. BU09, PN 60

Odl. ustja z delom ostenja sklede. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rumena, prelom siv. Na notr. in deloma zun. površini je ohranjen temno rdeč glinen premaz; vel. 3,9 × 3,2 cm.

109 SE 300, kv. BT09, PN 127

Odl. sklede z okroglasto odebeljenim ustjem. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 3,8 × 3,4 cm.

110 SE 431, kv. CF07, PN 195

Odl. izvihanega ustja z ostenjem posode. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv. Na obeh površinah je delno ohranjen rjav glinen premaz; vel. 5,0 × 4,5 cm.

111 SE 400, kv. CS04, PN 153

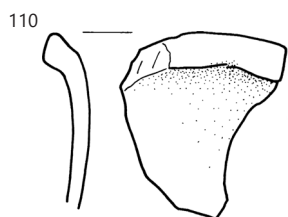
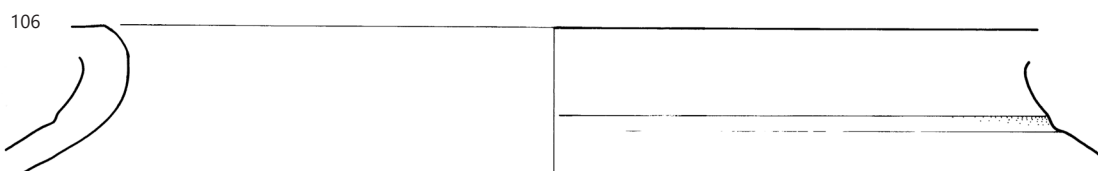
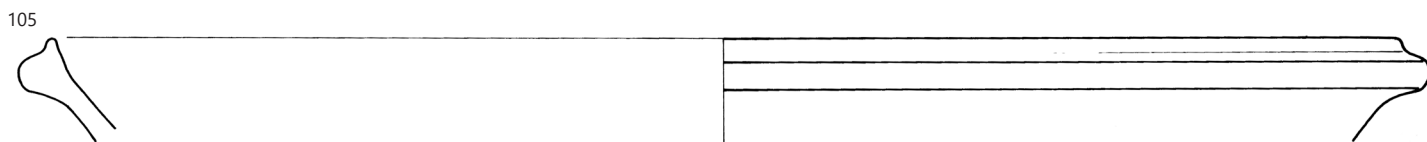
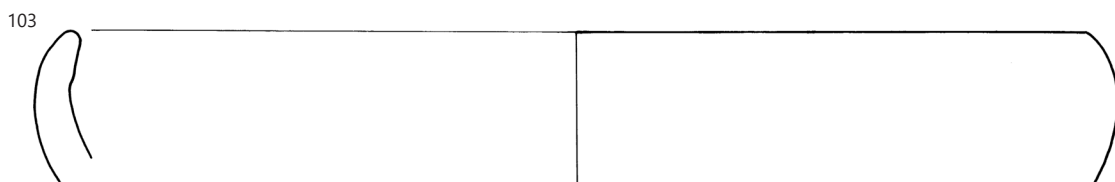
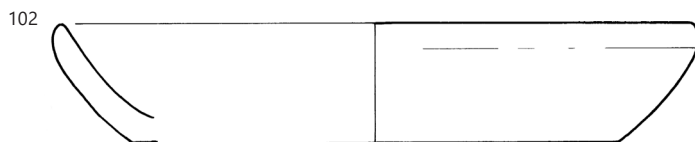
Odl. izvihanega ustja z ostenjem posode z luknjico. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna z vidnimi gostimi zrni primesi; površina: brisana in močno obrabljena; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom rahlo siv. Na obeh površinah je delno ohranjen rjav glinen premaz; vel. 2,8 × 3,1 cm, pr. luknje 0,5 cm.

112 SE 1, brez natančnejših podatkov, PN 49

Odl. ustja kadilnice. Ornament valovitega rebra na ustju in zunanji površini, rob, okrašen z odtisi ostrega predmeta. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena; vel. 2,2 × 5,0 cm.

113 SE 400, kv. DK16, PN 264

Odl. sklede z okroglasto odebeljenim ustjem. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv. Na notr. in delno na zun. površini ohranjen temno rdeč glinen premaz; vel. 2,1 × 3,7 cm.

102 SE 278, 103, 107, 111, 113 SE 400, 104–105, 108–109 SE 300, 106, 112 SE 1, 110 SE 431; merilo 1: 2.

114 SE 421, kv. CE08, PN 311

Odl. ovalnega ročaja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv; dl. 6,3 cm, š. 2,6 cm, db. 1,9 cm.

115 SE 300, kv. BU09, PN 34

Odl. ovalnega ročaja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv; dl. 10,7 cm, š. 2,6 cm, db. 1,7 cm.

116 SE 1, brez natančnejših podatkov, PN 39

Odl. ostenja z delom okroglega ročaja. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv; dl. 4,4 cm, pr. roč. 1,3 cm.

117 SE 1, brez natančnejših podatkov, PN 46

Odl. horizontalnega, rahlo profiliranega ročaja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv; dl. 4,2 cm, š. 2,8 cm, db. do 1,2 cm.

118 SE 300, kv. BV09, PN 241

Odl. ledvičastega ročaja. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv; dl. 2,9 cm, š. 2,3 cm, db. do 0,9 cm.

119 SE 300, kv. BV08, PN 140

Odl. ostenja posode s peresnim okrasom. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: na zun. površini svetlo siva, notr. površina in prelom rdečkasto rumena; vel. 4 × 3 cm.

120 SE 400, kv. CL04, PN 10

Odl. ramena pečatne oljenke. Izdelava: v kalupu; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rumenkasto rdeča, prelom rahlo siv; vel. 3,3 x 1,8 cm.

121 SE 400, kv. CN04, PN 257

Odl. ramena pečatne oljenke. Izdelava: v kalupu; lončarska masa: fina; površina: brisana in močno poškodovana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rumenkasto rdeča, prelom rahlo siv; vel. 1,7 × 2,6 cm.

122 SE 300, kv. BT09, PN 93

Čepast držaj pokrova. Izdelava: na vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: rumeno-rjava; pr. čepa 5,5 cm, ohr. v. 2,2 cm.

123 SE 400, kv. DE04, PN 193

Čepast držaj pokrova. Izdelava: na vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: stihjsko, nekontrolirana atmosfera; barva: lisasta od rumeno-rjave do rdečkasto rumene; pr. čepa 4,9 cm, ohr. v. 1,6 cm.

124 SE 400, kv. DJ15, PN 237

Gumbast držaj pokrova. Izdelava: na vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: nepopolno oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom siv. Na zun. površini je delno ohranjen temno rdeč premaz; pr. čepa 3,1 cm, ohr. v. 1,0 cm.

125 SE 300, kv. BT08, PN 138

Odl. dna z ostenjem melnice. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: na notr. površini svetlo sivkasto rumena, zun. površina in prelom sta svetlo rdečkasto rumena. Na notr. površini je delno ohranjena sijoča glazura zeleno-rjave barve, v katero je vtisnjen kremenčev pesek (posamezna zrna do 0,2 cm); pr. d. 14,7 cm, ohr. v. 4,9 cm.

126 SE 300, kv. BU09, PN 30

Odl. dna melnice. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rdečkasto rumena. Na notr. površini je delno ohranjena sijoča glazura zeleno-rjave barve, v katero je vtisnjen kremenčev pesek (posamezna zrna do 0,2 cm); pr. d. 11,4 cm, ohr. v. 2,7 cm.

127 SE 300, kv. BT08, PN 139

Odl. dna posode s prstanastim dnom. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina; površina: brisana; žganje: oksidacijsko; barva: lisasta, od svetlo rjave do oranžne; pr. d. 11,5 cm, ohr. v. 2,6 cm.

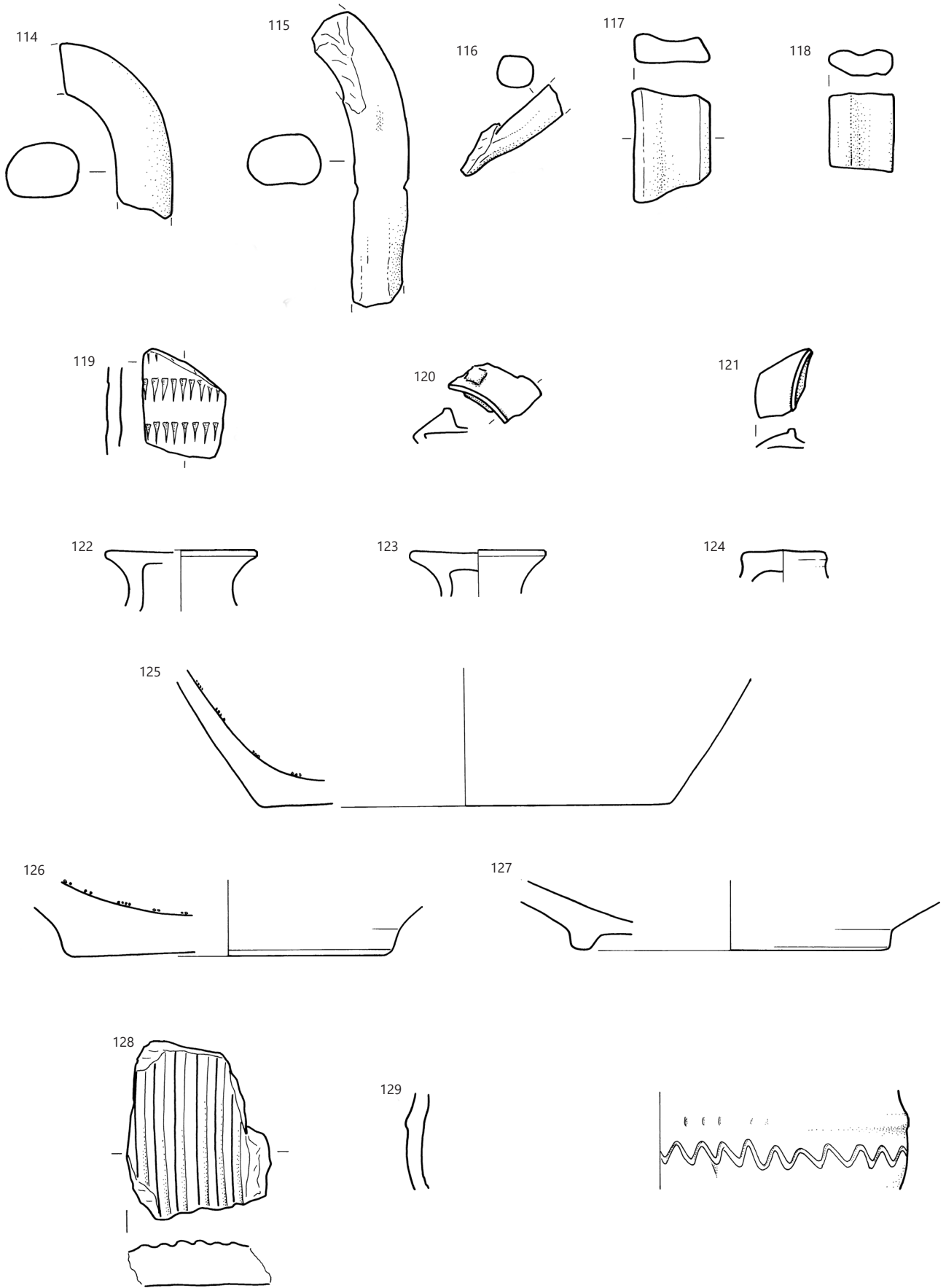
128 SE 400, kv. CN04, PN 148

Odl. verjetno opeke (tubulus); vel. 6,4 × 5,6 cm, db. 1,5 cm.

129 SE 400, kv. CS04, PN 151

Odl. ostenja lonca, okrašenega z rebrom z odtisi, pod rebrom vrezana enolinjska valovnica. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: fina s posameznimi zrni primesi, velikimi do 0,2 cm; površina: brisana; žganje: stihjsko, nekontrolirana atmosfera; barva: notr. površina in prelom sta lisasta od temno sivo-rjave do rjave, zun. površina je rjava; pr. oboda 18,2 cm, ohr. v. 3,6 cm.

114 SE 421, 115, 118–119, 122, 125–127 SE 300, 116–117 SE 1, 120–121, 123–124, 128–129 SE 400; merilo 1: 2.

130 SE 421, kv. CE08, SN 2530

Odl. ustja posode. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: zelo temno siva; vel. 1,5 × 3,6 cm.

131 SE 325, kv. BF11, PN 233

Odl. ostenja posode, okrašene vodoravnim metličanjem. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana, luknjičava; žganje: redukcijsko, v končni fazi oksidacijska atmosfera; barva: na notr. površini temno siva, na zun. površini svetlo rjava, prelom temno siv; vel. 5 × 7,3 cm.

132 SE 421, kv. CLO2, SN 2004

Odl. dna z ostenjem lonca. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: groba; površina: brisana; žganje: stihijsko, nekontrolirana atmosfera; barva: lisasta, na notr. površini od svetlo rjave do temno sive, na zun. površini od rdečkaste do rdečkasto rumene, prelom od rdečkasto rumene do temno sive; pr. d. 14,4 cm, ohr. v. 3,9 cm.

133 SE 432, kv. CLO3, SN 1965

Odl. rahlo izvihanega in zaobljenega ustja z delom ostenja posode. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko; barva: na notr. površini temno siva do črna, na zun. površini rjava, prelom temno siv; vel. 2,1 × 1,1 cm.

134 SE 278, kv. DK16, PN 267

Odl. rahlo izvihanega in zaobljenega ustja z delom ostenja posode. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko, v končni fazi oksidacijska atmosfera; barva: svetlo rumenkasto rjava, prelom temno siv; vel. 1,8 × 3,4 cm.

135 SE 278, kv. DI16, PN 263

Odl. ostenja posode, okrašen z dvema nepravilnima rebroma. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: glajena; žganje: oksidacijsko; barva: rdečkasto rumena, prelom sivkast; vel. 4,2 × 4,1 cm.

136 SE 485, kv. DH15, PN 269

Odl. ustja z delom ostenja posode. Ustje v obliki črke T je na zunanji strani okrašeno z odtisi prstov. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko, v končni fazi oksidacijska atmosfera; barva: od svetlo rdečkasto rjave do temnejše rdečkasto rjave, prelom temno siv; vel. 3,0 × 5,7 cm.

137 SE 1, kv. BUO8, PN 135

Odl. ostenja posode, okrašene z vodoravnim metličanjem. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana, luknjičava; žganje: oksidacijsko; barva: svetlo rjava; vel. 4,9 × 4,2 cm.

138 SE 1, kv. DG15, SN 1596

Odl. noge trinožnika, okrašene z navpičnim metličanjem. Izdelava: prostoročno; lončarska masa: drobna; površina: brisana, luknjičava; žganje: oksidacijsko, v končni fazi redukcijska atmosfera; barva: temno siva, prelom rdečkasto rumen do svetlo rjav; vel. 6,3 × 5,9 cm.

139 SE 1, kv. CB05, SN 2539

Odl. dna posode z zaobljenim prehodom dna v ostenje. Izdelava: na lončarskem vretenu; lončarska masa: drobna; površina: brisana; žganje: redukcijsko, v končni fazi oksidacijska atmosfera; barva: na notr. površini temno siva, na zun. površini rdečkasto rumena, prelom temno siv; vel. 2,5 × 7,2 cm.

140 SE 400, kv. CP14, PN 282

Bronast novc. As Nerva, kovan 97 v kovnici v Rimu.

141 SE 425, kv. DE04, PN 352

Bronasta ločna fibula v obliki črke T s šarnirjem; dl. 4,7 cm, v. 2,1 cm.

142 SE 421, kv. CD09, PN 310

Bronasta močno profilirana fibula. Droben vrezan cik-cak ornament na loku in nogi. Iгла ni ohranjena; dl. 3,5 cm, v. 2,1 cm.

143 SE 325, kv. BC11, PN 424

Odl. bronaste ploščate fibule v obliki goloba; dl. 2,9 cm, najv. db. 0,7 cm.

144 SE 425, kv. DC04, PN 367

Železen žbljiček; dl. 1,4 cm.

145 SE 400, kv. DD14, PN 271

Železen žbljiček; dl. 0,9 cm.

146 SE 400, kv. CU04, PN 167

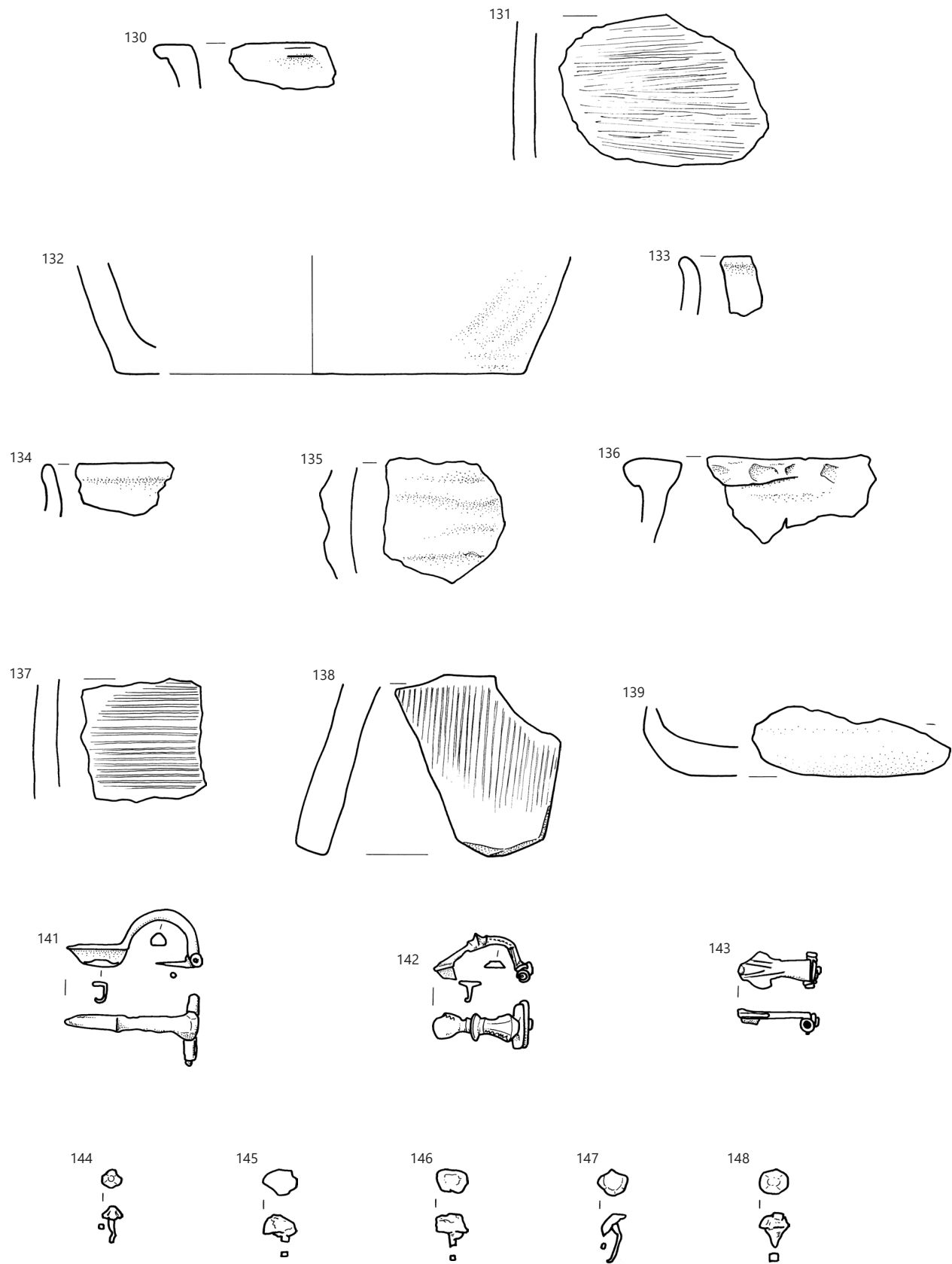
Železen žbljiček; dl. 1,2 cm.

147 SE 278, kv. DJ16, PN 268

Železen žbljiček; d. 1,8 cm.

148 SE 484, kv. DD14, PN 260

Železen žbljiček; dl. 1,3 cm.

130–132, 141, 144 SE 421, 131, 143 SE 325, 133 SE 432, 134, 135, 147 SE 278, 136 SE 485, 137–139 SE 1, 140, 145–146 SE 400, 148 SE 434; merilo 1 : 2.

149 SE 425, kv. DA05, PN 362

Odl. šest kotnega bronastega predmeta; pr. 1,4 cm, db. 0,4 cm.

150 SE 400, kv. CO04, PN 383

Odl. železne dvokrilne puščične osti s trnastim nastavkom; dl. 2,7 cm, najv. š. 0,9 cm, najv. db. 0,15 cm.

151 SE 400, kv. CO04, PN 209

Odl. železnega predmeta (del okova ?); dl. 3,3 cm, najv. š. 1 cm.

152 SE 421, kv. CF06, PN 316

Odl. železnega predmeta kvadratnega preseka, ki se zaključuje s trikotnim vbočenim delom (podobno žlici ali stilusu); ohr. dl. 5,1 cm, najv. š. 1,5 cm, db. preseka 0,4 cm.

153 SE 425, kv. CZ04, PN 357

Odl. železnega predmeta kvadratnega preseka z delom trna za nasaditev; ohr. dl. 6,2 cm, najv. š. 0,6 cm.

154 SE 425, kv. DB04, PN 366

Odl. železnega predmeta okroglega preseka; ohr. dl. 6,1 cm, pr. 0,5 cm.

155 SE 400, kv. CP16, PN 207

Odl. železnega predmeta; ohr. dl. 3,6 cm, najv. š. 0,8 cm.

156 SE 400, kv. CN16, PN 205

Odl. železnega predmeta; ohr. dl. 3,1 cm, najv. š. 0,6 cm.

157 SE 425, kv. CV04, PN 307

Odl. železnega predmeta; ohr. dl. 2,4 cm, najv. š. 0,6 cm.

158 SE 508, kv. CV15, PN 538

Odl. železnega zapaha, del drsne ključavnice; dl. 10,2 cm, najv. š. 1,7 cm.

159 SE 300, kv. BC13, PN 420

Odl. železne podkve; dl. 5,6 cm, najv. š. 1 cm.

149

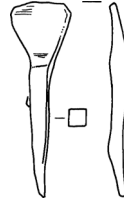
150

151

152

153

154

155

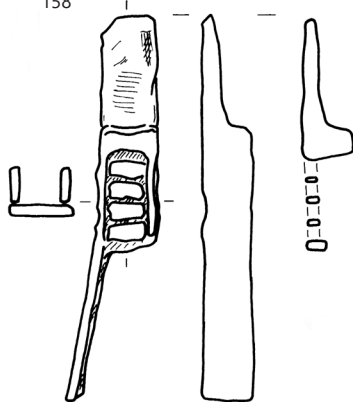
156

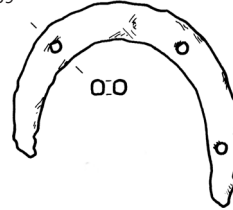
157

158

159

149, 153-154, 157 SE 425, 150-151, 155-156, 161 SE 325, 152 SE 421, 158 SE 508, 159 SE 300; merilo 1: 2.

160 SE 431, kv. CG06, SN813

Bronasta aplika križanega Jezusa Kristusa, del razpela; v.
6,3 cm.

161 SE 400, kv. CG06, PN 185

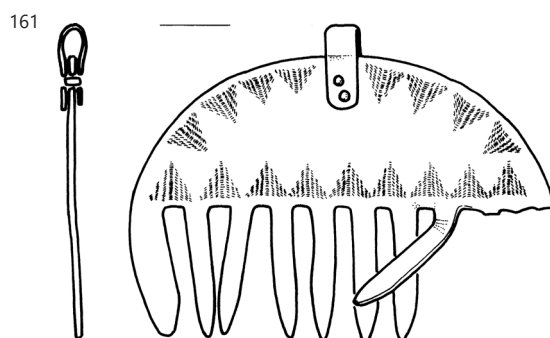
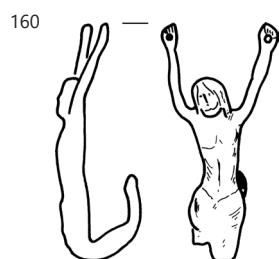
Medeninast komatni glavnik z zanko, ob robovih okrašen z
odtisi trikotnikov; v. 8,4 cm, dl. 11,2 cm.

162 SE 1, kv. AS14, PN 2

Odl. železnega noža s pravokotnim trnom za nasaditev; ohr.
dl. 8,9 cm, najv. š. 2,0 cm.

163 Izven izkopnega polja, PN 32

Bronast novc. Antoninijan, druga polovica 3. stoletja.

160 SE 431, 161 SE 400, 162 SE 1, 163 izven izkopnega polja; merilo 1 : 1.